

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

Španělsko-český slovník amerikanismů

písmeno M (mime - mz), (DA)

Diccionario de americanismos español-checo

letra M (mime – mz), (DA)

Spanish-Czech Dictionary of Americanisms

Letter M (mime – mz), (DA)

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Anna Oudová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením pana prof. PhDr. Jiřího Černého, CSc. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Olomouc, 6. 11. 2017

.....

Anna Oudová

Aquí me gustaría dar la gracias al estimado profesor Jiří Černý por la gerencia del trabajo presente, por sus apreciados comentarios, observaciones y consejos, su buena voluntad, paciencia y la atención que me ha prestado siempre cuando la he necesitado.

Muchas gracias.

Índice

Introducción	5
1. Lexicografía	6
1.1. Obra lexicográfica	6
1.2. Clasificación del material lingüístico	8
2. Diccionarios del español de América	10
2.1. Diccionario de Americanismos	11
3. Comentarios a la traducción	12
4. Lista de abreviaciones	16
4.1. Abreviaciones de países:	16
4.2. Abreviaciones de lenguajes indígenas:.....	17
4.3. Otras abreviaciones:	17
5. Diccionario de americanismos español-checo (mime – mz)	19
6. Resumen	107
Bibliografía	108

Introducción

El objetivo del trabajo presente es traducir americanismos a partir de la entrada *mime* hasta el final de la letra *m* del *Diccionario de Americanismos* elaborado por la Asociación de Academias de la Lengua Española editado en el año 2010 y completar con ellos la lista de entradas que empiezan con la letra *m* y fueron tomadas de otros diccionarios, entre otros, *el Diccionario de Americanismos* de Augusto Malaret (AM) o el *Diccionario del Español de América* de Marcos Morínigo (MM), y elaboradas por otros estudiantes. Esta traducción se incorporará luego al *Diccionario de americanismos español-checo* que está elaborando el profesor Černý.

Mi trabajo consistía en revisar la lista de entradas formada partiendo de otros diccionarios e introducir expresiones que aún no se encontraban en ella. En la parte práctica de esta tesis, es decir, en la traducción de entradas, aparecen lemas marcadas con el color azul y otras escritas en negro. La parte azul representa mi trabajo, es decir, he traducido o modificado determinadas entradas.

Ha sido un gran honor para mí poder participar en el proyecto de creación de un diccionario y le agradezco mucho al profesor Černý por haber me brindado esta gran oportunidad. Intenté de hacer todo lo posible para que mi trabajo fuera bien hecho y para que sirviera luego a los que utilicen el diccionario.

1. Lexicografía

La lexicografía es una disciplina lingüística aplicada que se ocupa de recoger y describir palabras y combinaciones de palabras.¹ Según la tradición lexicográfica, como comenta el profesor Félix Córdoba Rodríguez en su libro *Introducción a la lexicografía española* (2001), en breve, podría decirse que se trata de una técnica de componer diccionarios, lo cual es al mismo tiempo su objetivo principal. A lo largo de los años sesenta y setenta, la lingüística se encontraba en desarrollo máximo y surgieron dos vertientes de la disciplina: *metalexicografía* y *lexicografía teórica*. En palabras del profesor Córdoba Rodríguez, estos términos abarcan «los principios teóricos y las orientaciones prácticas en que se basa la composición de diccionarios, la metodología para el estudio de estos, las aportaciones sobre su tipología, las investigaciones sobre las necesidades de los usuarios, el uso que se hace de estas obras e incluso la historia de los diccionarios.»² Sin embargo, hoy en día, a la hora de crear un obra lexicográfica, hay que distinguir entre diccionarios que sean utilizados por personas y los diccionarios electrónicos que trabajan de manera automática.

1.1. Obra lexicográfica

Como ya he mencionado, uno de los objetivos principales de la lexicografía es la creación de diccionarios. A la hora de definir lo que es un diccionario surgen diversos problemas. En el año 1992 la Real Academia Española definía el diccionario como a un «libro en el que se recogen y explican de forma ordenada voces de una o más lenguas, de una ciencia o materia determinada.»³ De esta definición partía el profesor Córdoba Rodríguez en su libro *Introducción a la lexicografía española* (2001) y cuestionaba su veracidad. Demostraba que un diccionario no necesariamente tiene que ser un libro, puesto que existen diccionarios electrónicos; luego ponía en duda la afirmación del carácter explicativo de los diccionarios, debido a que un número elevado de diccionarios se limita a formar listas de palabras con sus equivalentes en otra lengua. Finalmente, el profesor propuso una nueva definición del concepto de diccionario: se trata de un «repertorio de material lingüístico de una lengua en el que se puede encontrar información pertinente sobre este material.»⁴ Hoy en día, la Real Academia también ha cambiado su definición del concepto y lo define de la manera siguiente: «repertorio en forma de libro o en soporte electrónico en el que se recogen, según un orden determinado,

¹ Félix CORDOBA RODRÍGUEZ, *Introducción a la lexicografía española*, Olomouc: VUP, 2001, 5.

² Idem., 6.

³ Idem., 6.

⁴ Idem., 7.

las palabras o expresiones de una o más lenguas, o de una materia concreta, acompañadas de su definición, equivalencia o explicación.»⁵

Por último, *diccionario* aparece en el título de muchos libros que carecen de sus características básicas, solamente están ordenados alfabéticamente (*Diccionario de autores*, etc.). Esto se debe a que, según los editoriales, un libro en cuyo título aparece *diccionario*, se vende mejor.

En cuanto a la elaboración de obras lexicográficas, teniendo en cuenta que el objetivo es publicar una obra lingüísticamente precisa y a la vez asequible al público, cabe mencionar, que se trata de una tarea sumamente difícil. Hay que contar con una cantidad enorme de datos, con la complejidad de entradas particulares y también con la variación diatópica, diastrática, diafásica y diacrónica. Es necesario especificar el tipo del diccionario que se va a elaborar, reunir los datos lingüísticos en los cuales se basará el trabajo, hay que reunir ejemplos del uso de cada entrada y escoger sus acepciones. Al elaborar un diccionario se parte sobre todo de textos literarios recopilados en los corpus. Hoy en día, sobre todo, hay que tener en cuenta que un diccionario es un trabajo colectivo de un «equipo de redactores que tienen que ofrecer, ante todo, un producto comercial.»⁶

El diccionario recoge acepciones de determinados signos lingüísticos, es decir, su «sentido extendido y compartido por todos los individuos de una comunidad hablante.»⁷ Al vocablo o a la acepción se le añaden diversas *marcas*. Poseen un valor importante, debido a lo cual es necesario que sean fácilmente interpretables. A las marcas tradicionales pertenece la categoría gramatical (clases de palabras), el género de los sustantivos y la transitividad o intransitividad de los verbos. Otras marcas importantes son las que señalan el registro al cual pertenece la palabra; es decir las marcas diastráticas. Su designación puede variar, sin embargo, a los más frecuentes pertenecen las siguientes marcas: *familiar* o *popular* y *vulgar*. A las marcas que facilitan la información sobre el valor pragmático de los vocablos pertenecen, entre otros, las siguientes: *despectivo*, *humorístico*, *infantil*, *peyorativo*, etc. También suele marcarse el alcance geográfico del vocablo, es decir, el área en el que se utiliza. Luego, las marcas de materia indican el tecnolecto al cual el vocablo pertenece. Sobre la vigencia temporal de las palabras informan las marcas subsiguientes: *anticuado*, *poco usado*, *restringido*, etc. Estrechamente vinculadas con el grupo anterior están las marcas de frecuencia que vendrían ser los términos *raro*, *restringido* y *poco usado*, aunque puede que, hoy en día, y dependiendo del lugar de la

⁵ Cf. <http://lema.rae.es/drae/>, voz «diccionario»; 17/11/2016.

⁶ Félix CÓRDOBA RODRÍGUEZ, *Introducción a la lexicografía española*, Olomouc: VUP, 2001, 36.

⁷ Idem., 15.

elaboración del diccionario, surjan más marcas pertenecientes a la categoría determinada. «La ausencia de marcas debe interpretarse como que la unidad léxica no pertenece a ninguna variedad diafásica, diastrática, diacrónica o diatópica en especial, es decir, es parte de la lengua común a todos los hablantes de un momento dado.»⁸ Además, es conveniente ilustrar cada entrada con un ejemplo. Éste debería demostrar efectivamente el contexto de uso y la información gramatical, es decir, el funcionamiento del vocablo. Escogiendo los ejemplos, es preciso partir de textos reales, no obstante, hay veces que un ejemplo creado por el lingüista sea mejor que uno basado en un material auténtico.

1.2. Clasificación del material lingüístico

El profesor Córdoba Rodríguez establece nueve criterios para clasificar⁹ la obra lexicográfica:

1º según el formato y la extensión – este criterio delimita el número de entradas; los que más entradas tienen, suelen llamarse *gran diccionario* o *diccionario general*; al contrario, a los menos extensos se los denomina *diccionario breve, básico* o de *bolsillo*.

2º según el carácter que puede ser lingüístico, enciclopédico o mixto – un diccionario de lengua informa sobre palabras, una enciclopedia sobre cosas y un diccionario enciclopédico tiene carácter mixto.

3º según el sistema lingüístico en el que se basa – puede ser estudio del material de textos tanto orales como escritos, puede aprovecharse del material de otro diccionario o se puede basar en el análisis propio del autor.

4º según el número de lenguas – monolingüe, bilingüe o multilingüe.

5º según la selección del léxico – puede utilizarse el vocabulario general (estándar más una selección del coloquial) o el vocabulario parcial que se subdivide dependiendo de la marcación que puede ser diatópica, diastrática, diacrónica, diatécnica, diafásica, diaintegrativa o dianormativa; luego, según la codificación que puede ser exhaustiva (abarca todo el léxico de una lengua), representativa (abarca una gran cantidad del léxico, pero no llega a ser exhaustivo) y selectiva (elige tan solamente una parte del léxico de una lengua); con respecto a criterios cronológicos, la obra lexicográfica puede ser sincrónica o diacrónica; por último, puede tener carácter prescriptivo o descriptivo

⁸ Félix CÓRDOBA RODRÍGUEZ, *Introducción a la lexicografía española*, Olomouc: VUP, 2001, 28.

⁹ Idem., 9-11.

6º según la ordenación del material – diccionario semasiológico (ordena por significantes) o diccionario onomasiológico (ordena por conceptos)

7º según la finalidad o uso – se puede enfocar en la información léxica para uso comunicativo, que sería la descodificación (uso pasivo) o codificación (uso activo), o en la información léxica para uso no comunicativo, es decir, para el uso didáctico, uso por parte de lingüistas u otros usos; al contrario de la obtención de la información léxica está la obtención de la información enciclopédica

8º según el usuario al que está destinado – puede ser el público general o especializado, a hablantes nativos o no nativos, etc.

9º según el soporte – diccionario tradicional (en forma del libro) o diccionario en soporte electrónico

En cuanto a la clasificación del *Diccionario de americanismos español-checo* posteriormente presentado, partiendo de los criterios mencionados, podrí decirse que es un diccionario general, puesto que es bastante extenso, de carácter mixto, aprovecha de los materiales de otros diccionarios tanto como parte del análisis del propio autor, es un diccionario bilingüe y parcial, dado que se especifica en el léxico, sobre todo, coloquial, de América Latina, cumpliendo así la marcación diatópica y diastrática. Siguiendo el criterio número cinco, en mi opinión se trata de un diccionario selectivo y sincrónico. Tiene carácter descriptivo, está ordenado alfabéticamente, por lo tanto, se trata de un diccionario semasiológico. Sirve para el uso comunicativo, tanto activo, como pasivo, no obstante, de la misma manera puede utilizarse con finalidad no comunicativa y para obtener información enciclopédica. Está destinado tanto al público general cómo al público especializado. Se edita en forma de libro, entonces es un diccionario tradicional.

Los diccionarios editados últimamente tienen que cumplir con varios requisitos de los que el que más importancia tiene es el de ser especializado. Tanto en el léxico que abarcan como en el público al cual están destinados.

2. Diccionarios del español de América

En cuanto a las obras lingüísticas dedicadas a Hispanoamérica, primero, cabe mencionar, que América del Sur es un área bastante grande, no bien conocida en la época en la que se empezaron a crear diccionarios en la península, el lenguaje varía mucho según la zona y se ve muy influido por voces indígenas. Con el término *americanismo* se denomina una palabra que proviene de las lenguas indígenas que fueron creadas en el Nuevo Mundo. Esta es una de las posibles definiciones del término y es la que sirve de punto de partida en el libro *El español hablado en América* (2014) del profesor Jiří Černý¹⁰. Los americanismos abarcan, sobre todo, el léxico de la fauna y flora, la gastronomía, las tradiciones y la mitología de las etnias americanas.

A causa de lo mencionado, «las variedades americanas tardaron bastante en contar con diccionarios monolingües dedicados exclusivamente a ellas.»¹¹ El primero, *Diccionario de voces americanas* de Manuel José de Ayala, tenía carácter enciclopédico y se formó en la segunda mitad del siglo XVI, sin embargo, hasta el año 1995 permaneció inédito. En 1789 fue editado el *Diccionario geográfico-histórico de las Indias Occidentales ó América* de Antonio de Alcedo. No obstante, era un glosario de los americanismos que aparecían en una obra sobre el Nuevo Continente. A finales de siglo XVIII se planteaba el *Diccionario provincial de la Isla de Cuba*, pero no fue publicado. Unas décadas más tarde se editó el *Diccionario provincial de voces cubanas* de Esteban Pichardo. Éste era el primer diccionario diferencial del español. Así comenzó la tradición de recoger vocabulario tan solamente de una región determinada, más tarde llamada zona dialectal, y compararlo con el español peninsular, el cual se consideraba como la norma de prestigio. Se editaban diccionarios cuyos nombres eran bastante expresivos: *Diccionario de barbarismos y provincialismos de Costa Rica* de 1893 sirve de buen ejemplo. Hasta a principios del siglo XX empezaron a aparecer diccionarios que no trataban las variantes americanas con desprecio. No obstante, el carácter de obra comparativa y el hecho de representar los americanismos como elementos exóticos perduraba por mucho tiempo.

Una de las obras más complejas es el *Nuevo diccionario de americanismos* (1988) luego titulada *Diccionarios Contrastivos del Español de América: Español de América-Español de España* (2001). Es una obra voluminosa y muy especializada. Se dedica al léxico de Colombia, Cuba, Argentina y Uruguay.

¹⁰ Jiří ČERNÝ, *El Español Hablado en América*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 17.

¹¹ Félix CÓRDOBA RODRÍGUEZ, *Introducción a la lexicografía española*, Olomouc: VUP, 2001, 98.

El *Diccionario del español de México* del siglo XX de Luis Fernando de Lara es la primera obra que «contempla el español de esta nación americana como una variedad lingüística que no tiene que ser comparada con otras, como una modalidad autónoma del español que puede ser descrita sin acudir a comparaciones, ya sean estas con un supuesto 'español estándar', ya con el español 'estándar' de España. [...] Es el primer diccionario integral de una variedad regional del español que se intenta realizar, [...] que comprende todo tipo de estilos y sociolectos.»¹²

2.1. Diccionario de Americanismos

El *Diccionario de Americanismos* es el resultado de años de trabajo de las Academias de la Lengua que pretende recopilar todas las palabras del español de América destacando las características sociales, culturales y geográficas de las entradas que aparecen. Cada una de las academias se hizo responsable del léxico de su país, y, así, el diccionario «contiene 70 000 voces, lexemas complejos, frases y locuciones y un total de 120 000 acepciones.»¹³

Las primeras ideas de formar una obra así se remontan al siglo XIX cuando se establecían primeras academias de la lengua. Sin embargo, debido a la escasez del material lingüístico, empezó a realizarse en el año 2002. Está destinado a todos los hablantes del español y sus características fundamentales son las siguientes:

«Es un diccionario descriptivo, que carece de propósito normativo y no da pautas para 'el bien hablar o escribir'; un diccionario usual, que recoge los términos manejados con gran frecuencia de uso en la actualidad; un repertorio dialectal, pues se ocupa de los términos de todas las zonas americanas, desde los Estados Unidos –hoy el segundo país hispanohablante del mundo por el número de sus hablantes– hasta los de Chile y la Argentina, en el extremo sur del continente; un repertorio diferencial, del que quedan fuera las palabras que, aunque nacidas en América, se usan habitualmente en el español general y aun en otras lenguas, y, en definitiva, una obra actual.»¹⁴

El diccionario fue publicado con el mecenazgo de la Real Academia Española en el año 2010.

¹² Félix CÓRDOBA RODRÍGUEZ, *Introducción a la lexicografía española*, Olomouc: VUP, 2001, 100-101.

¹³ Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Madrid: Santillana, 2010, citado el 16/11/2017, disponible en: <http://www.asale.org/obras-y-proyectos/diccionarios/diccionario-de-americanismos>

¹⁴ Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Madrid: Santillana, 2010, citado el 16/11/2017, disponible en: <http://www.asale.org/obras-y-proyectos/diccionarios/diccionario-de-americanismos>

3. Comentarios a la traducción

El *Diccionario de Americanismos*, más adelante DA, como ya he mencionado en el capítulo anterior, es una obra bastante compleja que abarca prácticamente todo el léxico de América sin que se especialice en un sector determinado. Por lo tanto, para poder formar el diccionario presente es necesario disponer de un rango amplio de conocimientos generales igual que de nociones de la realidad hispanoamericana. Precisamente la falta de conocimientos era un problema al cual me enfrenté. En estos casos consultaba al diccionario de la Real Academia Española y al profesor Černý y me gustaría volver a darle las gracias por sus comentarios.

El proceso de creación del diccionario fue el siguiente: cada entrada tiene una estructura determinada a la que hay que seguir; primero, en negrita, aparece el lema que va seguido por la designación morfológica; sigue el dato sobre la procedencia de la palabra (se trata de las lenguajes indígenas o extranjerismos) a veces acompañado por la traducción literal de la expresión original al checo; luego, cada acepción de una entrada dispone de un número dependiendo de cuántas acepciones un lema llega a tener; entre paréntesis aparecen los países de uso o concretamente especificadas las zonas o regiones de uso; tras de dos puntos aparece el equivalente en checo y luego, si es necesario, detrás de una flecha la explicación enciclopédica que puede llevar ejemplos de uso; finalmente, se mencionan sinónimos o variantes de la acepción analizada; para terminar, entre paréntesis, es necesario introducir la fuente que en este caso será el DA; el punto en negrita indica el cambio de la fuente. A continuación, me gustaría demostrar un modelo general para formar una entrada y un ejemplo concreto:

xxx, x. (← keč. xxx, „xxx“) (1) (Mex): xxx; ► xxx; (DA).

monokini, m. (← angl.) (1) (Mex): jednodílné plavky; (MS).

En el caso de traducción de unidades fraseológicas, para no tener que repetir el lema, se utiliza una pequeña línea ondulada:

xxx, x. (1) **xx ~ xx** (Mex): xxx; ► xxx; př.: xxx; ■ Syn.: xxx; (DA).

money, m. (← angl.) (1) lid. (Kub): peníze, prachy; ■ Var.: moneys (Bol); (2) ~ **order** (Portor, US, Pan, Dom): poštovní poukázka; (DA).

Desde mi punto de vista, lo más dificultoso representaba la traducción de las unidades fraseológicas. Para que la traducción sea correcta, es necesario buscar un equivalente perfecto lo cual no siempre resulta posible y, en mi opinión, en estos casos resulta oportuno inclinarse a la traducción literal y explicación enciclopédica. Según mi opinión, en algunos casos, puede

que la dificultad de no encontrar la expresión adecuada se deba a la visión diferente del mundo y a las culturas totalmente distintas. A continuación, pongo un ejemplo donde utilicé la explicación enciclopédica:

mundo, m. [...] **(15) a ~ y Raimundo** (Hond, Nik, Pan, Portor): bez rozlišení; [...] **(17) para el ~** (Chil): bez nepřiměřených omezení; **(18) por ~ y Raimundo** (Hond): za všechny; (DA).

Ciertas dificultades representaban también, aunque no ha habido muchas en mi parte del trabajo, las expresiones vinculadas a la historia de los países latinoamericanos y, sobre todo, de su escenario político. Frecuentemente se trataba de movimientos políticos y sus partidarios o diversas organizaciones o agrupaciones políticas. En estos casos buscaba información en Internet, consultaba a la RAE y, finalmente, al profesor Černý La entrada que pongo de ejemplo es de *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* (1999).

MLN, m. **(1)** (Guat, Mex, Per, Urug): Hnutí národního osvobození; ► *Movimiento de Liberación Nacional*; (BDE).

ministro, -ra, m/f. **(1)** (Mex, Par): člen Nejvyššího soudního dvora; **(2)** (Pan): vysoká autorita výkonné moci panamské vlády, která spolu s prezidentem a vice prezidentem tvoří část vládní rady; (DA).

Otro grupo importante de entradas representa la nomenclatura biológica tanto de fauna como de flora americana. En algunos casos, resultaba difícil encontrar equivalente checo debido a que en muchos casos se trataba de animales o flora de la selva trópica y no todas las especies disponen de nombre en checo. Sin embargo, siempre intentaba encontrar la denominación en latín, puesto que tiene carácter universal. Y, prácticamente todas las entradas y acepciones de este carácter están acompañadas por una explicación enciclopédica, o mejor dicho, la descripción de la especie de animales o plantas.

miramelindo, -da, m/f. **(1)** f. (Portor, Ekv): viz.: brinco; **(2)** m. (Ekv): pamakrela temná (*Lepidocybium flavobrunneum*); ► konzumní ryba tmavě kaštanové barvy, až 2,4 m dlouhá; (DA).

La comida es otro fenómeno muy importante que caracteriza a cada cultura. Y una gran cantidad de entradas se dedicaba a la comida rural, muchas veces se trataba de variaciones de un puré hecho de maíz. A la temática rural pertenecían también distintos fenómenos rústicos, sobre todo distintos tipos de ayuda con el trabajo en el campo entre los vecinos, o nombres de utensilios o máquinas para trabajar. Estos lemas muchas veces requerían una explicación enciclopédica. A continuación, menciono unos ejemplos:

minca, f. **(1)** (Bol, Per): vzájemná výpomoc; viz též: *aini*; **(2)** (← keč. *mink'a*, „bezplatná výpomoc“) lid. (Bol: alt/vall): společná práce v andských oblastech; ► zejména v zemědělství či stavebnictví, se vzájemnou bezplatnou výpomocí; pomocníci dostávají jídlo, pití a koku; ■ Syn.: *ayni*; **(3)** (Bol: Pt): pronájem dolu; **(4)** m., (Bol: Or/Pt): nájemník dolu; ► důl má pro vlastní nezávislou práci; ■ Var.: *minga*; (EA, LM). • **(5)** venk. (jzBol, Per): společná polní práce; ■ Syn: *minga*; **(6)** f., lid. (jzBol, Per): práce, dřina, makačka; viz též: *negreada*; (DA).

minicargador, m. **(1)** (Ekv, Chil): jednomístný nakladač; ► s přibližnou kapacitou půl tuny; k rychlému nakládání kamionů a dalších dopravních prostředků; (DA).

Con respecto a la cultura centroamericana, sobre todo la portorriqueña, aparece también cierta cantidad de entradas relacionadas con peleas de gallos. En estos casos es frecuente que falte un equivalente checo, puesto que, nuestra cultura no cuenta con este fenómeno. Por lo tanto, es posible decir, que casi siempre había que reformular y explicar el lema, lo cual se complica teniendo en cuenta el requisito principal a las entradas de un diccionario, el requisito de ser breves. Un ejemplo elocuente podría ser el siguiente:

mochiller, m. **(1)** (Mex): název prvního kohoutího zápasu dne; **(2)** kohout; ► zahajuje sérii kohoutích zápasů, v níž nejsou známy charakteristiky bojujících kohoutů; (AM).

minuto, m. [...] **(2)** ~ **reglamentario**, m. (Portor): doba, po kterou kohout nebojuje se svým soupeřem; ► je stanovená závaznými pravidly; (DA).

El último tipo de entradas que me gustaría mencionar son las interjecciones. Aparecen entre signos de exclamación y su traducción no siempre fue sencilla. Es similar a la traducción de unidades fraseológicas y hay que traducir el significado de la expresión, no siempre es posible hacer una traducción literal. En mi opinión, resulta oportuno introducir ejemplos o explicación enciclopédica a ese tipo de entradas para que el que va a utilizar el diccionario sea capaz de interpretar determinada expresión o utilizarla en un contexto adecuado.

míquití!, citosl., lid. **(1)** (Ven): vyjadřuje důrazný nesouhlas; ► doprovázeno položením ukazováčku na spodní víčko a jeho rychlým stažením dolů; (DA).

mira!, citosl. lid. **(1)** (Pan, sevKol, Ven): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; teda! ty bláho!; to je co říct; ► vyjadřuje důrazné popření, odmítnutí, nesouhlas, nebo údiv; viz též: *¡miércoles!*; (DA).

Para resumirlo, elaborar un diccionario para mí fue un trabajo muy interesante y enriquecedor. Aprendí mucho, y no solamente del campo lingüístico, sino también de biología, cultura, gastronomía, política, y podía seguir nombrando. Al buscar la denominación latina de los

animales y la vegetación, veía también fotos de ellos, lo cual me resultó muy interesante. En general, para mí era importante entrar en el sistema de la creación del diccionario y luego, una vez bien entrada y concentrada intentaba hacer lo máximo, debido a que, si dejaba el trabajo, luego era bastante difícil volver a entrar en el sistema.

4. Lista de abreviaciones

4.1. Abreviaciones de países:

Am	Amerika
Andy	oblast And
Antil	Antily
Arg	Argentina
Bol	Bolívie
Dom	Dominikánská republika
Ekv	Ekvádor
Guat	Guatemala
Hond	Honduras
Chil	Chile
Karib	Karibská oblast
Kol	Kolumbie
Kost	Kostarika
Kub	Kuba
LaPlat	oblast La Plata
Mex	Mexiko
Nik	Nikaragua
Pan	Panama
Par	Paraguay
Per	Peru
Portor	Portoriko
Salv	El Salvador
StřAm	Střední Amerika
střKol	střední Kolumbie
svArg	severovýchodní Argentina
szArg	severozápadní Argentina
[Š: xxx]	ve Španělsku (tvar)
[Š: „xxx“]	ve Španělsku (význam)
Urug	Uruguay
US	USA
Ven	Venezuela
výchBol	východní Bolívie

4.2. Abreviaciones de lenguajes indígenas:

aim.	aimarština
arw.	arawačtina
čib.	čibča
guar.	guaraní
karib.	karibština
keč. (kič.)	kečujština
map.	mapuče, araukánština
may.	mayské jazyky
nah.	Nahuatl

4.3. Otras abreviaciones:

adj.	přídavné jméno
adv.	příslovce
apod.	a podobně
arch.	archaický
atd.	a tak dále
Kanár.	Kanárské ostrovy
citosl.	citoslovce
eufem.	eufemismus
f.	femininum, ženský rod
hanl.	despektivní
hovor.	hovorový
intr.	intransitivní
iron.	ironicky
kniž.	knižní
lid.	lidově
m.	maskulinum, mužský rod
m/f.	maskulinum i femininum
málo použ.	málo používané
např.:	například
př.: xxx;	příklad

slang.	slangový výraz, žargon
spíše pl.	používané spíše v pl.
suf.	přípona
tr.	tranzitivní
tr/intr/zvrat.	tranzitivní, intranzitivní i zvrtné
venk.	venkovský
vulg.	vulgární
zvrat.	zvrtné
; ► xxx;	encyklopedické vysvětlení
; ■ Syn:	synonyma
; ■ Var:	varianty
●	nový pramen, např.: ...; (RAE). ● (3) (Bol):; (AM).

5. Diccionario de americanismos español-checo (mime – mz)

mime, (1) (Dom, Portor): druh komára; viz: *jején*; (2) m. (Salv): sen; (3) **de ~** (Dom): velmi malý; ► *týká se části těla, především hlavy a očí*; (4) **caer ~s** (Portor): narazit na odpor (v rozhovoru nebo v činnosti); ■ Syn.: *caerle los mimes, caer los chinches, caer moscas*; (5) **caer ~s en la leche** (Portor): narazit na potíže (bez velkých následků); (6) **caerle los ~s** (Portor): narazit na odpor; ■ Syn.: *caer mimes, caer los chinches, caer moscas*; (7) **hacer ~** (Guat, Salv): jít spát; (DA).

mimeógrafo, m. (← angl. *mimeograph*) (1) (Am): cyklostyl; ► přístroj na rozmnožování písemností; (MM).

mimería, f. (1) (Dom): dětinskost, hloupost; (AM).

mimero, m. (1) (Dom, Portor): místo zamořené komáry; viz též: *mime*; (2) roj komárů; (DA).

mimético, -ca, adj. (1) (Am): mající schopnost zbarvit se ochranným zbarvením; (MM).

mimetizarse, zvrát. (1) (Am): získat barvu či vzhled věci v okolí; zbarvit se ochranným zbarvením; (2) skrývat se, přetvařovat se; (MM).

mimi, f. (1) (Kub): mamka; (JD).

Mimi, f., lid. (1) hovor. (US, Guat): tvar jmen *Miriam, Noemí*; (DA).

Mimí, f., lid. (1) hovor. (Nik): tvar jména *Emilia*; (DA).

mimosa, f. (1) (Bol, Per): dámská vložka; ► bol. argot *coba*; (HB);

mimosear, tr. (1) (Arg, Par, Urug): mazlit se, hýčkat; př.: *tampoco sería una señora, una de esas jóvenes señoras que ella había servido y cuyos esposos mimosean dulcemente a medida que la preñez avanza sus sufridores vientres*; (RR). • (2) (Arg, Par, Urug): vyžadovat mazlení; (MM).

mimula, f. (1) (Bol): starý indiánský tanec; (AM).

mina, f. (1) (svArg): rostliny maté hojně rostoucí v pralese v oblasti Misiones; (RAE). • (2) (Ven): dutý buben; ► trubkovitého tvaru, asi dva metry dlouhý; s jednou membránou; př.: *¡que la mina está templada / para sonar el tiquiquitaqui!*; *ya Tapida y Roso Comoroto, los mejores tamboreros de todo Barlovento, debían de tener bien templados el mina y el curveta (...)*; (3) (Kub; Per): Afričan(ka); ► černočoch či černoška pocházející z Afriky; př.: *buscando con quien hablar e informarme sobre los congos, (...), tuve la suerte aquel día, de toparme con un antiguo vecino de Las Cañas de Don Juan Poey, que aunque era descendiente por parte de madre de minas (...)* (*de esas minas que comían tierra, se abrían heridas, se echaban a las calderas, se mutilaban o suicidaban con tal de no doblar el lomo de congos sabía mucho; (...)* *ese negro chala de mis pecados; / que no es congo, ni mina, ni carabalí, ni mandinga, sino otra casta*; (MM, RR). • (4) (Arg, Bol, Kol, Chil, Per, Urug): prostitutka, konkubína, ► udržuje si stále milence; v italském slangu mafiánů *mina* znamená žena a *miniera* je označení pro mladou krásnou prostitutku; (MM). • (5) lid. (← port.) (Chil, LaPla): ženská; př.: *te califican de mina difícil*; (BDE). • (6) (Arg, Chil, Urug): mladá žena, mladice, dívka, holka; ► hanlivé, pokud tak hovoříme o dospělé či starší ženě; př.: *el ex de Brenda dice que la dejó porque ella es una mina histérica y aprovechadora*; (RF). • (7) (Bol): člověk nebo místo, ze kterého se dají vytěžit benefity; (8) (Bol): žena; (HB). • (9) lid. (Par): holčička, děvče; viz: *chiquito, -ta*; (10) (Par): mladý člověk, zejména fyzicky atraktivní žena; (11) málo užív. (szArg): část pralesa s hojným výskytem divoce rostoucí cesmíny paraguayské; (12) (Ekv): náplň do kuličkových per nebo zvýrazňovačů; (13) (Salv): grimasa, úšklebek; (14) (Salv): zručnost, šikovnost, zlozvyk; (15) m. (Portor): jeleček velkohlavý (*Pimophales promelas*); ► sladkovodní ryba, až 10 cm dlouhá, s paprskovitými ploutvemi, krátkou hlavou a zmáčknutým tělem šedo-olivové barvy; má černými pruhy na boku a téměř bílé břicho; (DA). • (16) ~ **firme**¹ (Bol): krásná žena; (17) ~ **firme**² (Bol): prostitutka vydělávající hodně peněz; (18) ~ **fulera** (Bol): neatraktivní prostitutka; ► bol. argot *coba*; (HB). • (19) ~ **quiebrapatas**, f., lid. (Pan, Kol, Arg): nášlapná mina; (DA).

Mina, f., lid. (1) hovor. tvar jmen *Erminia* (Salv), *Herminia* (Hond), *Marina* (Guat); (DA).

minacuro, m. (1) (jzKol): *světluška* (*Phyrophorus luminosus*); ► létající hmyz, až 27 mm dlouhý, s úzkým a plochým tělem, hnědé barvy, s načloutlými skvrnkami po stranách hrudníku; ■ Syn.: *lanteja, lanterna, lucerna, lucía*; (DA).

minado, -da, adj. (1) (Hond): vztahující se k osobě, která má něčeho dostatek; (DA).

minador, -ra, m/f., lid (1) (Ekv): osoba, která se prohrabává v odpadu, aby si obstarala denní živobytí; (DA).

minaje, m. (1) (LaPla): skupina žen; viz též: *hembraje*; (NET).

minarda, f., lid., hanl. (1) (Arg): žena; (DA).

minardi, m. (← fr. *mignardise*) (1) (Chil): pletenec, krajka; ■ Var.: *miñardi, miñardi*; (MS).

minca, f. (1) (Bol, Per): vzájemná výpomoc; viz též: *aini*; (2) (← keč. *mink'a*, „bezplatná výpomoc“) lid. (Bol: alt/vall): společná práce v andských oblastech; ► zejména v zemědělství či stavebnictví, se vzájemnou bezplatnou výpomocí; pomocníci dostávají jídlo, pití a koku; ■ Syn.: *ayni*; (3) (Bol: Pt): pronájem dolu; (4) m., (Bol: Or/Pt): nájemník dolu; ► důl má pro vlastní nezávislou práci; ■ Var.: *minga*; (EA, LM). • (5) venk. (jzBol, Per): společná polní práce; ■ Syn: *minga*; (6) f., lid. (jzBol, Per): práce, dřina, makačka; viz též: *negreada*; (DA).

mincado, adj. (1) (← keč. *mink'a*, „bezplatná výpomoc“) (Bol: Pt): horník s pevným měsíčním platem; (LM).

mincapacle, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina (*Sebastiana pavonia*); ► produkuje skákající semínka; (MM).

mincar, tr/intr. (1) tr. (← keč. *mink'a*, „bezplatná výpomoc“) lid. (Bol: alt/vall): svolat lid na vzájemnou bezplatnou výpomoc; (2) intr., lid. (Bol: alt/vall): sejít se pro vzájemnou bezplatnou výpomoc; (LM).

mincha, f., lid. (1) (střzápKol): minimální porce nebo malý podíl něčeho; (DA).

mincho, m. (1) (Salv): kočka; (2) m. (sevHond): strach, obavy (DA).

Mincho, m., lid. (1) hovor. tvar jmen *Benjamín* (Nik, Kol, Bol), *Mauricio* (Bol); (DA).

mindala, m/f. (1) (jvKol): trhovec; ► osoba, která mění nebo prodává zemědělské produkty na tržišti; (DA).

miné, f. lid. (1) (Kol, Bol, Chil): orální sex; (DA). (2) **hacer la** ~ (Bol): mít orální sex; ► bol. argot *coba*; (HB).

minear, intr. (1) (Kol): hledat zlato v dolech; (AM). • (2) (Kol): těžít zlato; (JD).

minera, f. (1) (Hond, Salv, Pan, Ekv, Bol): podnik, který se věnuje těžbě nerostů; (DA).

mineral, m. zast. (1) (Am): důl; (2) (Mex): vesnice či městečko s jedním či více doly; (AM). • (3) (Chil): měděný důl; př.: *la empresa piensa salir de sus apuros con un nuevo mineral vecino a Chuquicamata, a 1.600 kilómetros al noreste de Santiago*; (BDE). • (4) m. (Hond, Chil): místo těžby jakéhokoliv nerostného ložiska, s výjimkou ledu; (5) (Hond, Bol): místo, kde nachází nějaký vzácný minerál; (DA).

minerito, m. (1) (Arg): jiný název pro myš; myš domácí; ■ Syn.: *minero*; (MM).

minerío, m. (1) (LaPla): skupina žen; viz též: *hembraje*; (NET).

minero, m. (1) (Arg): myš; (RAE). • (2) m. venk. (zápArg): dělník, který obdělává cesmínu paraguayskou; (3) (zápArg): průzkumník, který hledal v pralese v provincii Misiones rostliny cesmíny paraguayské; (4) m. (zápBol, Chil): kutálek andský; ► až 15 cm velký pták, hnědo-šedavého peří, s červeným odstínem na křídlech a ocasu, má krátký a štíhlý zobák černé barvy; ■ Syn: *tiquitiqui*; (DA). • (5) **ir se de** ~ (Mex): zemřít; př.: *estás jodido, Juan y peor vas a estar; tus clientes se chingan y se van de minero*; (RR). (6) ~ **práctico** (Am): prospektor, zlatokop; (JD).

mineroducto, m. (1) (Ekv, Per, Chil): potrubí, zejména měděné, pro transport nerostů na dlouhé vzdálenosti; (DA).

minestrón, m. (← it. *minestrone*) (1) (Arg, Per, Kol, Chil, Mex, LaPla): italská polévka *minestrone*; ► hustá zeleninová polévka; připravuje se z rajčat, fazolí, cibule, celeru, mrkve a případně další zeleniny; (NET); ■ Var.: *menestrón, menestrún, minestrone, minestrún*; (MS). • (2) hustá zeleninová polévka; ► s širokými krátkými nudlemi; přidává se do ní také slanina, šunka, fazole, zelí, brambory a nastrouhaný sýr; (MM).

mineta, f. lid. vulg. (1) (Urug, Bol, Arg): orální sex; (DA). • (2) **hacer la** ~ viz: *hacer la miné*; (HB).

minetear, tr., lid., vulg. (1) (Urug, Bol, Arg): orálně uspokojovat ženu; (DA).

minetera, f. (1) (Bol): lesba vyhledávající orální sex; ► bol. argot *coba*; (HB).

minetero, -ra, m/f. lid. vulg. (1) (Urug, Bol, Arg): osoba, která praktikuje orální sex; (DA).

minfa, f. (1) (Kub): rodina; př.: *¿cómo está tu minfa?* (DMC).

minga, f. (← keč. *mink'a*); (1) (sevArg, Chil, Bol, Kol, Ekv, Par, Per): setkání přátel a sousedů za účelem vykonání společné práce s cílem pomoci jednomu z nich; (2) (Ekv, Per): dobrovolná kolektivní zemědělská práce; ► **se společným užitkem**; (RAE, MS, BDE). • (3) (Per): fuška, melouch; (4) (Kol, Chil, JižAm): pracovní výpomoc; (5) (Arg): výpomoc; (6) (Per): dělník; (7) (Per): slavnost; ► před zahájením práce na vesnici; (MS). • (8) (střsev Arg, Bol, Kol, Chil, Ekv, Per): pomoc při práci; ► nabízí se druhému člověku a očekává se, že ten ji jednou stejným způsobem oplatí; (MM). • (9) (Per): spolupracovníci; (MS). • (10) m. (← aim. *minq'a*, „náhradník“) (Bol: Yungas): pracovník, který v období *hacienda* (viz) dočasně nahrazoval nemocného nebo jinak indisponovaného peóna; ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS). • (11) f. lid. (Kub, Ekv, Par, Per, Chil, Arg): schůze, schůzka, setkání; viz též:

concejillo; (12) (Kol): společenská instituce solidarity, běžná v indiánských a venkovských osadách; (13) venk. (sevArg, Urug): oslava nebo banket; ► pořádána pro ty, kteří pomáhali v práci, aniž by za to něco očekávali od toho, komu pomáhali; (14) (Salv): fotbalový míč; (DA). • (15) *estar en ~* (Per): slavit; (16) *hacer ~* (Per): zadat zakázku; (MS). • (17) *~ de + inf.* (Arg): ani nápad, aby; (18) *en ~ de caridad* (Ekv): milosrdenství; (19) *hacer ~* (Arg): dát rozkaz; (JD).

minga!, citosl., lid (1) (Arg, Urug): to určitě!, ani náhodou!; ► vyjadřuje kategorický nesouhlas s něčím; (DA).

mingaco, m. (← keč. *mink'akuy*, „žádat od někoho pomoc s příslibem něčeho“) (1) (Chil): viz: *minga* (schůzka kamarádů nebo sousedů); (RAE). • (2) (Chil, Per): bezplatná pomoc dělníků; ► při příležitostné práci; většinou končí večírkem; • (3) (Am): sousedská pomoc; ■ Var.: *mingajo*; (JD). • (4) lid. (Chil, Arg, Per): schůze, schůzka, setkání; viz též: *concejillo*; (5) málo uživ. (Chil, jižArg, Per): setkání přátel; (DA). • (6) *sacarse el ~* (Chil): získat odměnu či prémii; (AM).

mingado, m. (← keč.) (1) (Ekv): dobrovolník; (MS). • (2) (výchPer): kukuřičná kaše; ► připravuje se ze zralých banánů a dalších ingrediencí; (DA).

mingador, m. (← keč.) (1) (Ekv): hledač dobrovolníků; (MS).

mingajo, m. (1) (Chil), viz: *mingaco*; (MM).

mingaquero, m. (← keč.) (1) (Chil): účastník společné výpomoci, brigády; viz též: *minga*; (MS).

mingar, tr/intr. (1) intr. (Arg, Chil, Ekv): vypomáhat brigádně, pomáhat sousedům a přátelům, pracovat v neděli; ► neplacená práce ve prospěch společnosti; (RAE, DUB). • (2) (← keč.) (Arg, Chil, Ekv, Per): sjednat dobrovolníky; požádat je o práci; (3) (Arg): pomáhat; (4) (Arg): navést na cestu ztraceného turistu; (5) (Kol): napadnout; ► více lidí jednoho člověka; (6) (Kol): zadržet, spoutat zvíře nebo člověka; (7) (Arg, Bol): prosit, žadonit, žádat; (8) (Arg, Bol): objednat práci; (MM, MS). • (9) intr., venk. (jzKol, Ekv, szArg, Chil): účastnit se práce nebo setkání; viz: *minga*; (10) tr. (Bol, szArg): pověřit někoho prací, zejména manuální nebo těžkou; (DA).

mingo, -ga, adj/subst. m. (1) (Ven): prasátko; ► malá koule, k níž se hází větší ve hře *bochas*, podobně petangu; (RAE). • (2) (Portor): prostředník; ten třetí ve hře ► zprostředkovatel; představitel; posel, vyslanec; př.: (...) *los mercaderes del templo echemos: mingos de moscovitas, el compadrazgo con Mao, fámulos de Fidel* (...); (3) (Kub; Kol): oběť, obětní beránek (přeneseně); př.: —*eso no se le hace a un hombre, coño —repite ahora, una y otra vez; / es verdad, compadre, le han cogido a usted de mingo*; (RR). • (4) (Hond): jakýkoliv malý předmět; ► slouží jako terč pro chlapce, kteří se do něj trefují kamínky; (MM). • (6) (Ven): chlapík, člověk; (JD) • (7) (Hond): kámen, mezník k vyznačení území; (8) (Nik) kamarád, spoluhráč ve hře; (9) (Salv): gesto, posunek; (10) (Salv): zdání, přetvářka; (11) (Nik): kámoš; viz též: *mano*, m.; (12) lid. (Kub): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA). • (13) *coger a una persona de ~* (Am): zasednout si na někoho; (14) *estar de ~* (Kub): být páté kolo u vozu; (JD). • (15) *coger de ~* (Kub, Portor): zneužít, podvést, obelstít někoho; ■ Syn.: *coger de chocolate*; (16) *del ~ al mango*, adv. (jižHond): z jedné strany na druhou; (17) *arrimar una al ~* (Ven): udělat něco ve prospěch druhého; (18) *arrimarse al ~* (Ven): přiblížit se k situaci, která může být pro člověka prospěšná; (19) *forzar el ~* (Dom): hodně naléhat na dosažení něčeho (ať už to dopadne jakkoliv); (20) *no arrimarse al ~* (Ven): nepřizpůsobit se důsledkům nějaké situace; (DA).

mingón, -na, adj. (1) (Ven): zhýčkaný, rozmazlený; (AM). • (2) lid. (Salv, Nik, Ven): plačtivý (o dítěti); (2) (Salv, Nik, Ven): útlocitný, přehnaně zdvořilý (o dítěti); (DA).

mingonear, intr. (1) (Ven): chovat se jako rozmazlené dítě; (AM). • (2) lid. (Ven): vzlykat; (DA).

mingonería, f. (1) (Ven): rozmazlenost; (JD). • (2) lid. (Ven): strojené, ostýchavé chování; (DA).

mingoña, f. (1) (Ven): malichernost, drobnost; (DA).

minguear(se), zvrat. (1) (Kost): váhat; př.: *yo nada más quiero jalar rápido para los estados (Estados Unidos) por mí está en todas si ustedes me compran o sea más pero si se minguéan se lo vendo al administrador el máe me hizo una oferta super tuanis (estupenda) mentendés*; (RR).

minguero, -ra, adj/subst. (1) m/f. (Ekv): účastník neplacené práce ve prospěch společnosti, které se účastní přátelé a sousedé; (RAE). • (2) (Arg): účastník fušky, fuškař; (3) adj. (Arg): dobrovolnický; viz též: *minga*; (MS).

minguichi, m. (1) (zápMex): omáčka s chili a sýrem; (DA).

minguillao, škrob, viz: *menguillao*; (MS).

minguí, m. (1) (Hond): nápoj; ► z ananasu a hnědého cukru; pije se, když začíná fermentovat; (MM).

• (2) (Hond): ananasová kořalka; (JD).

mini, m. (1) (Chil): miminko, mrně; (JD).

minibús, m. (1) (Bol): veš; ► bol. argot *coba*; (HB).

minica (mĩnika), viz: *huitoto meneca*.

minicargador, m. (1) (Ekv, Chil): jednomístný nakladač; ► s přibližnou kapacitou půl tuny; k rychlému nakládání kamionů a dalších dopravních prostředků; (DA).

minicomponente, m. (1) (Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Urug): audio reproduktor; ► zvukové modulární zařízení malých rozměrů; (DA).

miniestra, f. (1) (Pan, Kub): jedlá zrnka nebo semínka různých bobovitých rostlin; (DA).

minifalda, f. (1) (Chil): jízdenka do mikrobusu, kterou řidič podvodně označí na konci své služby, aby mu vycházelo méně přepravených pasažérů; (2) f. (Guat): nápoj připravovaný z lihu, cukru a limonády; (3) lid. (Guat): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (DA).

minika, ind. kmen, viz: *huitoto*.

mĩnika, viz: *huitoto meneca*.

minilolo, la, adj/subst. lid. (1) (Chil): pubescent; ► teenager, který ještě není adolescentem; (DA).

minimercado, m. (1) (Guat, Dom, Ven, Ekv, Chil, Par, Urug): malá tržnice s nabídkou potravin a zboží denní spotřeby; (DA).

minimito, m. (1) (Hond): datle; (DA).

mínimo, -ma, adj/subst. (1) adj. (Kost): ubohý, zbabělý; (AM). • (2) adj. (Kost): zbabělý; (JD). • (3) m. (Guat, stf a jvHond): banánovník guinejský (*Musa*); ► označení pro rostlinu i plod; viz: *guineo*; ■ Syn.: *tallo*; (4) **examen de ~**, m. (Kub): schopnostní zkouška z nějakého předmětu k obdržení vědeckého titulu; (5) ~ **técnico**, m. (Kub): základní znalosti z nějakého předmětu; (6) **coger ~**: uklidnit se; (DA).

minimoto, adj. (1) (Nik): označuje osobu malého vzrůstu; (DA).

ministerio, m. (1) **estar, alguien en el ~ de Recuperación** (Kub): vzpamatovávat se z nemoci, škody, ztráty; př.: *por poco me muero, pero ya estoy en el ministerio de recuperación*; viz též: *peiof*; (DMC).

ministería, f. (1) (Mex): cech; (JD).

ministril, m/f. (1) (jižPer): asistent, pomocný pracovník; (DA).

ministro, -ra, m/f. (1) (Mex, Par): člen Nejvyššího soudního dvora; (2) (Pan): vysoká autorita výkonné moci panamské vlády, která spolu s prezidentem a více prezidentem tvoří část vládní rady; (DA). • (4) ~ **de fe**, (Chil): úředník, zejména notář nebo tajemník soudu, mající tu výsadu, že všechna jeho potvrzení a prohlášení jsou vždy považována za skutečná a pravdivá; (5) ~ **de fuero**, (Chil): soudce pověřený zahájením a vedením občanskoprávních sporů a zločinů z oblasti trestního práva, týkajících se osob nebo institucí, které užívají imunity (zvláště těch, které mohou nepříznivě ovlivnit bezpečnost státu); (6) ~ **en visita**, (Chil): soudce zvolený k vedení případu, který mu nenáležel; ► z důvodu vážnosti kauzy nebo jejího dopadu na veřejnost; (DA).

minisúper, m. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan): minimarket; ► malý obchod, ve kterém se prodává především spotřební zboží; (DA).

minita, f. (1) ~ **de aracas** (Bol): dívka, která se příležitostně živí prostitucí; ► bol. argot *coba*; (HB).

miniteca, f. (1) (Kol, Ven): diskžokejové; (2) (Kol, Ven): zvuková aparatura a světla, která diskžokejové používají; (3) (Kol): večírek mládeže se zvukovou aparaturou a světelnými efekty; (DA).

minitenis, m. (1) (Ekv, Chil): dětský tenis; ► zaměřený na děti, podobný tenisu, ale hraje se na menším kurtu; (DA).

miniyaya, f. (1) (Per): zmetkový výrobek; ► s malým defektem a následně nízkou prodejní cenou; (DA).

mino, m. (1) (Arg): milenec; ► ve slangu *lunfardo*; (AM). • (2) (Chil): minisukně; (JD). • (3) (Chil): chlápek, týpek; př.: *pero, Rosita, ¿por qué no va a tener usted un mino bueno?*; (BDE). • (4) (LaPla): homosexuál; viz též: *esteta*; (NET). • (5) (Urug): muž; ► zvláště ten velice atraktivní; ■ Syn.: *minoco*; (6) lid. (Chil): osoba, kamarád, kmotr; (7) lid. (xxx): chlapeček; viz též: *chiquito*; (8) ~ **rosado**, (Portor): parmička nádherná (*Barbus conchoni*); ► sladkovodní ryba, až 14 cm dlouhá, s paprskovitými ploutvemi, krátkou hlavou a zmáčknutým tělem stříbrné barvy; na vnitřní straně má kovově červené odstíny a u řitní ploutve tmavou skvrnu; (DA).

minoco, -ca, lid. (1) (Chil): viz: *mino*; (DA).

minorista, m. (1) (Antil, Arg, Chil, Par, Urug): maloobchodník; ■ Var.: *menorista*; (MM).

mintoy, m. (1) (Am): indiánský hrob, náhrobek; (JD).

minuanes, m. pl. (1) (Arg): frakce indiánů *charrúas*; (MM).

minuano, -na, adj/subst., lid. (1) (Urug): obyvatel města Minas; (DA).

minuca, f. (1) (Bol): prostitutka; (2) (Bol): žena; ► bol. argot *coba*; (HB).

minué, (1) ~ **federal**, m, málo užív. (Arg, Urug): lidový tanec; ► v otevřeném postavení, střídají se pomalé doby s veselým tempem; používají se kroky menuetu, valčíku a další jednoduché kroky; ■ Syn.: *minué montonero*; (DA).

minurria, f. (1) (Kub): mrňavost; (JD).

minusa, f, lid, hanl. (1) (Arg): žena; (DA).

minusia, f. (1) (Kub): drobnost; př.: *lo que le falta a ella para estar loca es una minusia*; (DMC).

minuta, f. (1) (Chil): vetešnictví; (MM) • (2) (Par, Arg, Urug): minutka, hotovka (v restauracích); (3) (Guat, Hond, Salv): ledová tříšť; (4) f. (Kub): vykuchaná ryba, připravená k vaření; (5) (Dom): malé rybky připravované v trojobalu; (6) f. (Nik): stvrzenka o bankovním vkladu nebo výběru; (DA). • (7) **a la** ~ (Antil, Arg, Par): na minutku; ► způsob přípravy žebírek či smažených ryb poprášených rozemletými sušenkami; (8) **a la** ~ (Antil, Arg, Par): v minutě; ve spěchu; (MM). • (9) **hacerse algo** ~ (Kub): rozbít se na kousičky; př.: *el avión se cayó y se hizo minuta*; (DMC). • (10) **a la** ~: adj/adv. (Bol, Par): týkající se způsobu přípravy jídla, vši rychlostí a na požadavek klienta; (DA).

minutero, -ra, m/f. (1) (Hond, Salv): osoba prodávající ledovou tříšť; (2) f. (Hond, Salv, Bol, Urug): minutová ručička na hodinách; (DA).

minutisa, f. (1) (Mex): hvozdík pětý (*Dianthus plumarius*); ► rostlina až 50 cm vysoká, s protilehlými, jednoduchými, řadovými listy, šedozelené barvy; má středně velké květy s růžovými, nachovými nebo bílými okvětními lístky s vroubkovaným okrajem; používá se k dekoracím; (DA).

minuto, m. (1) (Kub): viz: *cantante*; *comercial*; *mac*; (DMC). • (2) ~ **reglamentario**, m. (Portor): doba, po kterou kohout nebojuje se svým soupeřem; ► je stanovená závaznými pravidly; (DA).

minya, f. (1) (Per: Valle del Mantaro), viz: *minga*; (AM).

miñanga, f. lid. (1) (Urug, Arg): velice malá porce něčeho; (2) lid. hanl. málo užív. (Arg, Urug): bezvýznamná osoba nebo věc s velice malou hodnotou; (DA).

miñango, m. (← port.) (1) (Arg, Bol, Urug): malé kousky, drobečky; (2) (LaPla): hadr; (MS). • (3) (LaPla): kousek; viz též: *cacho*; (NET). • (4) (Nik): starý hadr, cár; (5) (Urug): kus nebo velice malý kousek; ► zvláště něčeho už rozbitého; (DA).

miñangos, m. pl. (1) (Arg, Bol, Urug): střepy, kousky, padrt'; (AM).

miñaque, m. (1) (Chil): krajka; (AM).

miñardi (**miñardi**), m. (← fr. *mignardise*) (1) viz: *minardi*; (MS). • (2) (Chil): druh krajky; (AM). • (3) (Chil): tenká šňůrka; ► slouží ke zdobení ženského oblečení; (MM).

miñinga, f. (1) (Dom): velice malé množství něčeho; (DA).

miñingar, tr. (1) (Dom): šetřit, vyhnout se utrácení peněz (zvláště z lakomství); ■ Syn.: *miñinguar*; (DA).

miñinguar, (1) (Dom): viz: *miñigar*; (DA).

Miño, m. (1) **ser una mujer accionista del** ~ (Kub: exil): být prostitutka; př.: *esas que viven en frente son accionistas del Miño*; ► *El Miño* byla fabrika na salám na Kubě; *chorizo* („klobása“) je v kub. špan. též „penis“; viz též: *chorizo*; (DMC).

miñoco, m. (1) (Kol): grimasa, škleb, gesto; (MM). • (2) lid. (zápKol): strojené gesto; ► většinou rty; pro vyjádření nechuti, pobavení ostatních nebo upoutání pozornosti; (DA).

minón infernal, m. (1) (Arg): velmi krásná a atraktivní žena; ► slang; (RF).

miñón, -na, adj/ subst. (← fr. *mignon*) (1) o člověku: malý a milý; (MM). • (2) m. (Arg, Urug): bílý chléb; prodává se po malých kouskách; ■ Syn.: *mignon*; (3) f. (Mex): kručinka (*Genista*); ► druh keře; ■ Var.: *retama*; (DA).

miñoquear, intr. (1) (Kol): gestikulovat; (AM).

mío, -mía, subst/ zájm. (1) viz: *arriba mía* (nade mnou), *atrás mía* (za mnou), *delante mía* (přede mnou) apod.; (2) viz: *junto*; (BDE). • (3) m. (Arg) keř, viz: *miomío a romerillo*; (RR). • (4) m/f. (Kub): spřízněná duše; (DA).

mioca, f. (1) (Salv): polovina něčeho, především cigarety nebo jointa; (DA).

miocardio, m. (1) viz: *infarto*.

miomio, m. (1) (Arg): jedovatá rostlina; ► vyskytuje se na pampových loukách; (MM).

miomío, m. (1) (Urug, Arg): keř (*Baccharis coridifolia*); ► asi 80 cm vysoký; má stále zelené listy; roste v pampách; jedovatý pro hovězí dobytek; př.: *se vieron en el camino del indio Ita; un sendero viboreante, entre matas de miomío y cola-de-zorro*; ■ Syn.: *mío*, *romerillo*; (RR).

mión, m. (1) (Pan, Kol): polokřídlý hmyz (*Aeneolamia*); ► až 8 mm dlouhý, oválného těla, tmavou a zářivou barvou, s tvrdšími horními křídly a dolními membránovými kávové barvy, s tmavýma nohama a břichem složeným z viditelných devíti článků; ■ Syn.: *salivazo*, *salivita*; (DA).

miona, f. (1) (Hond): rostlina (*Lamiaceae*); ► roste v amer. tropech; má složené oválné nebo oválně podlouhlé listy se zubatým okrajem, bílé květy se spojenými okvětními lístky, tmavě červené kulaté plody s lesklými černými semínky; odvar z kořene má diuretické účinky; (2) (Urug): plazivá rostlina (*Euphorbiaceae*); ► obsahuje latex, má útlé rozvětvené stonky, protilehlé okrouhlé listy, malé načervenalé květy v úžlabním květenství; v léčení se její odvar používá jako diuretikum a její šťáva k vypalování bradavic; (RAE). • (3) (Hond, Salv): viz: *meona*; (4) (Kol): spatodea zvonkovitá (*Spathodea campanulata*); ► tropický strom; viz: *tulipán*; (DA).

mionca, m. (← *camión*) (1) (Arg): rozkošná žena; ► přesmýk slabik; viz též: *vesre*; slang *lunfardo*; (NET). • (2) lid. (Arg, Urug, Chil): kamión; (DA).

mioncillo, m. (1) (Chil): maso; ► nachází se na spodní vnitřní straně stehna (kýty) zvířete; (AM).

miota, f., lid. (1) (zápEkv, Per): malé nákladní auto, dodávka; (DA).

mípalo, m., málo užív, vulg. lid. (1) (Ven, Bol, Per): penis; viz též: *pinga*; (DA).

miple, m. (1) viz: *niple*; (MS). • (2) (Kol): ocelová trubka; ► se závitem na obou koncích sloužící jako pojivo ve vodovodech; (3) (Kol): gumová hadice k nafukovací pumpě; (DA).

miqueador, -ra, m/f. (1) (Portor): povahově klidná osoba; (2) (Portor): osoba, která ztrácí spoustu času; (DA).

miquear(se), intr. lid. (1) (Kol): skákat a dělat salta; zvláště užíváno u dětí; (2) intr. (Guat): koketovat, pokusit se upoutat pozornost jiné osoby; (3) (Salv): vyparádít se, zkrášlit se; (4) intr. (Portor): neučit se; (5) intr. (Portor): ztrácet čas; (DA).

miquear, intr. (1) (Kol): skotačit, dovádět; (2) (Guat): koketovat, flirtovat; (AM).

miquenfer, f., eufem. lid. (1) (Nik): ženské přirození; viz též: *palomita*; (DA).

miqueo, m. (1) (Portor): vtip, uvolnění; (2) (Portor): hračka, brnkačka; ► snadná věc, která nevyžaduje mnoho úsilí; (3) m. (Salv): okouzlení ženy vtípkou a půvabem; (4) (Portor): žert, vtip, legrace; viz též: *chistería*; (5) **andar con ~ s** (Portor): flákat se, ztrácet čas; (6) **ser un ~** (Portor): být to snadné; (DA).

miquería, f., lid. (1) (Guat, Salv, Kol): strojené gesto, které má být zábavné; (DA).

miquero, -ra, m/f. (1) (Portor): osoba, která nic nedělá, ale předstírá něco jiného; (2) m. venk. (Salv): dřevorubec; (DA).

miqueta, f. (← it: janov. *michetta*) (1) (LaPla): rána; (2) (LaPla): druh chleba; (MS).

miquillo, -lla, m/f. (1) m. viz: *mico*; (RR). • (2) hanl. (Portor): chlapeček, holčička; (AM). • (3) hanl. lid. (Portor): bezvýznamný člověk, nula, ubožák; viz též: *arrastrapanza*; (DA).

miquilo, m. (1) (szArg): vydra; (DA).

Miquilo, m., myt. (1) (Arg): malý skřítek; ► bývá součástí letních oslav, aby strašil děti, které běhají po polích a farmách; obvykle viděn v ponču a velkém černém klobouku; jednou ruku má železnou a druhou látkovou; (DML).

miquingo, -ga, adj. lid. (1) (střed a jzKol, zápVen): lakomý, vychytralý, mazaný; viz též: *tacañún*; (DA).

miquis, m. pl. (1) (Hond): Mickey Maus; ► kreslená postavička; (2) (Hond): gesta; (3) (Hond): namyšlenost, drzost; (4) (Hond): ozdoby; (5) (Hond): zatrpkllost, zášť, zlozvyk; (DA).

miquispiquis, adj. (1) (Hond, Salv, Pan, Bol): nerozhodný, strojený, nepříjemný člověk; (DA).

míquití;! , citosl., lid. (1) (Ven): vyjadřuje důrazný nesouhlas; ► doprovázeno položením ukazováčku na spodní víčko a jeho rychlým stažením dolů; (2) (Ven): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *¡miercole(s)!* ; (DA).

miquito, m. (1) **ser un ~** (Kub): být malý, štíhlý a mít nos jako Mickey Mouse; př.: *¡qué feo es!* ; *¡es un Miquito!* ; ■ Syn.: *ser un fiquito*; (DMC).

MIR, m. (1) (Bol, Chil, Per, Ven): levicové revoluční hnutí; ► *Movimiento de Izquierda Revolucionaria*; př.: *en algún lugar se llama MIR, en otros, Montoneros, con variantes locales; se trata de una idéntica aspiración hacia la justicia humana*; (BDE).

mira, f. (1) **tener en la ~ telescópica a alguien** (Kub): hlídat, sčezit, bdít, dávat pozor; př.: *tengo a Juan y al trabajo en la mira telescópica*; (DMC).

mira, f. (1) (Kub): pták; viz: *cagón*; (2) ~ **cielo**, (Salv, Nik): šilhavý člověk; ■ Var.: *miracielo*; (3) ~ **de infume¹** (Hond): pistole značky *Smith and Wesson*; (4) ~ **de infume²** (Hond): hledáček střelné zbraně; (5) **en la ~**, lid. (Kub, Ekv, Bol, Pan, Urug): ve středu zájmu, jako cíl pozorování; (DA).

mira;! , citosl. lid. (1) (Pan, sevKol, Ven): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; teda! ty bláho!; to je co říct; ► vyjadřuje důrazné popření, odmítnutí, nesouhlas, nebo údiv; viz též: *¡miercole(s)!* ; (DA).

mirá, imper. (1) viz: *mirar*, *¡mirá con quién!* ; (RR).

miracaimán, m. (1) (Kub): pták z rodu volavkovitých; ► velký asi 40 cm; zobák má dlouhý 5-6 cm, hlavu zdobenou dlouhými kovově zelenými péry, krk a hrud' jsou bílé s tmavými skvrnami; živí se rybami a měkkýši; ■ Syn.: *cagón*; (RAE, DA). • (2) (Kub): poseroutka; (DA).

miracielito, m. (1) (Ven): pták (*Anihus bogotensis*); ► až 14 cm dlouhý, načervenalé barvy, příčně pruhovaný na horní části, hnědavě šedý na spodní části a šedavý na ocase; (DA).

miracielo, m/f. lid. (1) (Salv, Nik): šilhavý člověk; (DA).

mirada, f. (1) ~ **braguetera** (Ekv): lascivní, flirtující pohled; ► slang; př.: *cuidado, Alicia ya le dio una mirada braguetera a tu marido*; (RF). • (2) **fuerte** ~ (Hond): viz. *vista fuerte*; (3) ~ **colocha** (Salv): šibalský, škodolibý pohled; (4) ~ **pastelillo** (Portor): provokativní, vyzývavý pohled; (DA).

mirador, -ra, adj/ subst. (1) m. (Portor): prosklený zastřešený balkón; ► na plochých střeších domů; (AM). • (2) m. málo užív. (Dom, Portor, Urug): místnost v nejvyšším patře domu; (3) m. málo užív. (Dom, Portor): nová půda nebo nový byt vystavěný na rovné střeše původního domu; (4) ~ **en menos**, adj. lid. (Chil): ostatními pohrdající, ostatní podceňující člověk; (DA).

miraflores, adj. iron. (1) (Hond): slepý člověk; (DA).

miraguano, m. (1) (Kub): výplň do polštářů; př.: *esa almohada es de miraguano*; ► *miraguano* je nízká palma, která roste v teplých krajích Ameriky a Oceánie, má velké listy vějířovitého tvaru, květenství hroznovitého tvaru, bobulovité plody a v nich je látka podobná bavlně; (DMC). • (2) ~ **de lana** (Kub): viz.: *miraguano*; (DA).

mirahueco, adj/ subst. hanl. (1) (Kub): šmirák; ► oplzlý člověk, který tajně pozoruje ostatní škvírou apod.; (DA).

miraje, m. (1) (Arg, Kol): přelud, fata morgána; (MS).

miramelindo, -da, m/f. (1) f. (Portor, Ekv): viz.: *brinco*; (2) m. (Ekv): pamakrela temná (*Lepidocybium flavobrunneum*); ► konzumní ryba tmavě kaštanové barvy, až 2,4 m dlouhá; (DA).

miranda, f. (1) (Bol): čumil; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *mirandú*; (HB).

mirandú, m., viz: *miranda*, (HB).

miraña, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Miraña; (2) příslušné adjektivum (miraňský); (3) jazyk kmene Miraña; patří do jaz. rodiny *bora*; ► kmen žije při spodním toku řeky Caquetá; na kol. území se počet obyvatel odhaduje na 660, pohybují se na území 19.180 ha; (S03).

mirante, f. (1) **Mirante**, **Yvyra Mirante** (Par): list rostliny; ► používaný (místo papíru) k psaní; př.: *lo escribí yo mismo, en una hoja vegetal parecida al papel maderá, que se llama Yvyra Mirante, utilizando una máquina de mala muerte*; (RR).

mirantes, m., pl. (1) (Arg): oči; viz též: *carozos*; slang *lunfardo*; (2) (LaPla): kukadla (oči); viz též: *carozos*; (NET).

mirar, intr/ tr. (1) intr. (Guat, Hond, Kost, Nik): dívat se, pozorovat; př.: *la cabeza se le miraba pequeña de tan alto; por doquiera se miraba a la gente campesina caminar como apesadumbrada por un gran dolor, con la mirada perdida entre los matorrales del senderito tortuoso y estrecho, que parecía como quererlos aprisionar entre sus matones de espinó blanco; los bananales me hastiaron y volví a mi llanura; y no volví a mirar a mi amigo de otros tiempos (...)*; (RR). • (2); **mirá con quién!** (Guat): kdo by to řekl?; kdo by tomu věřil?; (RR). • (3) ~ **en menos a una persona** (Arg, Chil, Portor): pohrdat někým; (4) **quedarse uno ~ndo** (Chil): nedočkat se očekávaného; (AM). • (5) **estar de mírame y no me toques** (Kub): být ve špatné náladě; př.: *desde que lo conozco hace diez años está de mírame y no me toques*; (6) ~ **con cara de carnero degollado** (Kub): dívat se smutným psíma očima; př.: *aunque me mire con cara de carnero degollado te digo que no*; (7) ~ **ndo los ojos más que Beti Bú** (Kub): tropit šaškárny; př.: *el individuo no me gusta, pues vira los ojos al mirar más que Beti Bú*; (8) ~ **ndo y dejando** (Kub): nevměšovat se do čeho; př.: *en este asunto yo estoy mirando y dejando*; (DMC). • (9) **quedarse diciendo miren qué caso**, tr. (Guat): přijít s křížkem po funuse; ► zmeškat rozdělování něčeho; (10) **de mírame y no me tentés** (Guat): velmi křehký; (11) **¡mira nada más!** (Mex): podívej; ► pro vzbuzení pozornosti, zdůraznění něčeho; (12) ~ **a huevo**, lid. (Chil): podceňovat, zesměšňovat někoho; (13) ~ **chueco**, lid. (Par, Bol): dívat se na někoho nedůvěřivě, pociťovat k někomu antipatii; (14) ~ **como un moco**, lid. (Kol): dívat se na někoho povýšeně, opovrhovat jím; (15) ~ **con las patas** (Hond): chovat se k někomu pohrdavě; (16) ~ **con ojo(s) de gallina que acaba de poner un huevo** (Hond): upřeně zírat na někoho; (17) ~ **con ojos llenos de puñales y de turuncas**, přenes. (Hond): dívat se na někoho nenávistně; (18) ~ **de ganchete** (Hond): opovržlivě přehlížet; (19) ~ **de menos** (Mex, Guat, Salv, Nik): podceňovat někoho; (20) ~ **el derecho de su nariz** (Guat): starat se jen o svůj vlastní prospěch, hrbat si na svém písečku; (21) ~ **en (la) coca** (Bol): věštit z lístků koky; (22) ~ **feo** (Par): viz. ~ *como un moco*; (23) ~ **hueco** (Kub): šmírovat v intimních chvílích; (24) ~ **la luz a cuadros** (Guat): být ve vězení; (25)

~ **micos aparejados** (Guat): malovat čerta na zed'; ■ Var.: ~ *gatos aparejados*; (26) ~ **monos en el aire**, lid. (Hond, Salv): mít halucinace; ■ Var.: ~ *ratones en bicicleta*; (27) ~ **para adentro**, lid. (Arg, Urug): spát; (28) ~ **rayado**, lid. (szKol): dívat se skrz prsty; (29) ;**mirá qué cacha!**, citosl. (Hond): To je ale drzost!; (30) ;**mirén qué caso!**, citosl. (Portor): to je překvapení!; (DA).

mirasiete, m/f. (1) (Salv): šilhavý člověk; (DA).

mirasol, m. (1) (Arg): volavka; př.: (...) *alentaba (...) un mundo volátil rico hasta la locura: flamencos y cigüeñas, mirasoles y gaviotas, cuervos y cisnes, alegremente instalados en aquel paraíso de aguas quietas y de juncos vibrantes*; (RR). • (2) (Pan, Ven, Urug): bukač jihoamerický (*Botaurus pinnatus*); ► až 80 cm dlouhý pták, hnědé barvy, v horní části mramorovaný, má černou korunku, bílé břicho s hnědými pruhy, černé peří a žluté nohy; (3) (Bol, Urug): bukáček (*Ixobrychus*); ► brodivý pták, až 35 cm dlouhý, hnědé barvy s načervenalými fleky na hřbetu, hnědými pruhy na břiše, korunkou i ocasem černé barvy a špičatým zobákem; (4) m., venk. (Portor): trs banánů nedozrálých banánů jejichž špičky jsou otočeny ke slunci; (5) ~ **menudo** (Pan): bukáček bažinný; viz: *garza enana*; (DA).

miravolán, f. (1) a la ~ (Ekv): skvěle, moc fajn; (JD).

miraya, m., lid. (1) (Nik): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; (2) (Nik): zženštilý, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (DA).

miri, f. (1) (Hond): setkání všech členů gangu, kriminální organizace; (2) (Hond): schůze, schůzka, setkání; viz též: *concejillo*; (DA).

mirian, f., lid. (1) (Salv): polovina něčeho; (DA).

mirilla (de la puerta), f.; (1) kukátko (ve dveřích); viz: *ojo mágico*; (EEA). • (2) **tener en la ~** (Kub, Dom, Portor): mít někoho v hledáčku; (DA).

miriñaque, m. (1) (Arg, Urug): ochranný nárazník u lokomotiv; ► železný díl umístěný v přední vnější části lokomotivy, který slouží k odstranění překážek, např. stromu, ležících na kolejích; (RAE). • (2) (Kub): velmi tenká bavlněná látka; (3) (Ven): melouch, podvodný obchod; (AM). • (4) (Mex): jemné drátěné pletivo; (5) (Ven): intriky; (JD). • (6) málo užív. (Ven, Portor): nejasný případ, nejasná otázka; (7) **dar le al ~**, eufem, lid. (Kol): mít sexuální vztahy; (DA).

miriquiná, m. (← guar. *mirí*, „malý“) (1) (Arg, Par): chápan; ► malá opička s dlouhými chlupy; (MM).

mirista, adj/ subst., m/f. (1) (Bol, Chil, Per, Ven): vztahující se k revolučnímu hnutí MIR; př.: *problemas, disturbios diarios en la Universidad habían asesinado a un mirista*; (BDE).

mirití, viz: *moriche*; (DA).

mirla, f. (1) (Kol): děvče, holka, dívka; př.: (...) *va la madre si no la meto, en el ladito le debo pegar y se irá al hoyo, siempre la he hecho, imposible que me vaya a fallar, por qué habrá tanta mirla, me ponen nervioso, los muchachos tienen las esperanzas cifradas en mí (...)*; (RR). • (2) ~ **blanca**, (Kol): drozdec tropický (*Mimus gilvus*); ► až 27 cm dlouhý pták bledě šedé barvy; ■ Syn.: *chuchuba, chulinga*; (3) ~ **negra**, (Kol): pták, viz: *chiguaco*; (DA).

mirlarse, intr. (1) (Portor): oslabit se, zhubnout; (DA).

mirlo, adj/ subst. m. (1) (Arg): viz: *dobolu*; viz též: *logi*; (NET).

mirolear, tr., hovor. (1) (Mex): zírat, koukat; ■ Syn.: *mirujear*; ► mex. argot *caliche*; (INF).

mirones, m., pl. (1) (Arg): oči, kukadla; viz též: *carozos*; slang *lunfardo*; (NET).

mirón, m. (1) **los ~es son de palo** (Mex, Ven): používá se při deskových hrách pro přihlížející hráče, aby se do hry nepletli; ■ Var.: **los ~es son de papel** (sevKol); (Ekv, zápBol): v hádce nebo v rozhovoru, pro ostatní osoby, aby se do toho nepletli; (2) ~ ~ (Kost, Pan): dětská hra; ► hráči stojí v kruhu a zpívají *Mirón, Mirón, Mirón, de dónde viene tanta gente, mirón, mirón, mirón, de San Pedro y San Vicente; que pase el rey, que ha de pasar y el hijo del conde se ha de quedar*; (DA).

mironear, tr. lid. (1) (Par, Bol): s údivem a vytrvalostí někoho pozorovat; (2) (Par) být přítomen, když ostatní něco dělají; (DA).

mirotón, m. (1) (Chil): kradmý pohled; (AM). • (2) (Chil): rychlý, zběžný pohled; (JD).

mirra, f. (1) (Ven): troška, špetka; (AM).

mirranga, f. (1) (Kol): špetka, troška; (AM). • (2) lid. (Kol): prcek, velmi malý člověk; (DA).

mirriñaca, f. (1) (Kol): troška, maličkost, detail; (AM).

mirringa, -go, adj/ subst., m/f., lid. (1) (Kub): kousek, troška, špetka; př.: *lo que comí es una mirringa*; (DMC). • (2) (Hond, Salv): drobek, drobeček; ždíbec; viz též: *ñinga*; (3) (Salv, Nik): malý o člověku; viz též: *chicón, -ona*; (4) (Salv): podvyživený o dítěti; (5) (Pan): kočička, čičí; ► láskyplné oslovení domácí kočky; (DA).

mirringada, f. (1) (Salv): parta dětí; (2) (Salv): hromada drobností; (DA).

mirrongo, -ga, adj/ subst., lid. (1) (Guat): malý, nebo mladý člověk; (DA).

mirruña, f. lid. (1) (Guat, Mex, střAm): kousíček, ždibíček; př.: *no seás malo, dale siquiera una mirruña de tu galleta al perico, que desde hace rato te está pidiendo*; (2) venk., málo užív. (Guat): drobek, prcek, trpaslík nebo malý předmět; př.: *la novia de Marcos es una mirruña de metro y medio*; (RF).

mirrusca, f. (1) (Kost): kousek, trocha, špetka; (RAE). • (2) (Kost): velmi malý, nízký; ► o člověku nebo o zvířeti; (DA).

mirujeada, f. (1) (Guat, Salv): zběžný průzkum, obhlédnutí něčeho; (DA).

mirujadera, f., lid. (1) (Guat): sled vytrvalých pohledů, mrkání; (DA).

mirujear, tr., hovor., viz: *mirolear*; (INF).

mirujiar, lid., viz: *mirujear*; (DA).

mirulincillo, m. (1) (Mex): drozd malý (*Catharus ustulatus*); ► až 19 cm dlouhý pták; má z vrchu černý a zespoda načervenalý zobák, červené nohy, hlava a tělo jsou kávové barvy, na hrudi má skvrny kávové barvy a boky jsou nahnědlé; (DA).

misa, adj/ subst., m/ f. (1) adj. (← keč. *misí, michi*, „kocour“) lid. (Bol: llan): zelenooký; ► odkazující na zelenou oční duhovku; (LM). • (2) f. [Š: *mesa*] (Andy): stůl; ► vliv fonetiky jazyka kečua; (JG). • (3) m. (Bol): košile; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *misaca*; (HB). • (4) **no servir alguien ni para ~ de difunto**, f. (Kub): nestát za nic; př.: *ese tío tuyo no sirve ni para misa de difunto*; ■ Syn.: *ser mierdulina*; (DMC). • (5) **campal ~**, f. (Ekv): mše pod širým nebem; ► koná se na otevřeném místě pro mnoho lidí; (6) **~ de aguinaldos**, f. (Portor, Ven): adventní mše; ► koná se před Vánoce, zpívají se na ní koledy; (7) **~ de honras**, f. (Ekv): mše; ► koná se na počest zesnulého; (8) **~ de mes**, f. (Nik, Pan, Kol, Ekv, Per, Bol): pobožnost; ► koná se za měsíc od úmrtí nějakého člověka; (9) **~ de nueve días**, f. (Mex, Nik, Pan): pobožnost; ► koná se za devět dní od úmrtí nějakého člověka; (10) **~ de ocho días**, f. (Salv, Bol): pobožnost; ► koná se za osm dní od úmrtí nějakého člověka; (11) **~ de ponchito**, f., venk. (szArg): ceremonie vesničanů; ► procesí na počest nějakého světce; (12) **~ de salud**, f. (Pan, Dom, Per, Bol): mše za zdraví někoho nemocného; (13) **~ del Niño**, f. (Ekv): bohoslužba, na počest Božího dítěte; ► koná se mezi Vánoce a karnevalovými oslavami, které předcházejí půstu; (14) **~ suelta**, f. (Portor): neznámá částka peněz, která nepatří mezi oficiální účty; (15) **en ~**, f. (Hond, Nik): vztahující se k pozorné nebo hlídající osobě; (16) **~ negra**, f. (Hond, Nik): setkání na spiknutí, spolčení se; (17) **ni a ~**, f. (Ekv): nikam; (18) **en ~ solo el cura toma vino**, f. (Hond): co je dovoleno pánovi, není dovoleno kmánovi; ► privilegia, výsady jsou jen pro některé osoby, které mají peníze, moc, postavení nebo vědomosti; (19) **oler a ~ cantada**, f., lid. (Hond): táhnout z někoho, šířit se z někoho zápach nějakého alkoholického nápoje; (20) **quedarse como en ~**, f., arch., lid. (Kost): zůstat potichu, být potichu jako v kostele; ► především poté, co byl dotyčný pokárán; (DA).

misaca, f. (← *camisa*) (1) (Kol, Bol): košile; (DA).

misacanteco, m. (1) *licaria* (*Licaria triandra*); ► rostlina z čeledi vavřínovitých; viz též: *negrillo*; (DA).

misachico, m. (← hybrid z keč. a šp.) (1) (szArg, Bol): slavnostní obřad vesničanů; ► spojený s procesím k uctění svatého; (RAE). • (2) (← šp. *misa* + keč. kauzativní *chi* + zvrat. *ku*); (3) (Per): náboženský obřad na zakázku; (EA).

misaguasan, m. (1) (Kub): viz: *yenica*; (DMC).

misanebrero, -ra, m/f. (1) (Hond): spiklenec, organizátor spiknutí; (DA).

misangó, m. (1) (Dom): kukačka; ► děti se jí velmi bojí; (AM). • (2) málo užív. (Dom) nadpřirozená bytost, která straší děti a údajně přichází z Haity; (DA).

misca, f. (1) (← keč. *miskha*) lid. (Bol: Valleg): první sklizeň; (LM).

miscelánea, -neo, m/f. (1) (Mex): stánek, bazar; (JD). • (2) f. (Kol, Mex, Nik, Pan): malý obchůdek; ► papírnictví a dárkové zboží; (DA).

misciadura, f. (1) (Arg): extrémní chudoba; (DA).

miscio, -cia, adj/ subst., m/f. (1) (Arg): extrémně chudý člověk; (DA).

miscua, f., lid. málo užív. (1) (sevMex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

mise en scène, f. (← fr.) (1) (Arg, Kub, Chil, Per): uvedení na scénu; inscenace; (MS).

miseada, f. (1) (Hond): série schůzek za účelem spiknutí; (DA).

miserable, adj/subst. (1) (Kub): viz: *dinero*; (DMC).

miserableza, f. (1) (Kub): bída; př.: *le pedí cinco pesos y no me los dio; ¡qué miserableza!*; (DMC). • (2) (Kol): nevhodné a opovržením hodné chování; ■ Var.: *miserableza*; (DA).

miseria, (1) **a la ~¹** (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): rozbitý, poškozený o věci; ■ Syn.: *en la ~, para la ~*; (2) **a la ~²** (Urug): ve špatném psychickém nebo fyzickém stavu; (3) **en la última ~** (Bol, svArg, Urug): v té největší bídě; (DA).

mish, -sha, adj/subst., m/f. (1) adj. (Guat): plachý, mrzutý, nespolečenský (podle subst. *mish*, „kočka“); př.: *Yolanda es muy mish, no te sorprendas si no te saluda o si finge que no te ve*; ► slang; (RF). • (2) m/f. (Guat, Salv): kočka domácí; ■ Syn.: *mishingo*; (3) viz: *misho*; (DA).

mish!, citosl., iron. (1) (Chil): vyj. údivu; př.: *me compré ese auto con solo una pequeña fracción de mi sueldo – ¡mish!*; ► slang; (RF).

mishadura, f. (← it.) (1) (LaPla): chudoba; ■ Var.: *mishiadura, misiadura*; (MS).

mishiadura, viz: *mishadura*; ■ Var.: *fulería*; slang *lunfardo*; (NET, DA).

mishingo, -ga, viz: *mish, -sha*; (DA).

mishio, -hia, adj. (1) (Arg): chudý, bez prostředků, švorc; viz též: *fundido*; slang *lunfardo*; (NET). • (2) viz: *misho*; (MS).

misho, -ha, adj/ subst., m/f. (← it: janov. *miscio*) (1) (Arg, Urug): pitomec; (2) (Arg, Kol, Chil): chudák; (3) (LaPla): falešný, bezcenný; (MS). • (4) (Salv, Pan): čičí; ► volání na kočku; (DA). • (5) **agáchate que pasa un** ~ (LaPla): buď opatrný; dej si na něho pozor; ► rozumí se tím člověk, který není hloupý a nenechá se oklamat; (6) **filo** ~ (LaPla): prostředek použitý k podvodu; (7) **máquina de viento** ~ (LaPla): prostředek použitý k podvodu; (8) **mayorengo** ~ (LaPla): policejní důstojník; (9) **toco** ~ (Arg, Kol, Chil Urug): balík falešných peněz použitý k podvodu; (10) **vento** ~ (LaPla): falešné peníze; ■ Var.: *micho, mishio, misio, miso, místo, mixto, shomi, mistongaje, mistonguelaje*; (MS).

mishque, m. (← keč.) (1) (Ekv): fermentovaná dužina z agáve; ► používá se v přípravě tradičního nápoje *chicha de jora*; (DA).

mishquipanga, f. (← keč. *mishque*, „sladkost“ a *pango* nebo *panca*, „list“) (1) (Per): tropická rostlina (*Renealmia alpina*); ► bylina, až 6 m vysoká, má jednoduché, střídavé listy, trubkovité žluté až načervenalé květy, červené tobolkovité plody, které při dozrání zčernají; (DA).

mishule, m. (1) (Salv): osoba, subjekt, individuum; (DA).

misi, m/f. (1) m. (← keč. *misi, michi*, „kocour“) lid. (Bol: vall): ochočený kocour; (2) lid., (Bol): krátká vázanka; ■ Syn.: *gato*; ■ Var.: *michi*²; (3) m./f., lid. (Bol): zelenooká či modrooká osoba; ■ Syn.: *cosilo, -a, misi ñawi, ojos de michi, ojos de gato*; (4) ~ **ñawi** (← keč. *ñawi*, „oko“) (Bol) viz: *ñawi* (LM).

misi!, citosl. (1) (Ekv): kšc!; ► výraz užívaný k zahánění koček; (2) (Am): čičí!; ► volání na kočky; (AM).

misia, f. málo užív., venk. (1) (Am): panička, milostpaní; ■ Var.: *misiá*; (JD).

misiá, f., lid. (1) (Chil, LaPla, Ven): slečna; př.: *el estado de misiá Elisita empeoró con los años*; ■ Var.: *misia*; (BDE).

misiadura, viz: *mishadura*; (MS).

misifú, m/ f. (1) (Dom, Portor): používá se namísto jména určité osoby, o které se mluví, v případě, že se nechce nahlas její jméno zmiňovat; ■ Syn.: *misúa*; (DA).

misifús, m/f., lid. (1) (Pan): kočka, domácí mazlíček; (DA).

misil, m. (1) (Bol): láhev se znehodnoceným alkoholem; ► bol. argot *coba*; (HB). • (2) lid. (Hond, Salv, Bol): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (3) (Hond): papírek se vzkazem, který si v hodině posílají studenti; (DA).

misilera, -ra, adj/ subst., m/f. (1) (Chil, Ekv, Per): raketová loď; (2) (Ekv, Per): stíhačka; (3) (Ekv): hráč, který vstřelí gól; (DA).

misingo, -ga, viz: *misifús*; (DA).

misiñami, m., lid., málo užív. (1) (Dom): nýmand, nula, ubožák; viz též: *arrastrapanza*; (DA).

misio, -sia, adj/subst. (1) (Per): prostý, chudý, bídny; ■ Syn.: *aguja*; (RAE, DA). • (2) viz: *misho*; (MS). • (1) (Bol): bez peněz; ► bol. argot *coba*; (HB).

misionero, -ra, adj/ subst., m/f. (1) (Mex): hráč, karbaník; ► jezdí po trzích a jarmarcích; (AM). • (2) (Mex): pouliční stánkař; (JD). • (3) lid. (Per): chudý člověk; (4) (Salv): osoba, která se živí zakázanými hrami; (5) (Salv): osoba bez stálého domova; (6) adj/ subst. (Par): obyvatel depart. Misiones; (7) **cedro** ~, adj. (svArg): strom; viz: *cedro*; (DA).

misiplín, m. (1) (Kub): trumbera; (JD).

maskito, m. (1) (StřAm): ind. jazyk ze skupiny *misumalpa*; ► mluví jím asi 150000 mluvčích na karibském pobřeží Nikaragui, asi 30000 v Hondurasu a blíže neurčený menší počet v Kostarice; ■ Syn.: *maskitu, mosquito*; (EA).

mismas, m. (1) (Guat): dobrý přítel; př.: —*la primera vez que quise entrar a la policía secreta —contaba el del farol— era polis un mismas mío que se llamaba Lucio Vásquez, el Terciopelo*; (2) **¡qué ~!** (Guat): hergot, sakra; ► vyjadřuje hněv; př.: —*¡cállese —intervino el oficial— o la rompemos! —¡la rompemos, qué mismas!*; (RR).

mismidor, m., venk. (1) (sevArg): tyč u předení; ► slouží ke stočení příze do hrubších vláken; (DA).
mismiña, f., lid. (← keč. *mismiy*, „přeslice“) (1) (Bol: vall): nástroj k předení; ► s dlouhou a útlou tyčí o délce asi 30 cm; (LM).

mis-mis, m. (1) (Mex): název, který byl dán tanci *El Gato*; (AM).

mismir, tr., venk. (← keč. *mis-mi*, „roztahovat se“) (1) (sevArg): dělat vlněné hrubé nitě pro pletení dek a kobereců; (DA).

mismo, -ma, adj/adv. (1) adv. (Ekv): skutečně, opravdu; př.: (...) *no vaya a ser que sepa mismo y que como hermano que es se sienta lastimado en su amor propio (...)*; (RR) • (2) adj. (Kol): úplný, kompletní, naprostý; př.: *es hombre mismo; tomó ron mismo; es un burro mismo*; (AM) • (3) adv. (Am): pořádně; (JD). • (4) **con las ~s**, adv., hovor. (Per): okamžitě, ihned; (RAE). • (5) **ya mismo**, adv., lid. (Ekv): právě teď, hned teď; př.: (...) *venía la voz clara de la gorda Cristobalina; / —apúrense, muchachos, que ya mismo va a está (estar) el café*; (RR). • (6) **¿cuándo ~?** (Am): kdypak?, tak kdy?; (7) **¿dónde ~?** (Am): kdepak?, tak kde teda?; (8) **¿qué ~?** (Am): copak?, tak co teda?; (9) **¿quién ~?** (Am): kdopak?; (10) **siempre ~** (Am): opravdu, vážně; (JD). • (11) **~ que** (Mex): viz: *que, el que, el cual*; př.: *e incineró los restos de la mujer, mismos que en pocos minutos quedaron reducidos a cenizas*; (12) **el / la ~ que, los ~s / las ~s que**, zájm. (Bol, Per): viz: *que*; př.: *encontraron mal herido al chofer del taxi, el mismo que estaba con las manos apoyadas en la parte superior de su automóvil*; (13) viz: *ya*; (BDE). • (14) **ahí ~**, málo užív. (Salv, Nik, Ven, Ekv, Per, Bol, Arg, Urug): okamžitě, hned, v tuto chvíli; (15) **por ahí ~** (Pan): ihned, okamžitě; (DA).

miso, adj/ subst., m. (1) adj. viz: *misho*; (MS). • (2) adj. (Arg, Bol): mizerný, ubohý; ► lunf.; (3) adj., vulg. (Ekv), viz: *mismo*; (AM). • (4) viz: *moradilla*; (5) (sevBol): strom (*Couratari guianensis*); ► až 25 m vysoký, má jednoduché listy, nesymetrické květy v květenství lata a dřevnaté plody s okřídlenými semeny; jeho dřevo má vysokou tržní hodnotu; (DA).

misorioco, viz: *cocorioco*; (MS).

mispacle, m. (← nah. *michin*, „ryba“ a *patli*, „lék“) (1) (Mex): keř (*Buddleja americana*); ► až 6 m vysoký, má protilehlé podlouhlé na rubu bělavé listy, květenství lata; jeho rozemleté listy jsou schopné omámit rybu; využívá se v tradiční medicíně; ■ Syn.: *tepozán, zayolizcán, zayulpacle*; (DA).

misqui, adj/ subst., m., lid. (← keč. *misk'i*, „sladkost“) (1) m. (Bol: alt/vall): lízátko; ■ Syn.: *chamuña, misqui bola*; (2) m. (Bol: alt/vall): med; ► včelí či z třtinového cukru; (3) adj. (Bol: alt/vall): chutný, lahodný; (4) adj. (Bol: alt/vall): sladký; (5) **~ bola** (Bol: alt/vall), viz: *misqui*; (6) **~ queta** (← keč. *q'ita*, „kapalná látka“) (Bol) viz: *queta*; (7) **~ simi** (← keč. *simi*, „ústa“) (Bol) viz: *simi*; (LM).

misquinco, m., lid. (← keč. *misk'i*, „sladkost“) (1) (Bol: vall) viz: *mocochinchi*; (LM).

misquincho, m., lid. (← keč. *misk'inchu*, „přesládlý“) (1) (Bol: Valleg): alkoholický nápoj; ► ze třtiny, vody, cukru a barviva; (LM).

misquiqueta, f., venk. (1) (střBol): hustá látka vzniklá vařením sirupu při přípravě *chicha*; (DA).

misquirichir, tr., venk. (1) (jižPer): pomalinku ochutnávat nějaké jídlo; (DA).

misquito, -ta, adj/ subst., m/f. (1) m. (Hond, Nik): etnická skupina; ► žije na atlantickém pobřeží Hondurasu a Nikaragui, vznikla spojením indiánů *Sumas* s africkými otroky; ■ Syn.: *mosco, zambo*; (2) m. (Hond, Nik): jazyk z rodiny *macrohibcha*; ► mluví jím toto etnikum; (3) m/f. (Hond, Nik): příslušník etnické skupiny *misquito*; (4) adj. (Hond, Nik): vztahující se k etnické skupině *misquito* a k její kultuře; ■ Syn.: *zambo*; (DA).

miss, f. (← angl.) (1) (Am): miss; ► titul udělený vítězce v soutěži krásy; (2) (Arg): anglická vychovatelka; (3) (Arg): oslovení anglické slečny nebo dámy; (MS). • (4) (Mex, Guat, Salv, Portor, Per, střBol): učitelka na základní nebo střední škole; (5) (Guat, Hond, Salv, Bol, Chil, sevArg): domácí vychovatelka; (DA). • (6) **~ tetas** (Bol): žena s velkým poprsím; ► bol. argot *coba*; (HB).

missis, viz: *miss*; (DA).

mistado, -da, adj., venk. (1) (Hond): míchaný, smíchaný; (DA).

mistao, m. (1) (Kost): směs likérů; (AM).

mistar, viz: *mixtar*; (DA).

mistear, intr. (← angl. *to miss*) (1) (US): chybovat, minout se; (MS).

mistela, f. (1) (Ekv): bonbón s jemnou cukrovou polevou plněný likérem; (DA).

mistelera, f. (1) (Am): stojánek na likéry; (JD).

misterio, m. (1) (Mex): hudební kus; ► na oslavách či schůzkách, hudba k poslechu a tanci; (AM). • (2) **el ~ Suizo** (Kub): hodiny; př.: *bacílame este misterio suizo*; (slang *chuchero*); (3) **descifrar los ~s de la Charada China** (Kub): jít hlavou proti zdi; př.: *eso que piensas hacer es como descifrar los*

misterios de la Charada China; ► *La Charada China* je hazardní hra; (DMC). • (4) **jugar a los ~s** (Chil): mluvit tajemně, opatrně, v náznacích; (DA).

míster, m. (← angl. *mister*) (1) (Salv, Portor, Guat, Nik, Kol, Ekv, Bol): cizinec; ► zejména z USA a především bílé pleti; (2) (Hond, Salv, Bol): učitel angličtiny; (3) (Portor): učitel na základní nebo střední škole; (4) (Dom, Par, Portor): pán, džentlmen; (DA).

misti, adj/subst., m. (1) m. (← keč. *misti*, „míšenec“) (Bol: alt): kříženec velblouda; ► potomek alpaky a lamy; (2) adj/subst., lid. (Bol): potomek Španělů; (3) lid (← šp. *mestizo*). (Bol: LP): míšenec; (LM). • (4) (← keč.) (Bol, Per): kříženec lamy a alpaky; (5) m., pl., lid., vulg. (Bol, Per): elita/y; (BDE). • (6) m/f. (Per): mezi indiány; osoba, která nepatří do jejich etnika nebo míšenec; (DA).

mistiano, -na, adj/subst., lid. (1) (Per): vztahující se k městu Arequipa; viz též: *chacarato*; (DA).

místico, -ca, adj/ subst. (1) adj. (Kol, Hond, Pan, Portor, Ven): afektovaný, nafintěný, upejpavý; (RAE). • (2) adj. (Hond, Nik, Dom, Ven, Pan): strojený, přehnaně zdvořilý; (3) adj/ subst. (Kub): pyšný, náfuca; (DA).

mistihueso, m. (1) (Dom): revolver, střelná zbraň; (DA).

mistiquería, f. málo užív. (1) (Portor, Dom): strojenost, svatouškovství, pánbíčkářství; ■ Syn.: *mistiquez*; (AM, DA). • (2) (Kol): upejpání; (JD).

mistiquez, viz: *mistiquería*; (DA).

misticuco, m. (1) (Salv): zlověstný pták; (AM).

misto, -ta, adj/ subst. m. (1) viz: *misho*; (MS). • (2) adj. (Arg, Urug): nijaký, neslaný-nemastný; ► lunf.; (AM). • (3) (Arg, Urug): šafránka luční (*Sicalis luteola*); ► až 13 cm dlouhý pták, má žluté olivový hřbet i peří a nažloutlé břicho; ■ Syn.: *chirigüe, chirihue*; (4) adj/ sust., málo užív. (Urug): naivní, bezelstný; (DA).

mistol, m. (1) (Arg, Bol): strom (*Ziziphus mistol*); ► až 10 m vysoký, má velmi hojné trnité větve, malé květy, kaštanovité plody vejčitého tvaru o velikosti asi 1 cm, ze kterých se obvykle vyrábí sirup a jiné pokrmy; využíván také v léčitelství; (RAE, DA). • (2) (Arg, Bol): strom z oblasti Chaco; ► má jedlé červené sladké plody; mýdlovou kůru a dobré dřevo; název nepochází ani z jazyka *quechua* ani z jazyka *guarani*, by mohl být jeden z pozůstalých výrazů jazyka *cacana*, dle oblasti jeho rozšíření; (MM).

mistongaje, viz: *misho*; (MS).

mistongo, -ga, adj/ subst. (1) (Arg): neurozený, velmi prostý, chudý; př.: *hay un fuelle que rezonga / en la cortada (callejón sin salida) mistonga*; (RR). • (2) (← it.) (Arg, Chil, Mex): bez života, bez lesku; nízké hodnoty; (3) (Arg, Mex): velmi nepotřebný, neziskový; (4) (Arg, Chil, Urug): viz též: *misho*; (MS). • (5) f. (Arg): chudoba; viz též: *fulería*; slang *lunf.*; (NET).

mistonguelaje, viz: *misho*; (MS).

mistonguería, f. (← it.) (1) (Arg, LaPla): věc nízké hodnoty; neschopný člověk; (MS). • (2) (Am): bída, mizérie, nanicovatost; (JD). • (3) (LaPla, Am): chudoba; viz též: *fulería*; slang *lunf.*; (NET).

mistrel, m. (1) (Per): pouliční zpěvák; (JD).

mistress, f. (1) (Am): paní; (JD).

mistura, f. (← it. *confetti*) (1) (Bol): konfety; ■ Var.: *mixtura*; (RAE, DA). • (2) (Bol): malá kytice, kytička; (AM). • (3) (Per): okvětní lístky různých druhů květin, které se vyhazují do vzduchu při církevních procesích; ■ Var.: *mixtura*; (DA).

misturera, f. (1) (Per): květinářka; (AM). • (2) (Per): žena, která šla v čele procesí a na hlavě měla podnos s okvětními lístky; (DA).

misuá, viz: *misúa*; (DA).

misules, m/f. (1) (Hond): přezdívka, oslovení; ► v důvěrné konverzaci, jméno používané namísto toho opravdového pro jednoho z účastníků konverzace; (DA).

misúa, viz: *misífú*; (DA).

misulpa, adj/ subst., m. (1) (StřAm): označení pro rodinu indiánských jazyků *sumu, miskito* a *lenca*; ► vyskytují se ve velké části Hondurasu a ve východní části Nikaragui, částečně i v Kostarice; (EA).

mita, f. (← keč. *mit'a*, „směna; pracovní týden“) (1) (Per): v ind. osadách: losování pracovníků určených k veřejným pracím; (2) (Per) tribut; ► daň, kterou platili indiáni; (RAE). • (3) (Bol; Chil): přiděl vody; př.: (...) *las querellas que menudeaban acerca de las medianerías de tapiales, uso de mitas de agua, discordias por abigeato y hurto, y otros pleitos que podían suscitarse entre litigantes del mismo vecindario; en cuanto se abría sobre los montes el capullo del amanecer, (Hipólito Jaillita) dejaba libres las zanjas de regadío para que la mita de aguas bañara los alfalfares*; (4) (Bol; Arg): úkolová práce vykonávaná na směny; př.: *Pedro Gutiérrez; treinta y dos mitas; dos bolivianos por mita; total ganado, sesenta y cuatro bolivianos; aquí, ellos, los mineros, también han confeccionado su escala*,

pero de distinción más simple, señalando las casas (tienduchas) desde la uno a (sic) la diez, y a la que asistirán según la mita semanal; (RR). • **(5)** (Arg): početné stádo hovčezího dobytky; ► běžně vyváženého do zahraničí; **(6)** (Bol): sklizeň listů koky; **(7)** (Per): prostřihávání koky; ► druhé či bezprostředně následující; (AM). • **(8)** (Arg, Bol, Chil, Per, Ekv): nucené práce, ale placené; ► v dolech, fabrikách a veřejné práce, které vykonávali indiáni během vlády Inků a Španělů; **(9)** (Chil): směna; (MM). • **(10)** (Bol): pracovní doba horníků po třech osmihodinových směnách; **(11)** (Bol, Or/Pt): horníková denní mzda; (HB). • **(12)** (Portor): náboženská sekta; ► založená na životě v komunitě a dosahování a užívání si zemských radostí; (DA). **(13)** ~ **y mota** (Chil): napůl, napolovic; ■ Var.: ~ **y** ~; př.: (...) *nos vamos mita y mota con la cobranza (...)*; (RR). • **(14)** **me toca la** ~ (Arg): jsem na řadě; (JD).

mitá, m/f., lid. (← guar.) **(1)** (Par, svArg): dítě, adolescent; viz též: *mitaí*; (DA).

mitaca, f. **(1)** (Bol, Kol): sklizeň; ► na náhorních rovinách, malá či středně velká sklizeň; **(2)** (Kol): období, kdy ryby plují proti proudu řeky; ► rybáři tak pojmenovávají tuto dobu, která následuje bezprostředně po období zvaném *candelada* či po době, kdy se ryby třou; (AM). • **(3)** (střKol, Per): prostřední sklizeň, zejména kávy; (DA).

mitad, f. **(1)** (Kub): viz: *tabaco*; (DMC).

mitaí, m. (← guar.) **(1)** (svArg): dítě; (EA).

mitani, f. (← aim. *mit'ani*, „neplacená ženská práce u statkáře v období kolonialismu“) **(1)** (Bol, Yungas): neplacená služebná u statkáře v období *hacienda* (viz); ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS). • **(2)** (Bol): služka; (JD).

mitasa, f. **(1)** (Mex): oděv, zakrývající dolní končetiny až po kolena; př.: (...) *Rodolfo Fierro llegó a la Secretaría de Guerra (...); (...) su hermosa figura se conservaba íntegra; ostentaba, como siempre, aquel admirable par de mitasas que adquirirían en sus piernas un vigor de línea único y cabal*; (RR).

mitayar, tr. **(1)** (výchPer): lovit ptáky; (AM). • **(2)** venk. (výchPer): lovit, rybařit; ► používané mezi domorodci z Amazonie; (DA).

mitayear, tr/intr. (← keč.) **(1)** (Per): lovit; viz též: *-ear*; (EA).

mitayero, -ra, m/f. **(1)** f. (Bol, Kol, Ven): kánoe, člun; ► převáží potraviny při říčních expedicích; člun se zásobami; **(2)** m. (výchPer): lovec; (AM). • **(3)** viz: *mitayo*; (DA).

mitayo, -ya, m/f. (← keč. *mit'ayuq*, „pracovník na směnný provoz“) **(1)** (Ekv): hanlivé označení indiánů; **(2)** (výchPer): lov, lovení; (AM). • **(3)** indián určený na práci; indiánský dělník; ■ Syn.: *mitero*; (MM). • **(4)** (Bol): domorodý horník; ► vylosovaný domorodci z určité oblasti; **(5)** (Bol: LP): otrok; ► zastávající zemědělské a domácí práce; **(6)** lid. (Bol: alt/Cbb): pracovník na směnný provoz; (LM). • **(7)** m., venk. (výchPer): lov, rybolov; ■ Syn.: *mitayero*; (DA).

mitazas, m., pl. **(1)** (Mex): kalhoty; ► široké a dlouhé s rozparky po stranách; oblékají se jako druhá vrstva na kalhoty a rozparky lze zapnout knoflíky; (DA).

mite, m. **(1)** (Salv): stéblo cukrové třtiny; (AM).

mitería, f. (← angl. *meat*) **(1)** (StřAm): řeznictví; (MS).

mitero, m. **(1)** (Arg), viz: *mitayo*; indiánský dělník; (MM).

miti, m. **(1)** (Bol: Yungas): listy koky, které se vejdou do jedné *cotencia*; míra odpovídající asi dvěma librám; ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS). • **(2)** ~ **y** ~ (Bol, Kol, Ekv, Chil, Par, Arg, Urug): půl na půl, na dvě stejné části, padesát na padesát; **(3)** ~ **mota** viz: *mita y mota*; (DA).

mitigüeso, lid., málo užív. viz: *mitihueso*; (DA).

mitihueso, m., málo užív., venk. **(1)** (Chil): revolver značky Smith and Wesson; ■ Var.: *mistihueso*, *mitigüeso*; (DA).

mítima, m. (← keč.), viz: *mitma*; (EA).

mitimae, m., častěji pl. (← keč. *mitmaq*, „osídlenec, osadník, kolonista, přistěhovalec“) **(1)** (Per): člen skupiny obyvatel, který během nadvlády Inků byl z politických a administrativních důvodů přemístěn z místa původu do jiné oblasti; (RAE).

mitimiti, adv., lid. **(1)** (Kol, Ven, Bol, Chil, Par): půl na půl; ■ Syn.: *mitimota*; **(2)** (Chil): v polovině, v centru; (DA).

mitimota, viz: *mitimiti*; (DA).

mitin, m. (← angl. *meeting*, „setkání“) **(1)** (Am): veřejné setkání, schůze; ► s politickým záměrem; (MM). • **(2)** **estar siempre dando** ~ (Kub): celý život rozdávat rady; př.: *mi padre está siempre dando mitin*; **(2)** **meter un** ~ (Kub): vztekat se, štěkat po kom, chytit rapla; př.: *lo vi en la esquina metiéndole un mitin a la novia*; (DMC).

mitinguear, intr. **(1)** (Portor): uspořádat mítink; (AM).

mitinguero, -ra, adj., hanl. **(1)** (Portor): mající slabost pro mítinky, mající rád mítinky; (AM).
mitiquería, f. **(1)** (Chil), viz: *mistiquería*; (AM). • **(2)** (Chil): upejpání, upejpavost; (JD).
mitiquero, -ra, adj. **(1)** (Chil): svatouškovský, pánbičkářský, hrdinský; (AM). • **(2)** (Chil): upejpavý, rozmazlený; (JD).
mitma m. (← keč.) **(1)** (Per): usídlenec, emigrant; ■ Var.: *mitima*; (EA).
mito, m. (← keč.) **(1)** (Arg): pryskyřice rohovníku obecného; (AM).
mitoi, m. **(1)** (Ven: Mérida): hrobka domorodců; ■ Var.: *mitoi*; (AM).
mitón, m. **(1) ~ es** (Kub): pracky; (JD) • **(2)** (Kol): palcová rukavice pro novorozence; **(3)** málo užív. (Chil, Urug, Par): palčák, palcová rukavice; (DA).
mitote, m. (← nah. *mitoti*, „tanečník“) **(1)** (Mex aj.): indiánský tanec; ► členové souboru se chytí za ruce a vytvoří velký kruh, v jehož středu je umístěn prapor a džbán s alkoholickým nápojem; z něho pijí za zvuku bubnů během výměny svých míst; **(2)** (Am): domácí slavnost; **(3)** (Am): gestikulace; **(4)** (Mex): povyk, kravál, zmatek, hádka, spor; (RAE). • **(5)** (Mex): strojenost, přehnaná gestikulace; **(6)** klep, pomluva; (AM). • **(7)** (Am): tahanice; **(8)** (Am): upejpání; (JD). • **(9)** (← nah. *mitotiqui*), viz: *chesta*; (DBM) • **(10)** (Mex): párty; viz též: *chesta*; (MV). • **(11) armar un ~** (Mex): způsobit povyk, ztropit skandál; ► mex. argot *caliche*; (DBM).
mitotear, intr. **(1)** (Mex): přehnaně gestikulovat, chovat se strojeně; **(2)** pomlouvat, dělat klepy; (AM). • **(3)** (Mex): způsobit povyk, zmatek, rámus; (DA).
mitotero, -ra, adj/subst. **(1)** (Mex): hádavý, hlučný, rvavý; (RAE). • **(2)** (Mex): výtržník; (MM). • **(3)** (Am): upejpavý; (JD). • **(4)** (Mex): provokatér; (DA).
mitra, f. **(1)** (Per): biskup u ptáků; (AM). • **(2)** (Per): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; **(3)** tabú (Portor): penis; viz též: *pinga*; **(4)** (Mex): astrofytum mnohoblizné (*Astrophytum myriostigma*); ► kulovitý kaktus zelené barvy s bílými puntíky, stonek je rozdělen do 5 výrazných žeber bez trnů, květy jsou velké a žluté; (DA). • **(5) tirar ~** (Per): nevrátit půjčenou věc; př.: *que ni crea Julio que me va a tirar mitra con mi grabadora*; ► slang; (RF).
mitrazo, m. **(1)** (Per): hlavička; ► rána udeřená hlavou; (DA).
mitrón, -óna, adj/ subst., lid. **(1)** (Per): člověk s velkou hlavou; (DA).
mitú, m. (← guar.) **(1)** (Arg, Bol, Par): druh divokého krocana; ■ Syn.: *mutum*; (MM).
mitza, adj/subst. **(1)** viz: *micha*; (MS).
mitzoso, -sa, adj. **(1)** viz: *michoso*; (MS).
miura, f. **(1)** (Kub): viz: *torear*; (DMC).
Mixcoatl, m., myt. (← nah. „Hadí mrak“) **(1)** (Mex): azt. bůh války, lovu a Mléčné dráhy; také jedna z podob boha *Tezcatlipoca*; (S04).
mixear, intr. **(1)** (Salv): požádat o zbytky v restauraci; (DA).
mixero, adj/ subst. **(1)** (Chil): dělník, který míchá beton; **(2)** (Chil): míchačka na beton; (DA).
mixiar, intr. **(1)** (sevHond): čůrat, chcát; (DA).
mixiote, m. (← nah. *metl*, „agáve“ a *xioatl*, „film pokrývající stonek, dužinu“) **(1)** (Mex): pokrm; ► připravuje se z kuřecího, skopového nebo vepřového masa; to se vloží do „sáčku“ z tenkého filmu, který pokrývá dužnatý list agáve a vaří se v páře; ■ Var.: *mexiote*; (DA).
mixta, f. **(1)** (Dom, Portor): rizoto; ► pokrm připravovaný z rýže, zelených fazolek a masa; (RAE). • **(2)** (Guat): tortila; ► podává se stočená a plněná párkem nebo klobáskou, omáčkou z avokáda a se zelím; (DA).
mixtado, -da, adj. **(1)** (Guat): mestik; **(2)** (Hond): o věci, smíchaná s jinou; ■ Var.: *mistado*; (DA).
mixtar, tr. **(1)** (Guat, Hond, Nik): míchat, spojovat; ■ Var.: *mistar*; (DA).
mixtear, tr. **(1)** (Urug): dělat si z někoho legraci; ■ Var.: *mistear*; (AM).
mixteco, -ca, adj/ subst., m/f. **(1)** (Mex): mixtekové; ► mexický indiánský kmen; př.: *los mixtecas habian emigrado a los valles de Oaxaca*; (BDE). • **(2)** mixtecký; **(3)** m. mixtéctina; ► ind. jazyk z jazykové rodiny *oto-mangue*; mluví se jím v mex. státech Oaxaca, Guerrero a Puebla; má 560 až 720 tisíci mluvčích a je druhým nejužívanějším jazykem rodiny *oto-mangue* a pátým nejpoužívanějším jazykem v Mexiku; v předkolumbovských dobách byli Mixtékové jednou z největších civilizací na kontinentě; jejich centrem byla Mitla, která byla před příchodem Španělů dobytá *Aztéky*; byli známi pro svou architekturu, piktografické knihy, keramiku, za jejich nejvýznamnější umělecké projevy jsou však považovány zlaté šperky vykládané drahými kameny; původní jméno jazyka je *tu'un sávi*, což znamená „dešťové slovo“; (S02).

mixtificación, f. (1) ~ **sublime del árbol líquido de la consorte del toro** (Kub): mléko; př.: *voy a tomar la mixtificación sublime del árbol líquido de la consorte del toro*; (DMC).

mixto, m. (1) viz: *mischo*; (MS). • (2) (Urug): dobrák; (3) pl. (Portor): vstupní výdaje; ► pojem užívaný mezi venkovany; (AM). • (4) (Urug): chudák; (JD). • (5) (střsevKol): motorové vozidlo; ► něco mezi otevřeným autobusem bez oken a nákladákem; přední část je určena pro pasažéry, zadní část pro transport nákladu; (6) lid. (Per): cigarata ze směsi marihuany, kokainu a tabáku; (DA).

mixtura, viz: *mistura*; (DA).

mixturera, f. (1) (Per): květinářka; ■ Var.: *misturera*; (AM).

mizqué, m. (← keč.) (1) (Arg): alkohol; ► vyrobený ze speciálního druhu ovsa; ■ Var.: *mizqué*; (AM).

miztacuaz, m. (← nah.) (1) (Salv): dikobraz americký; (MM).

mizteco, -ca, m/f. (1) (Am): indián; ► který se přibližně v desátém století n. l. objevuje jako útočník na zapotécké území; tito indiáni obdělávali půdu, sbírali plody a obchodovali; vyráběli papír, tkali a také vyráběli keramiku k domácímu užití; nosili oblečení, sandále, muži i ženy se zdobili šperky ze zlata a stříbra, z tyrkysu či korálu; tyto šperky vzbuzovaly v Evropě obdiv pro jejich precizní provedení, a to u takových mistrů, jako byl Benvenuto Cellini a Alberto Durero; tyto ozdoby nosili na uších, v nose, vyráběli také náhrdelníky a náramky; sepisovali paměti svých předků; měli svůj kalendář a systém číslovek; společnost byla rozdělena na třídu urozených a na třídu otroků a řemeslníků; (MM).

miztli, m. (← nah.) (1) (Am): puma; (JD).

MLN, m. (1) (Guat, Mex, Per, Urug): Hnutí národního osvobození; ► *Movimiento de Liberación Nacional*; (BDE).

M.N. (m.n.) (← *moneda nacional*), f. (1) (Arg, Mex): místní měna, v místní měně; př.: *se agregaron más tarde \$400.000 m.n., constituidos por acciones de la cervecería Quilmes*; (BDE).

MNR, m. (1) **Movimiento Nacionalista Revolucionario** (Bol, Salv): Revoluční nacionalistické hnutí; př.: *abrazamos a viejos y nuevos amigos, hombres del Movimiento Nacionalista Revolucionario, protagonistas de la joven revolución*; (2) **Movimiento Nacional Reformista** (Guat): Národní reformní hnutí; (BDE).

moai, m., pl. (1) ~s (Chil): velké sochy na Velikonočním ostrově; př.: *se cuenta que en los tiempos primitivos los gigantes «moai» caminaban solos*; (BDE).

mobil oil, m. (← angl.) (1) (Chil): motorový olej (do automobilů); (MS).

moca, f. (1) (Portor; Ven): listnatý strom; ► s různými tmavými odstíny dřeva; podle toho: *moca amarilla, colorada, negra* (*Andira racemosa, grandiflora, inermis; Voucapen americana; Geoffroya inermis*); př.: *erguíanse, semiocultando la casa-vivienda, unos altos bucares (papilionácea), guamás, mocas...*; ■ Syn.: *pangelín, pilón*; (RR, MM). • (2) (Ekv): rašeliniště, močál, bažina; (3) (Hond): dětská hra; ► hra spočívá v tom, že se hází s tzv. *pacones*; dítě jich vyhodí několik najednou a cílem je, aby jich co nejvíce spadlo do důlku; (AM). • (4) viz: *yaba*; (DA)

mocahua, f., venk. (1) (výchPer): nádoba s širokým hrdlem; ► pro přenášení vody; ženy ji nosí na hlavě; (DA).

mocasín, -ina, m/f. (1) (Am): kožené boty; ► bez tkaniček, nosili je indiáni v Severní Americe; ■ Syn.: *macacinas*; (2) (StřAm, US): jedovatý had; (MM). • (3) m. (Kub): zadek; př.: *esa mujer tiene un bello mocasín*; ■ Syn.: *culeco*; • (4) (Mex): hlen; (DA). • (5) **tener el ~ alborotado** (Kub): hodně kroutit boky; př.: *la mujer de enfrente tiene el mocasín alborotado*; ■ Syn.: *bola*; (DMC).

mocato, -ta, adj. (1) (Dom): rozbitý, opotřebovaný; (AM). • (2) (Dom): plesnivý, o jídle; (DA).

mocear, intr. (1) (Kub): chodit za děvčetem; (JD).

mocezuelo, m. (1) (Mex, Portor, Ven): tetanus, křeč; ► vyskytuje se u novorozenců; (AM). • (2) (Am): psotníček dětský; (JD).

mocha, f. (1) (Chil): rvačka, bitka, hádka; ► užívá se ve spojení *amanecer hediondo (-da) a mocha* – „probudit se s kocovinou“; př.: *—lo que pasa es que vos amaneciste hediondo a mocha; respondió antes de alejarse con mis cinco lucas*; (RR). • (2) (Ven): opice, opilost; (JD). • (3) (Kub): široká a krátká mačeta na sekání třtiny; (DMC). • (4) lid. (Ven): přední náhon na kola; (5) venk. (Dom, Pan): zemědělský nástroj; ► má širokou kovovou čepel, ale kratší, než je u mačety; (DA). • (6) **dale ~** (Kub): zapomeň na to; (7) **dar ~**¹ (Kub): odstranit něco ze zápisku; př.: *a esa novela hay que darle mocha*; (8) **dar ~**² (Kub): přeskočit stránky; př.: *di mocha para terminar el libro*; (9) **dar ~ hasta soltar la caña** (Kub): tvrdě dít; př.: *hoy tuve que dar mocha hasta soltar la caña*; viz též: *fiesta*; ■ Syn.: *terminar algo como la fiesta del Guatao*; (DMC). • (10) **hacerse gata ~** (Mex): pokrytecky předstírat skromnost; (11) **llegar hecha la ~** (Mex): být skleslý, deprimovaný či vysílený; ► toto spojení se užívá bez ohledu na

to, zda se jedná o ženu či muže; (AM). • **(12) dar** ~ (Kub): sekat třtinu; **(13) hubo** ~ **en el español** (Kub): ze španělštiny ruplo plno lidí; (JD).

Mocha, f., myt. **(1)** (Chil): tajemný ostrov v Tichém oceánu, který byl objeven Juanem Bautistou Pastenem v roce 1544; po mnoho let byl obydlet asi 1000 mapučů, kteří se později přemístili do provincie Bio-Bio; (DML).

mochadero, m. (← keč. *mocha*) **(1)** obřad uctívání a obětování bohu Slunce a bohyni Pachamama; ► tento obřad se prováděl v Peruánské říši od Quita až po Catamarca a Chile; jako obětní dar mohly sloužit kamínky, zrna kukuřice, porce jakékoliv potraviny, trocha nápojů; tohle všechno se přineslo na jedno místo, kde probíhal tento rituál; rituál jako takový spočíval v tom, že lidé zvedli ruce a ústy vydali zvuk jako při polibku; tento zvyk nezanikl a uctívání bohyně *Pachamama* nebo bohyně plodnosti probíhá dodnes; (MM).

mochado, -da, ajd/ subst., f. **(1)** (Mex): ořezání, sestřihání; (JD). • **(2) f.** (Mex): peněžní nebo naturální úplatek; **(3)** ajd. (Salv): student vyhozený ze zkoušky; (DA)

mochador, adj/ subst., málo užív., venk. **(1)** (Urug): (o býkovi) schopný zplodit potomka nemajícího rohy; (DA).

mochar(se), intr/ tr. **(1)** tr. (Per, Portor): nepovedeně uříznout; **(2)** tr. (Kol, Portor): amputovat; př.: *le mocharon un brazo*; **(3)** tr. (Arg): ukrást; (AM). • **(4)** tr. (Am): nechat rupnout u zkoušky; (JD). • **(5)** (Per): uctívat bohy; (EA). • **(6)** intr., hovor. (Mex): rozdělit se, podělit se; ► argot *caliche*; (INF). • **(7)** intr. (Mex): přispět s něčím k nějaké záležitosti; **(8)** tr. (Mex): podplatit někoho penězi; **(9)** tr. (Dom, Pan, Per, Salv, Ven): ostříhat si vlasy, oholit se; **(10)** tr. (Dom, Per, Ven): ostříhat, oholit někoho; **(11)** tr. (sevArg, Pan): snížit nějakou částku nebo rozpočet, zejména veřejné výdaje; (DA).

mochazo, m. **(1)** (Kub): úder mačetou; př.: *una vez otro brujo, Eligio Marquetti, ese era un negro criollo, para probar su Nganga (cazuela mágica), le mandó un mochazo a Lincheta; le tumbó una mano; no movía los dedos, no podía llevarse la comida a la boca*; (RR). • **(2) de un** ~ (Kub): jednou provždy; př.: *le pasé lo que le debía de un mochazo*; (DMC).

mochazón, f. **(1)** (Salv): vyhození od zkoušky, týká se velkého počtu studentů; (DA).

moche, m. (← map. *mochri*, „tlustý, silný“) **(1)** (Chil): trám z modřínu; (MM). • **(2)** (Kub): viz: *troche*; (DMC).

moché, **(1) a la** ~ (Dom): napůl, na stejné části; ■ Var.: *moché moché*; (DA).

mochento, -ta, adj/subst., lid. (← keč. *muchi*, „uher“) **(1)** (Bol: alt/vall): puberťák, puberťačka; ► oslovení pro ty, co mají obličej plný uhrů; ■ Syn.: *mochorara*; (LM).

mocheó, adj. **(1)** (Bol, Kol): žluto-zelená barva; ► typická barva pro rozklad organické hmoty; mrtvolná barva; ■ Var.: *mocheo*; (AM).

mochería, f. **(1)** (Mex): přehnaná zbožnost; (DA).

mochero, adj/ subst., **(1)** (Chil): hádavý, útočný člověk; **(2)** (Chil): týkající se hádky; (DA).

mocheta, f. **(1)** (Nik): silná paže; (DA).

mochetudo, -da, adj. **(1)** (Dom, Nik): svalovec, člověk se silnými pažemi; (DA).

mochicuán, -na, adj. (← nah.) **(1)** (Mex): egoistický, sobecký, lakomý; (MM).

mochigüiste, m. (← nah.) **(1)** (Kost, Salv, Nik): bobovitá rostlina (*Pithecellobium unguis-cati*); ■ Var.: *muchigüiste, muchihuiste*; (MS).

mochil, m. **(1)** (Kub): učeň ve fabrice na zpracování tabáku; (MM).

mochila, adj/ subst., f. **(1)** (Am): spací pytel; **(2)** (Am): servírka; **(3)** (Mex): kufřík, zavazadlo; **(4)** (Pan): ranec; (JD). • **(5)** viz: *morral*; (EEA). **(6)** (Mex): přehnaně zbožný; viz též: *mochó*; **(7)** f. (Kol, Bol, Par): síťovka; ► taška ze silné látky nebo z lýka s dlouhým uchem k nošení přes rameno; **(8)** (Chil): zátěžová situace vyžadující si nějaké výdaje nebo obavy; **(9)** (Dom, Portor): vak na transport kohoutů na kohoutí zápasy; **(10)** (Arg, Urug): nezazděná nádržka na vodu u splachovacího záchodu; (DA).

mochilá, f. **(1)** (Hond): směs kokosového mléka se zralými banány; ► vaří se a rozmačká; (AM).

mochilear, intr. **(1)** (Ekv, Salv, Kost, Pan, Kol, Chil): vandrovat; baťůžkařit; (DA).

mochileo, m. **(1)** (Ekv, Chil): vandr, puťák; (DA).

mochilero, -ra, m/f. **(1)** (Kol): hnízdo; ► staví si vlhovec žlutokřídlý; tvar připomíná tašku visící na větvi stromu; (AM). • **(2)** (Mex): vačice; (MM). • **(3)** Pan, Kol, Per): vlhovec žlutokřídlý (*Cacicus chrysopterus*); ► až 28 cm dlouhý pták, má černé peří a na něm žluté skvrny; ■ Syn.: *arrendajo, boyero, guaico, gulungo, oropéndola*; ■ Var.: *muchilero*; **(4)** lid. (Kol): autobus, který má na své trase mnoho zastávek; (DA).

mochilita, viz: *esponjilla*; (DA).

mochiller, m. (1) (Mex): název prvního kouchoutího zápasu dne; (2) kohout; ► zahajuje sérii kouchoutích zápasů, v níž nejsou známy charakteristiky bojujících kohoutů; (AM).

mochilón, -na, adj/ subst., m. (1) (Kol): z lýka pletený koš; (2) (Mex): přehnaně zbožný; (DA).

mochinche, viz: *aguachinche*; (DA).

mochitanga, f., despekt. (1) (Mex): pánbíčkáři; ► skupina lidí, kteří jsou přehnaně pobožní; (DA).

mochito, m. (1) (Kub): malý kousek něčeho; př.: *de ese lápiz sólo queda un mochito*; viz též: *lápiz*; (DMC).

mochó, -cha, adj/ subst., m. (1) adj/subst. (Mex): pobožný, pobožnůstkář; (RAE) • (2) adj. (Guat, Mex): konzervativní v politice; (3) adj. (Guat, Mex): katolický; (4) m. (Salv): dědeček; dávný předek; (5) m. (Kol, Portor, Ven): herka, špatný kůň; (6) citosl. (Chil): jelito kopyto platí to!; ► používá se při uzavření sázky; (AM) • (7) adj. (Guat, Mex): zpátečnický; (MM). • (8) (Kol): adj. obrovský; (9) (Ven): opilý; (JD). • (10) m., lid. (← keč. *muchi*) (Bol): malý pupínek, uhřík; ■ Syn.: *chimpu, suche, puchichi*; (11) (Bol): akné; viz též: *chimpu*; (LM). • (12) (Hond, Dom, Portor): mačeta s poškozenou, opotřebovanou čepelí; (13) venk. (Kub): mačeta na sekání cukrové třtiny; ► široká a zahnutá; ■ Syn.: *rula*; (14) (Portor): zemědělský nástroj s kovovou čepelí, širší i kratší, než má mačeta; (15) (Guat): čupřina, vlasy nad čelem; (16) (Kub): tabák uprostřed spotřeby; (17) (Nik): velmi opotřebované koště; (18) (Portor): lež, podvod; (19) (Kost, Pan, Dom, Portor, Kol, Ven, Per, Bol): osoba nebo zvíře bez některé končetiny nebo její části; (20) adj. (Guat, Hond, Salv, Nik, Pan, Dom, Portor, Ekv, zápArg): zohavený, zmrzačený člověk; (21) (Nik): člověk bez zubu nebo zubů; ■ Syn.: *gacho*; (22) (Chil): laický duchovní, mladý farář; (23) (sevArg): černý kudrnatý kůň; (24) (sevArg): krátkovlasý kudrnatý člověk; (25) (Per): velmi krátkovlasý člověk; (26) venk. (Ekv): nekastrovaný beran; (DA) • (27) **dar a alguien con el ~ del hacha**, hovor. (Chil): týrat někoho fyzicky nebo ho ústně napadat; (RAE). • (28) **meterle a alguien los ~s¹**, m. (Portor): podvést, ošidit, oklamat někoho; př.: (...) *esta especie de Doña Juana mitómana que le mete mochos a su dizque mejor amiga con la mayor sangre fría (...)*; (29) **meterle a alguien los ~s²** (Portor): nahnat strach, zastrašit někoho výhrůžkami; př.: —*lo que me figuro —decía Deblás— es que el asunto te ha metido los mochos*; / —*¿acobardarme yo? no me conoces...*; (RR). • (30) **hacerse uno el ~** (Ekv): dělat ze sebe chudáka, kvůli vlastnímu prospěchu; (31) **~ de tabaco** (Kub): nedopalek, špaček; (32) **perder uno los ~s** (Portor): ztratit paměť; (AM). • (33) **hacerse gata ~a** (Mex): koukat jako svatoušek; (JD). • (34) **dejar como ~ de escoba** (Nik): špatně někoho ostříhat; (35) **vaciarse el ~** (Portor): nabrousit novou mačetu; (DA).

mochomo, m. (← cahita) (1) (Mex): druh mravence; ► *Acromyrmex* spp.; (2) (Mex): rozemleté a usmažené sušené uzené; (MS) • (3) viz: *arriera*; (DA).

mochongada, f. (1) (výchMex): šaškárna, pitomost; (DA).

mochongo, -ga, m/f. (1) (Mex: Guanajuato): tvrdohlavé zvíře (nechce pracovat); (AM). • (2) (výchMex): osoba, která je svým extravagantním vzhledem a směšnou osobností ostatním pro smích; (DA).

mochorara, adj/subst., lid. (← keč. *muchirara*, „ten, kdo má uhry“) (1) (Bol: LP/Pt) viz: *mochento, -ta*; (2) adj., lid. (Bol: Yungas): osoba s jizvami po neštovicích; ■ Syn.: *casca, tutado, -da*; (LM).

mochuelo, m. (1) (Kub): šereda; (JD). • (2) (Pan, Kol): kněžík vrabcovitý (*Sporophila intermedia*); ► zpěvný pták; má žlutý zobák, světle šedou hrud' a světle černá křídla; (DA).

mocillo, m. (1) (Per: Cuzco): semínko koky; (AM).

mocionar, tr. (1) (Arg, Guat, Hond, Dom, Urug): předložit návrh, uvést myšlenku; (RAE, AM).

mocla, f. (1) (Mex): batoh; (DA).

mocleca, m., venk. (1) (Portor): kohout, který bojoval úspěšně; (DA).

moclín, m., vulg. (1) (Nik): násilník; (2) (Nik): sexuální obtěžující; (3) (Nik): exhibicionista; (DA).

moclinear, tr. (1) (Nik): znásilňovat ženy, zejména dospívající dívky; (DA).

moco, -ca, adj/subst., m/f. (1) m. (Chil): květ; ► stromů jako je topol, kaštan či ořech; (AM). • (2) m. (Per): beran bez rohů; (MM). • (3) m/f. (← keč. *muqu*, „kloub, výrůstek“) lid., hanl. (Bol: alt/vall): preek, špunt; ■ Syn.: *moco alco, watoco, chinchón, petiso*; (4) m., lid. (Bol: alt/Cbb): koleno; ■ Syn.: *bisagra*; (LM). • (5) m. (Guat): černé peníze; ► nelegálně vydělané; př.: *Claudio siempre saca su moco en todos los bisnes que hace*; (6) (Chil): málo peněz; př.: *en esa empresa pagan un moco*; ► slang; (RF). • (7) m. (Kub): síla v paži; př.: *¿qué moco tiene ese lanzador en el brazo!*; (8) (Kub): ošklikva; př.: *esa mujer es un moco*; ■ Syn.: *estar para el tigre fleje*; (DMC). • (9) m. (Mex, Dom, Chil): ejakulát; (10) m. (Arg): chyba, mýlka; (11) m., pl. (Salv): zisk z nějakého obchodu; (12) (Salv): spropitné; (13) m. (Hond, Nik, Bol): masitý červený lalok krocana visí mu z brady; (DA). • (14) **~ de pavo**, m. (Mex):

laskavec, nevadlec; ► rostlina zahrnující okolo 60 druhů; pochází ze stfAm; používá se nejen jako krmení, ale i jako zelené hnojení nebo k výrobě papíru; (RAE, DUB). • (15) **doblar uno el** ~ (Per, Portor): usnout; (16) **caérsele el** ~ (Dom): mít srdce až v kalhotách; (AM). • (17) ~ **alco** (← keč. *alqu*, „pes“) (Bol): pes; viz též: *alco*; (18) ~ **bandola**, lid., hanl. (Bol: Cbb): malý a nadšený člověk; (19) **cara** ~ (← keč. *q'ara*, „nahý, odhalený“) lid. (Bol: alt/vall): krajan; ► pochází z oblasti Chuquisaca, kde se nosí kraťasy ke kolenům; (20) ~ **tunasa** (← keč. *t'una*, „malý“) lid., hanl. (Bol: alt): tloušť, tlust'och; ■ Syn.: *moroco*; (21) **waca** ~, -ca, m/f. (← keč. *waka*, „hovězí“) (Bol): řezník; prodavač(ka) masa; ■ Syn.: *aychariche*, *mañaso*, *camalero*, *matancero*, *matarife*; (LM). • (22) **irse de** ~ (Ekv): brečet, plakat, rozbrečet se, propuknout v pláč; př.: *con esa película me dieron ganas de irme de moco*; ► slang; (RF, DA). • (23) **tener el** ~ **caído** (Kub): být skleslý, sklíčený; (DMC). • (24) ~ **de guajolote**¹ (Mex): rdesno červivec (*Polygonum persicaria*); ► až 1 m vysoká rostlina; má růžové nebo červené květy, květenství lata, plody jsou nažky; (25) ~ **de guajolote**² (Mex): viz: *moco de pavo*; (26) ~ **de guajolote**³, m., lid. (Mex): penis (ne v erekci); viz též: *pinga*; (27) ~ - ~ (sevArg): keříkovitá rostlina (*Senecio viridis*); ► roste na suchých půdách; (28) **con el** ~ **bajo**, viz: *con el moco para abajo*; (29) **estar con el** ~ **caído** (Nik, Guat, Kub, Dom, Portor): být pokleslý na mysli, sklíčený, smutný; (30) **con el** ~ **para abajo**¹ (Dom): skleslý, sklíčený; (31) **con el** ~ **para abajo**² (Dom): zahanbený, zrudlý hanbou; (32) **hasta el** ~¹, lid. (Mex): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (33) **hasta el** ~² (Mex): nacpaný, přeplněný, o nějakém místě; (34) ~ **de chumpe** (Salv): velmi jednoduché, brnkačka; (35) **bajar el** ~ (Dom, Portor): svésit ocas, schlípnout uši; ztratit odvahu; (36) **hacer** ~ (Arg, Urug): zabít (někoho); viz též: *ultimar*; (37) **hacerse** ~ (Arg, Urug): zemřít, natáhnout bačkory; viz též: *entregar el equipo*; (38) **mandarse un** ~ (Arg): šlápnout vedle, zmýlit se nebo velmi chybovat; (39) **mirar como un** ~, lid. (Kol): brát méněcenně, opovrhovat někým; (40) **salir como** ~ **de ñato** (Nik): rychle odejít nebo utéct; (41) **ser puro** ~ **de jolote** (Hond): být nadržený; mít erekci; (42) **tener el** ~ **caído** (Portor): být smutný, bez nálady; ■ Syn.: *vivir con el moco caído*; (43) **ver como un** ~ (Kol): opovrhovat někým; (44) **doblar el** ~ (Portor): zaspát, usnout; (45) **andar como el** ~ (**como el mico**) (Pan): chovat se hloupě; (DA).

mococoa, f. (← nah.) (1) (Mex, Kub): nemocný člověk; (2) (Bol, Kol, Ven): smutek, špatná nálada; ■ Var.: *macacoa*; (MS).

mococha, f. (1) (Ekv), palma a její plod; viz: *tagua*; (DA).

mocochar, intr., lid. (← keč. *muquchay*, „zauzlovat“) (1) (Bol: alt): zauzlovat, dělat uzly; (LM).

mocochinero, -ra, m/f., lid. (← keč. *muquchinchi*, „vysušená broskev“) (1) (Bol: alt/vall): osoba připravující a prodávající *mocochinchi*; (LM).

mocochinchi, m. (← keč. *muquchinchi*) (1) (Bol): vysušená oloupaná broskev; ► sušená na slunci; slouží k přípravě nealkoholických nápojů; ■ Syn.: *misquinco*, *quisá*; (2) lid. (Bol): nealkoholický nápoj; ► připravuje se za varu *mocochinchi*, podává se se skořicí a cukrem; ■ Syn.: *mocola*, *orejón*; ■ Var.: *moconchinche*; (LM).

mococoa, (← nah. *mococoa*, „být nemocný“) (1) (Pan): smutek; viz: *macacoa*; (DA).

mocola, f. lid. (← keč. *muquchinchi*) (1) (Bol: Cbb/Pt) viz: *mocochinchi*; (LM).

mocomoco, m. (← keč. *muqu*, „výrůstek“) (1) (Bol: LP): rostlina; ► s tvrdou kůrou a spoustou jedlých semínek; (2) (Bol: LP): plod rostliny *mocomoco*; (LM).

mocongo, -ga, m/f., lid. (1) (Kub): osoba zastávající nejvyšší funkci, mající největší zodpovědnost v nějaké věci; (DA).

mocongó, m., lid. (1) (Portor): penis; viz též: *pinga*; (DA).

moconchinche, m., lid. (← keč. *muquchinchi*) (1) (Bol: alt/vall) viz: *mocochinchi*; (LM).

moconi, m. (← keč. *muqu*, „kloub, výrůstek“) (1) ~ **pinquillo** (← keč. *pinkillu*, „velká flétna“) (Bol) viz: *pinquillo*; (LM).

mocontullo, m. (← keč. *mocco*, „nahý“, + *cullo*, „kost“) (1) (Per): hovězí kost; ► chudí lidé ji několikrát vaří, aby udělali vývar; (MM).

mocoque, viz: *chicocuchi*; (DA).

mocora, f. (1) (Ekv): palma (*Astrocaryum standleyanum*); ► až 15 m vysoká, má trnitý kmen, až 4 m dlouhé listy, z jejichž vláken se vyrábí tzv. panamské klobouky; květy mají krémovou barvu a intenzivně až nepříjemně voní; ■ Syn.: *chunga*, *pejibaye de montaña*; (MM, DA). • (2) (Ekv): plod palmy *Astrocaryum standleyanum*; ► je vejčitého tvaru lehce do špičky; uzrálý má oranžovou barvu; (DA).

mocosera, f. (1) (Salv): rýma, velké množství hlenu v nose; (DA).

mocososo, -sa, adj/ subst., m/f, hanl. (1) m/f. (Arg, Guat, Hond, Chil, Kol, Kost, Mex, Nik, Par, Š, Urug): dítě, děcko, parchant, spratek; př.: *me vas a tener que pagar el vidrio que tus mocosos me rompieron*

jugando con una pelota; la mocosa ésa se robó unas rosas de mi jardín; (RF). • (2) adj. (Salv): mladý dealer drog; (DA).

mocoví, adj/ subst., m. (1) (Arg): příslušník ind. kmene (*los mocovíes*); (2) adj. (Arg): vztahující se ke kmeni *mocoví*; (3) ind. jazyk; ► provincie Chaco, Santa Fé aj.; 3 – 5 tisíc mluvčích; rodina *guaycurú*; (EA, DA).

Moctezuma, (1) (Mex): vládce Moctezuma; př.: *el Pozole resulta de una forma prehispánica de cocinar el maíz que se ofrecía al emperador Moctezuma durante las fiestas en honor al dios Xipe*; (2) **venganza de ~**, f., lid. (Mex): průjem (u turistů); př.: *una disentería sufrida como 'venganza de Moctezuma' en un viaje anterior a México*; (3) **ciprés ~**, viz: *ahuehuete*; (BDE).

Mocuana, f., myt. (1) (Nik): povídá se, že jedna krásná žena měla syna a zamilovala se do bohatého mladíka z vedlejší vesnice, který neměl rád děti, slíbil, že si ji vezme pod podmínkou, že se vzdá svého syna; když mu řekla, že své dítě nikdy neopustí, vyhrožoval, že je oba zabije, a tak utekla a schovala se s dítětem v jeskyni; chodila v jeskyni tak dlouho, až se ztratila a zemřela; podle legendy duch této ženy vychází každou noc po půlnoci v bílých šatech a když slyší pláč nějakého dítěte, odnese si ho sebou, protože si myslí, že je její; (NET).

mocuño, m. (1) (Kol): past; ► např. na lišky či vysokou zvěř; (AM).

mocuteno, m. (1) (Kol): keř (*Herpetica alata*); viz: *majagüillo*; (DA).

mocuyo, viz: *anón*; (DA).

moda, (1) **en ~** (Kost, Portor): v módě; (AM).

modable, m., venk. (1) (Salv): lidský způsob chování; (DA).

modelaje, m. (1) (Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Kol, Ven, Ekv, Bol, Chil, Par, Urug): model, modeling; (2) (Kub, Par): módní přehlídka; (3) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Ekv, Bol): zaměstnání; ► stání modelem pro umělce, fotografy nebo reklamu; (DA).

modelar, intr. (1) (Am): dělat módní přehlídku, předvádět oblečení; (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Ekv, Bol): stát modelem; (DA).

modelista, m/f. (1) (Hond): švec; viz: *alistor*; (DA).

modelo, m. (← it. *modello*) (1) (Kub): tisk, tiskovina; (RAE). • (2) (← angl. *model*) (Am): manekýn, model; (MM). • (3) (Kub): formulář, který se vyplňuje při nějakém administrativním řízení; (DA). • (4) **departamento ~** (Arg): ukázkový, vzorkový dům; viz též: *apartamento modelo*. (EEA). • (5) **ser un ~ del Príncipe** (Kub): být delikvent; př.: *es un modelo, pero del Príncipe*; ► *El Príncipe* je vězení v Havaně; (DMC).

móder, f. (← angl. *mother*) (1) (US): matka; (DA).

moderno, -na, adj. (1) (Hond): opožděný, tupý; (AM). • (2) (Hond): těžkopádný; (JD).

modess, m. (1) (Bol, Par): menstruační vložka; viz: *toalla sanitaria*; (DA).

modistería, f. (1) (Dom, Kol, Ekv, Pan): krejčovství; (DA).

modistón, m., málo užív. (1) (Per): krejčí; (DA).

modo, m. (1) **ni ~¹**, hovor. (Mex): to se nedá nic dělat; (RAE). • (2) **ni ~²** (Guat): ano, ovšem, zajisté; př.: *—¿onde (adónde) va, señor? —canturreó el hombre; / —para dentro, ni modo —se insolentó García; / —pos no se puede*; (RR). • (3) **al ~ del más que nunca** (Ekv): lajdácky; (4) **ni ~!³** (Am): ale kde! kdepak!; (JD). • (5) **ni ~⁴** (Guat, Kol, Mex): ani náhodou; v žádném případě; př.: *ni modo, no puedo pagarte ahora; te doy el dinero la semana próxima*; ■ Var.: *ni ~ que*; (RF, DA). • (6) **perder hasta el ~ de andar**, lid. (Nik, Kost, Pan): přijít o všechno, ztratit vše, nemít nic; (DA).

modorro, -rra, adj. (1) (Kub, Mex): o studentovi: lajdácký a hloupý; (MM). • (2) (Kub, Mex): lenivý, líný; (JD).

modoso, -sa, adj. (1) (Mex): o člověku: buranský, neotesaný; ► špatně vychovaný, se špatnými způsoby; (MM). • (2) (Mex): sprostý, hulvátský; (JD).

modubank, m., málo užív. (← *módulo* a angl. *bank*) (1) (Arg): malá bankovní kancelář; ► nachází se na frekventovaných místech a specializuje se zejména na výběr daní a jiné veřejné služby; (DA).

módulo, m. (1) (Kub): pracovní úbor, osobní pomůcky potřebné k práci či jiné aktivitě; (RAE). • (2) (Dom, Chil, Mex, Nik): informační centrum; (3) (Chil): informace, recepce, zákaznický servis; ► v kancelářských budovách nebo obchodních centrech; (DA).

moena, m/f. (1) (svPer): strom (*Nectandra*); ► až 35 m vysoký, má bílé dřevo, lesklé listy, malé nažloutlé voňavé květy, tobolekvitě plody, intenzivně červené, které dozráním zčernají; ■ Syn.: *laurel, negrillo*; (DA).

moenada, f. (1) (Bol): fotografie, která se zakládá do složek delikventů; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *mona*; (HB).

mofeta, m. (1) **ser algo o alguien un ~** (Kub): smrdět jako tchoř; př.: *échate desodorante que eres un mofeta* ■ Syn.: *oler a chino*; (DMC).

mofetaría, f. (1) (Kub): smrad'och; př.: *ése es una mofetaría*; (DMC).

mofle, m. (← angl. *muffler*) (1) (Kol, Kub, US, Mex, Portor): tlumič výfuku; ■ Syn.: *silenciador*; ■ Var.: *mófler, muffler, mufla, mufle*; (MS, DA). • (2) (US, Mex, Hond, Salv, Nik, Portor): výfuk, viz: *escape*; (EEA).

mofler, viz: *mofle*; (BDE).

mofongo, -ga, m/f. (← afr.) (1) m. (Portor, Kub, Mex): pokrm ze smaženého banánu; ■ Var.: *mogo*; (MS). • (2) f. (Kub): machna, bečka; tlustá žena; (JD). • (3) m. (Dom/US, Portor): jídlo vyrobené z rozmačkaných banánů a kousků masa; (SUS). • (4) m. (Kub): viz: *colo*; (DMC).

moforumbale, m. (1) (Kub): oběť bohu afrického náboženství; (2) **dar ~s** (Kub): pozdravit svatě; př.: *ahora que no hay nadie en casa voy a dar moforumbales*; ► africký obřad, na který se svatí svolají zvonem; (DMC).

mofrado, -da, adj., lid. (1) (Hond): zženštilý člověk, homosexuál; viz též: *culero*; (DA).

mofuco, m. (1) (Kub): vysokoprocentní velmi nekvalitní alkoholický nápoj; př.: *el que toma mofuco se queda ciego*; (DMC).

mofuquero, m. (1) (Kub): alkoholik, ochlasta; př.: *ese mendigo, es además un mofuquero*; ■ Syn.: *palmolivero*; (DMC).

mogo, -ga, adj/subst., hovor. (1) (Pan): člověk trpící Dawnovým syndromem; ► typickými rysy jsou malá postava, krátký krk a šikmo posazené oči; (2) adj. (Pan): duševně zaostalý; (3) adj. (Pan): sklíčený, bázlivý, malomyslný, nesmělý, zakřiknutý; (RAE). • (4) viz: *mofongo*; (MS). • (5) adj. (Pan): o ovoci: nezralé, zelené; (6) o věci, předmětu: bezrohý, nemající rohy; (7) kohout nemající ostruhu; (8) (Kub): pokrm ze zelených banánů; ► banány se nejprve vaří, pak se rozmačkají, a nakonec se k nim přidá tuk; (AM). • (9) (Pan): pitomý; (JD). • (10) (Kub): banánové koule; viz též: *plátano*; (DMC). • (11) m. (Salv, Nik): kaše pro děti, starce nebo nemocné; (12) venk. (Pan): pokrm; ► připravuje se ze zralých banánů a kolokázie jedlé; (13) m. (Salv): bahnitě, zaplavené území; (14) (Salv): bahno, bláto; (15) (Pan): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

mogolla, -llo, adj/ subst., m/f. (1) m. (Kol): černý chléb z otrub; (2) f. (Portor): zmatenost, motanice, chaos; (RAE). • (3) f. (Portor): zelenina s mlékem; ► dává se malým dětem; (4) f. (Chil, Ekv): výhodná koupě, prospěch, užitek; (5) m. (Kub) nastříhané listy tabáku; ► používají se k plnění doutníků; (6) štěstí v kulečniku; (AM). • (7) m. (Kol): jemné otruby; (JD). • (8) f. (Portor): rozbědlý špatně připravený pokrm; (9) adj. (Kol): jednoduchý, snadný; (DA). (10) **de ~** (Arg, Portor): gratis, zdarma; (11) **estar una cosa hecha una ~** (Portor): být odfláknutý, špatně udělaný; (AM). • (12) **a la ~** (Ekv): na cizí náklady; (MM). • (13) **volverse una ~** (Portor): zplést se, být šokován; (DA).

mogollar, tr. (1) (Bol): podvádět, ošidit, napálit; (2) zvrat. (Portor): zvrhnout se ve zmatek, nepořádek; viz též: *amogollarse*; (AM).

mogollón, -ona, adj/ subst. m/f. (1) adj. (Kub, Ekv): příživnický; ► o člověku, který se rád baví a jí na cizí účet; (MM). • (2) m. (Dom): velký a tlustý muž; (3) m. (Pan): poslední skladba, která se hraje k nějakému typickému tanci; (DA). • (4) **hacerse el ~ (la ~a)** (Ven): dělat si blázny; př.: (...) *aprovechándome de que el coronel no está aquí y haciéndome el mogollón, ya voy a mandar un propio con las boletas de citación*; (RR). • (5) **ser alguien un ~¹** (Kub): být totálně švorc, nemít žádný love; př.: *es un mogollón*; (6) **ser alguien un ~²** (Kub): být mezek; př.: *él es muy inteligente, pero el hermano es un mogollón*; (7) (Kub): policista, který v dobách kolonie sloužil Španělsku; př.: *hubo muchos mogollones entre la gente pobre en aquella época; la miseria es mala consejera*; (DMC).

mogolludo, -da, adj. (1) (Ekv): příživnický; (AM).

mogomogo, m. (1) (Hond): kreolský pokrm ze zelených banánů; ► banány se nejprve vaří, pak se rozmačkají, a nakonec se k nim přidá tuk; (AM). • (2) (Kub, Mex, Tabasco): dušený pokrm; ► dusí se v husté šťávě; (MM). • (3) adj. (Kol): rýže s vývarem; (4) m. (Hond): kaše ze zelených banánů, dýně a dalších plodů; (DA).

mogosear, tr. (1) (Kol, Per, Ven): znehodnotit; ► zplesnivět, zrezivět, pokrýt se prachem; (MM).

mogosiar, tr., hanl. (1) (Kol), viz: *mogosear*; (AM).

mogoso, -sa, adj. (1) (Am): plesnivý; (JD). • (2) (Chil): zrezlý; (DA).

mogotal, m. (1) (Kol): bažinatý terén; ► tvoří se na něm pahorky *mogotes*; (AM).

mogote, m. (1) (Ven): husté, neproniknutelné křoviny; ► nacházejí se v savanách; př.: *mientras ellos hablaban así, en la playa, el Brujeador, oculto tras un mogote, se enteraba de la conversación, a tiempo que comía (...) de la ración que llevaba en el porsiacaso (las alforjas)*; (RR). • (2) (Kol): drn trávníku;

(3) (Portor): hromada, chaos, zmatek; (AM). • (4) (Mex: Tabasco): skupinka stromů v savaně; (5) (Arg): kopec, pahorek; ► jediný široko daleko; (6) (sevArg, Kol, Kub, Ven): vrcholek; kopce, pahorku; (7) (Arg): osamocená skála; ► daleko od ostatních skal; (8) (Mex, Nik): remízek; ► osamocený kousek lesa v otevřené krajině nebo v poli; (9) (Portor): ostrůvek; ► pokrytý mangrovnickovými háji a jinou hustou vegetací; (MM). • (10) (Salv): teplá tortilla, po uvaření se rozemele se sýrem a troškou chili; (11) viz: *carso*; (DA).

mogotillo, m. (1) (Hond): strom (*Saurauia*); ► malý, s velmi od sebe vzdálenými suky, kopinatými listy; kvete bíle; jeho větve slouží jako foukačky při lovu ptáků; (DA).

mogoya, adj. (1) (Pan): hloupý, prostoduchý; (AM).

moguería, f., lid. (1) (Pan): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

moguillo, m. (1) (Bol): ostruha; viz též: *cachera*, (AM).

mohán, m. (1) viz: *mojá*; (MS). • (2) (Kol, Ekv), viz: *moján*; (AM).

Mohán, m., myt. (1) (Kol): monstrum s hojnou srstí, velkými rukama s dlouhými ostrými nehty; rybáři ho považují za čaroděje, zdatného chodce a dobrodruha, který potápí jejich lodě a krade jim návnady; jeho přítomnost je vždy známkou nějaké pohromy, jako například záplavy, zemětřesení, nebo moru; (NET).

moharra, f. (1) (Per): bodec; (JD).

mohato, -ta, adj. (1) (Kub): světle čokoládový; ► většinou se tak označuje barva koní; (AM).

mohína, viz: *muina*; (DA).

mohintli, viz: *muicle*; (DA).

moho, m. (1) (Mex): dušený šťavnatý pokrm; ► připravuje se z chleba a kousků masa; viz též: *mojo*; (DA).

mohosearse, zvrát. (1) (Kol, Chil, Per, Dom, Ven): znehodnotit se, zrezivět, zplesnivět; (AM).

mohoseñada, f. (1) (Bol): tradiční tanec; ► tanečníci si oblékají své nejlepší oděvy a ženy mají na krku zavěšené věnce upletené z chleba; (2) (Bol): rytmická hudební skladba k tomuto tradičnímu tanci; (DA).

mohoso, -sa, adj. (1) (Per): samotářský; nespolečenský; ► osoba vyhýbající se oslavám a flámům; př.: (...) *un par de criollos apellidados Merino, a quienes, más que por el apelativo, conocían po el apodo de los Mohosos o Mogosos, como decía el vulgo, medio misóginos (...) compraron la casa y se metieron a vivir en ella como unos enclaustrados*; (RR). • (1) **estar alguien** ~ (Kub): být starý; př.: *ese hombre ya está mohoso interiormente*; (DMC).

moictle, viz: *muicle*; (DA).

moichepipi, m., pl. (1) (Kub): Izraelité; př.: *en Cuba habían muchos Moichepipi*; ► na Kubě bývala izraelsko-kubánská restaurace *Moishe Pipi*; (DMC).

moino, viz: *dientón*; (DA).

moishe, adj., lid. (1) (Arg, Urug): vychytralý, mazaný; viz též: *tacañún*; (2) málo užív. (Arg, Urug.): žid; (3) (Arg, Urug): skrbník, šetřilek (DA).

mojá, m. (← čib.) (1) (Kol, Ekv, Ven): ochránce polí; (2) (Kol, Ekv, Ven): čaroděj, kouzelník; (3) (Kol): tajný pramen pitné vody; (4) **parecer uno un** ~ (Kol): vypadat jako strašák; ► mít rozčuchané dlouhé vlasy; ■ Var.: *mohán, moján, mojána, muan*; (MS).

mojabobos, m., pl. (1) (Kol, Guat, Hond, Ven, Salv, Mex): mrholení, mžení; (AM).

mojaculo, viz: *alzacolita*; (DA).

mojadera, f. (1) (Am): zmáčení, promáčení; (JD). • (2) (Pan, Ekv, Bol): namočení účastníků karnevalu vodou nebo barvou; ■ Var.: *mojadero*; (DA).

mojado, -da, adj/ subst. (1) (Portor): říkalo se tak stoupcům nadvlády Španělska na ostrově; (AM). • (2) m. (Mex, Kost, US, StřAm): ilegální přistěhovalec v USA; př.: (...) *eran demasiados, ellos no podían contratar a cincuenta y cuatro mojados (...); nos llevaron a una ciudad cercana, Laredo, Texas; tiene un cuartel especial para los mojados; sus relaciones con alambrietas y mojados iban de perlas, hasta que un percance desafortunado cambió las cosas de sopetón*; (RR). • (3) m., lid. (Mex): nelegální přistěhovalec; př.: *reunía los requisitos para ser residente legal pero prefería viajar de mojado*; (BDE).

• (4) adj. (Hond, Salv, Nik, Kost): vztahující se k nelegálním přistěhovalcům do USA; (5) **cano** ~, lid. (Hond, Nik): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; (6) **salir** ~ (Nik): namočit se do něčeho; ► být poškozený nějakou záležitostí nebo obchodem; (7) **salir ~ y sin pescado** (Portor): odejít s prázdnými rukama; (8) **comprar a precio de guate ~do** (Hond): koupit něco levně, za babku; (DA).

mojagua, f. (1) (Guat): strom (*Xylopia frutescens*); ► až 10 m vysoký, bohatě větvený, má jednoduché střídavé kopinaté listy, bílé až nažloutlé květy; plody po dozrání zčervenají; (DA).

mojanazo, m. (← čib.) (1) (Portor, Ven): uhranutí, očarování, čarování; (MS).

moján, -na, m/f. (1) viz: *mojá*; (MS). • (2) (Kol, Ven): nadpřirozená bytost; ► ochránce venkova; čaroděj, kouzelník; (3) (Kol): skrytý pramen pitné vody; (AM).

mojar, tr., hovor., zvrat. (1) hovor. (Kub): podplatit, podmáznout; (2) hovor. (Kub): profitovat z obchodu především nelegálním způsobem; (RAE). • (3) (Portor, Dom): dát dýško; (AM). • (4) (Chil): doprovázet zpěv hrou na hudební nástroj; (5) (Arg, Mex): oslavovat pitím likéru, vína či piva; ► premiéru něčeho nebo jinou příjemnou událost; (6) podílet se na šíření korupce, brání úplatků; (MM). • (7) lid. (Per): dát gól ve fotbale; (8) tr/zvrat. (Kost): namočit někoho do něčeho; ► poškodit někoho, uškodit někomu v podnikání nebo dohodě; (DA). • (9) ~ **las orejas**¹ (Arg): stříhat ušima; ► jako gesto, které značí kousnutí či napadení; (10) **no te ~as ni con papas** (Kub, Portor): neprofitovat z ničeho, nedosáhnout toho, co si přeješ; (11) **no te ~es que no hay quien planche** (Per): jen si moc nevyskakuj; na to nemáš; viz též: *arrugar*; (AM). • (12) ~ **las orejas**² (Arg, Par, Urug): soupeření mezi chlapci; ► cílem je plivnout soupeři na ucho; tohle odpovídá potupě při ráně pěstí, tímto způsobem se rozpoutá hádka, rozepře; (MM). • (13) **tener que ~se el culo (las nalgas)** (Kub): nastavit krk; př.: *ganarán las elecciones pero tienen que mojarse el culo otra vez*; (DMC). • (14) ~ **el garguero** (Urug): svlažit hrdlo; ► napít se alkoholického nápoje; ■ Var.: ~ *el gargüero*, (Bol); (15) ~ **el payaso**, lid. (Per): mít pohlavní styk, o muži; ■ Syn.: ~ *la brocha* (Mex), ~ *la hilacha* (Salv), ~ *la sardina* (Kost); (16) ~ **la camiseta**¹ (Bol, Chil, Par): propotit košili; ► ve sportu, usilovně se snažit se během soutěže; (17) ~ **la camiseta**², přenes. (Bol, Chil, Urug): usilovně se snažit; (18) ~ **la mano** (Dom, Ven): podplatit někoho; (19) ~ **se el potito** (Chil): převzít iniciativu v nějaké aktivitě nebo konverzaci, odvážit se k něčemu; ■ Var.: ~ *se el poto*; (20) ~ **se los cartones** (Portor): prohřešit se něčím; (21) **mojársele la cánoa** (Hond, Salv, Nik, Pan, Kol, Ekv, Chil): mít sklony k homosexualitě, o muži; (DA).

mojarra, f. (1) (JižAm): krátký široký nůž; ► tento výraz se nepoužívá v Peru a Chile; (AM). • (2) (Am): kudla; (3) (Mex): mokré břicho; ► dělník propašovaný do USA z Mexika; (JD). • (4) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Pan): kančík (*Cichlasoma*); ► sladkovodní ryba, až 18 cm dlouhá, s plochým tělem a různobarevnými šupinami; má velmi ceněné maso; ■ Syn.: *conga*; (5) (Kol): ryba (*Eugerres*); ► až 40 cm dlouhá, s plochým vysokým tělem a tenkými pruhy; má velmi ceněné maso; ■ Syn.: *mojarra periche*; (6) (Arg, Urug): tetra (*Astyanax*) ► malá sladkovodní ryba, se stlačeným tělem a velkýma očima; ■ Syn.: *mojarrita*; (7) (jižHond, Salv): mořská ryba (*Diapterus olisthotomus*); ► až 30 cm dlouhá, převážně stříbrné barvy s nádechem do zelena, má vypouklý hřbet a rozdvojený ocas; ■ Syn.: *mojarra aplastada*, *patao*; (8) (Portor): mořská ryba; viz též: *espuela*; (9) (Guat, Hond): stříh koňské hřivy ve tvaru poloviny rybí siluety; (10) ~ **amarilla** (Kol): sladkovodní ryba (*Petenia kraussii*) ► až 30 cm dlouhá, má špičatou hlavu; je žlutě nebo světle hnědě zbarvená; charakteristická je dvěma velkými černými skvrnami ve tvaru puntíku, jedna se nachází v horní polovině ocasní ploutve; (11) ~ **blanca** (Guat): atlantická ryba (*Gerres cinereus*); ► stříbřitě bílé barvy; ■ Syn.: *muniamia*, *pupila*; (12) ~ **negra**¹ (Kol): sladkovodní ryba (*Petenia umbrifera*); ► až 50 cm dlouhá; (13) ~ **negra**² (Guat): sladkovodní ryba (*Cichlasoma macracanthum*); ► jedlá, tmavé barvy, žije v řekách se spádem do Pacifiku; (14) **como la ~** (Guat): průměrně, ne příliš dobře; ► vztahující se k náladě; (DA).

mojarrero, -ra, adj/ subst., m. (1) m. (Urug): lapák s návnadou; ► jednoduchý, lehký, k lovení malých rybek, většinou *mojarras*; (2) adj. (Urug): jakékoli náčiní sloužící k lovu malých rybek a *mojarras*; (DA).

mojarreta, f. (1) (Portor): mořská ryba (*Diaprerus rhombeus*); ► až 40 cm dlouhá, má kosodélníkové stlačené tělo stříbřité barvy, vyčnívající tlamu a malá ústa; hrudní ploutve jsou průhledné, řitní a pánevní mají žlutou barvu; (DA).

mojarrilla, m. (1) (Per): mořská ryba (*Stellifer minor*); ► měří až 25 cm; má paprskovité ploutve; je šedavé barvy s tmavými puntíky uspořádanými v souvislých pruzích po celé délce těla s výjimkou břicha, to je bílé; (DA).

mojarrita, f. (1) (Urug; Arg): malá ryba; ► člověk bez vlivu; př.: *en cambio nunca la pude persuadir (a ella, no a la policía) de que yo no era un pez gordo, sino una simple mojarrita*; (RR). • (2) viz: *mojarra*; (DA).

mojarrón, m. (1) (Guat): ryba (*Haemulon steindachneri*); ► až 30 cm velká ryba; má šedé šupiny s perleťovými puntíky, které jsou uspořádány do tvaru řetízku; ploutve jsou třpytivě žluté a na ocase má širokou tmavou skvrnu; (DA).

mojazón, f., lid. (1) (Salv, Kost, Kol, výchBol): promoknutí, promočení; (DA).

moje, m. (1) (Mex): omáčka; ► ze škrobu, přidává se do ní trocha koření; (MM). • (2) přenes. (Hond): úplatek; (3) (Hond): peníze určené k uplácení; (DA). • (4) ~ **crudo** (Kub): omáčka, salsa; ► připravuje se z citronové šťávy, pikantní papriky, česneku, cibule a oleje či jiného tuku; (MM).

mojiganga, f. (1) (Portor, Dom): planý slib či výhrůžka; (AM). • (2) (Mex, Hond, Pan): obrovská figurína; ► ze dřeva a hadrů; nazdobená; během různých oslav prochází ulicemi města; (3) (Dom): člověk, který je předmětem smíchu nebo výsměchu ostatních; (4) (Dom): lehkomyšlnost, chaotičnost; (5) **coger de ~** (Dom): dělat si z někoho legraci, posmívat se někomu; (DA).

mojigangoso, -sa, viz: *mojiganguero*, -ra; (DA).

mojiganguero, -ra, adj. (1) (Dom): chvástavý, vychloubačný; (AM).

mojina, f. (1) (jvMex): želva (*Kinosternon pennsylvanicum*); ► až 12 cm dlouhá, s vypouklým olivově hnědým krunýřem; má tmavou hlavu se dvěma malými žlutými proužky po stranách; na tlapách má lehké plovací blány; břišní krunýř má rozdělený na 3 části, jedna je pevná a dvě jsou kloubové; ■ Syn.: *pochitoque*, *sasacua*; (DA).

mojinete, m. (1) (Arg, Hon, Par, Urug, Ven): střešní štít; (RAE).

mojinetero, -ra, adj. (1) (Arg): štítový; viz též: *mojinete*; př.: (...) *tío Francisco armaba el esqueleto de la ranchería, con sus palos esquineros y mojineteros, con sus cumbreras y sus quinchos de paja* (...); (RR).

mojinga, f. (1) (Kub): legrace, posměch, výsměch; (2) (Chil): posměváček; (JD).

mojinje, m. (1) **no estar alguien para ~** (Kub): nebýt ochoten trpět sebemenší hloupost; př.: *si dice algo le contesto porque no estoy para mojinjes*; (DMC).

mojino, -na, adj/ subst., m/f. (1) (Mex): zvíře čokoládové barvy s černou tlamou; př.: *va en el mejor caballo que hay en su casa, que es como quien dice en toda la región, ese mojino (...) que a cada momento parece que va a aventarlo de la silla, si Odilón se descuida*; (RR). • (2) m. (Mex): černoč; (JD). • (3) m., málo užív., venk. (svPer): mezek; (4) (Ven, sevPer): člověk velmi tmavé pleti; (5) (Ven): zvíře s tmavou srstí; (DA).

mojisco, -ca, adj. (1) (Salv): mokrý, vlhký; (DA).

mojito, m. (1) (Kub): alkoholický nápoj; ► připravovaný z rumu, citrónové šťávy, vody, ledu, třtinového cukru a zdobený větvičkou máty; (RAE). • (2) (Kub): málo; př.: *me tiene un mojito de tirria*; viz též: *sal*; (DMC). • (3) (Portor): zálivka z rajčat; viz též: *mojo*; (DA).

mojo, m. (1) (Portor): omáčka na bázi olivového oleje či slantinového tuku; ► s cibulí, kapary, pepřem, paprikou, bobkovým listem a solí; uvařená a servírovaná s pokrmem, často s rybou; ■ Var.: *mojo isleño*; př.: *en el campo se pasa mal; la comida es pobre: arroz y habichuelas, mojo, (...) arencas de agua, bacalao, sopa larga y mucha agua para rellenar*; (2) (Ekv, Kost, Mex): plíseň; př.: *de estar un ratito libre / confieso que tengo antojo; / de tanto estar en la cárcel / ya me va criando mojo*; (MM, RR). • (3) m. vulg. (Kub): alkoholický nápoj; ► obsahuje rum, cukr, citrón a perlivou vodu; (AM). • (4) (Am): šťáva; ► z pečeného masa apod.; (JD). • (5) (Kub): druh zálivky; ► připravuje se z kyselého pomeranče a česneku, přidává se do kubánských jídel pro dochucení; př.: *a ese puerco échale mucho mojo*; (DMC). • (6) viz: *moho*; (7) (Urug): omáčka; ► připravovaná z česneku, oleje, octa a bylinek, podává se k masu; (8) (Nik): ve hře s káčou, trest pro hráče, který prohrál; (9) **al ~ de ajo** (Mex): o rybě nebo mořských plodech, ochucená velkým množstvím česneku; (DA).

mojojó, m. (1) (Kol): červ; ► tlustý bílý s červenou hlavou; někdy slouží jako potrava indiánů; (MM).

mojojoy, (1) viz: *gallina ciega*²; (2) viz: *mojojó*; (DA).

mojón, -na, adj/ subst., m/f. (1) m/f. (Kub): trpaslík, prcek, malý člověk; př.: *está un mojón; no tiene ni cinco pies*; (2) m/f. (Kub): člověk, který nestojí za nic; př.: *cállese, usted es un mojón*; (DMC) • (3) adj. (Bol): pomočený; ► bol. argot *coba*; (HB). • (4) m. (Kub): problém, potíž, zádrhel; viz též: *trabada*; (5) m., lid. (Ven): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (6) m/f. (Per, Portor, Pan): dítě, děčko; viz též: *nené*; (DA). • (7) **me importa todo un ~ de puta**, m., vulg. (Portor): na tom mi houby záleží; je mi to úplně volné; př.: (...) *a mí me importa todo un mojón de puta* (...); (RR). • (8) **comerse el ~ de la noche** (Kub): ztrapnit se, zesměšnit se; př.: *en la fiesta tú te comiste el mojón de la noche*; (9) **el mismo ~ de siempre** (Kub): pořád ta stejná písnička; př.: *esto es el mismo mojón de siempre*; (10) **estar montado en un ~** (Kub): hrát si na důležitého, namýšlet si o sobě; př.: *ni lo mires; está montado en un mojón hace tiempo; se cree poeta*; (11) **~ de negro** (Kub): kokosový pamlsek; př.: *vámonos a comer ese mojón de negro*; (12) **~ niquelado** (Kub): falešný člověk; př.: *ese supuesto dirigente no es más que un mojón niquelado*; (13) **ser alguien ~ de guayaba** (Kub): být pihatý; př.: *mi hermano, de pequeño, era mojón de guayaba*; (14) **ser alguien un ~ con pelo**, hanl. (Kub): být naprostý imbecil, debil; př.: *ese cabezón es un mojón con pelo*; (15) **trabajar el ~** (Kub): trůnit a u toho si číst; př.: *déjame coger el periódico que voy a trabajar el mojón*; (16) **tragarse el ~** (Kub): být hlupák, bezmozek; př.: *ese señor se tragó el mojón; ¡qué aires tiene sin embargo!*; viz též: *caña*; *duro*; *mierda*; (DMC). • (17) **tener un ~**

atravesado (Kub): být v pěkné kaši, bryndě; **(18) como ~es en chorrera** (Dom): stát jak husy v řadě za sebou; (DA).

mojonada, f. **(1)** (Kub): hloupost, pitomost; př.: *¡qué clase de mojonada!*; **(2)** (Kub): špatně udělaná věc; o představení: propadák; př.: *ese plato es una mojonada*; **(3) hacer alguien una ~ (~s)¹** (Kub): tropit hloupost; př.: *hizo una mojonada en plena fiesta y tuvimos que irnos*; ■ Syn.: *hacer de Cuca mona*; **(4) hacer alguien una ~ (~s)²** (Kub): chovat se jako grobián; *eso que me hiciste es una mojonada*; (DMC).

mojoncito, m. **(1) ser un ~** (Kub): být malinkatý; př.: *ese hombre es un mojoncito*; (DMC).

mojoncho, m. **(1)** (výchVen): kaše ze zralého uvařeného banánu, kokosu a hnědého cukru; (DA).

mojonear, intr/ tr. **(1)** intr. (Portor): rozmyslet si, promyslet si; vyhýbat se čemu; př.: *y el ex (marido) a todo pulmón: ¡si no abres, te tumbo la puerta!* / *Dalia me mira, mojonea, se aguanta y por fin, abre*; (RR). • **(2)** tr. (Kub): blábolit; př.: *nunca he visto mayor aptitud para mojonear*; (DMC). • **(3) tr., lid.** (Ven): lhát; **(4) tr., lid.** (Ven): ošidit, oklamat, podvést; **(5) tr.** (Nik): vymezit; **(6) intr.** (Portor): ztrácet čas; (DA).

mojoneo, m. **(1)** (Kub): nevýznamný rozhovor; př.: *ese mojoneo no hay quién lo resista*; (DMC).

mojoneo, adj/subst. **(1)** (Ven): prohaný, lhář; př.: *no creas a ese mojoneo; no es de confiar*; ► slang; (RF).

mojones, m., pl. **(1) atracarse de ~** (Kub): plácet hlouposti; př.: *se pasa el tiempo atracándose de mojones*; viz též: *atraque*; (DMC).

mojos, m., pl. **(1)** (Am): indiáni; ► araukánského původu, kteří se usídlili na obou březích řeky *Mamoré*, v Bolívii i v Brazílii, kde žijí v početných koloniích; **(2)** (Am): dialekt těchto indiánů; (MM).

mojosado, m. **(1)** (Arg): velký rovný špičatý nůž; ■ Syn.: *amojosao, facón*; (AM).

mojosearse, viz: *mohosearse*; (AM).

mojosea, f., vulg. **(1)** (Kol): bulimie; (AM). • **(2)** (Kol): hlad jako vlk; (JD).

mojoso, -sa, adj/ subst., m. **(1)** m. (Bol): nůž gaučů; ► honců dobytka v Argentině; (AM). • **(2)** m. (Bol): plíseň, rez; (MM). • **(3)** m. (Dom): dom. měnová jednotka; př.: *¿cuántos mojosos cuesta esa bicicleta?*; ► slang; (RF). • **(4)** m., lid. (Dom): bankovka 1 peso; viz též: *peso*; **(5) adj.** (Salv, Dom, Ven, Pan): plesnivý, rezavý; **(6) adj.** (Dom): špatný vtíp, nepovedený žert; **(7) adj.** (Hond): zrezivělý; **(8) adj.** (Pan): kvašený pálenice *chicha*; (DA).

mojotear, tr. **(1)** (Kub): strkat nos do cizích věcí; př.: *su mojotear es impertinente*; (DMC).

mok'o, m., hovor. (← aim.) **(1)** (Bol): skrček, precek; (EA).

mokaná, adj/subst. **(1)** (Kol): příslušník ind. kmene *Mokaná*; **(2) adj.** (Kol): mokanský; **(3)** (Kol): jazyk kmene *Mokaná*, nezachoval se; ► kmen žije v oblasti Tubará; počet obyvatel není znám; (S03).

mokini, m. **(1)** (Arg): monokiny; (JD).

mol, m. (← angl. *shopping mall*) **(1)** (US): nákupní centrum; př.: *voy a verme con unas amigas allá en el mol*; ► slang; (RF).

mola, f. **(1)** (Kol, Pan): dámské domorodé oblečení na způsob halenky, zhotovené z různobarevných látek; (RAE). • **(2)** (Pan, Kol): různobarevná látková ozdoba na svrchní vrstvu oblečení; (DA).

molacho, -cha, adj/ subst. **(1)** adj. (Mex): bezzubý; ■ Syn.: *molenque, chimuelo*; (RAE, AHM). • **(2)** f. (Pan, Portor): velký řezák (zub); (DA).

molca, f. viz: *molcate*; (DA).

molcajete, m. (← nah. *mulcazatl*, „široká vysoká mísa“) **(1)** (Mex): velká mísa či hmoždíř z kamene nebo pálené hlíny se třemi krátkými odolnými nohama, ve které se připravují omáčky; (RAE).

molcajeteado, -da, adj. **(1)** (Mex): rozmělněný, utlučený v hmoždíři; (DA).

molcajetear, intr. **(1)** (Mex): tlouct v hmoždíři, drtit v hmoždíři; (RAE).

molcajetero, -ra, m/f. **(1)** (Mex): člověk prodávající nebo vyrábějící hmoždíře; (DA).

molcas, m/f. **(1)** (Mex): osoba, o které se mluví a jejíž jméno aktéři nechtějí vyslovit, nebo ho ignorují; (DA).

molcatada, f., **molcatal**, m. (← nah.) **(1)** (Mex): kukuřičné pole s množstvím malých kukuřičných klasů; (MS).

molcate, m. (← nah.) **(1)** (Mex): malý kukuřičný klas; viz též: *molquite*; (MS).

molcatearse, intr., zvrat. (← nah.) **(1)** (Mex): vyrůst jen do podoby malého kukuřičného klasu; (MS).

molcatería, f. (← nah.) **(1)** (Mex): lán kukuřičného pole; (MS).

molcatero, adj. (← nah.) **(1)** (Mex): kukuřičný; (MS).

molclaje, m. **(1)** (Chil): výroba lišt pro nábytek; **(2)** (Chil): práce, dílo z trovatelných materiálů; (DA).

molde, m. (1) nádobka na led, viz též: *cubetera*; (EEA). • (2) (Guat): dřevěný hmoždíř; ► je zhotovený z vydlabaného kmene a slouží k vyloupání zrna; (3) (Pan): forma, formička na cukroví apod.; (4) (Pan): stříh, šablanka, předloha pro ušití šatů; (5) (Hond): váhová jednotka; ► 1, 133 kg; užívá se pro nerafinovaný cukr nebo sladkosti; (DA). • (6) **sacar ~ a una cosa** (Arg, Chil): ironicky kritizovat něco, co se jeví přehnaně nebo co přitahuje pozornost svou neobvyklostí; (MM).

moldura, f. (1) (Ekv): rám obrazu; (MM).

moldurera, f. (1) (Ekv, Chil): náradí podobné hoblíku; ► má výstupek pro opření hoblovaného předmětu; slouží ke tvarování nebo zarovnávání; (DA).

mole, m. (← nah. *mulli*, „omáčka“) (1) (Hond, Mex): hustá omáčka připravená z různých druhů paprik a mnoha jiných přísad a koření; (RAE). • (2) (Chil): molo; př.: *sentado en el mole donde los pescadores ofrecen sus mariscos (...)*; (RR). • (3) (Guat, Mex, US): pokrm z dušeného masa; ► tvoří důležitou část mexické stravy; je typický omáčkou z paprik, červených mletých čili papriček, sezamu a dalších ingrediencí podle chuti; (MM) • (4) přenes. (Mex): krev; (DA). • (5) ~ **poblano** (Guat, Mex, US): pokrm *mole* připravený z krocana; (6) ~ **de olla** (Guat, Mex, US): pokrm *mole* připravený z hovězího masa; (7) ~ **verde** (Guat, Mex, US): pokrm *mole* zhotovený ze zelených čili papriček; (8) ~ **de plátano** (Guat): pokrm z banánů, tykve, čokolády, sezamu, rajčat, čili papriček a koření; (9) **a darle, que es ~ de olla** (Mex): hurá do práce, začněme makat; (10) **hacer el ~** (Mex): zradit, podvést; (11) **ser una cosa el ~ de uno** (Mex): být něčí šálek čaje; (12) **estar uno en su ~** (Mex): být jako ryba ve vodě; být ve svém živlu; (MM). • (13) **mero ~** (Guat): slabůstka, srdeční záležitost; př.: *las artesanías de vidrio son el mero mole de Vicente*; (RF). • (14) **darle a alguien en su (mero) ~** (Mex): bavit se s někým o jeho oblíbených tématech nebo o něčem, co ovládá velmi dobře; př.: *con la plática de los caballos te dieron en tu mero mote*; (EUM). • (15) **dar en el mero~** (Guat): přesně uhodnout; strefit se do černého; uhodit hřebík na hlavičku; zahrát na tu správnou strunu; (16) **sacar el ~** (Mex): dát někomu takovou ránu, až mu teče červená; ■ Syn.: *sacar el chocolate*; (DA).

molear, intr. (1) (Mex): dát si pokrm *mole*; (MM). • (2) (Hond): bloumat po nákupním centru; ► za účelem nákupu i jen tak pro zábavu; (DA).

moledero, -ra, adj/ subst., m/f. (1) m. (Kost): jídelní stůl, kuchyňský pult; př.: *tomó taza tras taza de manzanilla y caña agria, levantó sola la pesada tabla del moledero cuando en otras ocasiones no se animaba ni a moverla*; (RR). • (2) f. (Mex): rozemletí, rozdrcení nějakého těla na prach; (3) m. (Kost): kuchyňská pracovní deska; ► pověšená kolmo na zeď; slouží ke mletí kukuřice a přípravě pokrmů; (4) m. (Kost): kuchyňská linka; (5) m., vulg. (Salv): vykřičený dům; (6) adj. (Nik): cizoložný, smilný; (7) **de ~ra** (Chil): zlobivý o dítěti; (DA).

molejón, m. (1) (Kub): skalní útes; (RAE). • (2) venk. (Nik, Pan): brousek na mačety; (3) vulg. (Chil): postel; (DA).

molendería, f. (1) (Guat): místo, kde se mele kukuřice; (AM).

molendero, m. (1) (StřAm): kuchyňská deska; ► slouží ke mletí kukuřice nebo kávy; (AM). • (2) (Mex): člověk, který mele na mlecím kameni *metate*; ► tuto práci vykonávají převážně ženy; (MM). • (3) (Guat): deska, na která se drtí zrno a semínka některých rostlin; (DA).

moleón, -na, adj. (1) (Nik): nezadaný člověk, který má pouze sexuální partnery; (DA).

moleque, m., (1) mladý otrok, viz též: *muleque*; (MS).

moler, intr/ tr. (1) tr. (Arg, Kol, Kub, Per, Portor): lisovat cukrovou třtinu; (JD). • (2) intr. hovor. (Mex): obtěžovat, otravovat někoho; př.: *¡deja de moler!*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (3) tr., lid. (Bol): dát někomu nakládačku; viz též: *challpar*; (LM). • (4) intr. (Nik): propadnout u zkoušky; př.: *me molieron en la prueba de álgebra*; (RF). • (5) intr., lid. (Kol): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; (6) tr., lid. (Salv, Nik): souložit; viz též: *jinetear*; (DA). • (7) ~ **con yeguas** (Kol): mít nepoužitelné pomocníky k nějaké činnosti; (8) ~ **vidrio** (Portor): nemít práci, být bez práce; • (9) **¡ese sí ~e!** (Ven): ten je ale namazaný!; (JD). • (10) ~ **a dos pilas** (výchBol): muž žijící se dvěma partnerkami současně; (DA).

molero, -ra, adj/ subst., m/f. (1) m/f. (Salv, Mex): ten, kdo má rád pokrm *mole*; (2) f. (Salv, Mex): hrnec na vaření *mole*; (3) (Salv, Mex): prodejce pokrmu *mole*; (MM). • (4) adj., lid. (Mex): o jazyku, nespisovný, hovorový; (DA).

moles!; citosl., lid. (1) (Mex): ty bláho!; kecaš!; kruci!; viz též: *¡miércole(s)!;* (DA).

molesta, f., lid. [Š: *molestia*] (1) (Guat, Portor): nepříjemnost, otrava, obtíž; ■ Syn.: *ampolleta, aplique, berrinche, bijorria, bolera, bruñidera, cachimbeo, cachorro, cajeta, calilla, cargoseada, carlanca, carpeta, cateteo, catey, chavienda, chavonería, chimada, chimadera, chinana, chingadera, chivada,*

chivadera, chiveta, cócora, criperia, derriengue, doma, encocoramiento, fregadera, freganduría, fregazón, friega, friqueo, función, fuñenda, fuñidera, grilla, güeveadera, gurrumina, hueveadera, hueveo, jarana, jareta, jocheo, joda, jodarria, jodedera, jodicio, jodiembre, jodientina, julepe, ligosera, lipiria, molestadera, muina, pacaya, payasería, pena, penita, pereque, perete, pernicia, petaca, plegada, puyón, repelencia, salación, sirirí, sobornal, tequio, tibiera, trabada, vaina, varilla, ventilación, vuele; (DA).

molestadera, f. (1) (Am): otravování; (JD).

molestar, tr. (1) málo užív., lid. (Hond, Pan, Kol, Ekv, Bol, Per): dvořit se někomu; (2) lid. (Pan, Kol, Chil, Urug): dráždit někoho, dělat si z někoho legraci; (3) (Salv, Par): zranit někoho, ublížit někomu; (DA).

molestón, -na, adj. (1) (Gual, Ekv): o člověku; otrava, provokatér; (2) (Guat, Pan): o člověku; hádavý, rváč; (DA).

molestoso, -sa, adj., lid. (1) (US, Guat, Pan, Dom, Portor, en, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Arg): obtížný, protivný, otravný, nepříjemný; ■ Syn.: *agitado, ajito, ajizado, aperreado, arruinado, asoleado, atacante, baciliquiado, baciquiado, balín, bomba, bregón, brejetero, cabrón, calagogo, carpetoso, chicoso, chicludo, chivón, choreado, chueco, clavado, cogollo, cosijoso, curcuncho, desagradado, desmañanado, empollón, enchichado, enchismado, encimoso, enemigo, envervecido, espeso, filtrado, gacho, hígado, hígadoso, hincha, hinchador, hinchón, hinchún, hostigoso, improsulto, jarto, jediondo, jeringa, jervío, jetón, jocho, joñón, joyado, latigudo, machacante, malinche, mamón, molón, necio, obstinado, ofuscado, pelmas, plomoso, remolón, resingado, roñoso, tequioso, tocado;* (DA).

moletas, adj. (1) (Kost): bezzubý, mající vytržený zub; (AM).

moletón, m. (1) (Par): plátěný filtr na filtrování kapalín; př.: *estas (las aguas superficiales) se clarificaban con un coagulante (alumbre) y su pureza bacteriológica se aseguraba con permanganato de potasio; el sistema se completaba con un filtro, hecho de una tela especial que, decían, se llamaba moletón y carbonato de sodio para neutralizar la acidez que dejaba el alumbre;* (RR).

molido, -da, adj. (1) viz: *molienda*; (AM). • (2) f. vulg. (Salv, Nik): soulož; viz též: *chingadera*; (3) f. (Hond, Pan): lisovací zařízení; (4) málo užív. (Chil, Per): drobné; (DA). • (5) **carne ~da** (Hond, Kost, Par, Arg): mleté maso; • (6) **tener ~**, m. (Chil, Per): mít drobné, mít nazpět; viz: *sencillo, tener sencillo*; (EEA).

molienda, f. (1) (Arg, Kub, Mex, Per, Portor, Ven): lisování cukrové třtiny a jeho výsledek; př.: *pronto comenzará la molienda*; (MM). • (2) (Hond, Pan): lisovací zařízení; (DA). • (3) **ya comenzó la ~¹** (Kub): už to začalo!; př.: *mira la policía con los palos; ya comenzó la molienda*; (4) **ya comenzó la ~²** (Kub): do práce; ruku k dílu; př.: *ahí viene el jefe; se acabó la vagancia y comenzó la molienda*; ► pochází z cukrovarské oblasti; když začíná sklizeň cukrové třtiny, říká se: *comenzó la molienda*; (DMC).

molinero, m. (1) (Dom): strom (*Quararibea turbinata*); ► až 8 m vysoký, má elipsovité listy, bílé květy a zakulacené dužnaté naoranžovělé plody; ■ Syn.: *molinillo*; (DA).

molinete, m. (1) (Arg): turniket; ► u vstupu do uzavřených prostranství, zahrad či na představení pod širým nebem; má zabránit tomu, aby se do takových míst dostala zvěř; (2) kladka, zábrana; ► u vchodu do venkovských stavení, aby do nich nevstupovala zvířata; (3) (Kol): turniket; ► u vstupu do dolů, aby bylo jasné, kolik lidí vešlo a kolik vyšlo; (MM). • (4) (Mex): kolo rachejtlí; (JD).

molinillo, m. (1) (Am): dřevěná metla ke šlehání čokolády; ► účelem je vyšlehat čokoládu do pěny; (AM). • (2) (Mex, Guat): opadavý strom (*Cordia gerascanthus*); ► až 20 m vysoký, má podlouhlou korunu, šedivou až načernalou popraskanou kůru, jednoduché střídavé listy, bílé aromatické květy a velmi malé plody; má velmi ceněné dřevo, využívá se jako stavební materiál; (3) (Kub): rostlina (*Leonotis nepetifolia*); ► jednoletá, až 1 m vysoká, má zubaté oválné listy a oranžové květy formované do kulovitých hlaviček; (4) viz: *molinero*; (5) (Portor): divoká bylina (*Phyllanthus nirurí*); ► jednoletá, dorůstá až 60 cm, má střídavé listy, malé bělavé květy a kulovité plody; má léčivé účinky; (6) viz: *wabulero*; (7) (Hond): pant u oken a dveří; (DA).

molino, m. (1) (Ekv): jednotka průtoku vody; ► odpovídá 33, 33 litrům za sekundu; (2) venk. (jižEkv): mlýnský náhon; (3) (Salv): lidský chrup; (DA).

mollaca, f. (← keč.) (1) (Chil, Per): keč s jedlým plodem (*Muehlenbeckia sagittaefolia*); (2) (Chil): čiča (alkoholický nápoj); ► vyrobená ze zrněk tohoto keče; (MS).

mollaje, m. (1) (Chil): poplatek, který platí loď kotvící v přístavu; ► platí se z něj údržba mol a úklid přístavu; (DA).

mollar, m. (1) (Per): místo, kde rostou stromy *molles*; (MM).

molle, m. (← keč. *mulli*) (1) (střAm): středoamerický strom; ► z plodů se vyrábí alkoholický nápoj *chicha*; viz též: *aguaribay*; (RAE). • (2) lid. (Bol): pepř růžový; ► měří až 8 metrů; kmen je pokrytý lepkavou pryskyřicí, vydává silnou vůni pepře; plody jsou červené peckovice užívané jako náhrada pepře; (LM). • (3) (Ekv, Chil, Per, Arg, Urug): pepřovec (*Schinus*); ► až 7 m vysoký trnitý keř; má jednoduché střídavé listy a květenství hrozen; (4) viz: *pirul*; (5) (Par, svArg): strom (*Lithraea ternifolia*); ► až 8 m vysoký; má šedou kůru, útlé větve a střídavé listy; plodem jsou malé zelenobílé peckovice; ■ Syn.: *chichita*; (6) ~ **de beber** (Par, Arg): strom (*Lithraea molleoides*); ► až 10 m vysoký; má růžovou tenkou kůru a střídavé listy; plodem jsou bobule; ■ Syn.: *chichita*, *lloque*; (DA).

molleja, f. (1) (Portor): měkká tkáň; mozek; př.: (...) *te jah metío (has metido) demasiadah ideah en la molleja*; (RR). • (2) (Kub): papula; (JD). • (3) (Arg, Nik): brzlík hovězího dobytka; (4) (Chil): hřebínek u zvířat; (MM). • (5) rostlina (*Iresine herbstii*); ► bylina; má hustě rostoucí zaoblené listy zelené nebo purpurové barvy a malé bílé květy; (DA). • (6) **encontrar** ~, hanl. (Kub): nalézat odpad, sračky; př.: *en esa novela sólo encuentras molleja*; (DMC). • (7) **¡qué ~!**¹ (Dom, výchVen): No ne, to mě podrž! A jéje!; ► vyjadřuje údiv, nespokojenost, komplikaci; (8) **¡qué ~!**² (výchVen): Jéé!; ► vyjadřuje radost; (DA).

mollejero, m (1) lid. (výchVen): zmatek, nepořádek; (DA).

mollejita(s), f., spíše pl. (1) (Kub): malá prsa; př.: *por la trusa se le salian las mollejitass*; (DMC).

mollejón, m., lid. (1) (Salv): schůze, kde se kritizují ostatní; (2) (jvKol): malá skleněná kulička; ► pro děti na hraní; (DA).

mollejonear, lid. (1) (Salv): kritizovat někoho, vysmívat se někomu; (DA).

mollejudo, -da, adj. (1) (Ven): přetékač, přeplněný, plný; př.: *me sirvieron un plato de arroz molleju'o y no logré terminarlo*; (2) (Ven): kompletní, hotový; př.: *el auto nuevo de Gabriel está molleju'o, tiene hasta para tocar CD*; (RF). • (3) lid. (Ven): skvělý, výborný; viz též: *barbarazo*; (DA).

mollero, -ra, m/ f. (1) f. (Chil): mozek; (2) m., pl. (Am): prašule; (JD). • (3) m. (Guat, Dom, Per, Kub, Salv, Portor): biceps, sval na noze vypracovaný cvičením; (4) **tener todavía abierta la ~ra** (Portor): být zelenáč, mít mléko na bradě, být nezralý; ► být příliš mladý na vykonávání některých úkolů nebo na přijetí zodpovědnosti; (5) **sacar ~ro** (Portor): vyvíjet sílu, aby bylo dosaženo nějakého cíle; (6) **caerse la ~** (Hond): měkká fontanela u novorozenců; (7) **abrir la ~** (Kub, Dom): pozorovat, co se děje okolo; (DA).

mollerudo, -da, adj. (1) (Salv): svalovec, člověk se silnými pažemi; (DA).

mollete, m. (1) (Bol): chléb; ► z mouky a směsi mletých otrub; (2) (Kub): chléb plněný mletým masem; (3) (Mex): sladkost, dezert z plodů stromu *mamey*; (4) bílý chléb; ► měkký, opečený a potřený marmeládou; (5) (Arg, Guat, Mex): bílý malý kulatý chléb; ► většinou je sladký a měkký; (MM). • (6) (Bol): komisárek, vojenský chléb; (JD). • (7) (Mex): kousek bagety nebo bílého chleba; ► je potřený osmaženými fazolemi, posypaný sýren a ohřátý; (8) (Pan): sladký chléb poprášený moukou; (DA).

molleto, -ta, (1) viz: *mollero*; (2) adj/ subst. (Portor): o velké statné osobě negroidní rasy; (DA).

mollito, -ta, m/f. (1) (Kub; Bol): odrůda drobné čočky; př.: *un joven Palero da vista sencilla con alumamba, que es limo del lecho del río, miel de tierra, la de la colmena que se encuentra en la cavidad de un árbol podrido; mezcla el limo y la miel con ogén (ojén), mejorana, geranio y siete mollitas amarillas, y lava los ojos*; (RR). • (2) m. (Bol): flitr; (MM).

molloco, m. (1) (Ekv): pokrm; ► připravuje se ze zelených uvařených a rozmačkaných banánů, burákového másla, černého másla a škvarků; (DA).

molo, m. (1) (Chil): hráz, násep; ► chrání území před vodou; ■ Syn.: *molo de abrigo*, *molo de atraque*; (RAE, DA). • (2) (Ekv): bramborová kaše; ► přidává se do ní uvařené vejce, listy hlávkového salátu, cibule a sýr; (AM).

moló, m. viz: *doncel*; (DA).

molocote, m. (← nah.) (1) (Salv): papája; ► rostlina i plod; (DA).

mologote, m. (1) (Kost), viz: *molote*; povyk, křik; (AM).

mololoa, f. (1) (Guat, Hond): hlasitý hovor; (AM).

molón, -na, adj/ subst. (1) m. (Ekv): balvan; neopracovaný kámen; (RAE). • (2) adj. (Guat, Mex): otravný, nudný, únavný, o člověku; (AM). • (3) adj. (Am): vlezlý; (JD).

molonca, f. (1) přenes. (Hond): hlava, kebul; viz též: *pensadera*; (2) (Hond): velká kulička ze hry kuličky; (3) (stř a svHond): alkoholický nápoj; ► z kukuřice, *piñueli* nebo případně dalších plodů; (4) ~ **reculona** (Hond): opice, opilost; (DA).

molondrón, (1) viz: *bolondro*; (MS). • (2) (Ven): právo dědit, značná suma; (AM). • (3) (Ven): tlustý člověk; (MM). • (4) viz: *chimbombó*; (DA).

molongo, m. (← nah.) (1) (Mex): pročervivělý kukuřičný klas; ■ Var.: *molonqui*; (MS). • (2) (Mex): plazící se liána *Cissus* spp.; (MS, DEA). • (3) (Kol): larva bejlomorky (*Phyllophaga*); viz též: *gallina ciega*²; (4) viz: *bejuco*; (5) viz: *casanga*; (6) lid. (Dom): bankovka 1 peso; viz též: *peso*; (DA).

molongote, m. (1) (výchSalv): rána, bouchnutí, uhození se; (DA).

molonqueado, -da, adj/ subst. (1) adj., lid. (Hond): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (2) adj. (Guat, Salv): zbití, zmlácený; (3) f., lid. (Guat, Salv): rány, nakládačka, výprask; ■ Var.: *molonquiada*; viz též: *golpeadura*; (DA).

molonquear, tr. (1) (Salv): silně otrást, zatřást; (2) (Salv): klepat, tlouci, bušit; (RAE). • (3) (← nah.) (StřAm, Mex): zničit, uděřit někoho; (4) (StřAm, Mex): obtěžovat; (5) (Mex): tahat za vlasy; (MS). • (6) (StřAm, Mex): praštit s někým o zem; (7) pohmoždit; (MM).

molonqueo, viz: *golpiza*; (DA).

molonquero, -ra, adj/ subst. (← nah.) (1) adj. (StřAm, Mex): odporný, hrubý; (MS). • (2) m/f. (Hond): prodavač/ prodavačka nebo výrobce alkoholického nápoje *molonca*; (DA).

molonqui, m. (1) klas, viz: *molongo*; (MS).

molonquiada, viz: *molonqueada*; (DA).

molopó, m. (← afr.) (1) (Kub): hlava; (MS).

molotal, m., lid. (1) (Hond): nepořádek, velký skandál; viz též: *quilombo*; (DA).

molote, m., hovor. (← nah.) (1) (StřAm, Antil, Kol): hádka, povyk, spory, handrkování; ■ Syn.: *molotera*; (2) (Kub): dav lidí, houf; př.: *molote de curiosos*; ■ Syn.: *amolotamiento, molotera*; (3) (Guat, Mex): krámy, harampádí; (RAE, JD). • (4) (Kost; Nik): hromada, hojnost, velké množství čehokoliv; př.: *parecíamos refugiados, la canasta era un molote de valijas cubierto por una carpeta medio rota y amarrada (atada) a toda carrera*; (RR). • (5) (Mex): klubíčko; (6) (Mex): drdol; (7) (Mex): kukuřičná placka; ► svinutá a smažená, plněná masem, bramborami, cibulí, čili papričkami, sýrem, atd.; (8) (Kol, Mex): kšeft, taškářství; (9) (StřAm, Kub, Mex, Dom): kravál, randál, skandál, nepokoje; (10) (Mex): ranec, uzel; (11) (Mex): zmatek; (MS). • (12) (Kol, Mex): melouch, podvod, podraz; (MM).

moloteado, -da, adj. (1) (Salv): o věci, opotřebovaná, je s ní špatně nakládáno; (2) (Salv): o člověku, zmlácený; (DA).

molotear, intr. (← nah.) (1) (Mex, Salv): dělat randá, rozházet, zneklidnit; (MS, AM). • (2) (Salv): třást, cloumat; (DA).

molotero, -ra, (← nah. *molotic*, „klubko, hromada věcí“) (1) f. (Am): pranice, hádka, spor; (2) f. (Kub): shluk osob; (RAE). • (3) f. (StřAm): povyk, rámus; (4) f. (Mex): prodavačka klubíček; (5) m. (Mex): výstřední člověk; (MS). • (6) m. (Mex): výtržník; (JD). • (7) f. (Guat, Salv, Hond, Kub, Nik) dav lidí; viz též: *molote*; (DA).

molquite, m. (← nah.) (1) (Mex): shnilá semínka kukuřičného klasu; (2) (Mex): slabý člověk; (MS).

moma, f. (1) (Mex): hra na schovávanou; (2) hra na slepou bábu; (MM). • (3) (Guat): idol, obdivovaná osoba, ať už je to pro cokoli, ale ona je v dané věci nejlepší; (DA).

mombín, m. (1) (Kub): mombín žlutý (*Spondeas lutea*); ► až 20 m vysoký mohutný strom, má dřevnatou mohutnou kůru, lesklé listy a bíložluté květy v květenství hroznu; ■ Syn.: *jobo*; (MM, DA).

momento, m. (1) a ~s (Bol): přerušovaně, občasně; př.: *dormimos a momentos despertando al ruido cada vez más lejano y más cansado de la batalla*; (2) de ~ (Portor): náhle, znenadáni; př.: *cuando iban saliendo, Vitín se vira de momento, me tiende la mano y cuando se la voy a quemar, me encuentro con una cajetilla de Winston*; (RR). • (3) ~ a ~ (Am): co chvíli; (JD). • (4) **vivir el ~** (Kub): vychutnat si okamžik; př.: *mira, vive el momento y despreocúpate de lo demás*; (DMC). • (5) **el ~ de los quiubos**, lid. (Chil): klíčový, rozhodující moment; (6) ¡~!, málo užív. (Am): hej!, počkej!; (DA).

momiacho, -cha, adj/ subst. (1) desp. (Chil): konzervatívec, konzervativní, tradicionalistický; (2) (Chil): vztahující se ke konzervativismu a k tradicionalismu; (DA)

momio, -mia, adj/ subst. (1) adj. (Chil): reakční, konzervativní; př.: *les quitaban los lugares a los compañeros y se los daban a los momios, hasta que nosotros nos avisamos y comenzamos a montar la vigilancia*; —(...) *antes de llegar a casa compré algunas cosas en el almacén de la esquina, cuya propietaria es momia; ¿no me miró de una manera especial?*; (RR). • (2) m. (Chil): mumie, zkostnatělec, reakcionář; (JD). • (3) adj., lid. (Chil): staromilec, staromódní člověk; př.: *en lo que menos quisiera ser en este mundo: un burgués satisfecho, o como decimos en Chile: un momio*; (BDE). • (4) f. (Bol): žena s mnoho jizvami na obličeji; ► bol. argot *coba*; (HB). • (5) m/f. (Kub): velmi stará a scvrklá osoba; př.: *Pedro es una momia*; (DMC). • (6) adj/ subst. (Chil): osoba s konzervativními názory; ► zejména odpůrci socialistické strany *Unidad Popular*, která vládla v Chile v letech 1970–1973; (DA).

momis, -sa, adj., lid. (1) (Nik): starý; stařec, dědek, stará vojna; viz též: *vejucó*; (DA).

momise, m. (1) (Dom): tradiční karnevalový tanec; ► předvádí biblické výjevy a pochází z oblasti San Pedro de Macoris; ■ Syn.: *momises*; (DA).

momita, f. (1) (Mex): hra na slepou bábu; ► jeden hráč má zavázané oči a snaží se chytit někoho z ostatních hráčů, chycený ho pak vystřídá; (2) (Kol): hra s káčou; (AM, DA).

momiza, f. (1) (Mex): skupina starých lidí; (DA).

momó, -ma, m/f. (1) m. (Mex): paňáca, šašek; (JD). • (2) m. (Mex): černý pepř (*Piper sanctum*); viz: *hierba santa*; (3) m/f. (Pan, Dom, Bol, Portor, Par, Urug): tradiční král karnevalu; (DA).

momóquí, m. (1) (výchBol): strom (*Caesalpinia pluviosa*): ► až 20 m vysoký strom, má složené listy, kvete žlutě v květenství hroznů, plodem je suchý lusk; (DA).

momoroco, -ca, adj/ subst. (1) adj. (Guat): hrubý, sprostý; (AM). • (2) f. (Salv): velká káča; ► hračka; (3) f (Salv): neklidný, hyperaktivní člověk; (4) f. lid. (Salv): penis; viz též: *pinga*; (5) f. (Salv): velká, tlustá slepice, dobrá nosnice; (DA).

momoroquear(se), intr/ tr. (1) tr. (Salv): znervóznět, zneklidnit někoho; (2) intr. (Salv): zneklidnit se, vynervovat se; (3) intr. (Salv): špatně zatočit káčou; (DA).

momoscle, m. (← nah. *momoztli*) (1) (Mex): druh pohřební mohyly; ► analogie k posvátným místům Inků; (2) pl. ruiny náboženských oltářů indiánů, pohanské chrámy; ► dávní kronikáři jim říkali *cúes*; (MM).

momoto, m. (1) ~ **coroniazulado** (Pan): momot černolící (*Momotus momota*); ► pták; ■ Syn.: *pájaro bobo*; (DA).

momotombo, -ba, adj. (← *Momotombo*, vulkán v Nikaragui) (1) (Salv): tlustý, objemný člověk; (DA).

mompa, m., lid. (1) (jvKol): kámoš; viz též: *mano*; (DA).

Mon, m., lid. (1) (Portor, Salv): hovor. tvar jmen *Ramón*, *Simón* v Salvadoru; (DA).

mona, f. (1) (Kost): hlava, obličej, kokos; př.: —*mi hermano jugó una vez la yunta 'e güeyes (de bueyes) de papá ... y el viejo le rajó la mona con un garrote...*; (RR) • (2) (Mex, Dom): kohout; ► slouží k vyprovokování či vyzkoušení kohoutů určených k zápasu; (3) (Hond): šunt, budižkničemu; (4) (Chil): modelka; ► předvádí dámskou módu; (5) (Kub): papírový drak bez trásní; (AM). • (6) (Mex): kdokoliv, kdo vypadá jako žena; (7) nálož dynamitu; ► pro rozbití skály; (8) (Arg): opilost; (MM). • (9) (Kol): blondýna; (10) (Chil): krejčovská panna; (JD). • (11) (Ven): domýšlivá žena; (BDE). • (12) (Bol): fotografie; (13) (Bol): dámská kabelka; (14) (Bol): pornografický časopis; (15) (Bol): obličej ženy zbrázděný jizvami; (16) (Bol): fotka, která se zakládá do složek delikventů; (HB). • (17) viz: *cruda*; (EUM). • (18) (Mex): kus pazdery nebo toaletního papíru; ► namočený do chemického rozpouštědla, které se vdechuje a používá jako droga; (19) (Kol): marihuana; (20) (sevMex): keř (*Ungnadia speciosa*); ► až 5 m vysoký; má tenkou šedohnědou kůru, růžové velmi aromatické květy; plodem jsou tobolky; ■ Syn.: *monillo*; (21) (Salv): ananas, rostlina i plod; (22) (Nik, stfKol): kartička; ► kopie, reprodukce obrázku, malby nebo fotografie, malých rozměrů na papíře nebo kartonu, určená pro dětské hry a sbírky; (23) (Portor): napodobování chování nebo zvyků jiných osob; (24) (sevKol): těžké kladivo; ► s kulatou hlavou, které používají kováři nebo zedníci; (25) (Hond): káča; ► velká dětská hračka; (26) (Nik): káča; ► malá dětská hračka; (27) f. (Salv): divoká husa; (28) vulg. (Salv): penis; (DA). • (29) **como la** ~¹, hovor. (Arg, Bol, Par, Per, Urug): od desíti k pěti; ► poukázání na špatné výsledky obchodů, zdraví, různých aktivit atd.; (30) **pegarse alguien una** ~, hovor. (Per): opít se; ■ Syn.: *jalarsé una mona*; (RAE). (31) **darse** ~ (Guat): pobít se; ► dvě a více osob; (AM). • (32) **andar o estar como la** ~ (Arg): být na tom bledě; (MM). • (33) **estar como la** ~ (Am): dopadnout naruby; (34) **le va como la** ~ (Chil): vede se mu moc zle; (35) **salir como la** ~ (Am): dostat na chrám páně; (36) ~ **viva** (Chil): kocovina; (JD). • (37) **dormir la** ~ (Mex): zaspát opilost, opici; (EUM). • (38) **cagarse la** ~ (Kub): pokazit se, dojetat (hanl.), jít k čertu (věc, záležitost); př.: *si ellos se enteran de todo, se caga la mona*; (39) **cásate con ~ Bella** (Kub): vymáčkni se; př.: *a ese político hay que decirle: cástate con Mona Bella*; (40) **convertirse en la ~ de la galería** (Kub): být pro všechny šaškem; př.: *se onvirtió, con su conducta, en la mona de la galería*; (41) **estar la cosa de cuando la ~ no carga al hijo** (Kub): být velmi zlá věc; př.: *en este momento la situación aquí está de cuando la mona no carga al hijo*; ■ Syn.: *cotizarse el mojón duro a mil pesos*; (42) **hacer (estar) de Cuca** ~¹ (Kub): být pořád v jednom kole; př.: *siempre está de Cuca Mona; no se detiene un minuto*; (43) **hacer de Cuca** ~² (Kub): tropit hlouposti; př.: *no hagas de Cuca Mona*; ■ Syn.: *hacer mojonadas*; (44) **llevarse la** ~ (Kub): zvítězit; př.: *los cubanos, aquí, nos hemos ganado la mona*; (45) **ser algo la** ~ (Kub): být velmi sympatické (co); př.: *eso que me dices es la mona*; (46) **ser la ~ de la galería** (Kub): být totální smolař; př.: *Elio es la mona de la galería; ¡pobrecito!*; (47) **tallar hasta la ~ Chita** (Kub): ukecat i samotného d'ábla; př.: *esa gente talla hasta la mona Chita*;

viz též: *baraja*; *carijo*; (DMC). • **(48) ~ de traquear**¹ (Dom): kohout, který se používá na zahájení boje s jiným, který se tímto způsobem snaží trénovat; **(49) ~ de traquear**² (Dom): fackovací panák; ► osoba, která je často týraná jinou bez kladení odporu; **(50) como la ~**², lid. (Per, Bol, Par, Arg, Urug, Chil): ledabyle, špatně nebo nedbale, nepozorně; ■ Syn.: *para la mona*; **(51) como la ~**³, lid. (Per, Bol, Par, Arg, Urug, Chil): jako přízrak, mátoha, sklesle, smutně; **(52) como la ~**⁴, lid. (Per, Bol, Par, Arg, Urug): v nejisté ekonomické situaci; **(53) como la ~**⁵, lid. (Per, Bol, Par, Arg, Urug): rozbitý, neudržovaný, o věci; **(54) como la ~**⁶, lid. (Per, Bol, Arg, Urug): jako lazar, nemocně; **(55) ni por la ~** (Pan): v žádném případě; **(56) creerse la ~ de Tarzán** (Hond): *povyšovat se nad ostatní*; **(57) estar como una ~ mal tirada** (Nik): být jako hromádka neštěstí; **(58) quedar como la ~** (Arg): ocitnout se v nevhodné, nepříjemné situaci; **(59) ser la misma ~ con distinto rabo** (Nik): o dvou osobách, věcech: klamat tělem; ► vypadat jinak, ale být stejný; ■ Syn.: *ser la misma mica con distinta cola*; (DA).

Mona Lisa, f. **(1)** (Kub): frnda, genitál staré ženy; (DMC).

monaceada, f. **(1)** (Salv): výprask, nakládačka; (DA).

monacear, tr. **(1)** (Salv): dát někomu nakládačku, výprask; (DA).

monacillo, viz: *chanita*; (DA).

monada, f. **(1)** (Pan): chytrý nápad; (JD). • **(2) lid.** (Kub): útvar, který se stará o veřejný pořádek; **(3)** (Salv): skupinka dětí; (DA). • **(4) de eso nada**, ~ (Kub): ne; tůdle; př.: *de eso nada, monada; no te lo presto; no me convences*; (DMC).

monago, m. **(1)** (Bol): ministrant; ► bol. argot *coba*; (HB).

monazo, m. **(1) lid.** (Salv): prudký úder; ► uštědřený nebo obdržený; **(2) lid.** (Salv): velké množství věcí nebo lidí; **(3) al ~** (Hond): ihned, okamžitě; **(4) en dos ~s**, lid. (Guat, Hond, Nik, Kost): rychle, v mžiku; ■ Syn.: *en un monazo*; (DA).

moncada, viz: *guillermón*; (DMC).

moncaiba, f. **(1)** (sevEkv): malý sladký koláč; ► kulatý, plněný, pečený v troubě; těsto se připravuje z pšeničné mouky, žloutků, sádla a cukru;

moncha, f. **(1)** (Salv, Kost): balíček potravin a nápojů pro přežití; ■ Syn.: *móncher, monchis*; **(2)** (Kost): hlad; (DA).

monchar, lid. **(1)** (Salv, Kost, Portor): jíst, nacpat se; viz též: *empacar(se)*; (DA).

móncher, viz: *moncha*; (DA).

monchi monchi, m. **(1)** (Kub): šukání; př.: *a ella le gusta mucho el monchi monchi*; (DMC).

monchis, m. **(1)** (Pan): chuť mlsat; př.: *traje estos pistachos para bajar los monchis*; ► slang; (RF). • **(2) viz:** *moncha*; **(3)** (Portor): předkrm, aperitiv; **(4) málo užív.**, lid. (Kost): vlčí hlad, naléhavá touha po jídle; ► objevuje se po vykouření marihuanové cigarety; (DA).

Moncho, m., lid. **(1)** hovor. tvar jmen *Alfonso* (Kub), *Gonzalo* (Bol), *Manuel* (Bol), *Ramón* (Salv, Portor, Ekv, Bol, Chil); (DA).

moncholo, m. **(1)** (Arg): ryba anténovec; ► žije v řece Paraná; tato ryba je průměrně velká a tmavá, zadní část mívá schovanou v bahně řečiště řeky; (MM). • **(2)** (Kub): přemoct protivníka; (MM). • **(3)** (Kol, Par, Arg): trahir malabarský (*Hoplias malabaricus*); ► sladkovodní robustní ryba, dorůstá délky až 40 cm; má šedavou barvu a velkou tlamu se silnými zuby; ■ Syn.: *calabrote, guabina, peje perro, perraloca, soco, tararira, tarucha*; (DA).

monco, -ca, adj. **(1)** (Salv): o věci, hezká, kvalitní; (DA).

monda, f. **(1)** (Kub): tvrdý trest (často bičování); př.: *al día siguiente, por quitame allá esas pajas, como suele decirse, enseguida me dieron mi buena monda, me pusieron una gran mordaza y me pararon en un taburete en medio de la sala con unos motes, de los que me acuerdo, por detrás y por delante*; (RR).

• **(2)** (Kol, Kub, Mex, Portor): výprask, nářez; (AM).

mondá, f., despekt. **(1)** (Kol): penis; **(2)** (Kol): hnus, blaf; př.: *la comida que sirven en el hotel es una mondá*; ► slang; (RF). • **(3)** (Portor): viz: *monda*; (DA).

mondado, -da, adj. lid. **(1)** (Dom, sevKol): chudý; (DA).

monda(d)o, -(d)a, adj. **(1)** zničený, zřízený; viz: *gallo monda(d)o*; (RR).

mondao, m/f. **(1)** (Portor): smíšek, usměvavý člověk; (DA).

mondar, tr. **(1)** (Kub): dosáhnout zisku; (AM). • **(2)** (Am): ztlouct, nařezat, napráskat někomu; (JD).

mondificar, tr. **(1)** (Kol): bičovat, tlouct; (MM).

mondingo, m. **(1)** (Mex: Hidalgo): kůň; ► s krátkými a rychlými kroky; hodně se houpe při chůzi do stran; jeho chůze je nepřijemná pro jezdce; (AM).

mondiola, f. (← it. *bondiola*) (1) (LaPla): druh předkrmu; ► studené maso nebo klobásy, které se konzumují v plátcích; (MS). • (2) lid. (Arg, Urug): vepřový hřbet; (3) (Arg, Urug): uzeniny z vepřového hřbetu; (DA).

mondongo, m. (1) (Bol): směs pro koně; ► z mletých otrub, kukuřice a medu; (2) (Guat, Portor): hastrůš, strašák; směšné oblečení či ozdoba; (AM). • (3) (StřAm, Mex): pokrm z dušených vnitřností; (MM). • (4) (Am): dršťky, vnitřnosti; (JD). • (5) (Kub): budižkničemu; př.: *Humberto toda la vida fue mondongo*; (6) (Kub): penis, pindík; př.: *ya de niño tenía tremendo mondongo*; (DMC). • (7) (Bol): vagina; viz též: *chejta*; (LM). • (8) (střAm, Kol, Mex, Per): dršťková polévka; ■ Syn.: *mondongada*, *pancita*; (9) (Portor, sevEkv): výživný dušený pokrm; ► připravuje se z prasečích a kravích nohou vařených na zasmažce z cibule, sádla, česneku, koření, kukuřice a namletých opražených burských oříšků; lze přidat i mléko; (10) (Hond, Salv, Nik, sevKol, Ven, Arg, Urug): velké břicho, břuch, pupek; (11) (Per): špek na břiše; (DA). • (12) **no decir ni** ~ (Kol, Portor): neříkat nic; ani nepípnout; (AM). • (13) **dispararle a una mujer el** ~ (Kub): souložit, šukat; př.: *logré dispararle a Eva el mondongo*; (14) **ser algo o alguien** ~ (Kub): být na pytel (co); př.: *eso que escribiste es mondongo*; (15) **ser una persona ~ frito** (Kub): nestát za nic; př.: *ese amigo guyo es mondongo frito*; (16) **ser un** ~ (Kub): být nesympatický; př.: *Juan es un mondongo*; (17) **tener un pene de** ~ (Kub): mít penis jako zvadlou lilii; př.: *desde que tomo la pastilla tengo un pene de mondongo*; (18) **tirar a alguien a** ~ (Kub): nevěnovat někomu pozornost, kašlat na někoho, opovrhovat někým; př.: *me tiró a mondongo en presencia de todo el mundo*; (19) **tomarse la botella de** ~ (Kub): ztroskotat; př.: *con ese discurso me tomé la botella de mondongo*; viz též: *botella*; *medalla*; *rabo*; (DMC). • (20) **hablar como si hubiera comido** ~ (Nik): mluvit hodně a skákat do řeči jiným; (21) ~ **a la culona** (Pan): tradiční pikantní pokrm z dršťek; (22) **sopa de** ~ (Hond, Salv, Nik, Kost): dršťková polévka; ► přidává se zelí, brambory, sladké čili, cibule, česnek, rajče bobkový list, sůl, juka a koriandr; (23) **hacer** ~ (Chil): bít, mlátit; (DA).

mondongón, m. (1) **ser alguien un** ~ (Kub): být totálně hloupý; př.: *Pedrito es un mondongón*; (DMC).

mondongona, f. (1) (Pan): zranění krku kohouta v boji; (DA).

mondongudo, -da, adj. (1) (Arg, Mex, střAm): břichatý, pupkatý; (MM).

mondonguear(se), tr/zvrat., lid. (1) (Salv, Nik): přejít se nebo často se živit dršťkovou polévkou; (DA).

mondonguería, f. (1) (výchBol): hostinec nabízející tradiční pokrmy; (2) (Nik): prodejna nebo výrobná dršťkové polévky; (DA).

mondonguero, -ra, m/f. (1) m/f., hanl. (Arg, Kub, Hond, Portor): baculka, tlust'oška, tlouštík, tlust'och; (RAE, DA). • (2) f. (Kub): služka, cuchta; př.: *así se fue viviendo hasta la noche en que Cimarrón se encerró demasiado tiempo en el cuarto de una mondonguera*; (RR, MM). • (3) f. (Ven): ryba; ► vyskytuje se ve Venezuele; (MM). • (4) m/f. (Mex): člověk, který vaří a prodává jídlo zvané *mondongo*; (MM). • (5) f. (Ven): hrnec, ve kterém se vaří *mondongo*; (6) f. (Kub): kousky masa pro přípravu *mondonga*; (7) adj., m/f. (Dom): nevychovanec, drzoun; (8) m. (Ven): velké břicho, pupek; (9) m., lid. (Pan): člověk mající zálibu v přípravě *mondonga*; (DA).

mondonguito, m. (1) (Per): dušený pokrm; ► připravovaný z dršťek, brambor, paprik a koření; (DA).

móndrigo, -ga, adj/subst. (1) (Mex): zbabělý, přihlouplý; (2) (Mex): o člověku: zavrženíhodný; (RAE).

• (3) adj. (Mex): hanebný, bídácký, škodlivý; (AHM).

mone, m. (1) (jvMex): piroh z kukuřičné mouky plněný rybou; ► vaří se zabalený v kukuřičném nebo banánovém listu na páře; (DA).

moneada, f. (1) (Hond, Salv): ve fotbale, kontrola soupeře; (2) (Hond, Salv): totální porážka; (DA).

moneaje, m. (1) (Kub): peníze; ■ Syn.: *baros*; př.: *tengo un sin numero de baros*; (2) **aviñar el** ~ (Kub): dát peníze; př.: *aviñame el moneaje enseguida*; (DMC).

monear(se), intr/tr., zvrat. (1) tr. (Ekv): dělat skopičiny, pohrávat si s něčím, dovádět; (RAE). • (2) tr. (Ven): vylézt (vyšplhat) na strom; ► jako opice; př.: —(...) *cárgueme también las espuelitas y el mecatico (cordel) pa moneá (para monear) los palos (árboles) (...); (...)* *camacho cumplía todas las pruebas; moneó hasta arriba el cocotero más alto de la playa de Maiquetía*; (RR). • (3) intr. (Chil, Mex, Urug): chlubit se, pyšnit se, vytahovat se; (4) zvrat. (Hond): vytrvale pracovat, dřít se; (5) zvrat. (Am): prát se; (AM). • (6) intr. (Arg): dělat gesta a grimasy; (MM). • (7) tr. (Bol): vzít fotografii delikventovi; (8) (Bol): ukrást ženě peněženku; ► bol. argot *coba*; (HB). • (9) intr., zvrat., lid. (Ekv): opít (se), ožrat (se); viz též: *enchivar(se)*; (10) intr., zvrat., lid. (Hond, Salv): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; (11) tr., i zvrat., lid. (Nik): obtěžovat, otravovat; viz též: *mariquear*; (12) tr., i zvrat. venk. (Mex): svazovat kukuřici nebo cukrovou třtinu do snopů, když jsou ještě na poli; ► slouží jako ochrana před deštěm a mrazíky; (DA). (13) intr., i zvrat. (Mex): čichat, inhalovat drogu; (14) intr. (Portor,

Per, Bol): napodobovat něčí gesta nebo způsob oblékání; **(15)** tr. (Per): imitovat, napodobovat něco, někoho; **(16)** tr. (Hond, Salv): porazit soupeře ve fotbale; **(17)** (Hond, Salv): uhodit, potrestat někoho; **(18)** tr., lid. (Salv): zacházet s něčím bez ladu a skladu; (DA).

moneda, f. **(1)** (Am): peníze; ■ Syn.: *guita*; **(2)** (Kub): zlaté mince; (MM). • **(3) de ~** (Kol): zbohatlický; při penězích; př.: (...) *parece que es de moneda, ha pagado ambas cuentas (...)*; (RR). • **(4) ~ nacional** (Arg): viz: *M.N., nacional*; (BDE). • **(5) tener la ~ trabada** (Kub): chovat zášť; př.: *tiene la moneda trabada en contra tuya*; (DMC). • **(6) el otro lado de la ~** (Chil, Mex): druhá strana mince, protipól; ■ Syn.: *la otra cara de la ~, el reverso de la ~*; **(7) echar una ~**, ponechat něco náhodě; viz: *sello (echar al cara y sello)*; (EEA). • **(8) la ~ no suena sola** (Hond): na každém šprochu, pravdy trochu; ► poukazuje na to, že pomluvy se nešíří jen tak, bezdůvodně; (DA).

monedero, -ra, adj/ subst., m/f. **(1)** f. (Par, Col): peněženka na mince; **(2)** adj/ subst., m. (Nik, Pan, Ekv, Bol, Chil, Urug): veřejná telefonní budka; **(3)** (Hond, pan): kovový úložný box na mince z telefonních budek; (DA).

monedita, f. **(1) ~s**, drobné (peníze); viz: *sencillo*; (EEA).

monero, -ra, m/f. **(1)** (Mex): karikaturista, kreslíř; př.: *este año del 96 celebramos los moneros el primer centenario de la historieta, cómic, manga, tebeo, viñetas, muñequitos, tiras cómicas*; (BDE).

monetear, intr. **(1)** (Kub): o koni: vyhazovat; (JD).

money, m. (← angl.) **(1)** lid. (Kub): peníze, prachy; ■ Var.: *moneys* (Bol); **(2) ~ order** (Portor, US, Pan, Dom): poštovní poukázka; (DA).

monflorito, -ta, adj/subst. **(1)** (Am): buzerantský, buzerant; (JD). • **(2)** (Am): mužatka; **(3)** (Kol, Par): hermafrodit, oboupohlavní člověk; (MM).

mongo, -ga, adj/ subst. (← afr.) **(1)** f. (Portor): silné nachlazení, rýma, chřipka; (RAE, MS). • **(2)** adj/subst. (Portor; Kub): bez energie, slabý, ochrnutý, neobratný, nešikovný, levý, hloupý, nepoužitelný; nešika, slaboch; př.: *Pío Pachú no es ningún mongo; (...) no hay que permitir que la Comisión de Derechos Civiles estropee y desfigure con su pelea monga la claridad meridiana de los acontecimientos; (...) traté par de veces de hacerla reír con unos chistes que lo que daban era asco de lo mongos*; (RR). • **(3)** m. (Pan): rána pěští; (AM). • **(4)** m. (Kub): ňouma, bambula; **(5)** m. (Per): majznutí; (JD). • **(6)** m. (Kub): viz: *niño*; (DMC). • **(7) m. (Pan): nakládačka, výprask; (8) viz: matasanillo; (9) (Portor): o věci, měkký, poddajný; (10) (Portor): špatný vtip; (11) dar ~¹, f. lid. (Pan): zbit, mlátit; (12) dar ~², f. lid. (Pan): souložit; (DA).**

mongó, (← afr.) **(1) viz: bongó**; (MS). • **(2) (Dom): buben**; (AM).

mongólico, m. **(1)** (Kub): šílenec; hlupák, nekňuba; př.: *¿viste lo que hizo?; se arruinó; es un mongólico*; viz též: *niño*; (DMC).

mongollano, viz: *mangollano*; (DA).

mongón, m. **(1)** (Ekv): vřešťan pláštíkový; ► černá opice; její krev údajně léčí nemoci dýchacích cest; př.: *de improviso, Manuel Remberto se incorporó para toser; una bocanada de sangre encharcó el piso de caña picada; / —está jodido, compá (compadre) —exclamó, algo apenado, el cholo—; ésa es la paleta; pero no se preocupe, eso se cura facilito, tomando sangre de mongón; / —(...) tomar sangre caliente de ese mono es como la mano de Dió (Dios) pa (para) los que están de pulmón (...); por estas montañas saben andá en grandes manadas los mongones*; viz též: *mono aullador*; (RR, DA).

monguear, tr. **(1)** (Pan): dát ránu pěští; (AM).

monguera, f. **(1)** (Portor): lenost, nedbalost; př.: *el sol le quema la monguera (...)*; (RR). • **(2)** (Portor): druh paralýzy; (AM). • **(3)** (Portor): druh ataxie; ► ovlivňuje uvědomělé pohyby; onemocnění CNS, tohle onemocnění je součástí třetího stádia syfilis neurolyues; (MM).

monguto, -ta, adj. **(1)** (Pan): mající zakrnělé rohy či parohy; (AM).

moni, m. (← angl. *money*) **(1)** (Arg, Kol: Riohacha, Kub, Guat, Portor): peníze, mince; ■ Var.: *monis*; ► používá se v Peru; (AM).

moniato, m. **(1)** (Arg): povijnice jedlá; ► sladký brambor; ■ Var.: *boniato*; (MM).

monicaco, m. **(1)** (Arg, Mex, Per): opičí člověk (vypadající jako opice); **(2)** směšný člověk; **(3)** (Kol): pokrytec, falešný člověk; (MM). • **(4) málo uživ. (Ekv): pedant, egocentrický člověk; (5) (Pan): loutka, panáček, figurka, neumělecky zhotovená**; (DA).

monicongada, f. **(1)** (Kol): čmáranice; (JD).

monicongo, -ga, m. **(1)** (Kol): komická loutka, směšný strašák; (RR). • **(2)** (Mex), viz: *monicaco*; (MM). • **(3)** m. (Am): zulukafr (černoch); **(4)** (Kub): baba, zbabělec; (JD). • **(5)** m. (Pan, sevKol): kýč; **(6)** (výchKol): malý dřevěný panáček; ► slouží jako amulet pro štěstí; ošklivý člověk; (DA). • **(7) no ser más que un ~ pintado en la pared** (Kol): být páte kolo u vozu, nestát za nic; př.: (...) *ya no soy*

más que un monicongo pintado en la pared en esta casa de espantos donde le era imposible impartir una orden que no estuviera cumplida desde antes (...); (RR).

monifato, -ta, m/f. (1) m. (Kub, Portor): komická postava; (2) m. (Kub, Portor): domýšlivý a marnivý chlapec; náfuška; (AM). • (3) m/f. (Am): šašek, panák, kašpar, člověk tropící hlouposti; (JD). • (4) m/f. (výchVen): rychle nebo snadno se zamilující člověk; (DA).

monigote, m., hanl. (1) (Bol, Chil, Per): kandidát na kněze; (AM). • (2) (Arg, Kub, Per): ministrant; (MM). • (3) (Kub): rukojeť, naviják na šnůrku u papírového draka; (DA).

monillo, -lla, m/f. (1) f. (Ekv): moniliová hniloba; ► nemoc, která napadá kakaovníkové plantáže a je způsobena houbami rodu *Monilia*; (AM). • (2) m/f. (Mex): keř; viz též: *mona*; (3) m., venk. (Per): ženské oblečení, které zakrývá hrudník; (4) (Per): podprsenka; (DA).

monina, m/f. (1) m. (Kol, Kub): bratr; ► patřící do náboženské skupiny Abakuá; př.: *ese (un gallego residente en Cuba) llegó a ser un potentado muy conocido; y cuando era millonario, unos viejos moninas lo fueron a ver para que pagara (sus cuotas); dijo que no: que él era hombre de negocios, que ya no le hacía falta ser abakuá*; (RR). • (2) m/f. (Kub): kamarád, kámoš; př.: *avisales a todos tus moninas que esta noche hay fiesta en la playa*; (RF). • (3) ~ (Kub): kámo, člověče; ► oslovení mezi kamarády; (DA).

moninillo, m. (1) venk., lid. (stř svKol): speciální válcovitá kvedlačka s ozubeným kolečkem na míchání čokolády; (DA).

monita, f. (1) (Kol: Riohacha): malá káča; (AM). • (2) (Portor): krab nachový (*Gecarcinus rurikola*); ► je malý, nejedlý, má tmavě fialový krunýř a krátká klepeta rumělkové barvy; (DA).

monito, m. (1) (Urug): hra s míčem; ► dva hráči si navzájem přehazují míč tak, aby třetí osoba stojící uprostřed ho nemohla chytit; (2) (Urug): hráč stojící v této hře uprostřed; (RAE). • (3) pl. (Bol, Kol): sekvence kreslených obrázků vyprávějící nějakých příběh; (4) (Kol): animovaný film pro děti; (5) ~ **de monte** (Chil): kolokolo (*Dromiciops gliroides*): ► vačnatec; bez ocásku měří až 13 cm; má hustou jemnou hnědošedavou srst a na bříšku je bílý; po stranách má tmavé pruhy; má malé uši; ocas dorůstá až 13 cm a částečně také slouží k uchopování; (6) ~ **mayor**, viz: *mono mayor*; (7) a ~ (svArg): obkročmo na ramenu; (DA).

monitor, -ra, m/f. (1) f. (Per): konvice či hrnec na ohřívání vody; (AM). • (2) m. (Per) obrněná loď; ► pluje napůl ponořená; (MM). • (3) m/f. (Nik, Kub, Urug): pomocník učitele; ► pro svůj dobrý prospěch mu pomáhá ve výuce nebo s některými administrativními úkony; (4) (Nik, Dom): pomocný asistent na vysoké škole; (DA).

monitorear, tr. (← angl. *to monitore*) (1) (Am): dohlížet na něco, kontrolovat něco; (2) (Am): sledovat, monitorovat; (3) (US, Mex, Hond, Salv, Nik, Kub, Bol, Urug): spravovat vysílače, televizní programy nebo internetovou síť; (4) lid. (US, Mex, Hond, Salv, Nik, Kub, Bol): stále poslouchat zprávy v rádiu, o novináři, s cílem udržovat kontrolu nad něčím; (DA).

monitoreo, m. (1) (Am): dohled nad něčím, kontrola něčeho; (2) (Am): kontrola, dohled prováděný pomocí nějakého elektrického audio nebo vizuálního přístroje; (DA).

monitos, m. pl. (1) (Mex): animovaný film; ■ Var: ~ **animados**; (DBM, EEA). • (2) viz: *monos*; (BDE).

monja, m/f. (1) f. (Kol, Mex): nápoj z anýzu; př.: *mezclaban el anís dulce con cubitos de hielo y eso daba la monja, una bebida nubosa que se subía rapidito, como beberse el cielo, muchachas, como emborracharse de nubes (...)*; (RR). • (2) f. (Mex): kulatý chléb; ► má ozdobný zoubkovatý pruh, který se táhne prostředkem od jednoho konce k druhému; velmi oblíbený v Ciudad de México; (AM).

• (3) f. (Kub): pětipesetová bankovka; př.: *yo tengo monja en el bolsillo*; (DMC). • (4) m. (← *jamón*) (Arg): šunka; ► viz: *vesre*; (NET). • (5) f. (Salv): sladké pečivo; ► ze žloutků a cukru; (DA). • (6) ~

blanca, f. (Guat): orchidej (*Lycaste skinneri alba*); ► národní rostlina Guatemaly; (RAE, DA). • (7)

faltar una ~ para presidente, f. (Kub): za pět minut dvanáct; ► slang *chuchero*; (8) **tocar con una ~**, f. (Kub): dát někomu pět peset; př.: *la camarera se portó muy bien porque la toqué con monja*; (DMC).

• (9) ~ **negra**, f. (Salv): vlaštovka; (DA).

Monja, f., myt (1) **la ~ del vaso** (Kost): duch protivné jeptišky, která pracovala v jedné z nejstarších nemocnic ve městě San José; ignorovala poslední přání nemocného -sklenici vody- a nechala ho zemřít žiznivého; duch jeptišky chodí po nemocničních chodbách a nabízí pacientům vodu, někteří tvrdí, že se po vypití zázračně vyléčili; (NET).

monjita, f. (1) (Kost): libohlásek křovištní olmecký (*Euphonia affinis*); ► modrý ptáček; (2) (Chil): rostlina (*Scyphanthus elegans*); ► zahradní rostlina s velkými žlutými květy; (3) (Guat): druh orchideje; (MM). • (4) (Arg): pták (*Xolmis*); viz též: *viudita*; (5) (Kol): pták (*Iglesias icterocephalus*); ► až 19 cm vysoký; má černé tělo i hlavu; zátylek a hrud' jsou sytě žluté; (6) (Hond, Salv, Nik): libohlásek

hnědočelý (*Euphonia elegantissima*); ► až 13 cm dlouhý pták; má světle modrou hlavu nad zobákem lehce načervenalou; temeno hlavy a krk jsou bledě modré; hřbet a hrdlo jsou zbarveny černomodře a břicho má plavě oranžovou barvu; (7) ~ **blanca** viz: *viudita blanca*; (DA).

mono, **-na**, adj/ subst., m/f. (1) adj., hovor. (Kol): o vlasech: blond, světlé, plavé; (RAE). • (2) m/f. (Ekv): dolňák, balík; ► hanlivé označení, kterým horalé označují pobřežní obyvatelstvo; př.: —*oiga, majadero, le contestó, debe saber usted, que si vuelve a insultarme, le abro de un machetazo; los serranos no somos aguantadores de insultos de monos; ¿comprende?*; —(...) *buscan serranos porque dizque son sumisos y cobran menos; —¿menos que allá en la tierra? —no aquí (en la Costa) pagan más; pero a los serranos menos que a los monos, siempre*; (3) m. (Urug; Arg): osoba, jedinec, individuum; neznámá (cizí) osoba; př.: *pero declaré y el mono que me tomaba la declaración le dijo a la guardia que me pasaran al patio y me sentaran allí, en un banco (...); hay que enchalecarlos a esos monos; el chivudo (barbudo) no deja dormir a nadie con el violín*; (4) adj. (Ven): domýšlivý, ješitný; př.: *todo esto es en extremo cómico, si los dos cañonazos sin bala que aflojó el Vigía los aprovechó el mono de Capacho para publicar aquella faramallería (mentira): las flotas extranjeras bombardean a Puerto Cabello; de tierra contestan los fuegos*; (RR). • (5) adj/subst. (Mex): zbabelý, ustrašený; (AM). • (6) adj. (Kol): o člověku: mající načervenalé, naryzlé vlasy; (7) m. (Kol): kůň ryzák; (8) adj. (Ekv): pyšný; (9) kohout či slepice bez ocasu; (10) hromada kukuřice; (11) svazky kukuřice či cukrové třtiny; (12) (Per): Číňan; (13) (Ekv, Per): člověk, který má nalákat naivní lidi do hráčských doupat (slouží jako návnada); (14) (Ekv, Per): nočník; (MM). • (15) (Chil): hromada ovoce; (16) (Ekv): noční váza; (17) (Chil): harampádí, krámy, veteš; (JD). • (18) adj/ subst. (Kol): blondatý, blondýna; př.: *aplicase a la persona rubia o al color de su caballo, por alusión al color de pelo de ciertos cuadrúmanos que en Colombia se conocen como mono*; (BDE). • (19) adj/ subst., despekt. (Chil): Ekvádorec, ekvádorský; ► slang; (20) m. (Guat), viz: *mano, mano de mono*; (21) m. (Ven): člověk sprostý, vulgární, se špatným vkusem v oblékání; lenoch, povaleč; př.: *tu hermano es un mono, no se parece nada a ti*; ► slang; (RF). • (22) m., lid. (Mex, Bol, Chil): karta; ► ze španělské nebo anglické karetní hry baraja, na které je zobrazená lidská postava; (23) m. (Ven, Bol): žolík; ► karta, která může převzít hodnotu jakékoliv jiné; (24) m. (střKol, Bol): kreslený film; kreslený vtip; ► vtipný obrázkový seriál nebo sekvence kreslených vtipů s rozvíjením příběhu; (25) m. (Chil): animovaný film nebo seriál určený pro děti; (26) m., lid. (Mex, Chil): ženské přirození; (27) m. (Ven): velký dluh, těžko splatitelný; (28) m. (Portor, Chil): člověk, který imituje, napodobuje chování nebo zvyky jiných osob; (29) m. (Chil): *joint*; ► *cigareta s tabákem, do kterého se přidá kokain nebo jiná droga*; (30) m. (sevChil): tuňák chilský (*Sarda chilensis*); ► jedlá ryba, má robustní tělo s šikmými černými pruhy na hřbetě; (31) m., lid. (Chil): oblečení, prádlo a věci osobní potřeby; (32) m. (Bol): bažant; ► voják, který začíná svou vojenskou službu; (33) m. (Pan): overal; ► jednoduchý pracovní oděv, který se používá v různých profesích; (34) m. *strom*, viz: *caca de mico*; (35) m., lid. (Chil): cigareta; viz též: *nicotinoso*; (36) m/f., lid. (Salv): dítě, děcko; viz též: *nené*; (37) (Mex): *fe'ák*; ► *inhalující rozpouštědlo*; (38) m/f., lid. (Salv): chlapec, děvče; (39) adj/subst., lid. (Par): rošťák, šibal; ► zlobivá, neposedná osoba, především dítě; (40) lid., hanl. (Per): ekvádorský hráč, fotbalista; (41) subst/adj. (Per): imitátor, napodobovatel chování a zvyků jiných osob; (42) subst/adj., hanl. (Ven): hrubián; ► hrubý, nevychovaný člověk, obyčejně pochází z okraje společnosti; (43) adj., lid. (Guat, Salv): kohout nebo slepice bez ocasu; (44) adj/subst., lid., hanl. (Ekv): *obyvatelé hor tak oslovují lidi z pobřeží*; (45) adj. (Pan): vybledlá černá barva; (46) lid. (střKol): *kámo, vole*; ► *oslovení běžné mezi lidmi z nižší sociální vrstvy*; (DA). • (47) *andar (estar) alguien con los ~s*, hovor. (Chil): zlobit se, být rozrušený; (RAE). • (48) *hacerse la del ~* (Arg; Urug): masturbovat; př.: (...) *no se da cuenta que un tipo con el marolo del Charrúa no puede haberse hecho las pajas que se ha hecho el paraguay, o Colombo, y además un tipo que ya tiene su mina (chica) ¿qué necesidad tiene de hacerse la del mono?* (...); (49) *(re)~* (Mex): vkusně oblečená, dobře vypadající osoba; př.: (...) *penetró a (en) la sala, buscando sitio casi a tientas, como buen provinciano, re-mono*; (RR). • (50) *al mejor ~ se le cae el zapote* (Am): i mistr tesař se utne; (51) *decirle ~ claro a claro a alguien* (Ven): nebrat si servítek na pusu; (JD). • (52) *cada ~ sabe en qué palo trepa* (Kol): každý ví, kde ho tlačí bota; každý ví, kde je jeho slabina; (53) *estar donde el ~ no carga a su hijo* (Ven): být ve velkých nesnázích; (54) *ningún ~ se mira el rabo* (Kol): ten, kdo vidí chyby u ostatních, jen ne u sebe; (MM). • (55) ~ *para bebé*, m.: dupačky, viz: *osito*; (EEA). • (56) *a ver si sopla el ~* (Kub): kdyby náhodou; pro strýčka Příhodu; př.: *voy a comprar el billete a ver si sopla el mono y me saco la lotería*; (57) *bailar el ~* (Kub): být spokojený; př.: *hoy, el mono está bailando*; (58) *cambiar el ~ por cuatro hierbas del paraíso* (Kub): prodat zajíce v pytli; ■ Syn.: *cambiar la vaca por la chiva*; (59) *chiflar el ~* (Kub): být chladno, být kosa; př.: *hace unos días que chifla duro el mono*; (60) *estar alguien pintando ~s en la*

pared (Kub): být zamilovaný; př.: *Juan está pintando monos en la pared con Lola*; **(61) esto es una pelea de león suelto a ~ marrado** (Kub): to je jak žádat po kohoutovi, aby snesl vejce; **(62) hacer como el ~** (Kub): nedělat (co); př.: *no me engañas; me habló pero yo hice como el mono*; **(63) ~sabio** (Kub): moudrý; př.: *no seas tan monosabio, que eres pedante*; **(64) ser al ~ del poker** (Kub): umět si získat lidi; př.: *ese muchacho es como el mono del poker*; **(65) no tener alguien los ~s muy tranquilos** (Kub): mít náladu pod psa; př.: *ése no tiene hoy los monos muy tranquilos*; **(66) oler alguien a ~ cuqueado** (Kub): páchnout jako stoka; př.: *tú hueles a mono cuqueado*; ■ Syn.: *oler a Aguila y Malecón; oler a cojón de oso; oler a portañuela de veterano*; **(67) parecer un hombre el ~ del zoológico** (Kub): mít oholená varlata; př.: *ese hombre parece el mono del zoológico*; **(68) ser alguien el último ~** (Kub): být jednička; př.: *yo, en todo esto, soy el último mono*; **(69) ser ~ ve, ~ hace** (Kub): opičit se; př.: *ése es un mono ve, mono hace; no lo aguanto por fresco*; **(70) subírsele el ~ a una mujer** (Kub): rozčilit se, chytit nerva, chytit rapla; př.: *cuando vio al ex-marido, se le subió el mono*; **(71) tener alguien el ~ que canta** (Kub): smrdět jako tchoř; př.: *oye, báñate, que tienes el mono que canta*; **(72) tener las mujeres un ~ dispuesto a hacer gracia** (Kub): o ženě: být ochotna vyspat se kýmkoliv; př.: *ella tiene un mono dispuesto a hacer la gracia*; viz též: *cintura; chiflar; color; jeta; pariente; paz; tarzán*; (DMC). • **(73) ~ capuchino (hosco)**, m.: malpa hnědá; viz též: *martín*; **(74) ~ silbador**, m.: malpa hnědá; viz též: *martín*; **(75) ~ congo**, m.: vřešťan černý; viz též: *mono aullador*; **(76) ~ machín**, viz: *churuco*; **(77) coger un ~**, m. (Pan): dopřát si siestu; zchrupnout si; **(78) dejar como chaleco de ~**, m. (Chil): zanechat někoho v obtížné, choulostivé situaci; viz též: *chaleco, dejar ...*; **(79) estar como ~ lleno de cuita**, m., venk. (Nik): být jako vandrák a stydět se za to; připadat si trapně; **(80) irse a freír ~s**, m., lid. (Nik, Dom, Ven, Per, Bol): odejít a neobtěžovat; viz: *papas, irse a freír...* (Dom, Portor); **(81) jalarse los ~s**, m. (Dom, Ven): trápit se, být ve stresu z nedostatku času na splnění úkolů; **(82) ~ con ametralladora**, m. (Urug): velmi nebezpečný člověk; viz též: *mono con navaja*; **(83) ~ con cabeza**, m. (Chil): nedotčená osoba nebo nepoškozená věc; **(84) ~ con gillette**, m. (Bol, Chil): velmi nebezpečný člověk; viz též: *mono con navaja* (Arg, Urug); ► především proto, že je velmi nedůsledný, nevědomý; ■ Syn.: *mono con ametralladora, mono con gillette, mono con revolver*; **(85) ~ deportivo** (Kub, Ven): sportovní souprava; ► sportovní oblečení sestávající z dlouhých kalhot a bundy; **(86) ~ gordo** (Pan): velká ryba; ► zkorumpovaný člověk, především ve vládní sféře; **(87) ~ mayor** (výchBol, Chil): dětská hra; ► jeden z účastníků dělá pohyby nebo gesta, která mají ostatní napodobovat; **(88) ~ porfiado** (Chil): houževnatý člověk; ► snaží se čelit životním změnám, i kdyby měl selhat; **(89) ~s animados** (Chil): kreslené postavičky, animované, kreslené obrázky; **(90) con los ~s**, lid. (Chil): ve špatné náladě, rozhněvaný; **(91) el ~ más feo se come el mejor zapote**, lid. (Chil): největší darebák slíže smetanu; **(92) mandar a freír ~s** (Pan, Ven, Per, Bol, Chil, szArg): poslat k šípku, do háje, někoho hrubě a pohrdavě odmítnout; ■ Syn.: *mandar a freír monos al África*; **(93) meter el ~** (Hond, Nik): zastrašit někoho; ► vzbudit v někom strach; **(94) parecer ~ de chompipe** (Nik): být vrásčitý, mít spoustu vrásek; **(95) parecer ~ haciendo muecas** (Nikd): přehnaně gestikulovat, hodně gestikulovat; **(96) pasar el ~**, argot (Portor): prodávat kradené zboží; **(97) pintar el ~¹**, lid. (Chil): poutat pozornost, chovat se nápadně, výstředně, budít pozornost; **(98) pintar el ~²** (Chil): provokovat; **(99) pintar el ~³** (Chil): chytat lelky, zahálet; **(100) pintar ~s**, lid. (Chil): zasáhnout, vstoupit; ► do situace, záležitosti či místa; **(101) tener el ~ trepao en la espalda** (Portor): mít abstinenci příznaky; ■ Syn.: *tener un mono que no se apea*; **(102) viz: peligroso, -sa, ser más peligroso que mono con hojilla**; **(103) viz: peligroso -sa, ser más peligroso que mono con metrallata**; **(104) meter los ~s**, lid. (Portor, sevKol): opít rohlíkem, ošálit, nasadit brouka do hlavy; **(105) ~ amarillo** (zápBol): kotul veverkovitý; viz též: *mono tití*; **(106) ~ araña** (jvMex, Hond, Nik, Pan, Kol, Ven, Ekv, Bol): chápan (*Ateles*); ► opice, až 60 cm dlouhá, má velmi dlouhý chápvý ocas, srst je hrubá, rovná, černé nebo tmavě hnědě zbarvení; ■ Syn.: *caranegra, chango, maquisapa, marimonda, marimono, yerré*; **(107) ~ aullador** (jvMex, Pan, Per, Bol, svArg): vřešťan černý (*Alouatta caraya*); ► opice, střední velikosti, s dlouhou srstí, černé barvy u samců, hnědé u samic, mají chápvý ocas; ■ Syn.: *caravá, mono congo, mono negro*; **(108) (Mex, Guat, Hond, Nik, Pan, Ekv): vřešťan pláštikový (*Alouatta palliata*); ► až 50 cm velká opice, nepočítaje ocas, robustní a svalnaté tělo, černá srst, kromě boků, které jsou žluté, krátký krk, dlouhý, chápvý ocas; ■ Syn.: *aullador, congo, coto negro, mongón, olingo, saraguato, saraguato*; **(109) ~ bigotudo** (výchBol): tamarín vousatý (*Saguinus imperator*); ► opice, až 30 cm dlouhá, sivé barvy, s velkými bílými vousy, až 40 cm dlouhým ocasem, zářivě oranžové barvy; ■ Syn.: *emperador, mono emperador*; **(110) ~ emperador**: tamarín vousatý; viz též: *mono bigotudo*; **(111) ~ blanco** (Ekv): opice; viz též: *machín*; **(112) (výchBol): opice; viz též: martín**; **(113) ~ carablanca** (Hond, Nik, Kol): opice; viz též: *machín*; **(114) ~ choro** (Per): viz: *caparro*; **(115) ~ chorongo** (Ekv): viz: *caparro*; **(116) ~ colorado** (Per): vřešťan rezavý (*Alouatta***

seniculus); ► opice, až 1 m dlouhá, s tmavě načervenalou srstí, dlouhá brada a ježaté chlupy na hlavě; ■ Syn.: *araguato, manechi*; (117) ~ **de noche** (Ven, výchBol): mirikina (*Aotus*); ►, opice, až 47 cm dlouhá, nepočítaje ocas; má hustou srst sivohnědé barvy v horní části a krémové až naoranžovělé barvy na hrudi a v dolní části ■ Syn.: *mono nocturno*; (118) ~ **fraile** (Per): viz: *fraile*; (119) ~ **lanudo** (Kol): opice; viz též: *churuco*; (120) ~ **leoncito** (Per): kosman zakrslý (*Callithrix pygmaea*); ► opice, až 18 cm dlouhá, dlouhý chvost, srst sivé až hnědé barvy s nažloutlými odstíny v horní části nohou, ocas s načernalými prstenci; ■ Syn.: *leoncito*; (121) ~ **machín** (Ekv): opice; viz též: *churuco*; (122) ~ **microfraile** (Nik): opice; viz též: *machín*; (123) ~ **negro**¹ (Kol, Ekv): opice; viz též: *machín*; (124) ~ **negro**² (sevHond, Pan): vřešťan černý; viz též: *mono aullador*; (125) ~ **negro**³ (Pan): vřešťan mono (*Alouatta villosa*); ► velká, robustní opice, až 64 cm dlouhá, jemná srst, má krátké, silné končetiny; (126) ~ **nocturno** (Per): mirikina; viz též: *mono de noche*; (127) ~ **tití** (Kost, Kol, Ven, Per, Urug): kotul veverkovitý (*Saimiri sciureus*); ► opice, až 30 cm dlouhá, sivě hnědé barvy, s bílou tváří, černou hlavou, má bílé a zarostlé, chlupaté uši, dlouhý, chápavý ocas; ■ Syn.: *chichilo, mono amarillo*; (128) ~ **ururo** (výchBol): opice, titi (*Callibus*); ►, až 35 cm dlouhá, převážně hnědočervené barvy, dlouhý, chápavý ocas, který může mít až 40 cm, má relativně krátké končetiny a kulatou hlavu; (129) **haber ~s en la costa** (Bol): být ve spojení s nevěrohodným člověkem; (130) **tener un ~ que no se apea** (Portor): mít abstinenční příznaky v souvislosti s drogou; (131) **tocar el ~** (Portor): muset se postarat o opilého kamaráda; (132) **volverse ~¹** (Arg, Par, Urug): hodně snažit se, usilovat o něco; (133) **volverse ~²** (Chil): ztratit rozvahu, přestat střízlivě uvažovat, rozzuřit se kvůli něčemu neočekávanému; (134) **volverse ~³** (Hond): unavit se hledáním něčeho, co nenacházíme; (135) **mirar ~s en el aire** (Hond, Salv): mít halucinace; ■ Syn.: *mirar ratones en bicicleta*; (DA).

monoambiente, m. (1) [Š: *estudio*] (Urug): garsonka; ■ Syn.: *departamento de un ambiente* (Arg, Chil), *estudio* (Mex, Ven); (EEA).

monoblock, m. (← angl.) (1) (Am): jednobloková stavba; (MM).

monobloque, m. (1) (Arg): panelákové sídliště; (BDE).

monochop, m. (1) (Salv): motocykl s jedním zadním tlumičem; (DA).

monocuco, adj. (1) lid. (sevKol): pěkný, hezký; (2) m. (sevKol): postava převlečená na karnevalu ve městě Barranquilla; (DA).

monoestrellada, f. (1) (Portor): vlajka Portorika; (DA).

monogordo, m. (1) (Pan): zkorumpovaný člověk (zejména v politice); (DA).

monograma, m. (1) (Hond, Pan, Ekv, Bol): znak školy přišitý na tričku studenta; (DA).

monokini, m. (← angl.) (1) (Mex): jednoduché plavky; (MS).

monólogo, m. (1) (zápBol): muž, který vypadá jako opice, primát; (DA).

monologuista, m/f. (1) (Chil): umělec; ► recitující monology; př.: (...) *Mr Jaiva, parodista, imitador, monologista; gran éxito en los mejores casinos de Sudamérica*; (RR).

monomático, m., málo užív., lid. (1) (Chil): místo, kde lze sehnat, koupit drogy; (DA).

monono, -na, adj/ subst., m. (1) m. (Kub): miláčku, ňuňu; př.: *¡cómo te quiero, monono!*; (DMC). • (2) adj., lid. (Arg, Chil): zajímavý, přitažlivý (o věci i o člověku); (3) (Arg, Chil, Urug): krásný, upravený (o člověku); (DA).

monooperación, f. (1) (Chil): (v přístavu) předání zodpovědnosti za pohyb určitého nákladu konkrétní osobě; (DA).

monooperador, -ra, subst/ adj. (1) (Chil): (v přístavu) systém, díky kterému je za určitý náklad zodpovědná pouze jedna konkrétní osoba; (2) (Chil): jedna konkrétní osoba zodpovědná za pohyb určitého nákladu po přístavu; (DA).

monopatín, m. (1) [Š: *patinete*] (Arg, Chil, Urug, Ven): koloběžka; ■ Syn.: *patín del diablo* (Mex); (2) viz: *patineta*; (EEA).

monopólico, -ca, adj. (1) (Dom, Ekv, Per, Bol, Chil, Arg): monopolní; (DA).

monopolio, m. (1) **jugar al ~** (Kub): dělat ze sebe hlupáka; př.: *te pasas el día jugando al monopolio*; ■ Syn.: *comer mierda*; (DMC).

monopolizar, tr. (1) (Kol): ovládat, poroučet, vnutit silou; př.: *uno se pone violento porque hay mucho man que quiere minopolizarlo*; ► kol. argot *parlache*; (M01).

monora, f., lid. (1) (výchVen): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (DA).

monorote, m. (1) (Hond): ošklivý a hloupý člověk; (DA).

monos, m. (1) (Mex): komiks; př.: *la capacidad de penetración de los monitos solo es superada por el cine y la tele*; ■ Var.: *monitos*; (BDE). • (2) pl. (Kol): lidový tanec; ► oblíbený v departamentu Antioquia; jedná se o párový tanec; (MM).

monquis, m. pl. (← angl. *monkey*) (1) (Mex): název indiánů *guaycuras*; ► souhrnný název pro původní obyvatelstvo jižní Kalifornie; (MS, NET).

monra, f., lid. (1) (Per, Bol, Chil): krádež, loupež; viz též: *robada*; (DA).

monrazo, m., lid. (1) (Bol): krádež, loupež; viz též: *robada*; (DA).

monrear, intr., lid. (1) (Bol): krást, okrást; viz též: *ladronear*; (DA).

monrero, -ra, m. (1) (zápBol, Chil, Per): zloděj, lupič, otvírač zámků; (DA).

monrrazo, m. (1) (Bol): krádež v soukromém bytě, která vynese větší benefity, než se očekávalo; ■ Var.: ~ *firme*; ► bol. argot *coba*; (HB).

monrre, m. (1) (Bol): lupič; viz: *monrrero*; (HB).

monrrear, tr. (1) (Bol): vykrást soukromý byt; ► bol. argot *coba*; (HB).

monrrero, m. (1) (Bol): lupič vykrádající byty; ► v podsvětí má významné postavení, mívá velké zisky, ale i kruté policejní tresty, jsou i případy lynčování; působí ve skupinách nebo aspoň s komplicem; vykrádá soukromé byty a domy, k překonání zámků používá krátkou ocelovou tyč zvanou *tonto*, *tonto Julio*, *lapicero*, *fierro* nebo *pataycabra*; bol. argot *coba*; (HB).

monse, adj/ subst. (1) adj., hovor. (Per): znužený, nudný, otrávený, protivný, fádňí, únavný (o člověku i o věci); (RAE). • (2) adj/ subst., lid. (Per): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

monsieur, m., viz: *musiú*; (MS).

monstruación, f. (1) (Mex): menstruace; (DA).

monstruo, m. (1) (Kub): chlape (při pozdravu); př.: *¿cómo tú estás, monstruo?*; ■ Syn.: *¿cómo tú estás tigre?*; (2) (Kub): inteligentní; př.: *Juan es un monstruo*; (3) (Kub): krásná žena; př.: *¡qué clase de monstruo!*; ■ Syn.: *el filete que camina*; (4) (Kub): dobrý hráč baseballu; viz též: *bate*; (5) (Kub): přítel, kámoš; viz též: *gallego*, *guampampiro*; • (6) (Chil): publikum na Festivalu písně ve Viña del Mar; • (7) *¿cómo estás ~?* (Kub): Jak se máš člověče?; př.: *¿cómo estás monstruo?*; *¿sigues sacando sobresaliente?*; (8) *estar ~¹* (Kub): být silný; př.: *Pedro ha hecho pesas y está monstruo*; (9) *estar ~²* (Kub): mít v malíčku co; př.: *en matemáticas Pedro es un monstruo*; (10) *ser un ~* (Kub): být silák; př.: *Juan es un monstruo*; (11) *ser un ~ en un arte o ciencia* (Kub): být velmi inteligentní; př.: *es un monstruo en filosofía*; (DMC). • (12) ~ **blanco** (Portor): heroin; (DA).

monta, m. (1) (Urug): jezdec; (AM). • (2) (Am): jezdčík; (JD).

montacaballo, m. (1) (sevPer), pták, viz: *pijuy*; (DA).

montacarga, m. (1) (Nik, Kost, Pan, Ekv, Per, Bol, Urug): vysokozdvizný vozík; (DA).

montado, -da, adj/ subst., m/f. (1) f. (Guat; Hond, Mex, Nik): skupina vojáků na koních; př.: *una polvareda rojiza cerca de las estrellas fue todo lo que vieron de la montada que pasaba al galope por el sitio del que se acababa de apartar; (...) muchos por andar hablando babosadas, se fueron a picar piedra a los caminos o a traer zacate (hierba) para las bestias de la montada*; (2) adj. posedlý; viz též: *montar*; (RR). • (3) f. (StřAm, Mex): jízdní policie; ► na koních; (AM). • (4) m. (Arg, Par): kůň, jízdní zvíře; (MM). • (5) f. (Kol): postroj; (6) m. (Arg): herka, hajtra, kobyła; (JD). • (7) (Kost): vyžírka, vypočítavec; př.: *¡Juan es un montado! Se quedó a desayunar, almorzar y comer*; ► slang; (RF). • (8) f., vulg. (Hond): soulož; viz též: *chingadera*; (9) m., venk (Par): rytířstvo, jezdecktvo; (10) adj/ subst. (Ekv, Per): biftek s volským okem; (11) ajd. (Hond): nabitý, nezajištěný (o střelné zbraně); (DA). • (12) ~ **en el macho**, viz: *macho*; (RR). • (13) **tenérsela** ~ (Kol): vyhlásit někomu válku; př.: *se la tengo montada a Katia desde la vi coqueteando con mi novio*; ► slang; (RF). • (14) **bien** ~ (Arg, Urug): o jezdcí nebo o jezdce, umí to dobře; (15) ~ **en su macho** (Mex, Nik): tvrdohlavý, na něčem trvající člověk; (DA).

montador, -ra, adj/ subst., m/f. (1) m. (Hond): dámský jezdecký kostým; (AM). • (2) m. (Hond): široká sukně pro jízdu na koni; (MM). • (3) m. (Portor): (v kohoutích zápasech) člověk, který dává kohoutům falešné impulzy, aby byli připraveni k boji; (4) adj. (Kol): otrava, provokatér; (5) m/f. (Hond, Salv, Nik): (v obuvnictví) člověk, který dává na boty podrážku; (6) adj/ subst. (Ekv): (o zvířeti) plemeník; (DA).

montaje, m. (1) **haber un ~** (Kub): shodnout se; př.: *hubo un montaje para defender a Fidel*; (DMC).

montajista, m/f. (1) (Ekv, Bol, Cil): sřihač filmu, grafik; (2) ~ **industrial** (Chil): montážní dělník; (DA).

montal, m. (1) (Per): hustý les; př.: *sus ojos se familiarizaron con el montal verdegris y la mancha roja de los peñascos*; (RR).

montalayo, m. (1) (výchMex): prasečí žaludek; ► naplněný dalšími vnitřnostmi a hodně kořeněný; připravuje se na grilu; podává se s různými druhy omáček; (DA).

montallantas, m. (1) (Kol): dílna; ► kde se opravují a montují pneumatiky; viz též: *llanta*, *llantera*, *llantero*; př.: (...) *las dos como locas, preguntando en todo almorzadero, parqueadero (aparcamiento)*,

montallantas, chuzo de fotografía instantánea, inquilinato (casa de vecindad) de mala muerte y ventorrillo ambulante; (RR).

montanal, m. (1) (StřAm, Ven): houština, křoví; (MM).

montante, m. (1) (StřAm, Chil, Portor, Ven): částka, obnos; (2) (Hond): povyk, povstání, vzpoura; (3) (Dom): rachejtle, raketa; (AM). • (4) (Pan): nebezpečná rachejtle, po domácímu vyrobená; (DA). • (5) **meter el** ~ (Hond): vložit se do hádky; (JD).

montaña, f. (1) (Kost): les; (2) (Bol, Chil, Kol, Hond, Per, Ven): vrch či kopec porostlý stromy nebo keři; (RAE). • (3) (jvMex, Guat, Hond, Nik, Kost, Pan, Portor, Ven, Ekv, Per, szArg): rozlehlé neobdělávané území zarostlé stromy; (4) (Per): amazonie; ► oblast ležící východně od And; • (5) ~ **rusa** (Am): horská dráha; ► zábava, která spočívá v jízdě ve vozíčkách, které jezdí závratnou rychlostí po kolejích nahoru, dolů a do zatáček; (MM). • (6) **Miami está lleno de ~s venimos** (Kub): Miami je plné lont'anů (vesničanů); př.: *yo te digo que hay muy pocos habaneros; Miami está lleno de montañas venimos*; viz též: *fuifio*; (DMC). (7) **venir bajndo de la** ~ (Hond): chovat se jako venkovan, buran; (DA).

montañerada, f., desp. (1) (Kol): blbost, volovina; (DA).

montaño, -ra, adj/subst., m/f. (1) m/f. (Ekv): obyvatel tropického pralesa; př.: *una caja vacía, un potrillo de buena madera, al garete, sin dueño, y el techo del rancho de un miserable montaño, les hacían sospechar a ambos la presencia de algún ahogado; a lo lejos (...) sonaban broncos, elementales y sin gusto tres churos de los montaños*; (2) adj. (Ekv): pocházející z tropického pralesa, pralesní; př.: *las malas yerbas, los bejucos y las lianas crecían cubriéndolo todo; las aromáticas plantas de chillangua y chirarán, que salpica (salpican) de gusto la comida montañera*; (RR). • (3) m/f. (Kol): člověk, který žije a pracuje na venkově; (4) adj. (Kol): veknovský, vztahující se k venkovu; (5) adj/subst. (Kol): samotářský člověk; ■ Syn.: *cusumbosolo*; (DA).

montar, tr/intr. (1) tr. (Ekv): ovládnout, pokořit; př.: *para mí no hay más hombre que los demás; pero, eso sí... que nadie se me quiera montar*; (2) tr/intr. (Kub): zmocnit se; posednout; ► o bohu či médiu; zmocnit se účastníka obřadu *santería*; př.: —(...) *un día en una sesión tuve la inspiración de llamar a San Miguel, que bajó y agarró (se posesionó de) a una muchacha; dio tres patadas en el suelo y habló; los videntes vieron a San Miguel Arcángel con el Diablo a sus pies; —me han llamado —dijo el Santo montado*; viz též: *montado*; (3) tr. (Guat): rozhněvat, dopálit; př.: (...) *el coronel se va a montar y (...) nos va a mandar arrestar (...)*; (RR). • (4) tr. (Am): založit firmu nebo obchod; př.: *montar una agencia de viajes; montar una peluquería*; (5) mít nemanželský poměr, smilnit; (MM). • (6) (Arg): podfouknout, napálit, ošidit; (JD). • (7) tr. (Hond): vyhrát nad někým; (DA). • (8) ~ **un cráneo a alguien** (Kub): mít někoho plnou hlavu; (9) **ya está ~ado en el burro** (Kub): už v tom lítá; (10) ~ **mula** (Guat): vztekat se; (11) ~ **el picazo** (Am): být našťvaný, zuřit; (JD). • (12) **montársela**¹ (Kol): chovat se nepřátelsky; (RF). • (13) ~ **se el bonito**, tr. (Kub): líčit se; př.: *yo siempre para salir me monto el bonito*; (14) **montársele a alguien** (Kub): zmocnit se koho; př.: *me le monté arriba e hice lo que quise*; (DMC). • (15) ~ **al anca** (Hond, Nik): jet jako spolujezdec za řidičem na motorce, za jezdcem na koni; (16) ~ **cachos**, lid. (Ven): být nevěrný; (17) ~ **cañón** (Ven): vyhrožovat někomu ve snaze zastrážit ho; (18) ~ **cara** (Chil): mimicky vyjadřovat nechuť nebo odmítnutí; (19) ~ **catarina** (Nik): mlátit, zmlátit někoho; (20) ~ **cuero**, venk. (Hond): zmlátit, bičovat někoho; (21) ~ **el celdero** (Kub): připravit někomu jídlo; (22) ~ **el picazo**, lid. (Arg): našťvat se; ■ Var.: *montar en la yegua cólera* (Chil); (23) ~ **huella** (výchBol): jet po krajnici, aby se vozidlo vyhnulo vyjetým kolejím od těžkých aut; (24) ~ **la chica pidona** (Portor): žebrat o peníze k získání drogy; (25) ~ **la olla** (Ven): napálit, podvést někoho; (26) ~ **maceta** (Hond): mlátit, zmlátit někoho; (27) ~ **mula** (Guat): rozzlobit, rozhněvat se; (28) **no dejársela** ~ (Hond, Portor, Kol): zjednat si respekt; (29) ~ **penca** (Hond, Salv): dát někomu nakládačku; (30) ~ **pija** (Hond, Salv, Nik): bouchnout, uhdit někoho; ■ Var.: *montar reata, montar sandino* (Salv); (31) ~ **un cerebro** (Portor): lstí získat drogu; (32) ~ **un llantén** (Ven): brečet, ztropit scénu; ► s cílem někoho obměkčit a dosáhnout svého; ■ Var.: *montar una llorona*; (33) ~ **verga**¹ (Cuat, Hond, Salv, Nik): bouchnout, uhdit někoho; (34) ~ **verga**² (Guat, Hond, Salv, Nik): porazit někoho; (35) ~ **se en la burra**¹ (Hond, Nik, Kost): získat politickou moc (zejména prezident republiky); (36) ~ **se en la burra**², lid. (Nik): uhdit, zmlátit někoho; (37) ~ **se en la carreta**, lid. (Kost): začít několikadenní oslavu, začít mejdan, alkoholové opojení; (38) ~ **se en patines** (Kub): dělat něco ve spěchu; (39) ~ **se en su macho**, lid. (Mex, Guat, Chil): být zatvrzelý, tvrdohlavý, s cílem prosadit si svou; (40) ~ **se en tribuna** (Portor): pronést energický a nečekaný projev; (41) ~ **se la albarada sobre el aparejo** (Hond): přihodit se něco nenormálního, nelogického; (42) ~ **se maceta** (Hond): hádat se, prát se (dvě a více osob); (43) ~ **se un video**, lid. (Kol): vymýšlet si,

představovat si nereálné věci; **(44) montársela²**, lid. (Portor, Kol): otravovat, dráždit někoho; **(45) montársela³**, lid. (Porotr, Kol): utahovat si z někoho, vysmívat se někomu; (DA).
montarascal, m. **(1)** (Salv, Nik): masivní hora, kopec; (DA).
montarral, m. **(1)** (StřAm, Ven): křoví, houština; (AM). • **(2)** (Am): hustý les; ■ Var.: *montarrón*; (JD).
montarrón, m. **(1)** (Kol): rozlehlý les; (AM).
montazal, m. **(1)** (Kost): místo porostené keři; (RAE). • **(2) ~ (montasal)** (Kost): les, houština; př.: *el sábado en la noche, que era la vispera, verdad, yo me esperaba a que estuviera bien oscuro y entonces me adentraba en un montazal que hay para acacito (acá) de la pajita de agua (...)*; (RR).
monte, m. **(1)** (Mex): pastvina; (AM). • **(2)** (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven, Ekv, Per): plevel; **(3)** (Hond, Salv, Kub, Dom, Bol): neobdělávaná půda; **(4)** (výchPer): amazonský prales; **(5)** (Nik, Dom, Portor, Par): území vzdálené od obydlené zóny; **(6)** (Guat): venkov, neosídlená oblast; **(7)** (Guat, Salv, Hond, Nik, Kos, Ven): marihuana; **(8)** despekt. (Hond, Salv, Nik): jedlá zelenina; (DA). • **(9) criado a ~** (Arg, Urug): o člověku: nevychovaný, neotesaný, hrubý; (RAE). • **(10) coger el ~¹** (Portor; Ven): ztratit se, utéct, prchat, odejít; př.: *te doy pan pero desaparécete, coge el monte, esfúmate bien esfumado como un personaje que se esfuma en una novela de Agatha Christie, le dije; — José dice que va a coger el monte, con el Caracortá*; **(11) estar de ~ a ~** (Per): o řece: s velmi vysokým stavem vody; př.: *(...) la gente se daba cita en la orilla para verlo cruzar el río cuando estaba de monte a monte (...), es decir, cuando se desbordaba sobre sus márgenes y alcanzaba una profundidad de cinco a seis metros y más de cien de anchura (...)*; **(12) pechar ~** (Bol): s velkým úsilím si razit cestu pralesem či lesem; př.: *andamos pechando monte, todo el santo día, bajo el sol canicular que parece evaporarnos la sangre*; (RR). • **(13) andar uno quebrando ~s** (Arg): pospíchat; hnát se jako blázen; **(14) con el ~ en la cabeza** (Dom): v zajetí předsudků; **(15) echarle a uno al ~** (Kol): porazit někoho, zvítězit nad někým; **(16) estar uno de ~ en ~** (Ekv): být naštvaný, rozhádaný; ► mezi dvěma osobami; **(17) coger el ~^{2/1} irse al ~¹** (Portor): dát si do těla; **(18) parar un ~** (Ven): nudit, otravovat někoho; **(19) ponerle a uno ~** (Kol): házet někomu klacky pod nohy; **(20) prender el ~** (Portor): nudit, otravovat někoho, štvát; (AM). • **(21) coger el ~^{3/1} irse al ~²** (Kub): zastydět se, zahanbit se; (MM). • **(22) ~ firme** (Kub): hustý les; **(23) ir al ~** (Am): jít se vykadit; **(24) poner ~ a alguien** (Kol): házet někomu klacky pod nohy; (JD). • **(25) coger ~** (Kub): chytit nerva; př.: *cuando le di la noticia cogió monte*; ■ Syn.: *empingarse; ponerse a mil*; **(26) de ese ~ ni un cuje¹** (Kub): ne!; př.: *dame el dinero; de ese monte ni cuje*; ■ Syn.: *de esa mazorca ni un grano*; **(27) de ese ~ ni un cuje²** (Kub): není tady; př.: *llama a Juan; — Juan, Juan; Pedro, de ese monte ni un cuje*; **(28) vete al ~ a coger bejuco** (Kub): jdi k čertu; viz též: *chinche*; (DMC). • **(29) coger el ~⁴** (Kol): utéct před spravedlností; **(30) coger el ~⁵** (Kol): dát se k partyzánům; **(31) coger el ~⁶** (Kub, Dom): zbytečně se cítit uražen (hloupým, nevhodným žertem); **(32) coger el ~⁷** (Nik): dát se na špatnou cestu; **(33) irse al ~³**, lid. (Kol): přidat se k partyzánům; **(34) meterse ~ al sin machete** (Hond): pouštět se na moře bez vesla; ► dělat něco bez znalosti nebo bez vhodných nástrojů; **(35) oler a ~** (Hond): chovat se jako venkovan; ► udržovat ve městě zvyky a chování typické pro venkov; **(36) ponerle al ~** (Hond): kouřit marihuanu; **(37) ser de ~ adentro²**, lid. (Kub, Portor): být venkovan, vidlák; ► být neupravený, nekultivovaný; **(38) tener a ~¹** (Ven): neustále někoho obtěžovat; **(39) tener a ~²** (Kost): neustále promlouvat do duše, kárat někoho na koho máme pifku; ■ Syn.: *andar a monte; traer a monte*; **(40)** viz též: *guaro de monte* (kořalka); **(41) ~ guanaco** (Arg): viz: *mata amarilla*; **(42) andar a ~¹** (Kost): viz: *tener a monte*; **(43) andar a ~²** utéc odněkud, schovávat se; **(44) andar a ~³**, venk. (Urug): volně se pohybovat v přírodě (o zvířeti); **(45) botar el ~** (Hond): přijmout městský způsob života a zapomenout na ten venkovský; ■ Syn.: *botar el camote*; (DA).
montea, f. **(1)** (Mex): porážení, kácení stromů; (JD).
monteada, f. **(1)** (Mex): sekání dříví; dřevorubectví; (MM). • **(2)** (Am): lov, lovení; (JD).
monteador, m. **(1)** (Mex): dřevorubec; (MM). • **(2)** (Mex): honec, lovec; (JD).
montear, intr/tr., zvrat. **(1) intr.** (Kost): vykadit se; př.: *soy yo, que me siento mal de la barriga, y me voy a montar al cerco*; (RR). • **(2) intr.** (Ven): žvanit, klábosit; (AM). • **(3) intr.** (Arg): nadhánět, lovit zvěř; **(4)** (Dom, Mex, Nik, Urug): rubat dříví, kácet, sekát; (MM). • **(5) tr.** (Kub): pátrat, sondovat; př.: *él está monteando a ver si descubre quién lo hizo*; (DMC). • **(6) tr/zvrat.**, lid. (Salv, Per, Bol): jíst, nacpat se; viz též: *empacar(se)*; **(7) venk.** (Mex, Nik, Kub, Dom, Ven, výchPer, svArg, Urug, Hond): chodit v pralese nebo po horách; **(8)** (výchPer, jvMex): vyhledávat stromy s ceněným dřevem; (DA).
montecito, venk. **(1)** (Portor): halda, hromada, zemina; (DA).
montecristi, m. **(1)** (Ekv): klobouk vybrané kvality; (DA).
montecristo, m. **(1)** (Kub): piškot plněný pudinkem; viz též: *eclar*; (DA).
monteño, adj. **(1)** (Salv): venkovan; (DA).

montepiado, -da, adj/subst. **(1)** (Chil): pobírající důchod, důchodce; (RAE).

montera, f. **(1)** (Hond): opilost, podnapilost; př.: —(...) *¡qué raro! ¡Lucio Pardo, en día de pago, sin ponerse una montera de Cristo y señor mío!*; (RR). • **(2)** (Bol): tradiční klobouk indiánů; ► kuželovitého tvaru, s ozdobami; (MM). • **(3)** (jzVen): čepička pro novorozence; **(4)** **sacar** ~ (sevPer): zikavat malé odměny nezákonně; (DA).

montería, f. **(1)** (Mex; Guat): podnik na těžbu vzácných dřevin; ► umístěný většinou uvnitř pralesa; př.: *claro, allí estaban sonsacándolos (a los indios) los dueños de las monterías, extranjeros a los que no les interesa más que la prosperidad de su negocio y que engancharon a los indios para llevarselos de peones a las madererías o de recolectores en los cafetales de la costa*; (RR). • **(2)** (Bol, Ekv): malá loďka; ► slouží k rychlému sjetí řek; **(3)** (Mex): tábořiště; ► v Chiapas a dalších státech; tato tábořiště se zakládají v lesích a žijí v nich dělníci a jejich vedoucí, kteří se v těchto lesích věnují těžbě dřeva; (AM). • **(4)** (Kub): kousky z ptáka vařené na vývar; (MM). • **(5)** (Kub): zbytek vepřového, které se konzumuje na Štědrý den; př.: *esta montería está deliciosa*; (DMC).

montero, -ra, m/f. **(1)** m. (Mex): dřevorubec; **(2)** m. (Mex): dělník; ► má na práci těžbu dřeva a žije ve speciálním tábořišti zvaném *montería*; **(3)** m. (Kub): honák, kovboj; ► stará se o dobytek; (MM). • **(4)** (Dom): lovec divokých zvířat; **(5)** m/f. (jvMex): člověk, který vyhledává stromy s cenným dřevem; **(6)** m/f. (Guat): vlastník (případně pracovník) tábora *montería*; (DA). • **(7)** **a la voz de un** ~ (Kub): k čertu; (AM). • **(8)** **ser alguien** ~ (Kub): být milovník venkova; př.: *él es montero*; ■ Syn.: *gustarle el verde*; viz též: *papá*; (DMC).

monterolo, -la, adj., lid. **(1)** (Salv): venkovský; venkovan; viz též: *guajiro, -ra*; (DA).

monterudo, -da, adj. **(1)** (Salv): divoké zvíře; (DA).

montete, m. **(1)** (svPer): hoko noční (*Nothocrax urumutum*): ► až 66 cm velký pták; má dlouhou chocholku a černou korunku, peří na hřbetě, křídlech a ocase je zbarvené do kaštanova s černým nádechem; má červený zobák a okolo očí je zbarven žlutomodře; nohy má narůžovělé; (DA).

montevideoano, -na, adj/subst. **(1)** (Urug): obyvatel hl. města Montevideo; (DA).

Montevideo, f. **(1)** (Urug aj.): Montevideo; ► hl. město Uruguaye; zal. v r. 1726; mezi jeho prvními obyvateli převažovali přistěhovalci z Kanárských ostrovů (šp. loď cestou do Nového světa většinou přistávaly na Kanárských ostrovech; vedle šp. mnozí ovládali i port.); př.: *su actual capital, Montevideo («San Felipe y Santiago») fue fundada desde Buenos Aires en 1726*; (EA).

montezuma, f. **(1)** (Mex, Portor): rostlina *Montezuma speciosissima*; ► má velké výrazné květy; (MM). • **(2)** (Per): lidový tanec; ► vyjadřuje se při něm podobnost mezi *Moctezumou* a *Inkou*; **(3)** (Pan): lidový tanec; ► tančí se při slavnosti Božího těla v *La Villa de los Santos*; **(4)** ~ **cabezona** (Pan): tanec doprovázený kytarou a rumba koulemi; **(5)** ~ **española** (Pan): taneční představení o dobývání Mexika Hernánem Cortésem; (DA).

monticulista, m/f. **(1)** (Salv, Nik, Kub, Ven): nadhazovač v baseballu; (DA).

montículo, m. **(1)** (Salv, Nik, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven): nadhazovací meta v baseballu; (DA).

montón, m. **(1)** (Chil): dětská hra; ► ze čtyř oříšků je vytvořena hromádka a děti mají za úkol házet dalšími oříšky na tuto hromádku tak, aby ji rozbily; (AM). • **(2)** **venk.** (Portor): obdělávaná půda před vysázením juky; **(3)** eufem. (Porotr): pochva, vagina; (DA). • **(4)** **un** ~ **de**, spousta, mnoho, viz: *lote, un lote de*; (EEA). • **(5)** **querer el** ~, **pila burujón, paquete** (Kub): mít hodně rád; př.: *yo a ti te quiero el montón, pila, burujón, paquete*; ■ Syn.: *llevar como el chino a la canasta; llevar de campana a campana; llevar de contén a contén; llevar de rama en rama como Tarzán lleva a Juana*; (DMC). • **(6)** **de a** ~ (Mex): jako smečka; (JD). • **(7)** **echar** ~, lid. (Mex): spolčit se proti někomu; **(8)** **estar un** ~, lid. (Arg): být kus, fešák, kocour; ► být aktraktivní; **(9)** **salir del** ~ (Salv, Pan, Chil): vyčnívat z nízké společenské a kulturní vrstvy; (DA).

montonal, m., lid. **(1)** (Mex, Hond, Salv, Per): výrazné, podstatné číslo, počet; ■ Syn.: *montonera*; (DA).

montonero, -ra, m/f. **(1)** f. (JižAm, Dom): partyzánský oddíl; ► zasahoval na koních jako nepravidelná jednotka při občanských válkách v některých zemích Jižní Ameriky; **(2)** f. (Kol): stoh, kupka slámy; **(3)** m. (Arg): partyzán; (RAE). • **(4)** f. (Arg, Kol, Urug): neuspořádané nahromadění, seskupení lidí či zvířat; př.: *las bestias se sumían en el agua, bebiendo atropelladamente; otras se echaban; otras les pasaban por encima con peligro de ahogarlas; nosotros no teníamos más tarea que la de impedir las montoneras y ordenar en lo posible aquel tumulto*; (RR). • **(5)** f. (Mex): zbabělec; ► útočí na ostatní jen, když má doprovod; **(6)** m. (Mex): hádavec, hašteřivec, milovník hádek; **(7)** m. (Ven): kohout nevhodný pro zápasy; **(8)** m. (Kol): hromada, kupa; (AM). • **(9)** f. (StřAm, Mex, Per): ozbrojení lidé; ► poflakují se po vesnicích a drancují je; **(10)** f. (Kol): vojenský oddíl; ► tvořen novými branci

z různých míst, kteří nemají disciplínu; nabírají se na zvětšení počtu vojska; (MM). • **(11)** m. zast., (LaPla): městský partyzán v 60. letech 20. století; př.: *ex dirigentes montoneros comenzaron a aparecer en medios de difusión oficiales*; (BDE). • **(12)** (Am): jezdec; ► povstalecké jízdy; (JD). • **(13)** f. (svArg): vratič obecný (*Tanacetum vulgare*); ► až 70 cm vysoká bíle kvetoucí bylina; **(14)** viz: *montonal*; **(15)** **tirar a la ~**, f., lid. (Kol): rozdat, rozdělit něco; ► především pak podobné věci, jako například bonbóny; vyhazují se do vzduchu tak, aby je ostatní mohli chytit; (DA).

montononón, m. **(1)** (Mex, Hond, Nik, Kol, Ven, Pan): velké množství lidí nebo věci; (DA).

montoto, m. **(1)** lid. (Chil): někdo, něco; (DA).

Montoto, m. **(1)** (Arg): fiktivní postava; ► odkazuje se na ní, když se mluví o něčem, co nemá řešení; zvláště po nějakém špatném rozhodnutí; marný boj; *quejarse al ~*; ► běž si stěžovat třeba na lampárnu!; (DA).

montoval, m. **(1)** (Mex): hromada, kupa, množství, halda; (RAE).

montubiada, f. **(1)** (Ekv): z mluvení nebo z jednání vyplývající naivna, neznalost, hlupáctví; (DA).

montubio, **-bia**, adj/ subst., m/f. **(1)** (Kol, Ekv): rolník, venkovan; viz též: *guajiro*, *-ra*; (RAE, DA). • **(2)** adj. (Kol, Ekv, Per): planý, divoký, neobdělávaný; (AM). • **(3)** adj/subst. (Am): horácký, křupanský; (JD). • **(4)** adj/ subst. despekt. (svPer, Ekv): mestik, venkovan obývající daná pobřeží; ■ Var.: *montuvio*; **(5)** adj. (Ekv): týkající se pobřeží, pobřežní; **(6)** ~ **bonita**, f. (Ekv): královna kreolského rodea; (DA).

montuca, f. **(1)** (Hond): placka; ► těsto v tomto případě není vyrobeno ze sušené kukuřice, ale ze zelené; tento druh *empanada* bývá plněn kuřecím či vepřovým masem a dalšími ingrediencemi; (AM). • **(2)** (Hond, Salv, Nik): placka z kukuřičného těsta; ► sladká i slaná; Var.: *muntuca*; **(3)** **ponerse ~** (Hond): zkomplikovat se situace; (DA).

montudo, **-da**, adj. **(1)** (Salv, Ven): místo s velkým množstvím plevelu, houštinka; (DA).

montunería, f. **(1)** (Kol): zaraženost, zakřiknutost, nesmělost; (AM).

montuno, **-na**, adj/ subst., f/m. **(1)** adj. (Andalusie, Am): drsný, těžkopádný, hrubý, tupý, příkrý, tvrdý, těžko chápavý, nevlídný, neopracovaný, neotesaný, horský; **(2)** m. (Kub): refrén písně, která se zpívá a při které se tančí; (RAE). • **(3)** (Kub): vesničan z Camagüey; př.: *por ahí viene ese montuno*; ■ Syn.: *mangrino*; *Marco Pérez*; *jíbaro*; (DMC). • **(4)** f. (Pan): tradiční dámský oděv; ► sukně s bavlněnou květovanou spodničkou, jasně barevná; nosí se s bílou halenkou s volány; **(5)** m. (Pan): tradiční pánský oděv; ► skládá se z vyšívané bezlímečkové košile a krátkých kalhot; **(6)** adj/ subst., despekt. (Pan, Dom, Hond, Ven): venkovan, buran; **(7)** (Pan, Kub, Kol, Ven, Per): samotář, nespolečenský člověk; **(8)** (Hond): neposlušný (o domácím zvířeti); **(9)** adj., venk. (Portor): divoké zvíře, planá, divoká rostlina; (DA). • **(10)** **irse uno cuando está empezando el ~** (Kub): nechat věci rozdělané; př.: *tú te vas siempre cuando está empezando el montuno*; **(11)** **tener alguien un ~ que no para** (Kub): pracovat bez přestání; př.: *Juan no tiene un montuno que no para*; ■ Syn.: *escribir danzones o danzón*; (DMC).

montunizarse, intr. **(1)** venk. (Hond): opít se; (DA).

montura, f. **(1)** (Arg): jezdecké sedlo; vlněná látka pod sedlo; př.: *JERGA*; *especie de pequeña alfombra, tejido basto y grueso de lana, que se pone sobre el lomo del caballo para que no lo lastime la montura*; (RR). • **(2)** obroučky brýlí, viz: *armazón*; (EEA). • **(3)** (Kub): viz: *caballo*; (DMC). **(4)** **rayar la ~ (el caballo, el flete)** (Mex; Arg): prudce zastavit cválajícího koně; (RR). • **(5)** ~ **chilena** (Nik, Chil): typické venkovské sedlo; ► kožené; mezi sedlem a hřbetem zvířete je silný přehoz sloužící k zachycení potu zvířete; **(6)** ~ **salteña** (Arg): druh jezdeckého sedla; (DA).

monturero, m. **(1)** (Par, svArg): stáj; ► k uskladnění sedel, koňských postrojů a dalších věcí potřebných při péči o koně; (DA).

montuvio, **-via**, m/f. **(1)** viz: *montubio*; (MM). • **(2)** (Ekv), viz: *costeño*; (DA).

monumento, m. **(1)** (Hond): hraniční kámen, mezník; **(2)** **ser, una mujer, un ~** (Kub): být velmi krásná; př.: *esa mujer es un monumento; es preciosa*; ■ Syn.: *monstruo*; (DMC).

monuzco, adj. **(1)** (Am): nazrzlý, jako opice; (JD).

mony, m., lid., (← angl. *money*) **(1)** (Kub): peníze, prachy; viz též: *plata*; (DA).

moña, f. **(1)** (Urug): klička ve fotbalu; kličkování; př.: *personalmente, me deleitaban las moñas de Anibal Ciocca (...)*; (RR) • **(2)** (Kol): hrdost, pýcha, nadutost; (AM). • **(3)** (Kol): drdol; **(4)** (Kub): prachy; (JD). • **(5)** (Kub): diskuze, hádka; problém; př.: *tuve tremenda moña con el jefe; nos dijimos horrores*; (DMC). • **(6)** (Kub): věc, předmět; ► neurčitý výraz označující jakoukoliv věc; př.: *¿dónde compraste esa moña que traes puesta?*; **(7)** (Kub): problém, komplikace; př.: *estoy metido en tremenda moña, ¿me podrías ayudar?*; **(8)** (Kub): večírek, párty; př.: *quieren hacerle una moña a Luz María para su graduación*; ► slang; (RF). • **(9)** stuha, mašle, viz: *moño*; (EEA). • **(10)** (Hond, Salv): marihuana; viz též: *juana*; **(11)** (Portor): lež, výmysl; viz též: *mentolina*; **(12)** (Portor): podvod, lest; viz též:

engañada; (13) (jižEkv): křídou nakreslený kruh na zemi na hraní kuliček; (14) (Kub): hubední styl; ► zahrnuje více severoamerických hudebních žánrů, např. rap, hip hop, rhythm and blues; (15) (Urug): sušené těstoviny; ► těstovinová hnízda; (16) (Pan): vánočka; (17) venk. (Portor): malá skupinka kávovníků; (DA). • (18) **corbata de ~**, motýlek, viz: *corbata*; (RR). • (19) **andar en una ~** (Kub): být zapletený v něčem nelegálním; př.: *vigilalo, porque ése anda en una moña*; (20) **eso va a traer ~, moñinga y moñiguilla** (Kub): to přinese trable, malér; př.: *yo se lo dije sin cortapisas: eso va a traer moña, moñinga y moñiguilla*; (21) **sacar ~¹** (Kub): rvát se; př.: *saqué moña con él por lo del dinero*; ■ Syn.: *sacar una chaqueta*; (22) **sacar ~²** (Kub): mít problém, malér; (23) **traer ~** (Kub): přitáhnout malér; př.: *eso que has hecho trae moña*; (DMC). • (24) **~ de la piña** (Portor): svazek listů, které tvoří korunku ananasu; ■ Syn.: *cogollo, corazón, rama, resiembro*; (25) **jalar le a la ~** (Hond, Salv): kouřit marihuanu; (26) **tener una ~** (Pan): mít někoho v merku; (27) **faltarle pelo pa' ~** (Kol): mít nedostatek zkušeností na nějakou činnost; (28) **tener una ~** (Pan): mít k někomu zášť, nenávidět někoho; (DA).

moñada, f. (1) (Kol): zatahání za drdol; (JD).

Moñái, m., myt. (1) (Par): třetí syn Kerany a Taua; vypadá jako velký had se dvěma rohy, které mu slouží jako tykadla; vyskytuje se na otevřených prostranstvích; s neuvěřitelnou lehkostí šplhá na stromy, odkud se spouští, aby mohl lovit ptáky, kterými se živí; proto je často nazýván pánem vzduchu; také rád okrádal lidi a své kořisti ukrýval v jeskyni, to mělo za následek velké rozpory mezi lidmi, kteří začali obviňovat sami sebe a aby ukončili vše zlé spojené s Moñáiem a jeho bratry, obětovali krásnou dívku Porasy; ta ho přesvědčila, že je do něj zamilovaná a chtěla, aby jí před svatbou představil všechny své bratry; setkali se tedy všichni v jeskyni, ze které měla Porasy ve vhodné chvíli uprchnout; vesničané ji pak chtěli podpálit a skoncovat tak se zlem; léčka bohužel nevyšla a Porasy se z jeskyně živá nedostala; bohové na počest přeměnili její duši v malé světýlko; (DML).

moñato, m. (1) (Arg): sladký brambor; viz: *boniato*; (2) (Urug), viz: *moniato*; ■ Var.: *boniato*; (MM).

moñero, -ra, adj/ subst., m/f. (1) adj. (Kub): hip-hoper, viz: *repartero*; (2) m., lid. (Kub): chlapec, kluk; viz též: *chavalito*; (3) m. (Portor): (v kohoutích zápasech) kohout, který napadne hlavu svého soupeře; (4) adj. (Hond, Salv): (o člověku) prodávající marihuanu; (5) (o člověku) kuřák marihuany; (DA).

moña, f. (1) (Bol): žena; (2) (Bol): nevěsta; (3) (Bol): milenka; (4) (Bol): málo atraktivní žena; (5) ~ **de roca** (Bol): žena s krinolínou; ► bol. argot *coba*; (HB).

moñiga, f. (1) (Mex): lejno, hovno; ■ Var.: *moñinga, moñingo* (Kub, Portor); (JD).

moñinga, f. (1) (Kub): viz: *moña*; (DMC). • (2) (Kub, Portor): viz: *moñiga*; (DA).

moñinquilla, f. (1) (Kub): viz: *moña*; (DMC).

moñito, m. (1) motýlek; ► jeden z druhů vázanek ke košili; ■ Var.: *moñita*; viz: *moño*; (EEA). • (2) (Pan): gumička do vlasů; (3) (Par, Arg): motýlek; ► druh těstovin; ■ Var.: *moñita*; (4) pl. (Pan): populární účes; ► malé zapletené copánky zdobené barevnými pramínky nebo sponkami; (DA). • (5) **pelar al ~** (Kub): zabít; př.: *al sereno lo pelaron al moñito*; viz též: *guizandongue*; (6) **pelar al ~ con la máquina de cero** (Kub): kompletně zruinovat; př.: *en el negocio lo pelaron al moñito con la máquina de cero*; (DMC). • (7) ;**cómo no, ~!**, lid. (Kol): to víš, že jo!; ► vyjadřuje pochybnosti o tom, co druhý říká; (DA).

moño, m. (1) (Hond): okrasná rostlina patřící do čeledi amaryllkovité (*Amaryllidaceae*); ► až 1 m vysoká; její jednobarevné buď bílé, růžové nebo červené květy utvářejí sametově hebké chocholky; odvar z listu a květu se v lidovém léčitelství používá proti žloutence; (RAE). • (2) (Chil): čupřina koně; (3) (Chil, Dom): vrchol, vrch; ► různých věcí; (4) (Kol): rozmar, vrtoch; (5) lidový tanec; ► v dnešní době se už téměř nevyskytuje; na způsob starého španělského tance *fandango*, doprovázeného kytarou, zpěvem a kastanětami; (6) (Chil): lidský vlas; (AM). • (7) (Kost, Mex): viz: *pastor, -ra*; (MM). • (8) [Š: *pajarita*] (Arg): motýlek; ■ Syn.: *moñito* (Arg), *humita* (Chil), *corbata de moño* (Mex), *pajarita, moña* (Urug), *corbatín* (Ven); (9) [Š: *lazo*] (Arg, Mex, Urug): stuha, mašle; ■ Syn.: *lazo* (Chil, Ven), *rosita* (Chil), *moña* (Urug), *lazo de cinta* (Ven); (EEA). • (10) lid. (Ven): marihuana; viz též: *juana*; (11) (Per): výhonky, výkvět marihuany; (12) (Ven): velmi kvalitní marihuana používaná ke kouření; (13) (Pan): pletený cop na vlasech; (14) (Pan): vlasy sepnuté sponkou, nebo drdol na jakémkoli místě hlavy; (15) (Hond): hřebínek, chocholka u ptáků; (DA). • (16) **ponerse alguien los ~s** (Guat, Hond): nafouknout se, vytahovat se, naparovat se; ■ Syn.: *ponerse alguien sus ~s* (Mex); (17) **soltarse alguien los ~s** (Guat): rozcuchat se; (RAE). • (18) **corbata de ~**, motýlek, viz: *corbata*; (19) **corbata de ~ bohemio**, viz: *corbata*; (RR). • (20) **agachar (bajar) uno el ~** (Chil, Per): pokořit se, svésit uši; (21) **agacharle (bajarle) a otro el ~** (Kol, Chil, Portor, Urug): ponížít ho, srazit mu hřebínek; (AM). • (22) **bailarle a alguien el ~** (Kub): zabít; př.: *a Juan le bailaron anoche el moño en una discusión*; (23) **perder el ~ una mujer** (Kub: exil): často provozovat sex; př.: *esa dama, me dicen, ha perdido el moño*;

(DMC). • **(24) tener (estar con) el ~ virado** (Kub): být naštvaný, rozmrzelý, mít špatnou náladu; ■ Syn.: *tener el moño subido, estar con el moño torcido* (Per, Portor); **(25) ponerse con el ~ parao**¹ (Portor): mít špatnou náladu; **(26) ponerse con el ~ parao**² (Portor): být netrpělivý, nedočkavý; **(27) quedarle solo el ~ del pelo y las ganas de vivir** (Nik): velmi si přihohršit, být na tom velmi špatně; ► kvůli stáří nebo zdravotním problémům; **(28) ~ de frijol** (Hond): velmi malý hřebínek u slepic; **(29) ~ rojo** (Per): marihuana; viz též: *juana*; **(30) con el ~ hecho** (Dom): čekat na něco (zejména příchod nějaké osoby), co se nestane; **(31) con el ~ parao** (Portor): rozčilený, naštvaný; **(32) con los ~s puestos** (Hond, Nik): naporádný, vyfintěný; **(33) ~ de vieja** (Chil): nepřehledná, komplikovaná situace; **(34) jalearse los ~s** (Dom, Ven): trápit se, stresovat se z nedostatku času k vykonání všech úkolů, činností; (DA).

moñón, -na, adj/ subst. **(1)** adj., f. (Ekv): vlasatá, zarostlá, chlupatá, s velkým množstvím ochlupení; př.: —*es que anoche vi al tintín, señorita*; / —*¡qué tintín ni qué tontería!* / —*de verdad; el tintín que se abaja a las mujeres moñonas*; (RR). • **(2)** adj. (Kol): náladový, vrtkavý; **(3)** adj. (Ekv): nečinný, flákající se; (AM). • **(4)** adj. (Hond): copatý; (JD). • **(5)** f., lid. (Kol): úspěch; př.: *con gran moñona colombiana, terminó el reinado de Miss Hispanoamérica*; (BDE). • **(6)** lid. (Kol): potěšující, milá, výhodná náhoda; **(7)** (Kol): štěstí, úspěch v kuželkách; ► sražení všech deseti kuželek na první hod; **(8) la ~**, f., venk. (Pan): smrt; (DA).

moñoñón, m., lid. **(1)** (Dom): ženské přirození; viz též: *palomita*; (DA).

moñuda, f. **(1)** (Portor): rostlinka marihuany; (DA).

mood, m. (← angl.) **(1)** (Portor, US): nálada; (DA).

moody, adj. (← angl.) **(1)** (Portor, US): náladový; (DA).

mop, viz: *mopa*; (MS).

mopa f. (← angl. *mop*) (US, Pan, Portor, Ven): **(1)** copánek; **(2)** smeták; (MS). • **(3)** mop, viz: *trapeador*; (EEA).

mopan, adj/ subst., m. **(1)** m. (Guat, Mex): příslušník minoritního mayského kmene Mopan; **(2)** příslušné adjektivum (mopanský); **(3)**: jazyk mayského kmene Mopan (mopanština); ► podle sčítání z r. 2001 patřil v Guatemale k jazykům s méně než 15.000 mluvčími; (EA).

mope, m., viz: *mopa*; (MS).

mopedor, m. **(1)** (sev Hond): viz: *mopa*; (DA).

moppear, intr/ tr. **(1)** intr. (US, Portor, Ven): čistit; **(2)** tr. (Dom, Hond, Mex, US): vytírat podlahu; (MS).

mópero, -ra, m/f., lid. **(1)** (Bol): kluk, mladík; holka, dívka; (DA).

mopio, -ia, adj/subst. **(1)** (Arg): hloupý; viz též: *estaso, pamela*; slang *lunfardo*; (NET).

moplo, m. (← *plomo*) **(1)** (Arg): olovená kulka, střela, brok; **(2)** (Arg): nudný (o něčem); **(3)** (Arg): mrzutá, únavná, nepřijemná osoba; ► přehození slabik, viz: *vesre* (← *al revés*); (NET).

mopora, f. **(1)** (Ven): palma (*Attalea maracaibensis*); ► vyskytuje se v oblasti *Zulia*; (MM).

mopri, adj/subst. **(1)** m/f. (Pan): kámo, kamaráde; ► oslovení mezi přáteli; přesmyk slabik; viz též: *vesre*; př.: *¿qué pasó, mopri, vamos al cine?*; **(2)** adj/subst. (Pan): věc, která patří bohaté rodině nebo s ní souvisí; př.: *se nota que esa chica es una mopri; ¡qué mopri esa cartera!* ► slang; (RF).

moque, m. **(1)** (Kol): pryskyřice, směla; (AM).

moque!; citosl. **(1)** (← keč. *muq'ichiy*, „vyvolat touhu“) lid. (Bol: alt/vall): mňam!; (LM).

moqueadera, f. **(1)** málo užív., lid. (Ekv, Nik, Kost, Kub, Kol, Ven, Per): rýma, tečení z nosu; (DA).

moqueador, -ra, adj/subst. **(1)** (← keč. *muq'ichiy*, „vyvolat touhu“) lid. (Bol: alt): malý labužník provokatér; (LM).

moquear, intr/ tr. **(1)** intr., lid. (Am): vzlykat, brečet; **(2)** intr. / tr., vulg. (Chil): udělat se, postříkat někoho, ejakulovat; (DA).

moquechir, tr. **(1) hacer ~** (← keč. *muq'ichiy*, „vyvolat touhu“) lid. (Bol: alt/vall): vyvolávat touhu po jídle; (LM).

moquenque, citosl. (← afr.) **(1)** (Kub): pochvalné vyjádření; (MS).

moqueo, m. lid. **(1)** (Per): nářek, pláč, vzlykot; (DA).

moquero, -ra, adj/ subst. m/f. **(1)** f. (Arg, Kub, Nik, Urug): neustálé posmrkování, rýma, hlen v nose; (RAE). • **(2)** adj., lid. (střArg): prolhaný, lhář; viz též: *hablador*; **(3)** m., vulg. (Bol, Portor): hlen v nose; **(4)** adj. (střArg): člověk, který často dělá chyby; (DA).

moqueta, f. **(1)** (Ekv): rohožka; (DA).

moquetada, f. **(1) darse una buena ~** (Nik): poprat se (o dvou osobách); (DA).

moquetazo, m. **(1)** (Bol): rána pěstí; **(2) a ~ limpio** (Bol): na pěstí; pouze s použitím pěstí; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *moquete*; (HB).

moquete, m. **(1)** (Bol): rána pěstí; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *moquetazo*; (HB).

moqueteada, f. (1) (Bol): pěstní souboj; ► bol. argot *coba*; (HB). • (2) **darse una buena** ~ (Nik): prát se (několik osob); (DA).

moqueteador, m. (1) (Bol): rváč; viz též: *chuñador*; (LM).

moquetear, tr. (1) (Bol, Guat, Kost, Par, Mex, Urug, Salv): dát někomu pěstí; (2) (Urug): pokrýt podlahu nebo nějaký povrch kobercem; (DA).

moqueteo, m. (1) (Chil): bití pěstí; výsledek takového bití; (MM). • (2) (Chil): posmrkování; (JD).

moquetero, m/adj. (1) (Chil, Par): chlapec; ► bezdůvodně napadá pěstmi své vrstevníky; (MM)

moquette, m. (1) (Arg, Urug): koberec zakrývající celou podlahu; viz též: *alfombra de pared a pared*; (EEA).

moquiento, -ta, adj. (1) (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost, Bol, Arg, Urug, Ekv): usmrkanec, člověk mající plný nos; (DA).

moquillento, -ta, adj. (1) (Chil): špinavý, s nudlí u nosu; př.: *la Manuela nomás, la que puede bailar hasta la madrugada y hacer reír a una pieza llena de borrachos y con la risa hacer que olviden a sus mujeres moquillentas (...)*; (RR). • (2) (Chil, Kol, Per, Portor): mající rýmu; ■ Syn.: *moquilloso*; (AM, DA).

moquillo, m. (1) (Ekv): udidlo; ► kovová část uzdy, kterou má kůň připevněnou na horním pysku, aby jej bylo možno lépe ovládat; (RAE). • (2) (Kub): smrkance, rýma; (3) (Ekv): pendrek, obušek; (JD). • (4) lid. (Chil): sperma; (5) (Ekv, Kol): strom (*Saurauia*); ► až 6 m vysoký, pokrytý drsnými chloupky; má načervenalou barvu, velké oválné listy a malé bílé květy s velkým množstvím žlutých tyčinek; jeho bobulovité plody jsou jedlé; (DA). • (6) **caerle a alguien** ~ (Kub): objevit se znenadání komplikace (komu); př.: *cuando todo parecía que lo lograba, me cayó moquillo*; (7) **tener alguien** ~ (Kub): nemít majetek, prostředky; př.: *él no debe presentarse al certamen; tiene moquillo*; (DMC).

moquilloso, -sa, adj. (1) (Dom, Pan, Per, Portor), viz: *moquillento*; (AM, DA).

moquingana, f. (1) (Ekv): plástev medu; (AM).

mora, f. (1) (Hond): malina; (RAE). • (2) (Ven): tropický strom obrovských rozměrů (*Viburnum zizyphus*); př.: *la mora gigante del ramaje sombrío inclinado sobre el agua dormida del caño (...)*; (RR).

• (3) (Bol): kulka, náboj; ► ve Španělsku se těmto nábojům říká *pepino*; (AM). • (4) (Am): morušovník bílý; (5) (Chil): jelito nebo vařená klobáska; (MM). • (6) (Kub): černá krasavice; (JD). • (7) (Mex, Nik, Kost): zpožděná platba něčeho; (8) (Chil): ostružina; (DA). • (9) **tener a una mujer como a una** ~ (Kub): mít ženu ověšenou klenoty; př.: *yo tengo a mi mujer como a una mora*; (DMC). • (10) ~ **amarilla**, f. (Guat, Nik, Pan, Portor): strom (*Chlorophora tinctoria*); viz též: *palo amarillo*; (11) ~ **de Castilla** (Kol): ostružiník (*Rubus glaucus*); ► popínavý trnitý keř; až 3 m vysoký; má trojčlenné zubaté na líci tmavě zelené a na rubu bělavé listy; ■ Syn.: *mora*; (12) **tirar para las** ~s (Chil): vzít do zaječích, vzdát se; ► ze strachu, únavy, nudy; ■ Syn.: *tirar el pote para las moras*; (DA).

moracano, ind. jazyk, viz: *cahuarana*.

moracho, m. (1) (sz a jvKost, Pan): ještěř; ■ Var.: *meracho, morocho*; viz: *guataco*; (DA).

morada, f., (1) (Ekv): ostružinový džus; (2) (Ekv): osvěžující nápoj připravený z ostružinového džusu; (3) (Salv): penis; viz též: *pinga*; (DA).

moradilla, f. (1) (Kol, Mex, Per, Portor): běžné označení pro plané byliny; (MM). • (2) (Ekv, sevPer): rostlina (*Mirabilis expansa*); ► až 1 m vysoká, má oválné kožnaté listy, v okolí žilnatiny a okrajů listů je načervenalá; listy a kořeny jsou jedlé; ■ Syn.: *miso, pega pega, taso*; (3) (Portor): jednoletá bylina (*Salvia occidentalis*); ► až 1 m vysoká, má oválné listy a kvete modře v květenství hrozen; (DA).

moradita, f. (1) (Arg): brambor (plod i rostlina); viz: *papa*; (2) (Kol): rostlina (*Cuphea dipetala*); ► až 1 m vysoká; má dřevnatý stonek a střídavé listy, fialovomodré nepravidelné květy připomínající podlouhlý a objemný kalich; (DA).

mora(d)o, -(d)a, adj/subst. (1) adj. (Arg): podělaný strachy; (2) m. (Ven): tmavý banán; (JD). • (3) m. (výchBol): strom (*Machaerium scleroxylon*); ► až 8 m vysoký, má složené listy, nápadné květy v květenství hrozen a jednosemenné plody; dřevo se využívá ve stavebnictví a při výrobě nábytku; (4) m. (Hond): viz: *butuco*; (5) m. (Salv): řiť, zadek; viz též: *cagón*; (6) adj., despekt. (Guat, Salv, Nik): černošský, negrovský; (7) adj. (Kost): týkající se fotbalového klubu *Deportivo Saprissa*; ■ Syn.: *saprissista*; (8) m/f., lid. (Kost): fanoušek fotbalového klubu *Deportivo Saprissa*; (9) (Salv): bankovka 10 dolarů či kolónů; (DA). • (10) (**palo del**) ~ (Ven): druh kaučukového tropického stromu; př.: —¿para dónde la lleva, amigo? / —para el morado; este es el año de hacerse rico; se espera un buen invierno (estación de las lluvias) y será mucha la goma que habrá en los palos del morado; (11) adj. (Arg): zbabělý; př.: *se venían tan calladitos / que yo me puse en cuidado; / tal vez me hubieran bombiado (bombeado) / y me venían a buscar; / mas no quise disparar, / que eso es de gaucho morao*; (RR). •

(12) **verle a uno el** ~ (Kol): znát jeho úmysly, vidět mu do karet; (AM). • (13) **gaucho** ~ (Arg): hrubá a neodpuštělná urážka; (MM).

moraina, f. (1) (Arg, Chil): ledovcová moréna; (JD).

morajú, m. (1) (Arg): vlhovec modrolesklý; viz: *golofo*; (DA).

moral, f. (← angl. *morale*) (1) (Am): morálka; ► duševní rozpoložení člověka, skupiny lidí; (MM). •

(2) (Portor): strom (*Cordia macrophylla*); ► až 15 m vysoký, má rozvětvenou korunu, hrubé chlupaté listy, velké světle zelené květy v květenství hrozen; plody mají lepkavou dužinu s jedním nepravidelným semínkem; dřevo slouží jako topivo; (DA). • (3) **levantar la** ~ (Arg): povzbudit, utěšit; (MM). • (4)

tener alguien ~ de vaquería (Kub): nemít žádnou morálku; př.: *esa mujer tiene moral de vaquería*; (DMC). • (5) ~ **bobo** (Ekv, Per): strom (*Clarisia racemosa*); ► až 30 m vysoký; jeho kůra má hnědooranžovou barvu, je hladká a tvrdá; má jednoduché střídavé listy, masité žluté nebo po dozrání načervenalé plody; dřevo je velmi ceněné; ■ Syn.: *guariuba, leche de vaca, lechillo, mashonaste, murure*, urupi; (6) ~ **fino** (Ekv, Kol): strom (*Chlorophora tinctoria*); viz: *palo amarillo*; (DA).

moralino, -na, adj/ subst., despekt. (1) (Chil): pokrytecký, pokrytec; (DA).

moralla, f. (1) **tener** ~, mít drobné, mít nazpět; viz: *sencillo, tener sencillo*; (EEA).

moralón, m. (1) (Portor): strom (*Coccobalo grandifolia*); ► vzácný pro své načervenalé, těžké, ale lehce zpracovatelné dřevo; př.: *prefiero un buen caballo; una casa venerable de ausubo y moralón, con techo a cuatro aguas, amplion balcón, resistente (...)*; (RR).

morán, m. (1) (Mex): kňour, kanec, divoké prase, divočák; (RAE).

moras, f., pl., lid. (1) **tírar para las ~s** (Chil): upustit od něčeho, vzdát se; ► z důvodu strachu, únavy nebo nudy; ■ Syn.: *tírar el poto para las moras*; (DA).

moravia, f. (1) (Mex): marijánka, marihuana; (JD).

moraya, f. (← keč. *muraya*) (1) (Per): brambora zbavená vody, zmrzlá a pak usušená; (EA).

morazán, (Hond, Salv): viz: *flamboyan*; (DA).

morazánico, -ca, adj. (1) (Hond, Salv): vztahující se k Franciscu Morazánovi; ► byl to obránce myšlenky jednoty středoamerického lidu; (DA).

morazanismo, m. (1) (Hond, Salv): dogmatické hnutí za sjednocení zemí Střední Ameriky v jeden federální stát; ► Francisco Morazán: prezident Středoamerické federace v letech 1792-1842; (DA).

morazanista, adj/ subst. (1) (Hond, Salv): člověk zastávající myšlenky Francisca Morazána o sjednocení Střední Ameriky; (DA).

morcate, m. (1) (Kol): keř; viz též: *esmeraldo*; (DA).

morcilla, f. (1) (Ekv): plnoštíhlá žena s načervenalými tvářemi; př.: *antes que tenías algo, / te hacía sentar en silla; / ahora que no tienes nada, / pampapi tiari (siéntate en el suelo), morcilla*; (RR). • (2)

vulg. (Kub): lež; (AM). • (3) (Arg): vtipná fráze; ► improvizovaná různými herci v nějaké komedii; (MM). • (4) (Am): potíže; (5) (Kub): motanice; (JD).

morcillera, f. (1) (Ven, Pan, sevKol): úder ostruhou; ► v kohoutích zápasech; (2) obtěžování, nespokojenost; (AM).

morcillero, m. (1) (Kub): popleta, šmodrcha; (JD).

morcillo, -lla, adj. (1) (Mex): o hovězím dobytku: mající bílé břicho a rezavé končetiny; (MM).

morcillón, m. (1) (Chil): kožená poduška; ► s kapsami, umísťuje se k přední části sedla tak, aby jezdec mohl dohlížet na předměty, zbraně a potraviny, které do těchto kapes umístil; (2) oválná spona; ► ženy ji používají pro zvednutí vlasů nad čelem

morcipán, m. (← *mocrilla + pan*) (1) (Arg): sendvič s grilovaným jelitem; (DA).

mordacear, tr., venk. (1) (Arg): měkčit, vydělávat kůži napínáním na dřevěném válci; (RAE).

mordaza, f. (1) (Arg, Hond): otěže; ► malé lanko spojené s dřevěným koncem, na které je připevněné udidlo pro koně; (2) (Arg): dřevěná válcovitá pomůcka, velká asi 40 cm, se zářezem, jímž prochází pás kůže při změkčování; (3) **hacer** ~ (Arg): ovládat koně otěžemi nebo jiným podobným nástrojem; (RAE).

mordedor, -ra, adj/ subst. (1) gumová hračka ke kousání, kousátko; ■ Var.: *mordedora*; viz: *mordillo*; (EEA). • (2) m., pl. (Salv): policisté; (3) (Hond): viz: *zangarro*; (4) adj/ subst. (Hond, Nik Pan): člověk, který přijímá úplatky; (DA).

mordelón, -ona, adj/ subst. (1) m., hovor. (Hond, Mex): zkorumpovaná dopravní policie; (RAE). • (2) m., hovor. (US): policie; př.: (...) *orden, orden; / dale en el hocico por hablador; / a pelearse afuerza o llamo a los mordelones; / déjalos, ya salieron, allá en la calle que se maten*; (RR). • (3) m., hovor.

(Mex, Guat, Hond): úplatkář, vyděrač; (JD, DA). • (4) m., lid. (Mex): dopravní policie; -*Nomás eso me faltaba: que me para un mordelón*; (BDE). • (5) adj. (Ekv, Kol, Nik, Hond, Ven): o zvířatech: mající skolny ke kousnutí; kousavý; (AM).

morder, tr/intr. (1) tr., hovor. (Kub): podvést, zpronevěřit, vymanit peníze, ošidit; (RAE). • (2) (Arg): nechat se uplatit; (3) nezákonně profitovat; (4) (Am): vypůjčit si na věčnou oplátku; obrat, napálit; (MM). • (5) tr/intr., lid. (Mex): vyžadovat nebo přijímat úplatek; př.: *muerden por mil y un motivos reales o inventados por ellos*; (6) intr., lid. (LaPla): být obětí podvodu; (BDE). • (7) (← keč.) (Per): tr. kousat; intr. štěkat; př.: *el perro está mordiendo, alguien viene*; (EA). • (8) tr. (Ekv): docvaknout, pochopit, chápat, rozumět; př.: *¿muerdes lo que te estoy tratando de decir?*; ► slang; (RF). • (9) tr. (Kub): přijmout, akceptovat, smířit se s čím; př.: *muerde sin pena*; (10) tr. (Kub): znát koho, rozumět čemu; př.: *a ese individuo lo muerdo yo bien*; (11) tr. (Kub): pracovat; př.: *hay que morder duro hoy*; ■ Syn.: *pinchar*; • (12) tr., lid. (Urug, Per, Arg): najet kolem na obrubník; (13) intr., lid. (Nik, Bol, Chil): překousnout něco, zatnout zuby; ► potlačit bolest, hněv nebo starosti; (14) intr., zvrat., lid. (Guat): rozzlobit, rozhněvat se; (DA). • (15) ~se el codo (Am): krotit, mírnit se; (MM). • (16) hacer ~, tr. (Bol): podplatit; ► bol. argot *coba*; (HB). • (17) ~ con Julia (con cualquier mujer), tr. (Kub): oženit se s kým, praštit do toho; př.: *Pedro mordió con Julia*; (18) ~ el cordobán, tr. (Kub): muset se podřídít; př.: *no quería aceptar las reglas pero lo hice morder el cordobán*; ■ Syn.: *entrar por el aro*; (19) ~ un tipo con la boca amarrada, tr. (Kub): mít pro strach uděláno; př.: *ése que fusilaron, mordía con la boca amarrada*; (20) muerde y huye, tr. (Kub): partyzán; př.: *eso es obra de los morde y huye*; (21) tener que ~, tr. (Kub): muset svolit; př.: *él tiene que morder; ahí no permiten ausencias*; (22) tener que ~ con ella (con él), tr. (Kub): nedokázat něčeho nechat; př.: *odia a su mujer pero tiene que morder con ella*; (DMC). • (23) ~ el garrote¹, ~ la llanta; (Salv): natáhnout bačkory, zemřít; (24) ~ al amo (Hond): zradit, podvést někoho, podlomit něčí důvěru; (25) ~ el ajo (Guat): něco tolerovat, něčemu ustoupit, ale s nechutí; (26) ~ el cable (Nik): nepověst se něco, pohořet v něčem; (27) ~ el cordobán (Kub): pracovat; (28) ~ el freno, lid. (Guat, Par, Urug): něco s nelibostí tolerovat; (29) ~ el garrote² viz: *morder el cable*; (30) ~ el leño (Hond, Salv, Nik): pohořet v něčem, být zesměšněn; (31) ~ la perra (Nik): mít zařízlé kalhoty v zadku; (32) ~se un ojo¹ (Portor): nudit se, otravovat se; (33) ~se un ojo² (Portor): zmlknout; (DA).

mordido, -da, adj/ subst., m/f. (1) f. (Mex): úplatek; ► za účelem někoho podplatit, vyhnout se pokutě; (2) pl. (Mex): drobné krádeže, kapesní krádeže; (AM). • (3) m. (Am): kousnutí, štípnutí, uřknutí; (4) m. (Ekv): hryzení svědomí; (5) f. (Mex): podmáznutí, podmazání; (JD). • (6) f. (Mex): podplácení, úplatek nebo jiný benefit; ■ Syn.: *coima*; př.: *la mordida no sólo es cuestión del que recibe, es del que da y del que recibe. Yo puedo vigilar, castigar, cesar al que recibe*; (BDE). • (7) hovor., viz: *mochada*; př.: *dar mordida, cobrar mordida*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (8) f. (Kub): podvod, lest; viz též: *engañada*; (9) f. (US, Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Dom, Portor, Kol, Ven): peníze, prachy; viz též: *plata*; (10) adj. (Guat, Kost): rozzlobený, naštvaný; viz též: *encojonado*; (11) adj. (Portor): lakomý; (12) dar ~, f. (Guat): podplatit autoritu nebo funkcionáře kvůli zamaskování právního podvodu; (DA).

mordillo, m. (1) [Š: *mordedor*] (Arg, Urug): gumová hračka ke kousání, kousátko; ■ Syn.: *mordedor* (Chil), *mordedera* (Mex), *rascaencias* (Ven); (EEA).

mordiscante, adj. (1) (Ekv): ostrý, žiravý, jízlivý, kousavý; (JD).

mordisco, m. (1) (Ven): malá peněžní půjčka; ► která nebude nikdy splacena; (2) rána šavlí; (MM).

mordiscón, m. (1) (Arg, Chil, Ekv, Mex, Per, Portor, Urug, Ven): kousnutí, hryznutí; (AM).

mordisquear, tr., lid. (1) (Am): kousnout, pokousat; (MM). • (2) (Hond): krást, okrást; viz též: *ladropear*; (3) (Par): ujídat, cpát se, jíst mezi hlavními jídly; (DA).

mordoré, adj. (← fr.) (1) (Kub, Chil, Arg): světle fialový; (2) (Urug) zlatohnědý; (MS). • (3) (Am): rudofialový; (JD).

moré, m. (1) (Kub): viz: *beni*; (DMC).

moreira, f. (1) (Kub): druh pomeranče; (MM).

morejón, -na, m/f. (1) (Dom): ošklivý černocho; (2) zralý banán usušený na slunci; (AM).

moreliana, f. (1) (Mex): oplátka, sladkost; (DA).

morelio, -lia, m/f. (1) (Ekv): ufnukaný, teatrální člověk; (DA).

morena, f. (1) (Arg): pistole; viz též: *empavonada*; slang *lunfardo*; (NET). • (2) (Guat, Ekv): viz: *morería pecosa*; (3) (Hond, Salv, Nik, Portor): muréna zelenavá (*Gymnothorax funebris*): ► až 3 m dlouhá mořská ryba; má štíhlé protáhlé tělo zelené barvy, paprskovitou ploutev, velmi silné zuby a dlouhou hřbetní ploutev; (4) lid. (Hond): pivo; viz též: *pilsen*; (DA).

morenada, f. (1) (jižPer, Bol): andský lidový tanec; ► tančí muži i ženy, jsou oblečeni do těžkých nápadných obleků a mají typické černošské masky; rytmická choreografie znázorňuje africké otroky s těžkými okovými rukama; (2) pomalá hudba k tanci *morenada*; (DA).

morenal, m., eufem. (1) (Hond): městečko nebo vesnice, kde bydlí pouze osoby negroidní rasy; (RAE).

moreno, -na, adj/subst. (1) (Kub): mulat, míšenec; (RAE). • (2) m/f. (Am): černoš; ► tento název se používá proto, aby se vyhnulo označení černošů jako *negros*; označení *negros* mělo a v mnoha částech světa stále má pejorativního význam; během anglické invaze v letech 1806-1807 se vytvořil v Buenos Aires batalion z tzv. *pardos* a *morenos*, tedy z mulatů a černošů; (MM). • (3) m/f. (jižPer, Bol): tanečník tance *morenada*; (4) m. (Salv), viz: *santaneco*; (DA). • (5) un ~ **lecheado**, m. (Kub): mulat světlejší barvy pleti; př.: *él es un moreno lecheado*; ■ Syn.: *mulato blanconazo*; *mulato guayabuó*; *mulato pasado por la pared*; (DMC). • (6) **azúcar** ~, adj. (Chil, Urug, Ven), viz: *azúcar*.

morería, f. (1) (Guat): místo, kde se zhotovuje a prodává oblečení na folklórní tance; (2) ~ **de piedra** (Per): mořská ryba (*Muranea clepsydra*); ► až 90 cm dlouhá, má šíhlé a protáhlé tělo kávové barvy s hojnými skvrnami krémové barvy; (3) ~ **pecosa** (Per): mořská ryba (*Echidna nocturnal*); ► až 75 cm dlouhá, má štíhlé a protáhlé tělo tmavé, téměř černé, barvy poseté bíložlutými skvrnami; ■ Syn.: *morena*; (DA).

morero, -ra, adj/ subst., f. (1) f. (Kub): viz: *moscatel*; (DMC). • (2) adj. (Salv): zloděj slepic; (DA). • (3) ~ **trepadora** (Am): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara* L.); viz též: *adela*; (NET).

moreseca, f. (1) (Pan): bylina, viz: *saetilla*; (DA).

morete, adj/ subst., m/f. (1) m. (Mex; Guat, Hond, Kost, Bol): modřina, cucflek; př.: *el músico estuvo a punto de revelar (...) el doloroso dominio de sus celos al descubrir moretes y otras huellas en el cuerpo de su amiga (...)*; (RR). • (2) (Mex): uhelná horečka; (AM). • (3) adj. (Salv): zženštilý, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (4) f.(Salv): ústa, pusa; viz též: *mascadero*; (5) m. (Mex): nadýchaný piškot ze škrobu a vajec; (6) viz: *moriche*; (7) **a todo** ~ (Nik): rychle, hbytě; (DA).

moreteado, -da, adj/ subst. (1) m. (Ekv): modřina; (2) adj. (Am): člověk, který má modřiny po celém těle; (3) adj. (Ekv): člověk trpící cyanózou; (DA).

moretear(se), intr/ tr. (1) tr. (Mex): nadělat modřiny, monokly; (RAE). • (2) tr. (Am): zmodrat, zřít; (JD).

moretecina, f. (1) (Kol): mrtvé zvíře v rozkladu, zdechlina; (DA).

moretoneado, -da, (1) (Mex, Par): viz: *moreteado*, *amoretonado*; (DA).

morfar, tr/intr. (1) (← it: hovor. *morfa*) tr., hovor (Arg, Urug, Bol): jíst, požit, požívat, sníst, hltat, kousat, spolknout, hltat, žrát; (RAE). • (2) tr/intr. (Arg; Urug): jíst, sníst, polykat; př.: *hoy se lleva a empeñar / al amigo más fiel; / nadie invita a morfar...; (...)* con todo lo que morfa se vuelve puro culo y panza este enano, si no se mueve (...); (3) zvrát. (Arg): souložit, sexuálně uspokojit ženu; př.: *la cuestión es que la cita tuvo lugar y las pibas (chicas) no se dejaron tocar la epidermis ni por equivocación, a pesar de lo cual los dos canallitas a la noche contaron de que se las habían morfado*; (RR). • (4) tr., lid. (Arg): být nucen tolerovat něco nepříjemného; (5) **morfársela**, lid. (Arg, Urug): ovládnutí míče hráčem (ve fotbale) za účelem zviditelnění se; (DA).

morfe, m. (← it.) (1) (LaPla): jídlo; ■ Syn.: *morfina*, *morfing*; (2) (LaPla): živobytí; důvod žít; ■ Var.: *morfeteo*; (MS, HB).

morfeta, m. (1) (Arg): homosexuál; viz též: *esteta*; slang *lunfardo*; (NET).

morfetear, tr/intr. (← it.) (1) (LaPla): jíst; (MS).

morfeteo, viz: *morfe*; (MS).

morfi, m. (1) (Arg): jídlo; př.: *la vieja está preparando el morfi*; ■ Syn.: *morfe*; viz též: *enyante*; ► slang; (RF).

morfil, m. (1) (Mex): chlupatej, fízl; (JD).

morfing, m. (1) (Bol): jídllo; ► bol. argot *coba*; (2) ~ (**chuping, dancing, fruncing**) (Bol): činnost, která zahrnuje jídlo, pití, tanec, a nakonec i sex; ► bol. argot *coba*; (HB).

morfo, m. (1) (Arg): žrádlo, bašta; (JD).

morfón, -ona, adj/subst. (← it.) (1) (LaPla): jedlík; (MS). • (2) m. (Arg): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; (3) adj/ subst. (Arg): zženštilý, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (4) adj/ subst (Arg, Urug): individualistický, egoistický (zejména o fotbalistovi, který na sebe strhává pozornost); (DA).

morga, f. (1) viz: *morgue*; (MS). • (2) (Salv): obuvnictví; (DA).

morgalla, f. (1) (Ven): zbytky jídla; (AM).

morgue, -gua, adj/ subst. (← angl./fr.) (1) f. (Chil): márnice; př.: *se retiraron 40 cadáveres, los que fueron enviados de inmediato a la morgue de Lautaro*; (BDE). • (2) f. (← fr.) (Arg, Kol, Kub, US,

Mex): márnice; (3) f. (Kol): pitevna; ■ Var.: *morga*; (MS). • (4) adj. (Bol, Salv, Par): mrtvý; (5) adj. (Bol): úzkostný; (6) adj. (Bol): plný problémů; ► bol. argot *coba*; (HB).

morgueado, -da, adj. (1) (Bol): mrtvý, zavražděný; ► bol. argot *coba*; (HB).

morguear, tr. (1) (Bol): umřít; (2) (Bol): hladovět; (3) (Bol): mít velké problémy; ► bol. argot *coba*; (HB).

moriángano, m. (1) jahoda; (JD).

morichal, m. (1) (Ven): pramen; ► typický pro regiony *Guayana, Anzoátegui* a *Guárico*; (2) rekreační chata, letní sídlo; ► tento pojem je známý ve *Ciudad de Bolívar*; (AM). • (3) (Ven): místo, kde rostou palmy *moriche*; (MM).

moriche, m. (1) (Ven): spací rohož; ► vyrobena ve většině případů z vláken palmy *moriche*; př.: *hablamos naderías; llegada la hora de la siesta, nos tendimos diagonalmente, él en un moriche y yo en una hamaca, cuya apología haré cualquier día, por ser ella mi constante inspiradora*; (RR). • (2) (Ven): houpací síť; ► vyrobená z vláken mauricie převislé; (AM). • (3) (Ven): palma mauricie převislá; ► roste na planinách; má rovný vysoký hladký kmen; z její kůry se získávají silná vlákna; vždy roste poblíž vody; má kulaté plody; (4) pták trupiál zlatohlavý (*Icterus chryscephalus*); ► černý pták s lesklým peřím; krásně zpívá; vyskytuje se na území Guayan; (MM). • (5) (← karib.) (Kol, Ven): palma *moriche* (*Mauritia flexuosa*); ► roste v rovinách Jižní Ameriky blízko vody, nejčastěji v zatopených terénech, zejména v povodí Amazonky a Orinoka; dosahuje výšky 20-35 m a mívá 11-14 listů dlouhých až 2,5 m; pevná vlákna získaná z kůry slouží k výrobě provazů, visutých lůžek, košíků apod.; dužinaté plody se konzumují přímo nebo se z nich vyrábí osvěžující nápoj; pěstuje se i v monokulturách (na 1 ha okolo sto stromů); ■ Syn.: *morete* (Ekv), *canangucha, canangucho, mirití, palma de moriche, chomiya* (Kol), *aguaje, aguashi, aguachi, aeta, achual, canaguacha, cananguacho* (Per), *palma real, caranday-guazu* (Bol); (6) (Ven): viz: *calandrio*; (DA).

moricho, m. (1) (Ven): visuté lůžko, rohož na spaní; (JD).

moridera, f. (1) (Mex): úmrtnost, umírání, velká úmrtnost; (RAE). • (2) (Ven): hluboký smutek; (3) slabost, mdloba; (AM). • (4) (Ven): nervozita, rozrušení, úzkost; (DA). • (5) *le dio la* ~ (Ven): umřel, omdlel; (JD).

moridero, m. (1) (Kol; Ekv): nezdravé, zdravotně škodlivé prostředí; ► ohrožující na životě či dokonce smrtelné; př.: (...) *me llegué por casualidad hasta aquel moridero de indios*; (RR). • (2) (Kol): nehostinné místo, zapadák, kde lišky dávají dobrou noc; př.: *era un callejón, un moridero, un puente por Guadalupe*; ► kol. argot *parlache*; (M01).

moridor, -ra, adj. (1) (Nik): o člověku: neústupný, zarputilý, vleklý, tvrdošijný, umíněný, neoblomný; (RAE).

morillo, m. (1) (Mex, Hond): nosný trám, sloup; viz též: *poste*; (DA).

morinda, f. (1) (Dom, Portor): strom; viz: *noni*; (DA).

morindón, m. (1) (Am): morušové barvivo; (JD).

moringa, f. (1) (Kub): bubák, přízrak; (AM).

morir(se), intr., zvrat (1) (Kub): v kulečnickové hře *guerra*: vzdát hru a přijít o všechno; (2) ~ **uno bien, o ~ en la raya** (Antil, Mex): umřít v plné práci; zemřít při plnění svých povinností nebo bez projevu zbabělosti; ► tohle spojení se odvozuje od kohouta v kohoutích zápasech, který je statečný a neutěče; (3) ~ **se uno a plazos** (Kub): znepokojoovat se, ztrácet trpělivost; (4) **el que ha de ~ oscuro, aunque ande vendiendo velas** (Ven): každému co je mu souzeno a ani o chlup víc; (5) **¿no te has ~?** (Arg): fráze, která se říká, když někdo dostane dárek, který evidentně moc nestál; ► poukazuje na lakomost toho, kdo dárek věnoval; (AM). • (6) ~ **pollo** (Chil): zachovat tajemství; (7) ~ **en la rueda** (Chil): držet jazyk za zuby; ■ Syn.: *morir piola*; (JD). • (8) ~ **el cacho** (Am): zabít; viz též: *ultimar*; (9) ~ **los codos** (Am): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA). • (10) **a ~** (Kol, Mex): hodně; př.: *tenemos trabajo a morir en la oficina este mes*; ► slang; (RF). • (11) ~ **al pie del cañón** (Bol): umřít na otravu alkoholem; ► bol. argot *coba*; (HB). • (12) **a cualquiera se le muere un tío** (Kub): to se může stát kdekomu; př.: *eso es normal; a cualquiera se le muere un tío*; (13) ~ **a plazos** (Kub): trpět; př.: *con la enfermedad de ella estoy muriendo a plazos*; (14) **lo que hay es que no ~se** (Kub): tak dost, mluvmě o něčem veselejším; konec diskuze; obraťme list; př.: *dicen que van a echarnos a todos del trabajo; lo que hay es que no morirse*; (DMC). • (15) **¿quién se irá a ~?**¹ (Salv, Dom): kdo kuje pikle; ► používá se k projevení zvědavosti o neobvyklý, zvláštní nebo intrikánský čin; (16) **¿quién se irá a ~?**² (Kub): koho to sem čerti nesou; ► vyjádřuje překvapení, před příchodem někoho, kdo se dlouho neobjevil; (17) **ir a ~ largo** (Nik): táhnout ke všem čertům, jít otravovat někoho jiného; (18) ~ **callado** (Ven): vzít si do hrobu nějaké

tajemství; **(19)** ~ **como chicharra** (Nik): zemřít hladu, ale šťastný; **(20)** ~ **como chompipe** (Nik): uchlastat se, upít se k smrti; **(21)** ~ **como cucaracha** (Salv, Nik): zemřít zmáčknutím, rozdrcením při nějaké nehodě; **(22)** ~ **como el caguamo**, vulg. (Pan): zemřít během pohlavního styku; **(23)** ~ **en su ley** (Guat, Kol, Ekv, Bol, Par, Urug): držet se svých zásad, názorů a principů až do smrti; **(24)** **morirse las lombrices** (Kol): zažít obrovský šok, strach, úlek v riskantní nebo nebezpečné situaci; **(25)** **morirse los lechones en la barriga** (Kub): přijít s křížkem po funuse; **(26)** **tirarse a ~** (Kub), viz: *tirarse al abandono*; **(27)** **¡ahí muere!** (Mex, Guat, Salv, Nik, Pan, Dom): a tečka; dohořelo; ► závěr, konec konfliktu, neshody nebo všeobecně nějaké záležitosti; ■ Syn.: *¡ahí muere!*; **(28)** **¡muérete!** (Mex, Ven, Ekv): a teď pozor!, to se podrž!; ► to, co se bude říkat je něco velmi speciálního nebo neobvyklého; ■ Syn.: *¡muérete y private!*; **(29)** **¡muérete que chao!** (Ven): a tečka; ► závěr, konec nějaké nepříjemné záležitosti nebo situace; **(30)** ~ **sin tener quién le dijera Jesús te valga** (Nik): zemřít sám jako kůl v plotě; zemřít sám, bez nikoho; **(31)** **se murió pedime y quedó dame** (Hond): jemu žádné peníze nedávej!; **(32)** **todo cepillo muere pelón** (Nik): kdo je servilní a pochlebovačný, špatně skončí; ■ Syn.: *todo cepillo muere sin pelo* (Pan); (DA).

morisoñando, m. **(1)** (Nik, Dom): osvěžující nápoj z mléka a pomerančového džusu; ■ Var.: *morisoñando*; (DA).

morisco, -ca, adj., dříve i subst. **(1)** (Mex): potomek mulata a ženy europoidní rasy nebo muže europoidní rasy a mulatky; (RAE). • **(2)** adj. (Chil): vyhublý, kostnatý; ► navzdory dobré výživě; (AM). • **(3)** m/f. (Mex): mulat, mulatka; (JD).

morisqueta, f. **(1)** (Am): šklebení, přehnaná gestikulace; **(2)** (Mex): marijánka, marihuana; (JD, DA).

• **(3)** **jugar pesos a ~s** (Portor): zdvojnásobit sázku; (AM).

morisquetero, -ra, adj/subst. **(1)** adj. (Mex): šklebivý; **(2)** m/f. (Mex): šklebil, šklíba; (JD).

morisqueto, m. **(1)** (Mex): kuřák marihuany; (JD). • **(2)** (Pan): bavič, klaun; (DA).

morita, (Dom): viz: *leontafia*; (DA).

morito, m. **(1)** (Ekv): nepokřtěné dítě; př.: *a la mañana, el negrito Emérito no pudo levantarse; la fiebre y el vómito lo tenían postrado; (...) María de los Angeles dijo: —para mi ver, es ojo; —ya está muy grande para que lo ojeen —replicó don Cristo; eso sólo le (les) da a los moritos tiernos*; (RR).

moriviví, m. **(1)** (Dom, Portor): citlivka, mimóza (*Mimosa pudica*); ► plazivá rostlina; př.: *iban guiados por un muchacho sucio, de unos catorce o quince años, con unos pies duros, a prueba de pringamoza y moriviví (...); ¡la cabecita rosada del moriviví, la flor sangrienta de la amapola, el júbilo blanco de los duendes!*; (RAE, RR). • **(2)** (Portor): cit'á, citlivka; ► člověk, který se dlouho vzpamatovává z krátké nemoci; (AM). • **(3)** (Portor): nezmar; (JD). • **(4)** **ser como el ~** (Portor): klikař; př.: *¡ése Manuel es como el moriviví, ha tenido como 20 accidentes y nunca le pasa nada*; ► slang; (RF).

morlaco -ca, adj/subst. **(1)** m. (Arg, Salv, Guat, Urug): peníze; měnová jednotka; quetzal; př.: *—(...) ¿tenés suficiente para los primeros meses? mirá, aquí tengo quince morlacos, a ver si te sirven*; **(2)** adj/subst. (Ekv): původem z horského města Cuenca či z jeho regionu; př.: *aquí el pueblo morlaco; un tanto sombrío, es decir meditativo, religioso, casi místico, es decir, enteramente permeable para la trayectoria espiritual; el Montubio que la engendrara en una Morlaca vivísima, dicharachera, coqueta, linda criolla que lo enloqueciera*; (MM, RAE, RR). • **(3)** m. (Kol): starý kůň s odřeninami; **(4)** hanl. (Ekv): hanlivé označení obyvatel provincie *Azuay*; ■ Var.: *morlaquia*; (AM).

morlacos, m., pl. **(1)** (Bol): peníze; ► bol. argot *coba*; (HB).

morlaquia, f. **(1)** (Ekv): typický pro Cuenca del Ecuador; (DA).

morlote, (Mex): viz: *molote*; (DA).

mormado, -da, adj. **(1)** (Mex): o zvířeti: trpící rýmou či vohřivkou; (RAE). • **(2)** (Mex): člověk s ucpaným nosem; (DA).

mormarse, zvrat. **(1)** (Mex): ucpat se nos, mít ucpaný nos; (RAE).

mormaso, m. (← port.) **(1)** lid. (Urug): vedro, hic, pařák; ■ Var.: *mormazo*; (DA).

mormoso, -sa, adj. **(1)** (Arg): týraný, zřízený, domláčený člověk; (DA).

moro, -ra, adj/subst. **(1)** (Kub): o míšenci, o mulatovi: tmavé pleti, s černými zplihlými vlasy a jemnými obličejovými rysy; (RAE). • **(2)** (Am): o koni: grošovaný, sivý; **(3)** (Mex): modrofialový, nafialovělý; (AM). • **(4)** m. (Kol): dort; ► z vajec a mouky, plněný ovocem a krémem nebo čokoládou; **(5)** m. (Guat): folklórní tanec; **(6)** strom, viz: *cocolobo*; **(7)** m. (Hond): černosrsté prase; **(8)** adj. (Ven): (o zvířeti) s tmavě šedým až bílým peřím nebo strstí; (DA). • **(9)** ~s, m., pl. (Kub): černé fazole; **(10)** ~s y **crisianos**¹, m., pl. (Kub, Ekv): pokrm; ► černé fazole s rýží (velmi časté kub. jídlo); př.: *(...) deliciosos moros sabrosos negros, entre queriendo anunciar frijoles negros y el arroz con frijoles apodado en La Habana moros y crisianos, que dijo que era una invitación expresa a André Gide (...)*; **(11)** ~(s) (Dom):

pokrm; ► z rýže a zelených fazolek; př.: *el padre Liranzo concluyó su parva comida —moro con guandules, longaniza rehogada, tostones y café— (...)*; ■ Syn.: *congrí*; **(12) (ser) ~ al agua** (Guat): být ve smrtelném nebezpečí; přemožen; př.: *vos decís que tosía y la tos no es ninguna buena recomendación, sobre todo por aquí, onde (donde) el que tose es moro al agua*; **(13) mirar (ver) ~s con tranchete** (Mex): vidět nebezpečí tam, kde není, mít halucinace; př.: *—ya sé que no me van ustedes a creer —nos dijo esa vez el Berruenco—, pero les aseguro que es cosa cierta, rigurosamente cierta; un general de los más inmediatos a Carranza ha conchabado al Gaucho Mújica para que vaya a asesinar a mi general Villa; (...)* / *—Usted, amigo Berruenco —dijo Domínguez—, anda mirando moros con tranchete*; (RR).

- **(14) ~ correntón** (Kub): vraník; (JD).
- **(15) ponerle a alguien un ojo ~** (Mex): zmlátit někomu obličej tak, že mu zůstane modřina okolo oka; ► mex. argot *caliche*; (EUM).
- **(16) estar en ~** (Pan): být v platební neschopnosti, v prodlení s placením; ► u nájemného apod.;
- (17) ~ - ~, m/f.** (svArg): divoká včela; ► nemá žihadlo, je černé barvy a na břichu má 4 žluté proužky; produkuje velmi sladký a voňavý med;
- (18) ~s y cristianos²** (Hond, Salv): divadelní hra; ► zachycuje rozhovor kolonizátorů s původními obyvateli; tančí a nakonec přijmou křesťanství i španělské zvyky;
- (19) ~ sin señor** (Salv): sedící člověk, který nemá nic jiného na práci;
- (20) ~ viejo, mal cristiano** (Pan, Portor): starého psa novým kouskům nenaučíš; (DA).

moroca, f. **(1)** (Hond, Salv): rostlina, viz: *patriota*; (DA).

moroceta, f., lid. **(1)** (Kub): mince 1 peso; (DA).

morochamente, adv. **(1)** (Ekv): mluvit neformálně, spontánně; (DA).

morochillo, m. **(1)** (Ekv): ohřátá bílá kukuřice; (RAE). • **(2)** (← keč.) (Kol, Mex): druh kukuřice; (MS).

morochito, -cha, adj/subst. (← keč. *muruch'u*, „druh velmi tvrdé kukuřice“) **(1)** adj., hovor. (Am): robustní, mohutný, dobře stavěný (o osobě); **(2)** adj. (Arg, Par, Urug): černovlasý s bílou pletí; **(3)** adj. (Nik): s chybějícími zuby (o osobě, zejména o dětech); **(4)** adj/subst. (Ven): dvojnický, blíženecký; dvojče; **(5)** viz: *maíz morochito*; (RAE). • **(6)** adj. (Urug; Arg, Kol, Per): snědé barvy pleti; ► slušné označení pro jedince černé barvy pleti; př.: *Marta Luz era una morena distinta a las que había en las tierras del Capitán, una morocha como dicen en el Río de la Plata; una mestiza de facciones ligeramente achatadas y de pelo espontánea o artificialmente lacio; un hombre de chambergo, morochito, reía históricamente y tiraba piedras (...)*; (RR). • **(7)** (Arg, Chil): děvče; **(8)** (Kol, Ven): dvouhlaňová brokovnice; • **(9)** m/f. (Am): člověk ve formě; **(10)** adj. (Ekv): o dřevě, uhlí: suché, tvrdé; **(11)** adj. (Kol): polosuchý; **(12)** (Chil): ostříhání dohola; **(13)** (Ven): dvojče; ► i u srostlých plodů; **(14)** adj. (Hond): s rozštěpem rtu (o člověku); **(15)** m. (Chil, Kol): zákusek; ► oloupaná kukuřice s cukrem; **(16)** m. (Ven): období dešťů; ► červen a červenec; (MS). • **(17)** (Arg): holštýnský skot; **(18)** (Kol): dvojka puška; (JD). **(19)** adj. (Kol, Chil, Per, LaPla): tmavovlasý; př.: *Sheila es una morocha muy hermosa*; (BDE). • **(20)** (Ekv): kukuřičné mléko; [Š: *leche con granos*]; (EA). • **(21)** m. (Arg): telefon; viz též: *hilo*; slang *lunfardo*; **(22)** f. (Arg): pistole; viz též: *empavonada*; slang *lunfardo*; (NET). • **(23)** m/f., lid. (Hond): dítě, děcko; viz též: *nené*; **(24)** (Arg): černý kastrol z taveného železa; **(25)** (Salv): krásná žena tmavé pleti; **(26)** adj. (Salv): tlustý; **(27)** adj. (Ven): stejný, identický (o věci); **(28)** adj/ subst. (Pan): nepokřtěné dítě; **(29)** adj. (Portor): kuň s ustříženým ocasem; (DA). • **(30) maíz ~** (JižAm): druh kukuřice; **(31) hambre ~** (Ven): hlad jako vlk; **(32) miedo ~** (Ven): velký strach, hrozné obavy; **(33) parto ~** (Ven): mimořádně nebezpečný okamžik; **(34) pelado ~** (Chil): ostříhání dohola; **(35) dos bolas ~as** (Ven): ve hře *bolas criollas* (podobné petangu): koule ležící těsně vedle sebe blízko prasátka; **(36) venta de ~os** (Ven): dva za cenu jednoho; ► prodej po dvou kusech za cenu menší než za dva jednotlivé; (MS).

morochuco, -ca, adj. **(1)** (Per): nízký kuň s bohatou srstí; (DA).

morochucos, m., pl. **(1)** (Per): domorodý kmen žijící v oblasti Ayacucho; př.: *la guerra de 1879, (...) la perdimos; (...) ¡y cómo no perderla si el nuevo Presidente, General Iglesias, salió a combatir a los morochucos vestido y armado por los chilenos!*; (RR).

morochudo, -da, adj. **(1)** (Salv): silný, robustní člověk; (DA).

moroco, adj/ subst. **(1)** m. (← aim.) (Bol): palička hmoždíře na mletí zrna; **(2)** m. (Bol): ženské lýtko; ■ Var.: *morocó*; (MS). • **(3)** m. (Ven): ryba; ► žije v řece Orinoco; má velké stříbřité šupiny; (MM). • **(4)** m. (← keč. *murug'u*, „mlýnský kámen“) (Bol: alt/vall) viz: *marán*; **(5)** lid., m. (Bol: alt/vall): klubko vlny; **(6)** adj/subst., lid., hanl. (Bol: alt): tloušť, tlust'och; ■ Syn.: *moco tunasa*; (LM). • **(7)** m. (Kub): politická a policejní korupce; (DMC). • **(8)** m. (Hond): zbabělý kohout (v kohoutích zápasech); (DA). • **(9) no tener ~** (Kub): nemít za groš rozumu; př.: *Juan no tiene moroco*; (DMC).

morocó, m. **(1)** viz: *moroco*; (MS).

morocollero, m. **(1)** (Kub): metař; (JD).

morocota, f. (1) (Kol, Dom, Portor, Ven): unce zlata; (2) **no ser uno** ~ (Portor, Ven): nebýt všemi oblíbený; (MM). • (3) (Am): zlaták; (JD).

morocoto, m. (1) (Ven): říční ryba (*Coossoma brachypomum*); ► jedlá, zploštělého tvaru, dosahující délky 80 i více cm; př.: —*bueno, pues; mándeme a poné (poner) (...) otro güen piazó e pescao salao (buen pedazo de pescado salado), morocoto si es posible, que es mi bocao (bocado) predilecto (...)*; (RR). • (2) (Ven), viz: *morocota*; (MM).

morocotudo, -da, adj. (1) (Ven): o člověku: bohatý; ► říká se to o člověku, o kterém se předpokládá, že má unce zlata; (MM). • (2) (Am): pořádný, ohromný, velikánský; (JD).

morocuda, f., adj. (1) (← keč. *murug'u*) (Bol: Cbb/Pt/StaCr): žena kulatých a svalnatých lýtek; (LM).

morojoy, m. (1) (Ven): příprava kyselé yuky; (MM).

morolica, adj/ subst., m/f. (1) (Salv): trhovec, trhovkyně; (DA). • (2) **de** ~ (StřAm): zadarmo, hloupě; (AM).

morolo, -la, adj/ subst. (1) (Hond): malého dosahu, dostřelu; (AM). • (2) adj/subst. (Hond): pitomec, hlupáček; (JD). • (3) f. (Hond): velká hrací kulička; (4) f., pl. (Hond): oči (zejména velké); (5) adj. (Salv): bez ocasu nebo s krátkým ocasem (o zvířeti); (6) adj (Salv): věc mající hladký povrch; (DA).

moromoro, m. (← keč.) (1) (Arg): divoká včela; (2) (Arg): její úl; (MS).

morón, -ona, adj/subst. (1) (Am): hloupý, idiotský; hlupák; (2) adj. (Portor): líný, lenivý, zahálčivý; (RAE). • (3) adj. (Portor): pitomý, pomalu chápající; př.: (...) *en mi opinión, o la tipa es morona o es de ésas que se pelan por coger fuete pa (para) su propio fondillo*; (RR). • (4) neplatič, výtržník; (AM).

• (5) (Kol): kukuřičný chléb; střídka chleba; (MM). • (6) m. (Portor): sladkovodní ryba; viz: *guabina*; ■ Syn.: *moroncillo*; • (7) **quedar como el gallo de** ~ (Kub): zůstat jako ryba na suchu, přijít na buben; př.: *si sigues compitiendo con él, vas a quedar como el gallo de morón*; (8) **ser de** ~¹ (Kub): být hloupý; př.: *tú eres un de morón*; (9) **ser de** ~² (Kub): být flákač, flinkor, lůzr; př.: *él es de morón*; viz též: *tortica*; (DMC).

moroncillo, m. (1) (Portor): sladkovodní ryba; viz: *guabina*; (DA).

moroncito, m. (1) (svArg): sladký koláč; ► připravuje se z kukuřičné mouky, cukru, skořice a hřebíčku; (DA).

morondanga, f. (1) (Salv, Nik): dušený pokrm; ► jedná se o směs různých potravin; (DA). • (2) **de** ~¹ (Arg, Urug): k ničemu, bezvýznamný, mizerný; (AM). • (3) **de** ~² (Arg, Par, Urug): nekvalitní, nízcce hodnocený; (MM).

morondó, m. (1) (Kub): peníze; př.: *tráeme morondó*; (DMC).

moronga, f., hovor. (1) f. (Salv, Hond, Mex, Nik): jelito; ► z vepřové krve, soli, pepře, pálivé papriky uvařené ve vepřovém střevě v osolené vodě se sádlem; (2) hovor. (Guat): pyj, penis; (RAE) • (3) lid. (Guat): flám, opice; viz též: *juerga*; (DA). • (4) **creer que la vida es una** ~, hovor. (Hond): myslet si, myslet, že život je peříčko; považovat vše za jednoduché; (5) **estar alguien a** ~, hovor. (Guat): být opilý, namazaný; (RAE). • (6) **ponerse a** ~ (Hond): opít se, ožrat se; (7) **valer** ~ (Hond): někomu na ničem nezáležet; (DA).

moronga!; citosl. (1) (Guat): ne!; v žádném případě!; ani za nic!; (DA).

moronganga, f. (1) (Dom): neužitečná, bezcenná věc; (DA).

morongazo, m., hovor. (1) (Salv, Guat): velká mravní urážka; fyzický úder; (RAE). • (2) lid. (Guat, Hond, Salv): pád, spadnutí; viz též: *derribada*; (3) lid. (Salv): panák (kořalky); viz též: *morterazo*; (4) vulg. (Guat): liják, chcanec; (5) vulg. (Salv): velké množství něčeho; (DA).

morongón, -na, adj., despekt. (1) (Salv): černoš, negr; ■ Syn.: *morongudo, morongueta*; (DA).

morongudo, -da, adj., (1) (Nik): viz: *morongón, -na*; (DA).

morongueta, f., hovor. (1) (Salv, Guat): výprask; viz též: *golpeadura*; (RAE, DA).

moronguear, tr., hovor. (1) (Salv, Guat): bít, tlouci, bušit, mlátit; (RAE). • (2) vulg. (Guat, Hond): porazit soupeře v soutěži, natrhnout mu prdel; (DA).

moronguero, -ra, m/f. (1) (Guat): prodejce nebo výrobce jelit; viz: *moronga*; (DA).

morongueta, viz: *morongón, -na*; (DA).

moronta, f. (1) (Ven): had (*Triphops reticulata*); ► má tlusté černé či tmavé tělo; (MM).

moropo, m. (1) (Kub): hlava, kebulé; př.: *me duele el moropo*; ■ Syn.: *coco; güiro; pent-house*; (2) **¿cómo manda por el** ~! (Kub): má přehled; př.: *¿cómo el maestro de matemáticas manda por el moropo!*; (3) **tener el** ~ **firme** (Kub): nemýlit se; př.: *mi abuela a los ochenta años tiene el moropo firme*; ► *moropo* je hlava; viz též: *moroco*; (DMC).

moroporán, m. (1) (Hond): strom (*Guarea grandifolia*); ► až 30 m vysoký, se silným kmenem a hnědou kůrou; má střídavé listy, bílé voňavé květy, zelené plody v podlouhlých tobolkách; plody po dozrání zhnědnou a pukají; ■ Syn.: *cedro macho, chuchupate*; (DA).

moroqueada, f. (1) (← keč. *muruy'u*) lid. (Bol: Chuq): soutěž; ► dva muži pokládají jednu nohu před a druhou za svého soupeře, pak se zabaleným kamenem tlučou holeně, svaly a lýtka, dokud jeden ze soutěžících nespadne; (LM).

moroso, adj. (1) (Kub): zaostálý; (JD).

morra, m/f. (1) m. (Chil): falešník; (JD). • (2) f. (Urug): noha; př.: *Demi Moore tiene muy buenas morras*; ► slang; (RF). • (3) f., hovor. (Mex): paní; (4) (Mex): přítelkyně, holka; ► užívá se mezi mladými lidmi; v partě; ► mex. argot *caliche*; (MV). • (5) f. (Guat, Hond, Salv): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (6) f. (Portor): špatná nálada po probuzení; (DA).

morraco, m. (1) lid. (Kol): panák, lidská postava zhotovená z různých materiálů; (DA).

morral, m. (1) [Š: *mochila*] (Ven): batoh; ■ Syn.: *mochila* (Arg, Chil, Mex, Urug); (EEA). • (2) (Salv): terén porostlý stromy *morros*; (DA). • (3) **comer y cagarse en el ~** (Kub): být velký nevděčník; př.: *ése es de los que come y se caga en el morral*; (DMC).

morrallar, tr. (1) (Arg): dát ulovené zvíře do vaku, pytle; (MM).

morralla, f. (1) (Hond, Mex): drobné peníze; (RAE). • (2) málo užív. (Kol): smaragd nemající tržní hodnotu a nekvalitní; (DA).

morrallero, -ra, m/f., málo užív. (1) (střKol): člověk zabývající se hledáním smaragdu; (DA).

morraña, f. (1) (Hond): špina nalepená na těle; (DA).

morrear, tr., lid. (1) (Salv): zamilovat (si, se); viz též: *enganchar(se)*; (2) (Hond): učit se na z pamět danou látku; (DA).

morreo, m. (1) (Hond): intenzivní učení se; (DA).

morrero, m. (1) (svPer): strom; viz: *guásimo*; (DA).

morrillo, m. (1) (Mex): kámen ve tvaru válce; (AM). (2) (Mex): nosičova hůl; (JD).

morrina, f. (1) (Pan): smradlavá vůně; (2) (Pan): shnilé zvířecí ostatky; (DA).

morrinson, m/f. (1) (Hond): intelektuál, chytrý člověk; (DA).

morriña, f. (1) venk. (Guat, Hond, Nik, Pan): nemoc koní a oslů; ► projevuje se abnormální sekrecí z nosu; (2) (Portor): zloba způsobená závistí nebo žárlivostí; (DA).

morriñoso, -sa, adj. (1) (Kub): zakrslý; (2) hanl. (Kub): malý, drobný; (MM). • (3) (Portor): rozružený závistí nebo žárlivostí; (DA).

morrisqueta, f. (1) (Kol, Ven): grimasa, úšklebek, šklebení; (AM).

morrita, f., hovor. (1) (Mex): snoubenka, přítelkyně; ► mex. argot *caliche*; (MV). • (1) (Salv): děvčátko, holčička; (DA).

morrito, m. (1) viz: *morro*; (RR).

morro, -rra, m/f. (1) m., přen. (Dom): hlava; (AM). • (2) m. (StřAm, Mex): rodové jméno rostlin; ► jako plody mají tykve s dřevnatou slupkou; (MM). • (3) m. (Guat, Hond, Salv): nápoj podobný *horchatě*; ► připravuje se z pražených a namletých semínek stromu *morro*, rýže, skořice, kakaa a cukru; (4) m. (Hond, Salv): nádoba; viz: *jícario*; (5) m., metaf. (Hond): ňadra; (6) m. (Hond): intenzivní studium; (7) m./f. (Hond): inteligentní student; (8) m/f. (Salv): chlapec, i dívka (Mex); (DA). • (9) ~ (**morrito, árbol de ~**) (Hond; Dom, Mex, Guat, Salv): strom *güira* (divenice); př.: *inmenso desierto cubierto de grama seca y de cardos; si se encuentra una sombra es media sombra, porque al morro y a la cagalera les da vergüenza interceptar del todo la luz del astro rey*; (10) ~ (**morrito**) (Par; Arg): plod ze stromu *arbol del morro*; ► vyrábějí se z něho kuchyňské nádoby; př.: —*Dios se lo pague todo —dijo el peregrino al devolver vacío el morrito de café; un morro nos sirvió de globo terráqueo (...): expliqué el origen del día y la noche, la materia y su capacidad de transformación*; (RR). • (11) **él es muy ~** (Chil): je to liška podšitá; (JD). • (12) **lavar el ~**; (13) **rajarse el ~**; (DA).

Morro, m. (1) **es de cuando el ~ era de guano** (Kub): je tak starý, že pamatuje Mrtvé moře, když bylo ještě marod; př.: *el automóvil ése es de cuando el Morro era de guano*; ► *El Morro* je koloniální pevnost, která střeží vstup do zátoky v Havaně; (2) **eso es tirarle piedras al ~ desde la Punta** (Kub): jako by se hrách na stěnu házel; př.: *no hagas eso; es tirar piedras al Morro desde la Punta*; (3) **ser algo del ~ Castel** (Kub): být starý jako Metuzalém; př.: *tu amigo es del Morro Castel*; (4) **untarle a alguien los ~s** (Kub): udělat z koho řešeto; roznést koho na kopytech; (DMC). • (5) viz: *viejo, -ja, ser más viejo que el Morro*; (DA).

morroco, m. (1) (Kol): sova; (JD).

morroco, -ca, adj. (1) (výchHond): drsný na dotek (o květině); (2) (Hond): špinavý (o věci); (DA).

morrocó, (Kol): viz: *coscongo*; (DA).

morrocollo, m. (1) (Kub): baculínek; (JD).

morrocota, f. (1) (Kol): stříbrňák, zlaták; ► starobylá mince velkých rozměrů vyrobená ze zlata nebo stříbra; (RAE). • (2) (Kol, Ven): unce zlata; ■ Var.: *morocota*; (MM). • (3) (Kol): druh suchozemské želvy; viz: *morrocoy*; (DA).

morrocoto, m. (1) viz: *morocoto*; (RR).

morrocotudo, -da, adj., hovor. (1) (Arg, Bol, Urug): statný, silný, korpulentní, otlý; (RAE). • (2) (Kol): bohatý, zámožný; (3) (Chil): neproporční; různorodý; (AM). • (4) (Am): důležitý, složitý; př.: *asunto morrocotudo*; (MM). • (5) (Am): skvělý, prima; (JD). • (6) **ser algo** ~ (Kub): být dobré (co); př.: *eso es morrocotudo*; (DMC).

morrocoy, m. (← *cumanagota*) (1) (Kub): druh mořské želvy; ► běžně se vyskytující na Kubě; s velmi vydutým hrbolatým krunýřem tmavé barvy se žlutými čtverci; (RAE). • (2) (Antil, Ven): lempl; ► člověk, který je v práci pomalý, těžkopádný; (MM). • (3) (Pan, Portor, Kol, Ekv, Ven): želva uhlířská (*Geochelone carbonaria*); ► suchozemská želva, až 75 cm dlouhá, má vysoký vypouklý krunýř černé barvy s osmiúhelníkovými štíty žlutooranžové až načervenalé barvy; hlava, krk, nohy a ocas jsou černé s nažloutlými šupinami; ■ Var.: *morrocota*, *morrocoyo*; ■ Syn.: *tequeteque*; (4) (Urug): sladkovodní želva (*Chrysemys dorbigni*); ► až 30 cm dlouhá, s vypouklým krunýřem; má olivovohnědou barvu s černou kresbou; hlava, krk, nohy a ocas jsou zelenošedé s černými, naoranžovělými a žlutými proužky; (DA).

morrocoyo, m. (1) (Antil): ošklivý neforemný člověk; (2) (Portor): čistič; ► člověk, který čistí zbytky špíny a nečistot; (AM). • (3) (Am): břicháč, tlust'och; (JD). • (4) lid. (Kub): skrček, preek; viz též: *figurita*; (5) viz: *morrocoy*; (DA).

morrón, -na, adj/subst. (1) adj. (Mex): dužnatý; (2) m. (Mex): čvaňhák; (JD). • (3) m. [Š: *pimiento*] (Arg, Urug): sladká paprika; ■ Syn.: *pimentón* (Chil, Ven), *pimiento morrón* (Mex), *chile morrón* (Mex, červená), *pimiento* (Mex, žlutá a zelená); (EEA). • (4) adj (Hond): (o cihle) červené barvy; (DA).

morrongo, -ga, adj/ subst., m/f. (1) m. (Mex): mladík, sluha; (2) m. (Mex: Tabasco): doutník; ► vyrobený z jediného stočeného listu tabáku; (AM). • (3) m/f. (Mex: Tabasco): pomocník v dolech; (MM). • (4) (Kub): ne; tůdle; ani hovno; př.: *me pidió dinero*; —*¿y qué le contestaste?*; —*morronga*; (DMC). • (5) adj., lid., despek. (stř a výchKol, výchVen): pomalý, těžkopádný člověk; (6) adj., lid., desp. (jvKol): skrývající svůj názor, záměr, přání (o člověku); (7) (Kub): penis; viz též: *pinga*; (8) (Nik): kadeř, kudrlinka ve vlasech; (DA).

morrongonato, m. (1) ~ **de sodio** (Kub): ne, ani hovno!; př.: *dame conco pesos*; —*morrongonato de sodio*; ■ Syn.: *morronga*, *pinga*; (DA).

morronguear(se), intr/tr. (1) tr. (Bol): nasávat, cucat, pít; (2) intr. (Arg, Chil, Urug): podřimovat, dělat si radost, těšit se; (AM). • (3) intr. (Urug, Arg): podřimovat; (4) tr. (Ven): vášnivě se líbat; (DA).

morrongueo, m. (1) (Ven): vášnivý polibek; (DA).

morronguería, f. (1) (Kub): ničemný podlý čin, skutek; (AM). • (2) (Kub): sprošťárna; (JD).

morronguero, -ra, adj. (1) (Kub): lakomý; (2) zbabělý; (AM). • (3) (Kub): zkažený; př.: *eso es un poma morronguero*; (DMC).

morroñoso, -sa, adj. (1) (Salv, Hond): o věci, zejména o kmenu stromu: drsný, nerovný povrch; (RAE). • (2) (Guat, Nik): drsný, hrubý, nerovný; př.: *al decir así el sacristán restregó la espalda en el muro morroñoso para botarse los piojos*; (RR). • (3) (StřAm): sobecký, egoistický; (4) (Per): slabý, rachitický; (AM). • (5) (Am): prťavý, mrňavý; (JD). • (6) (Pan): zanedbaný, opotřebovaný (o věci); (7) (Portor): viz: *morriñoso*; (DA).

morrudo, -da, adj., hovor. (1) (Arg, Urug): o člověku: statné a nízké postavy; (RAE). • (2) (Par; Urug, Arg): statný, mohutný, silný; př.: *era una morruda campesina de edad indefinible*; (3) (Arg): důležitý, hodnotný, významný; př.: *no se trataba de cuatro reales, era morrudo el negocio, era un platal ... (...)*; (RR). • (4) (Arg): svalnatý; (AM). • (5) (Arg): o domu: silný, odolný; (MM). • (6) (Ven): vážný, zamračený; (DA).

morsa, f. (1) (Arg): svěrák; ► nástroj používaný v truhlářství, v kovárně atd.; (RAE).

morse, m. (1) (Am): Morseova abeceda, morseovka; ► systém, ve kterém jsou písmena, číslovky a jiné symboly nahrazeny krátkými či dlouhými elektrickými impulsy; využívá při telegrafování a radiokomunikaci; (MM).

morsolote, m., hanl. (1) (Mex): penis; (MM).

morta, f. (1) rostlina, viz: *multa*; (RR).

mortadela, adj/ subst., m/f. (← it. *mortadella*) (1) f. (Am): salám; ► tlustý a měkký; (MM). • (2) m. (Par, Arg): mrtvola; (3) adj. (Arg): velmi unavený (o člověku); (4) adj. (Urug): mrtvý (o člověku); (DA).

mortaja, f. (1) (Am): cigaretový papírek; (JD). • (2) (Salv): snadno dosažitelný (úkol, věc, atd.); (DA).

mortal, adj., lid. (1) (Nik, Kub, Bol, Par, Chil, Urug): skvělý, výborný; viz též: *barbarazo*; (2) (Kub): sympatický, chápavý, ochotný; (DA). • (3) **estar una mujer** ~ (Kub): o ženě: být překrásná; př.: *de cara y cuerpo esa mujer está mortal*; (DMC).

mortalón, - na, m/f. (1) (Kub): chodící mrtvola (člověk bez života); př.: *Juan es un mortalón*; (DMC). • (2) (Kub): velice klidný (o člověku); (DA).

mortandad, f. (1) (Kub): nezábavné, mrtvé místo; (2) (Hond): smrad jako ze zdechliny; (DA).

mortango, m., lid. (1) (střKol): mrtvovka; (DA).

mortar, intr. (1) (Mex): mlátit obilí, čistit obilí od plev; ► v mozdíři; (JD).

morteadora, f. (1) (Mex): drtička obilí; (DA).

mortecina, f. (1) (Ekv): mrtvola; (JD).

morterazo, m., lid. [Š: *trago de aguardiente*] (1) (Salv): panák (kořalky); ■ Syn.: *almuercero, bojazo, bolillazo, bujillazo, candelazo, caspirolazo, chimicolazo, chiriflís, chiorlazo, cuarterón, cuatro plumas, cucharada, cute, guapirolazo, guarilaco, gusto, lijazo, lijón, morongazo, popsicle, puro, puyón, salibú, tacón alto, talpujazo, tanguarnís, tapirulazo, tapirulo, tapojazo, yuscarán, yuscatonic*; (2) (Nik): hlasitý prd; (DA).

morterear, tr. (1) (Hond, Nik, Kub, Bol): vystřelit petardu; (2) (Nik): hlasitě si prdnout; (DA).

mortero, m. (1) (Guat): raketomet; poutřová (zábavní) pyrotechnika, ohňostroj; př.: *las bombas voladoras eran colocadas (...) por muchachones que hacían sus primeros tanes en los morteros, y otros, más adiestrados, tan pronto como el proyectil caía en el mortero dejando fuera la punta de la mecha como la cola de una rata, aproximaban el tizón y... pon... pon... pon... estallidos violentos, terráqueos, seguidos de roncadas detonaciones en medio de la celeste inmensidad ya con estrellas*; (RR). • (2) vulg. (Salv): penis; viz též: *pinga*; (3) vulg. (Nik): hlasitý prd; (DA).

mortificada, f. (1) (Mex): stydění; (JD).

mortificadera, f. (1) (Guat, Nik): trápení, soužení; (DA).

mortificarse, zvrát. (1) (Mex): stydět se; (AM).

mortificación, adj/ subst. (1) (Kub): otravný, drzý (o člověku); (DA).

mortijuelo, m. (1) (Am): pohřeb malého dítěte; (JD).

mortino, m. (1) (Ekv): borůvka; (JD).

mortiñada, f. (1) (Ekv): nápoj z borůvek; viz též: *mortiño*; (RAE).

mortiño, m. (1) [Š: *arándano*] (Ekv): borůvka; (RAE). • (2) (Ekv): divoké (pralesní) ovoce (*Vaccinium mortinia*); ► z chladných oblastí, podobné borůvce; př.: *al cruzar la olorosa vegetación del páramo, olor a musgo, a zagalitas, a huaicundos (plantas parásitas), se fueron empipando (ahitando) de mortiños, (...) de cerotes*; (RR). • (3) (Kol): pernetye plazivá (*Pernettya prostrata*); viz: *maíz de perro*; (DA).

mortís, adj/subst. (1) (Bol): mrtvý; ► bol. argot *coba*; (HB).

morto, -ta, adj. (← it.) (1) (LaPla): mrtvý; (2) ~ **fresco** (LaPla): zbrklý, poblázněný; (3) ~ **qui no parla** (LaPla): číslo 47 v některých hrách; (4) ~ **qui parla** (Arg, Kol, Urug): číslo 48; (MS).

mortual, f. (1) (StřAm): nástupnictví, dědictví; (AM).

mortulla, f. (1) (Mex: Cholula): jelito; (AM).

mortuoria, f. (1) (Kol): soud o vypořádání dědictví po smrti zůstavitele; (2) (výchVen, Par): bdění u mrtvého; (DA).

mortuorios, m., pl. (1) **no asistir a** ~ (Kub): nemít náladu poslouchat tragédie; př.: *si me viene con ese cuento, lo despiado a cajas destempladas; yo no asisto a mortuorios*; (DMC).

moruco, -ca, adj. (1) (Hond): bezzubý člověk; (DA).

moruna, f. (1) (Mex, Ven): mačeta; (MM).

morunga, f. (1) (Chil): tuleň *Macrorhynchus elephantinus*; ► je velký, žije na jihu Chile; (MM). • (2) (Am): mrož; (JD).

moruno, m. (1) (Kub): obuv venkovanů; ► vyrobená z pevné ušně; (AM).

moruro, m. (1) (Kub): bobovitá rostlina (*Acacia arborea*); ► velkých rozměrů; (MM). • (2) ~ **abey** (Kub): strom (*Peltophorum adnatum*); ► až 30 m vysoký, žlutě kvetoucí; z jeho dřeva se na venkově staví sloupky domů; (DA).

morusa, f. (1) (Portor; Dom, Ven): rozcuchané (neučesané) vlasy; př.: *Juanita (entrando por el fondo y peinándose con energía); ay mamá, no chille tanto; me va a reventar er (el) tímpano; / Doña Gabriela (molesta); (...)* *¡deja de rahquetearte (peinarte) la morusa y has (haz) lo que te digo*; (RR).

mosaico, m. (1) (Arg): holka, dívka, děvče; př.: *era un mosaico diquero / que yugaba de quemera / (...); —¿y qué tal mosaico era la ñata Froilán? (...)*; (RR). • (2) (Am): dlaždice, dlaždička; ► z cementu, s barevnými obrázky; tyto dlaždice se dávají na podlahy a na zdi v moderních stavbách; (MM). • (3) (Kub): tlačenka; př.: *mosaico oscuro*; (JD). • (4) (Bol): chlapec, číšník; ► bol. argot *coba*; (HB). • (5) (Kol): tablo; (6) (Kost, Dom, Portor): kombinace různých úryvků z písní a skladeb tvořící jeden celek; (7) (Guat, Hond, Nik): virové onemocnění rostlin tabáku, rajčat a fazolí; ► projevuje se černými skvrnami na listech; (DA).

mosaiquero, -ra, adj/ subst., málo užív. (1) (Bol, Chil): pokladač mozaiky; ► dělník, který pokrývá různé povrchy mozaikou; (DA).

mosaiquista, m. (1) (Am): výrobce cementových dlaždic s barevnými obrázky; (2) specializovaný dělník na pokládání kachlí *mosaicos*; (MM).

mosca, f. (1) (Mex): černý pasažér; (AM). • (2) m. (Arg): střed terče; (3) zásah do středu terče; (MM). • (4) (Chil): skvrnka, flíček; (5) (Arg): fízl, chlupatej; (JD). • (6) (Ven): eskorta; př.: *han dado a los funcionarios el mismo número de «moscas» y guardaespaldas*; (BDE). • (7) [Š: *dinero*] (Arg, Kost, Par, Š, Urug): peníze; př.: *mi madre necesita mosca para hacerse una operación*; (RF). • (8) (Chil): muří noha (zkrácený podpis); (9) (Hodn, Salv, Nik, výchKol, Ekv, výchBol): používá se pro zpochybnění čestnosti podezřelého člověka (v rozhovoru); (DA). • (10) **verle** ~ (s) a algo (Ven): posuzovat či soudit něco jako nemožné či pochybné; vidět na něčem mouchy (nedostatky); př.: *—(...) a esto del ardavinismo (ideal político de un caudillo llamado Ardavín), francamente, ya le estoy viendo moscas*; (RR). • (11) **de** ~¹ (Mex): načerno; ► způsob cestování; (12) **hacer** ~ (Am): otravovat; (13) (Am): boxér muší váhy, muší váha; (JD). • (14) **tener (la) ~ loca**, lid. (LaPla): být zkažený penězi; př.: *los Bokerinsky tendrán mosca loca, pero son tan mersa*; (BDE). • (15) **la ~ loca** (Bol): vysoká suma peněz; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *moscatelly*; (HB). • (16) ~ **blanca**¹ (Guat, Hond, Salv, Nik, Urug): molice bavlníková (*Bemisia tabaci*); ► malý zelenožlutý hmyz; (17) ~ **blanca**² (Arg, Urug): černá ovce; ► osoba, která se svým chováním vymaňuje ze skupiny lidí; chová se správně a čestně; (18) ~ **chiclera** (Mex): kotoule (Phlebotomus); ► hmyz podobný komárovi; (19) ~ **de caballo** (US, Ekv): ovád, dvoukřídlý hmyz obtěžující především koně; (20) ~ **de lumbre** (US): létající brouk (Photuris); ► z čeledi světluškovitých; až 3 cm velký; na hrudi má dvě žluté skvrny, ze kterých v noci vydává modré světlo; ■ Syn.: *mosquito de luz*; (21) ~ **prieta** (Mex): moucha (*Anastrepha ludens*); ► má žlutavou až naoranžovělou barvu a až k břichu prodloužený sosák, kam si ukládá nakladená vajíčka; (22) **de** ~² (Mex): způsob cestování v přeplněném autobuse, stát a být polovinou těla venku; (23) **vamos arando, dijo la** ~ (Chil): poukazuje na neaktivitu, lenost účastníka nějaké společné práce; (24) **caer** ~s (Portor): narazit na odpor; viz též: *mime, caerle los mimes*; (25) **estar** ~ (Ven): být ve střehu; mít se na pozoru; (26) **no pararsele** ~ (Gaut): být horká krev, být vznětlivý; (27) **parecer** ~ **en leche** (Nik, Bol, Chil): vypadat jako čert v bílém; ► obléct někoho tmavé pleti do bílého oblečení; (28) **ponerse** ~¹ (Kol, Ven, Per): mít se na pozoru, dávat si pozor; (29) **ponerse** ~² (střKol): naštvat se; (30) **ponerse** ~³ (Ekv): viz: *ponerse once*; (31) **quedar** ~ (Arg): zůstat s kamennou tváří, být bez soucitu; (32) **quedarse** ~ (Arg): mlčet, být potichu; (33) **quitarse la ~ de la oreja** (Portor): zbavit se někoho protivného, odpuzujícího, otravného; viz též: *quitar*; (34) **hacer** ~ (Mex): dělat křena, křenit; (35) **jugar** ~ (Pan): být pozorný, ostražitý, dávat pozor; (DA).

mosca;!, citosl., lid. (1) (Kol, Ven): pozor! bacha!; (DA).

moscabar, tr. (1) (Kub): zahustit šťávu z třtiny; ► postup spočívající v oddělení cukru; př.: *en los cachimbos se moscababa el azúcar*; (RR).

moscaboba, f. (1) **ser un** ~ (Kub): být vysírač, otrava; př.: *Pedro es un moscaboba*; (DMC).

moscadero, m. (1) (Guat): muškát; (JD).

moscado, m. (1) (Kost): muškát; (2) (Arg): hejno much; (JD).

moscal, m. (1) (Pan): hejno much; (JD).

moscardona, f. (1) (Bol): mladá prostitutka; ► bol. argot *coba*; (HB).

moscarrón, m. (1) (Am): velká moucha, masařka; sršň; (JD).

moscarse, intr. (1) (Arg): červivět; (JD).

moscas, f., pl. (1) **estar como las ~s de queque en queque** (Kub): být velký sukničkář; viz též: *queque*; (2) **no poder comprar ni una ~ muerta** (Kub): pískat kudlu; př.: *estoy tan apretado que no puedo comprar ni una mosca muerta*; (DMC).

moscatel, adj. (1) (Ven): pozorný, soustředěný, ostražitý (o člověku); (DA).

Moscatel, m. (1) **ser algo o alguien ~ Paladar de las Bodegas Morera** (Kub): být velmi dobrý; př.: *ese libro es Moscatel Paladar de las Bodegas Morera*; ► *El Moscatel Paladar de las Bodegas Morera* bylo kubánské víno skvělé chuti; (DMC).

moscatelly, f. (1) (Bol): peníze; (2) **la ~** (Bol): vysoká suma peněz; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *mosca*; (HB).

moscato, m. (← it.) (1) (LaPla): muškát; (MS).

mosco, m. (1) (Bol): homosexuál; ► bol. argot *coba*; (HB). • (2) komár, viz: *zancudo*; (EEA). • (3) (Kol, Ekv): moucha, jakýkoli dvoukřídlý hmyz; (4) (Nik): viz: *mosquito*; (5) (Portor): traktor; viz: *mosquito*; (DA).

mosco, -ca, adj. (1) (Chil): o koni či kobyle: velmi tmavé černé barvy, občas s bílou hřívou; (RAE). • (2) (Nik, Per): ve střehu, bdělý, ostražitý; (DA).

moscón, -ona, adj/subst. (1) (Arg): nudný; viz též: *jeringa*; slang *lunfardo*; (NET).

moscorroffio, m. (1) (Kol, Hond): velmi ošklivý člověk; (2) (Per): pálenka z hroznového vína, vínovice; (AM). • (3) (Kol): strašák, strašidlo, nekvalitní věc; (JD).

moscovia, f. (1) (Kub): kůže z dobytka; ► celá, z jednoho kusu, vyčiněná, velmi hebká; (AM).

moscuela, f. (1) (Mex): larva, která napadá tabák; (MM).

moseñada, f. (1) (výchBol): lidový tanec; ► tanečníci mají na sobě své nejlepší oblečení a ženy mají navíc na zádech uchycený bochník chleba; (2) rytmická skladba, na kterou se tančí moseñada; (DA).

mosepo, (1) (Hond, Nik): viz: *musepo*; (DA).

mosetén, m. (1) (Bol): ind. jazyk ze stejnojmenné skupiny; ► 948 mluvčích (2001); (2) stejnojmenný kmen; (3) příslušné adjektivum; (EA).

mosh, m. (1) (Guat): špatná nálada, podráždění; př.: *no le hablés a Martha porque tiene mosh*; ► slang; (RF). • (2) (Ekv): tance pogo; (3) (Guat): ovesná kaše; (4) (Guat): potenciál, síla na něco; (DA).

moshudo, -da, adj. (1) (Guat): naštvaný, smutný, podrážděný; př.: *el niño está moshudo porque perdió su juguete favorito*; ► slang; (RF). • (2) (Guat): schopný, silný; (DA).

moso, -sa, m/f. (1) (Per): míšenec bělocha a indiánky nebo naopak; (MM).

mosoj, m. (1) (← keč. *musuq*, „nový“); (2) ~ **runa** (← keč. *runa*, „lidé, člověk“) (Bol) viz: *runa*; (LM).

mosorola, f. (1) (Salv): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (DA). • (2) (Salv): penis; viz též: *pinga*; (DA).

mosqueado, adj. (1) (Chil): špinavý od much; (2) o koni: mající světlou kůži s tmavými různobarevnými skvrnami; (MM). • (3) (Kub, Portor): prázdný, s malým počtem zákazníků (o obchodním domě); (4) (Kub): ochodní prostor, který je v obchodním centru dlouho dobu prázdný a neprodaný; (5) (Kub): (o člověku) opuštěný, stranou od ostatních lidí, nikdo mu nevěnuje pozornost; (6) (Portor): smutný, znužený, deprimovaný člověk; (7) venk. (Portor): kazící se avokádo; (8) (Portor): o člověku, který zatím nepropadl drogám nebo si na ně zatím nezvykl; (DA). • (9) **estar algo ~** (Kub): jít ke dnu; př.: *este negocio está mosqueado*; (DMC).

mosqueador, -ra, adj. (1) (Arg; Urug): o zvířeti: odhánějící hmyz; ► ocasem či ušima; př.: (...)
en coche de plaza, en un cascajo roñoso, tirado por dos sotretas (caballos viejos) mosqueadores (...); (RR).

mosquear(se), intr. (1) intr. (Mex): cestovat na černo; (2) intr. (Kub): být plný much; (3) intr. komplikovat se řešením nějaké události; (4) intr. (Arg, Kol): poletovat; (5) tr. (Kol, Kub, Guat): ušpinit něco od much; (AM). • (6) intr. (Arg): rozzlobit se, rozněvat se; (7) intr. o koních: ustavičně hýbat ušima či ocasem za účelem odehnání much; (MM). • (8) (Am): nadělat mušince; (JD). • (9) zvrát. (Kol): mít se na pozoru; vědět si rady; zvládat problémy, čelit konfliktům; ► kol. argot *parlache* (viz); ■ Var.: *mosquiarse*; (M01). • (10) tr. (Mex): ustavičně se o něco pokoušet až se to zkomplikuje; (11) intr. (Kol, Bol): trápit se, leknout se; (12) tr. (Kub, Per): nabízet, předvádět zboží, ale bez výsledku (nic se neprodá); (13) intr. (Chil): chytat ryby muškou; (14) intr. (Ekv): prozřít, procitnout (v nějaké situaci); (DA)

mosquera, f. (1) (Ekv): trnitý keř (*Croton wagneri*); ► roste v suchých oblastech; (2) (Guat): ochranná síťka, obal na potraviny proti mouchám; (DA).

mosquerío, m. (1) (Arg, Kol, Guat, Mex), viz: *mosquero*; (AM). • (2) (Guat, Chil): nezdravé, špinavé místo plné much; (DA).

mosquerito, m. (1) ~ **pechirrayado** (Ekv): viz: *mosqueta chorreada*; (DA).

mosquero, m. (1) (Antil, Arg, Kol, Chil, Guat, Mex, Per, Ven): hemžení much, hejno much; (AM). • (2) (Kol): keř (*Croton leptostachyus*); ► až 2 m vysoký, listy má pokryté načervenalými chloupky, květy jsou malé bílé v květenství klas; v lidovém léčitelství se používá na snižování horečky; (3) lid. (Portor): ochod s malým počtem zákazníků, nebo prázdný; (4) přenes. (Portor): smutek nebo nuda; (5) ~ **común** (Guat): tyran tmavočapkový (*Myiarchus tuberculifer*); ► až 18 cm velký pták; trup a křídla jsou kávové barvy, hlavě je tmavě kávová a břicho světle žluté; (6) ~ **copetón** (Guat): tyran hnědochocolatej (*Myiarchus tyrannulus*); ► až 20 cm velký pták s výraznou chocholkou; hřbet má šedavou barvu, křídla a ocas jsou kávové, krk je bílý a břicho žluté; (7) viz: *gana, ser solo las ganas de vivir y el mosquero atrás*; (8) **tener un** ~ (Portor): ► být velmi závislý na droze; (DA).

mosquero, -ra, adj. (1) (Chil): vztahující se k rybolovu muškou; (2) lid. (Chil): člověk rád loví ryby muškou; (DA).

mosqueta, f. (1) (Pan): drahý kámen; ► tyto kameny nosí ženy na národním oblečení; (AM). • (2) (Arg, Par): růžička; ► malá a voňavá; (MM). • (3) (Mex): keř (*Philadelphus mexicanus*); ► až 10 m vysoký; má últé větve kaštanové barvy, kopinaté listy, bíložuté intenzivně vonící květy a plody kávové barvy jsou uloženy v dřevnatých tobolkách; (4) (Arg): peníze, prachy; viz též: *plata*; • (5) (Arg): tyrančík budníčkovitý (*Phylloscartes ventralis*); ► malý pták; má olivově šedý hřbet, hrud' a břicho žlutošedé a krk bílý; křídla jsou dlouhá a hnědá, zobák je dlouhý a drobný; (6) ~ **chorreada** (Ekv, Arg): tyranovec čárkoprsý (*Myiophobus fasciatus*); ► malý pták; má hnědý hřbet, bílé břicho, žlutou korunku a černá křídla se dvěma okrovými proužky; ■ Syn.: mosquerito pechirrayado; (7) ~ **ojo dorado** (Arg): tyránek čárkohrdlý (*Hemicriccus margaritaceiventer*); ► malý pták; má olivovohnědý hřbet, hlava a břicho jsou šedé a oči žluté; (DA).

mosquete, m. (1) (Mex: Veracruz): přizemí divadla; (AM). • (2) (Mex): prostor v divadle; ► určený pro diváky bez místa; ■ Var.: *mosquetería*; (MM). • (3) (Hond): facka, rána do obličeje; (DA).

mosqueteado, -da, adj. (1) (Salv): olezlý mouchami, plný much (o věci); (DA).

mosquetear, tr. (1) (Arg, Bol): zahledět se, pozorovat, okukovat (bez účasti na dané akci); př.: *en el tranvía, en el ómnibus, en el tren (...) nunca el pasajero (...) con su apremiante con su permiso le pide paso; Ud. cree que es para plantar (irse) y el otro se instala bonitamente del lado de la rúa o de los alambrados, mientras que Ud. queda para mosquetear*; (RR). • (2) intr. (Arg, Bol): slídit, čmuchar; (AM). • (3) intr. (sevArg, střArg, Bol): sledovat něco z dálky; (4) sledovat nějaký tanec či setkání; ► bez toho, aby se člověk zapojil; (MM).

mosquetería, f. (1) (Arg, Bol): čumilové; ► lidé, kteří se jdou dívat na nějaký večírek, aniž by se ho účastnili; *mosqueteros* se říkalo divákům, kteří sledovali komedie ve stoje ze zadní části nádvoří; (AM, MM).

mosquetero, m. (1) (Salv): svůdce žen; (DA).

mosquetero, -ra, adj. (1) (Arg, Bol): šmirující; ► člověk, který sleduje večírek, aniž by se ho účastnil; (2) (Bol): zbytečný, nepotřebný; (3) o ženě: taková, kterou nikdo nevyzve k tanci; (AM). • (4) adj/subst. (Am): přičumující, čumící, čmucharující; (5) adj/subst. (Bol): líný jako prase; (X). • (6) (Mex, Ven): roj komárů; (DA).

mosquiarse, zvrat., viz: *mosquearse*; ► kol. argot *parlache*; (M01).

mosquitero (mosquitero), m. (1) (Kub): Kubánci, kteří v roce 1980 přišli z přístavu Mariel do USA; než přišli do Spojených Států, byli izolováni v jednom kempu infikovaném komáry; př.: *no para el mosquitero ése*; (DMC).

mosquitería, f. (1) (Am): hejno much; (JD).

mosquitero, m. (1) (Salv): hejno moskytů, hejno komárů; (RAE). • (2) (Mex): moskytiéra; (BDE).

mosquito, -ta, adj/subst. (1) (Kost; Nik): indián *Mizquito* či zamb žijící na atlantském pobřeží; př.: *un secreto que me dio un zambo mosquito*; (2) příslušné adjektivum; př.: (...) *fueron Yngleses é indios Mosquitos los que asaltaron y ganaron el fuerte (...)*; (RR). • (3) m. (Kub): ohňostroj; (AM). • (4) (Am): indián; ► pocházející ze skupiny původních obyvatel východní Nikaraguy, kteří se usídlili na pobřeží Karibského moře, kterému se také říká *la costa de los Mosquitos*; (5) jazyk těchto indiánů; ► někteří autoři tento jazyk spojují s jazykem *chibcha*; (MM). • (6) viz: *miskito*; (EA). • (7) komár, viz: *zancudo*; (EEA). • (8) f. (Kub): malý knír; př.: *él sólo tiene una mosquita*; (9) (Kub): *marielitos*; př.: *en mi casa alojé a cinco mosquitos*; ■ Syn.: *los marieleros; los marielitos*; (10) (Kub): malý člověk, trpaslík; př.: *Juan es un mosquito*; (11) m. (Kub): lichvář; př.: *Pedro es como el mosquito; vive de eso*; (DMC). • (12) (Portor, Urug): traktor; ► má velká kola a malou kabinu řidiče; používá se v cukrovarnictví pro odtažení klecí a vozů; (DA). • (13) **hacerse uno la** ~ (Am): dělat mrtvého brouka;

dělat, že o něčem nevím či předstírat, že nerozumím nebo dělat, že jsem si nevšiml toho, co se děje před mýma očima; (MM). • **(14) piensa como un** ~ (Kub): nevidí si na špičku nosu; (JD). • **(15) ~ muerta (Bol):** neviňátko; viz též: *chuspi wañusca*; (LM). • **(16) andar alguien como el** ~ (Kub): jít od desíti k pěti; př.: *ese hombre anda como el mosquito*; **(17) estar alguien como el** ~ (Kub): člověk, který má hodně nemanželských dětí; př.: *no tiene consciencia; está como el mosquito*; **(18) hacer algo en menos de lo que pestaña un** ~ (Kub): udělat v cukru letu (co); udělat něco dřív než bys řekl švec; př.: *hizo la poesía en menos de lo que pestaña un mosquito*; **(19) no creer que porque los ~s vuelan sean aeroplanes**² (Kub): nemít strach; př.: *yo no creo que porque los mosquitos vuelan sean aeroplanes; enfrentaré a Juan*; **(20) ser algo la picada de un** ~ (Kub): být pouze bouře ve sklenici vody; př.: *yo no le hago caso; eso es la picada de un mosquito*; viz též: *colonia; nata*; **(21) ser peor que un ~ de playa** (Kub): svým naléháním být dotěrnější jak štěnice; př.: *tu hermano es peor que un mosquito de playa; ¡cómo molesta!*; (DMC). • **(22) ~ de luz, m. (US):** viz: *mosca de lumbré*; (DA).

mostacero, m., lid. (1) (Chil, Per): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; **(2)** (Chil, Per): zženštilec, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (DA).

mostacho, (1) chuparse los ~ (Chil): najít v něčem zalíbení, uspokojení; (DA).

mostacholes, m., pl. (← it: janov. mostacioli) (1) (Arg, Chil, Per, Urug, LaPlá): italské těstoviny *mostaccioli*; ► jsou podobné těstovinám *penne*, jejich povrch je však na rozdíl od nich hladký a postrádá jakékoliv rýhování; (NET); ■ Var.: *mostacholis*; (MS).

mostacholi, m. (1) viz: *mostacholes*; (MS). • **(2)** (Urug): knír (zejména velký); (DA).

mostacilla, m/ f. (1) f. (Hond): cvoček; ► slouží ševcům k upevnění podpatku k podrážce boty; (RAE). • **(2) m/f. (Arg):** klučina; skupinka chlapců; př.: *los jóvenes, los muchachos, no pasan de seguir siendo muchachos para ellos (los viejos), mostacilla ... (...)*; (RR). • **(3) f. (Arg):** drobní lidé, děti; **(4)** bezvýznamní lidé; **(5) (Kol):** jemný střílný prach; **(6) (Kub):** mladá rostlina tabáku; ► ve stádiu, kdy se ještě nesmí přesazovat; **(7) zast. (Mex):** roseta setá (*Eruca sativa*); ► 1 metr vysoká, má rozvětvený stonek již od kořene; květy jsou malé žluté či nazelenalé; semínka této rostliny jsou oválná a mají barvu kávy; (MM). • **(8) (Ven):** prašule; (JD). • **(9)** viz: *yaya*; **(10) (Guat, Hond):** právě vyvinuté klíště; **(11) (Ven, Par):** malá perla; (DA).

mostaza, f. (1) (LaPlá): hněv, zlost; viz: *calentura*; (NET). • **(2)** (Guat): flám, opice; viz též: *juerga*; **(3)** (Chil): viz: *mostacero*; **(4) ~ criolla (Dom):** hořčice polní (*Sinapis arvensis*); ► až 1 m vysoká žlutě kvetoucí bylina, má přímou lodyhu a složené květenství; **(5) ~ montés (Mex):** tabák sivý (keř); viz: *donjuán*; **(6) a ~, lid. (Guat): opilý; (7) ponerse** ~ (Guat): opít se; ■ Syn.: *ponérsela*; **(8) sacar la** ~ (zápBol): někoho silně tlouct a zřít ho, nechat někoho na kaši; **(9) subírsele la** ~ (Chil, Arg, Urug): rozčilit se, rozzuřit se; navalit se někomu krev do hlavy; (DA).

mostazo, m. (1) (Dom): kaparovník (strom); viz: *frijol de monte*; (DA).

mosto, m. (1) (Mex, Kub, Dom, Portor): páchnoucí zbytky šťávy z cukrové třtiny; **(2)** (Chil): víno; př.: (...) *mientras el caballero le estará atracando tupido al mosto (...)*; (RR). • **(3)** (Arg, Bol, Par): mošt z cukrové třtiny; ► čerstvě vylisovaná šťáva, pije se studená; (MM). • **(4) ~ muerto (Mex):** směs medu a vody, která zůstane v palírně po destilačním procesu; **(5) ~ verde (Per):** velmi kvalitní pisco; ► připravené destilaci šťávy předtím, než se dokončí proces fermentace; (DA).

mostrador, m. (1) (Arg): velká prsa, ňadra; (JD).

mostrar, tr. (1) ~ el cobre (Am): ukázat se, ukázat svou hloupost; (JD). • **(2) ~ la ojota, lid. (Chil):** odhalit chyby nebo zlé záměry, kt. měli zůstat tajné; ■ Syn.: *mostrar la hilacha*; **(3) ~ la pinta (výchBol):** přiznat barvu; ► prozradit své opravdové úmysly; (DA).

mostrario, m., máo uživ. (1) (Kol, Ekv): vzorník; (DA).

mostrenco, m., i adj. (1) m. (Bol): nováček, holobrádek, jedinec bez zkušeností; ► hlavně o vojácích (bažant); př.: *nos quitamos las blusas y arremetemos contra el tusal con denuedo muscular; como todos los macheteros somos mostrencos, improvisados, nos lastimamos deplorablemente con los espinos (...)* en forma de uñas de gato; **(2)** (Per): závažné napadení, urážka; př.: —y por eso yo le voy a abrir la puerta a tiros a ese mostrenco, luego que el día claree; viz též: *indio* ~; **(3)** (Ven): zvíře bez označení (známky); ► mající ale svého majitele; př.: —ese mostrenco pertenece al doctor Luzardo, porque fue casado (cazado) en las sabanas de (la hacienda) Altamira (...); ya aquí se acabaron los manoteos; / (...) se defendía (el animal) procurando estar siempre en medio de la madrina (manada pequeña) de mostrencos que correteaban de aquí para allá dentro de la corraleja; viz též: *desmostrencaje*; (RR). • **(4)** (Am): herka; (JD). • **(5) (Kost, Pan):** strom (*Randia armata*); ► až 10 m vysoký, má protilehlé listy,

trubkovité, bílé, velmi aromatické květy a bobulovité, po dozrání žluté, plody; ■ Syn.: *rosetillo*; (6) (Hond): hovězí dobytek nebo koně bez označkování na uchu; (DA).

mostro, -ra, adj/ subst. (1) lid. (Per): výborný (o věci); (2) m/f. (Portor): obratný, zručný člověk; viz též: *caballo*; (DA).

mostrón, -na, adj/ subst. (1) (Kol): o člověku, kt. se rád předvádí, exhibicionista; (DA).

mosva, f. (1) ¿~? (Bol): Jdeme?; ► bol. argot *coba*; (HB).

mota, f. (1) (Kost, Salv, Guat, Mex): marihuana; (RAE). • (2) viz: *moto, -ta*; (RR). • (3) (Antil, Arg, Bol, Kol, Chil): pramen, kadeř vlasů černocho; kudrnaté vlasy; ► podobné kudrnám u určitých druhů ovci; (4) (Ven, Per): semínko bavlny; (AM). • (5) (Arg, Par, Urug): tmavá kulatá skvrnka na světlém povrchu; (6) pl. tmavé barevné puntíky na světlé látce; (MM). • (7) **míta** y ~, napůl; viz též: *mita*; (RR). • (8) lid., viz: *jerez seco*; př.: *fumar mota, quemar mota, un toque de mota*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (9) (Mex, guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Portor, sevKol, Ven, Ekv): marihuana; (10) (Mex, Kub, Dom, Porotr, Ven, Ekv, Per): labutěnka; (11) (Pan): kulatá vlněná ozdoba ve výstřihu zástěry; (12) venk. (Mex): skupina stromů, remízek; (13) (Per): houba, hadřík na mazání tabule; (14) (Dom): drobné, pakatel; (15) (Hond): skvrna, fliček na peří, srsti zvířat; (DA). • (16) **a mí no me pasan ~ ni con talco** (Kub): na mě si nikdo nepřijde; př.: *estate seguroo de que a mí no me pasan mota ni con talco*; (17) **cultivar la ~** (Kub): nechat si narůst vlasy na bocích hlavy; př.: *voy a cultivar la mota*; (18) **para pasarme a mí la ~ tiene que ser con mucho talco** (Kub): nedat se napálit; př.: *yo soy muy difícil de engañar; agradezco tu consejo, pero no te olvidas que para pasarme a mí la mota tiene que ser con mucho talco*; (19) **pasarle a alguien la ~ (y el cepillo)** (Kub): převést koho, tahat za nos koho; př.: *a Pedro le han pasado con este matrimonio la mota y el cepillo*; (DMC). • (20) **pasar la ~**, lid. (Kub): pochlebovat, lichotit; ■ Syn.: *jabonear*; (DA).

motacú, m. (1) (Bol): palma (*Scheelea princeps*); ► až 10 m vysoká s holím kmenem; má složené listy s krátkým řapíkem; květy v klasu a plodem je jedlá peckovice; kmen se používá ve stavebnictví a listy jako střecha na venkovských obydlích; (DA).

motacusillo, m. (1) (Bol): palma (*Maximiliana maripa*); ► až 5 m vysoká, s prstencovitě zbrázděným kmenem ohnutým k zemi; má složené listy s prodlouženým řapíkem, květy v klasu a plodem je peckovice; (DA).

motagua, adj/ subst. (1) (Hond): člen nebo fanoušek fotbalového klubu *Motagua*; ■ Syn.: *motagüense*; (2) týkající se fotbalového klubu *Motagua*; (DA).

motasatol, m. (1) (Nik): sladkost připravená z ananasu, cukru, kukuřičné mouky a skořice; (RAE).

motate, f. (1) (Hond, Salv, Nik): malý sladkokyselý ananas; ■ Syn.: *cham*; (2) (Hond, Salv, Nik): květ *motate*; ► jí se obalený ve vajíčku a smažený nebo nakládáný v octu; (3) (Hond, Salv): diovký ananas; ► má špičaté listy rostlé do růžičky, květy jsou růžové s bílým okrajem; plody jsou jedlé, mají sladkokyselou chuť; v lidovém léčitelství se vývar z listů používal proti kurdějím, cukrovce a opilsti; ■ Syn.: *cham*; (DA).

motatera, f. (1) (Salv): místo porostlé *piñuelami*; (DA).

mote, m. (← keč. *mut'i* „vařená obilnina“) (1) (JižAm): vyloupaná a uvařená kukuřice; ► buď mladá nebo zralá, se slupkou nebo bez; slouží jako potrava v některých oblastech Jižní Ameriky; (2) (Chil): pokrm nebo zákusek z povařeného rozdrčeného nebo rozemletého obilí zbaveného slupek; (3) (Chil, Per): chyba v psaném nebo mluveném projevu; ► viz též: *hablar mote con cancha*, „mluvit páte přes deváté“; (4) hovor. (Chil): žák prvního ročníku námořní školy; (RAE). • (5) (Chil, Arg, Bol, Kol, Ekv, Urug, Ven): ragú; (6) (Per, Bol): kukuřice vařená bez soli; (7) (Arg, Chil, Per): chybné mluvení; vada řeči; (8) (Chil): koktající člověk; (9) (Kol, Ekv): druh kukuřice; (10) (Kol): pupek; (MS). • (11) (Ekv): titulek, nadpis článku; (AM). • (12) (Chil): kukuřičná kaše *mazamorra*; ► roznáší se v chladných nocích; (13) (Chil): rybička; ► jí se v tortille; (MM). • (14) (Per): kukuřičné zrno vařené ve slané vodě; (EA). • (15) lid. (Bol): vařená kukuřice, hrách nebo bob; ► podává se jako svačina nebo příloha k jiným jídlům, např. k *charque*; (16) lid. (Bol: alt/StaCr): druh jídla; ► vařená kukuřice se sýrem, vajíčkem atd.; (17) pl., lid., hum. (Bol: alt): zuby; (LM). • (18) (sevKol): tradiční pokrm; ► připravuje se z džemu nebo dýně; (19) (svArg): bílá kukuřice připravovaná v popelu; (20) (Chil): dávka 1 g kokainu; (DA). • (21) ~ **pillo**, m. (Ekv): pokrm připravený na pánvi z kukuřice *mote*, vajec, cibule, soli a sádla; (22) hovor. (Chil): malá rybka používající se jako návnada při rybolovu; (RAE). • (23) ~ **calchón**, ~ **cauca**, ~ **de cebada**, ~ **de chuchoca**, ~ **de diuca**, ~ **de maíz**, ~ **de morocho**, ~ **de pata** atd. (Chil): názvy druhů ragú; (24) ~ **de maíz** (Chil): slamák; (25) **cada uno saque de su ~ ... y coma** (Ekv): každý svého štěstí strůjcem; (26) **pelar** ~¹ (Chil): připravovat kukuřici; (27) **pelar** ~² (Chil): okrást někoho; (MS). • (28) **pelar** ~³ (Chil): mluvit o někom zle; (AM). • (29) ~ **amarillo**, lid. (Bol: alt/vall): vařená kukuřice; ►

podává se jako svačina nebo příloha k jiným jídlům; **(30) como** ~, lid. (Bol: LP): hojně; ■ Syn.: *como chuño, a patadas*; **(31) chiri** ~ (← keč. *chiri*, „chlad“) lid., hum. (Bol: LP): krajan; ► pochází z kantonu Aucapata, provincie Muñecas a okresu La Paz, kteří jedí *mote*; **(32) ser agua de** ~, lid., hum. (Bol: alt/vall): ignorovaný, opomíjený; ■ Syn.: *ser jabón de olor*; **(33) llullu** ~ (← keč. *llullu*, „výhonek“) (Bol: Cbb): výhonek koky; ► která plodí zhruba po dvou měsících po každé sklizni; (LM). • **(34) ~ con huesillos** (Chil): nápoj připravený z vařené kukuřice nebo namletého obilí a ze sušených broskví; **(35) ~ de haba** (Per, výchBol): zrnko kávy nebo nějaký bob vařený ve vodě; **(36) ~ sucio** (jižEkv): vařená kukuřice smíchaná se sádlem a se zbytky po smažení vepřového; **(37) cachar el** ~ (Chil): rozumět něčemu, chápat, pobírat něco od začátku; ■ Syn.: *cachar al aire*; (DA).

moteada, f. (← keč.) **(1)** (Chil): pojídání ragú (*mote*); (MS).

motea(d)o, -(d)a, adj. **(1)** (Hond, Salv, Nik, Kost, Portor): zhulený, zdrogovaný, opilý; př.: *usa esas gafas oscuras que en mi adolescencia eran signo seguro del moto, de estar moteao*; (RR). • **(2)** (Arg, Par, Urug): plný skvrn; **(3)** puntíkový; **(4) ~ por de moscas** (Arg, Par, Urug): flekatý od much; (MM). • **(5)** (Kub): přesazovaná rostlina (kořeny má pokryté hlínou a obalené v kusu látky); (DA).

moteado, m. (← keč.) **(1)** (Chil): text plný chyb; (MS).

motear, tr/intr. (← keč.) **(1)** (JižAm): jíst ragú (*mote*); **(2)** (JižAm): připravovat ragú; **(3)** (Arg, Chil): chybně mluvit; **(4)** (Dom): prodávat levně; (MS). • **(5)** tr. (Arg): umazat se, udělat skvrny; **(6)** intr. (Per): jíst pokrm *mote*; (MM). • **(7)** (Am): zadržávat v řeči; (JD).

motearse, intr/ tr. **(1)** int. (Hond, Salv, Nik, Kost): vykouřit marihuanovou cigaretu; **(2)** kouřit marihuanu; **(3)** tr. (Portor): užívat drogy; **(4)** intr. (svArg): splést se, selhat; (DA).

motel, m. (← angl.) **(1)** (Kol, Kub, Chil, Mex): motel, ubytování, ubytovna, hostinec; (MS). • **(2)** (Mex, Salv, Nik, Kost, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Bol, Par, Urug): hodinový hotel; ► je přístupný pouze autem; ■ Syn.: *amoblado, amueblado*; (DA).

motela, f. **(1)** (Ekv): kokos, palice, hlava; (JD).

motelar, m. **(1)** venk. (svMex): místo právě osázené kakaovníky; (DA).

motelear (con alguien), intr. **(1)** (Portor): mít milostný románek, pohlavní styk s nějakou osobou v hodinovém hotelu; př.: (...) *se enteró de que yo moteleaba con uno de mis primos de La Cantera—dijo La Madre*; (RR).

motelo, m. **(1)** (Ekv, výchPer): želva pralesní (*Geochelone denticulata*); ► až 60 cm dlouhá, tmavě hnědé barvy se světlejšími až žlutými kroužky; na hlavě a na nohou má žluté skvrny; (DA).

motembo, m. **(1) no ser alguien** ~ (Kub): nemít vychování, vybrané způsoby; př.: *yo no me caso con alguien que sea motembo*; (DMC).

moteméi, m. **(1)** (Chil): vyloupaná kukuřice; ► připravuje se z ní dezert, dušený pokrm nebo limonáda; (DA).

moteo, m. **(1)** (Kub): přesazení stromků nebo rostlin z lesní školky na vybrané místo; (DA).

motero, -ra, adj/subst. **(1)** m/f. (Bol, Chil): prodáváč pokrmu *mote*; **(2)** adj. (Bol, Chil): milovník pokrmu *mote*; **(3)** (Chil): patřící nebo vztahující se k pokrmu *mote*; **(4)** f. (Ekv): kuchařka a prodáváčka pokrmu *mote*; **(5)** adj/subst. (Chil): o člověku: dopouštějící se chyb při mluvení nebo psaní; **(6)** adj. (Kost, Salv, Guat, Mex): o člověku: kouřící marihuanu; **(7)** f. (Kub): pudřenka; (RAE). • **(8)** (Chil): šupák; ► špatně oblečený, nevychovaný nebo špatně mluvící člověk **(9)** (Arg, Per): indián, který špatně mluví španělsky; **(10)** (Arg): cizinec, který špatně vyslovuje jiný jazyk; (MS). • **(11)** adj. (Per): o indiánovi: vyjadřující se špatně ve španělském jazyce; (AM).

moteroso, -a, adj/subst. **(1)** (← keč. *muthu*, „tupý“) lid. (Bol): osoba s poruchou výslovnosti; ► způsobené výslovností mateřského jazyka; (LM).

moteta, f. **(1)** (Ekv): hlava; (AM).

motetada, f. **(1)** venk. (Pan): obsah velkého balíku, velký košík; (DA).

motete, m. (← nah. ← tolteca) **(1)** (StřAm, Antil): ranec prádla, balík; **(2)** (Pan, Portor, Dom): velký koš vyrobený z liány; vesničané ho nosí na zádech; (RAE). • **(3)** (Pan): velký koš z lián; př.: *llevaba su motete al hombro y una botella de kerosene en la mano* (...); (RR). • **(4)** pl. (Dom, Portor): krámy, haraburdí; **(5)** (StřAm, Pan, výchPer): druh koše; ► velký koš, který má dvě kožená ucha, kudy se protahují ruce; nosí se v něm korespondence a jiné věci; využívá se v drsných nerovných terénech, kudy se nedá jet na koni; (AM). • **(6)** (Hond, Salv, Nik): rostlina; viz: *timbiriche*; **(7)** (Nik): viz: *zamhool*; **(8)** (Dom): jakákoli věc, kt. se chce jmenovat nahlas, nebo jejíž jméno mluvčímu není známe (tamto, to, apod.); **(9)** pl. (Dom): osobní věci; **(10)** (Pan): hrb; **(11)** lid. (Nik): ženské přirození; viz též: *palomita*; (DA). • **(12) liar el** ~, hovor. (Kol): odejít, sbalit si švestky, zvednout kotvy, vypadnout; (RAE) • **(13)**

(Portor, Dom): harampádí; **(14) cargar uno con los ~s** (Portor, Dom): zbalit si saky paky; (MS). • **(15) hacer ~** (Nik): sbalit si svých pět švestek a odejít z domu; (DA).

motetudo, -da, adj. (← nah.) **(1)** (Pan): hrbatý; (MS).

motica, f. **(1)** (Kub): viz: *muchachita*; (DMC).

moticha, f., venk. **(1)** (Salv, Nik): paběrkování bavlny a klasů po sklizni; (DA).

motichar, intr., venk. **(1)** (Salv, Nik): paběrkovat; viz: *moticha*; (DA).

moticuco, -ca, adj. **(1)** (Per): ošklivý (o člověku); (DA).

motilada, f. **(1)** (zápKol): stříh vlasů; (DA).

motilar(se), intr/ tr. **(1)** tr. (zápKol, zápVen): ostříhat někoho; **(2)** intr. (zápKol, zápVen): ostříhat se; (DA).

motillo, **(1)** (Portor): viz: *cacaotillo*; (DA).

motilón, m. **(1)** (Kol, Ven): indián (JD).

motilones, m., pl. **(1)** (Kol, Ven): karibští indiáni; ► ze severovýchodní Kolumbie a západní oblasti jezera *Maracaibo* ve Venezuele; viz též: *bari*.; **(2)** karibský dialekt těchto indiánů; ► byli známí díky Španělům, a to od 16. století; Španělé jim říkali *Motilones*, protože měli uprostřed hlavy dlouhé vlasy a boky vyholené; (MM).

motinarse, zvrat. **(1)** (Pan): vzbouřit se; (JD).

motinista, m/f., málo užív. **(1)** (Per): povstalec, organizátor povstání; (DA).

motita, f. **(1)** (Mex): bylina (*Pinaropappus roseus*); ► má větvený stonek, střídavé úzké listy, růžové květy a zelené až nažloutlé plody; (DA).

motivación, f., vulg. **(1)** (Guat, Mex): motiv, důvod, pohnutka; (AM).

motivar, tr. **(1)** (Kub): dělat starosti; př.: *esto me motiva mucho*; (JD).

motivito, m. **(1)** malá oslava, setkání, kde se obvykle tančí; viz: *descarguita*; (DA). • **(2) ~ familiar** (Kub): malá rodinná oslava; př.: *todo lo que vamos a tener en casa es un motivito familiar*; **(3) tener personalidad de ~** (Kub): rád se fotit do novin; př.: *esa gente tiene personalidad de motivito*; (DMC).

motivo, m.; viz: *alojamiento sin motivo*; (HB).

motivos, m., pl. **(1)** (Chil): zženštilý přehnaně zdvořilý člověk; (AM).

moto, -ta, adj/subst. **(1)** adj. (← nah. *motloc*, „blízko tebe“) (Hond, Kost, Nik): osiřelý; sirotek (o člověku nebo zvířeti); (RAE). • **(2) m.** (Portor; Mex): marihuana, joint; př.: *usa esas gafas oscuras que en mi adolescencia eran signo seguro del moto, de estar moteao; ahora que si a usted no le gusta ni la música clásica ni la popular, para no entrar en más problemas, dése un buen toque de moto e imagínese que está en un concierto de los Rolling Stones, espero que le funcione*; viz též: *gallo*; (RR, DA). • **(3)** adj. (Bol): o zvířeti: krátkoocasý; **(4)** adj. (Arg: Salta): uříznutý či zlomený prst nebo ruka; **(5)** adj. (← keč. *muthu*, „tupý“) (Arg, Bol): tupý nůž nebo jiný řezný nástroj; **(6)** (Kost): první neduh, nevyhnutelná krize u novomanželů; (AM). • **(7)** adj., lid. (Mex): zkouřený, pod vlivem marihuany; př.: *estar moto, andar moto*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • **(8) m.** (Nik): tetanus; ► u novorozenců po přestřižení pupeční šňůry; **(9)** (Hond): lichý, bez páru (o věci, o člověku); **(10)** (Hond): osamocený, osamělý (o člověku, o zvířeti); (DA). • **(11) chanta (para) la ~** (Chil): kroť se, mírni se, přibrzdi; př.: *primero patalié (pataleé) defendiendo el ternero, le dije: chanta la moto (...)* / —*para la moto; cinco lucas no valen tanta adrenalina*; (RR). • **(12) ~ furgón**, f. (Arg): motocykl s vozíkem; (JD). • **(13) parecer ~**, f. (Nik): být smutný, být něšťastný; **(14) ~ de palabras** (Nik): člověk, který na chvíli oněměl; **(15)** viz: *maña, estar con más mañas que un macho moto*; (DA).

motocachi, m., lid. **(1)** (Per): pálenka z červeného vína; viz též: *mataburro*; (DA).

motocar, m. (← angl. *motor-car*) **(1)** (Urug): řidič, strojvůdce vlaku; (MS).

motocle, m. lid. (← nah. *mototli*) **(1)** (Mex): veverka (*Spermophilus mexicanus*); (MM).

motoconchista, m/f. **(1)** (Dom): řidič motoconcha; (DA).

motoconcho, m. (← *motor* „motorka“ + *concho* „taxi“) **(1)** (Dom): mototaxík; (DA).

motocortadora, f. **(1)** (Chil): sekačka na trávník; (DA).

motoguadaña, f. **(1)** (Hond, Kost, Arg): strunová sekačka; (DA).

motojobobo, m. **(1)** (výchBol): plazivá rostlina (*Lycianthes asarifolia*); ► plodem jsou jedlé bobule, ze kterých se dělají marmelády a povidla; (DA).

motola, f. (← keč.) **(1)** (Kol): hlava; (MS).

motolito, -ta, adj/m. (← *motola*) **(1)** (Kol): hloupý; **(2)** předstíraný, falešný; **(3) hacerse el ~** (Kol): dělat mrtvého brouka; (MM).

motolo, -la, adj. (← keč.) **(1)** (Kol): prostý (budižkničemu); (MS). • **(2)** (Ekv): nemající ostří; otupený, tupý; **(3) hacerse el ~ito** (Kol, Ekv, Ven): dělat blběho; (AM).

motomochila, f. (1) (Kub): zádový motorový postříkovač; (DA).

motomoto, m. (1) (Bol): keř (Senna aymara); ► až 2 m vysoký, má složené listy, žluté květy v květenství hrozen a dřevnaté plody; získává se z něj barvivo; ■ Syn.: *tacarcaya*; (DA).

motón, -na, adj. (1) (Dom): bezrohý, bezparohý (o zvířeti); ■ Syn.: *monguto*; (AM).

motoneta, f. (1) (Urug; Arg, Ven): malá motorka typu Vespa; skútr; př.: *una motoneta puede ser un indispensable útil de trabajo para un mensajero o un mecánico electricista, pero en la publicidad aparecerá vinculada a una alegre pandilla de muchachos y muchachas, cuya tarea prioritaria en la vida es la de salir en excursión (...)*; (RR). • (2) málo užív. (Am): motorka s malými koly a prodlouženým nárazníkem, o kt. si řidič opírá nohy; (3) (Hond, Nik): motorka s jedním kolem vpředu a dvěma vzadu; ► slouží jako taxík; (4) pl. (Kub): účes; ► dva culíky vzadu na hlavě; (5) každý z těchto culíků, které tvoří účes *motoneta*; (6) ~ **con llave**, málo užív. (Chil): hrbáč, člověk s hrbem; (DA).

motonetista, m/f. (1) (Urug): řidič skútru, motorky; př.: *un motonetista perdió la vida*; (BDE).

motoniveladora, f. (1) (Pan): stroj na zarovnávání půdy; (DA).

motoquero, -ra, adj/subst. (1) (Arg, Bol, Chil, Urug): motorkář, motorkářský; člen motorkářského gangu; př.: *va a haber otro encuentro motoquero internacional en julio*; (RF). • (2) m/f. (Arg, Urug): pošťák, poslíček, kt. rozváží zásilky na motorce; (DA).

motor, m. (1) (Kub, Dom): motorka, motorový dopravní prostředek na dvou kolech; (DA). • (2) ~ **naftero** [Š: *motor de gasolina*] (Arg, Urug): benzínový motor; ■ Syn.: ~ *bencinero*, ~ *de bencina* (Chil), ~ *de gasolina* (Mex, Ven), ~ *naftero*, ~ *a nafta* (Urug); (3) ~ **gasolero** [Š: *motor de gasóleo*] (Arg, Urug): naftový motor, dieselový motor; ■ Syn.: ~ *petrolero*, ~ *de petróleo*, ~ *diésel* (Chil), ~ *de diésel* (Mex, Ven), ~ *de gas oil* (Urug), ~ *de gasoil* (Ven); (EEA). • (4) **calentar los** ~ (Kub): začít se na něco připravovat; př.: *como mi mujer viene hoy de Londres estoy calentando los motores*; ► původ z letectví; (5) **el ~ de arranque** (Kub): penis, šotner; ■ Syn.: *barilla*; (6) **tener alguien los ~s calientes** (Kub): být připraven něco udělat; př.: *empezamos enseguida porque ya tengo los motores calientes*; (7) **tener el ~ acelerado** (Kub): být velmi netrpělivý; př.: *cálmate; tienes el motor acelerado*; ■ Syn.: *ser alguien un acelerado*; *ser ají guagüao*; (8) **tener un ~ que camina pa'lante y otro que camina pa'atrás** (Kub): ustavičně měnit názor; př.: *no le creas; tiene un motor que camina pa'lante y otro que camina pa'atrás*; viz též: *mameyazo*; (DMC). • (9) **aceitar los ~es** (Portor, Bol): připravit se k akci, zhotovit plán (o členech nějaké skupiny nebo organizace); (DA).

motor home, m. (1) obytný přívěs, viz: *casa rodante*; (EEA).

motora, f. (1) (Portor): motocykl, motorka, př.: (...) *motoras que cabriolean por los viales escasos (...)*; (RAE, RR).

motorazo, m. (1) (Arg): mizerný motor, starý hrkáč; (JD).

motorcicleta, f. (1) málo užív. (Pan): motorka; (DA).

motorista, m/f. (← angl.) (1) (Ekv): taxikář; př.: *venía triunfal entre sus (partidarios) motoristas que gritaban por todos los motores de sus carros (coches)*; (RR). • (2) (Am): řidič motorového vozidla; (MM). • (3) (Mex): kuřák marihuany, feťák; (JD). • (4) (Arg, Kol, Salv): motorkář; př.: *uno de los policías ocupó el asiento delantero, junto al motorista, y el otro la hizo pasar al posterior, en donde tomó asiento junto a ella*; ■ Var.: *motorizado, -a*; (BDE).

motorizado, -da, adj/ subst., m/f. (1) m/f. (Ven): motorkář; (2) f. (Kub): motorizovaná policejní jednotka; (RAE). • (3) (Ven): viz: *motorista*; př.: *una pareja de motorizados pereció instantáneamente al estrellarse de frente contra un auto*; (BDE). • (4) (Ven), kurýr, doručovatel, viz: *cadete*; (EEA). • (5) (Per): člověk, kt. v rámci svého zaměstnání řídí motorku; (DA). • (6) **estar ~**, adj. (Kub): mít auto; př.: *yo estoy motorizado y te llevo al campo*; (DMC).

motorizar(se), intr. (1) (Mex): kouřit marihuanu; fetovat; (JD). • (2) zvrat. (Kub: exil: Miami): koupit si automobil; př.: *pronto me motorizo*; (DMC). • (3) intr/zvrat., lid. (Kub): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; (4) lid. (Ven): podpořit, rozjet nějakou akci; (DA).

motorman (mótorman), m. (← angl.) (1) (Am): řidič autobusu, metra nebo tramvaje; (MS).

motorolo, -la, adj/ subst. (1) m. (Salv): motorkář; (2) adj. (Mex): zkouřený, zdrogovaný; (DA).

motoseo, -a, m. (1) (← keč. *muthu*, „tupý“) (Bol): porucha výslovnosti španělštiny; ► ovlivněná mateřským jazykem Bolívie; ■ Syn.: *motosidad*; (LM).

motosidad, m. (1) (← keč. *muthu*, „tupý“) (Bol) viz: *motoseo, -a*; (LM).

motoso, -sa, adj/subst. (1) (Arg, Kol, Ekv, Par, Per, Urug): černý, kudrnatý, zakroucený; zauzlovaný, melírovaný (o vlasech); ■ Syn.: *motudo*; (2) adj. (Bol): o noži nebo jiném nářadí: bez hrotu; tupý; (3) (Salv): kouřící marihuanu; (4) m. (Kol): krátký spánek, krátký sen; (5) adj. (Per): o člověku: chybně mluvící (aplikuje na španělštinu prvky indiánských jazyků); (RAE). • (6) adj/subst., hanl. (Per):

horalský, venkovský, vesnický; buranský; př.: *las otras eran unas cholas de poco más o menos; motosas, chapudas, escandalosamente bastas (...)*; (RR). • (7) (Kol): pupkaté dítě (s velkým pupkem); (MS). • (8) (← keč. *muthu*, „tupý“) lid. (Bol) viz: *moto*; (LM). • (9) adj. (Salv, Kol): žmolkovatý (o látce); (10) **echar un ~**, m., lid. (střKol): na chvíli si zdřímnout; (DA).

mototaxi, m. (1) (Per): mototaxi; ► tříkolový motocykl se stříškou; dopravní prostředek pro přepravu na krátké vzdálenosti; (RAE).

mototaxista, m/f. (1) (Per): taxikář mototaxíku; (DA).

motovía, f., málo užív. (1) (Chil): silnice pro motorky; (DA).

motoyoé, m. (1) (výchBol): strom (*Melicoccus lepidopetalus*); ► až 12 m vysoký; má složené listy, zelenavé květy uspořádané do hroznů; plodem jsou jedlé bobule; dřevo se používá v truhlářství; ■ Syn.: *motoyué*; (DA).

motrilo, m. (← map. *mochri*, „tlustý“, + *ilo*, „velký“) (1) (Chil): tlusté velké zvíře; (MM).

motrique, m. (1) venk. (Hond): nástroj sloužící k získání šťávy z cukrové třtiny; (DA).

motroco, -ca, m/f., lid. (1) (Mex): malé dítě, děcko; viz též: *nené*; (DA).

motrocolo, m., lid. (1) (Dom): ošklivý, směšně vypadající člověk; (DA).

motua, f. (1) (Kol): rostlina; viz: *fique*; (DA).

motudo, -da, adj/subst. (1) adj. (Arg, Chil, Par, Per, Urug): o vlasu, chlupu, srsti: kudrnatý; ve formě kudrlinek; (2) adj/subst. (Arg, Chil, Par, Per, Urug): o člověku: kudrnatý, černovlasý; ■ Syn.: *mososo*; (RAE).

motulo, -la, adj. (1) (Arg: Salta): hipocritón velký pokrytec; (AM). • (2) (Arg): podšitý, potměšilý; (JD).

motusa, f. (1) (Salv): veverka; (DA).

mouse, m. (← angl.) (1) (US, Pan): počítačová myš; (DA).

mousieur, viz: *musiú*; (MS).

mover(se), intr/ tr., zvrat. (1) zvrat. (Mex): hodit sebou v práci; (JD). • (2) intr/ tr. (Arg): souložit, šoustat; viz též: *enchufar, funcar, coger*; slang *lunfardo*; (NET). • (3) intr. (US): přestěhovat se, změnit práci; (DA). • (4) **de no te ~as** (Arg, Bol, Chil, Per, Portor, Urug): přesvědčivý, pevný, výtečný, nepopíratelný; př.: *es un argumento de no te muevas*; (MM). • (5) **no ~ agua** (Mex): nehýbat tím, nechat to být; (6) **no ~ el bembo** (Kub): ani neklapnout hubou, ani nepípnout; (7) **~ la canasta** (Chil): hejbnout kostrou; ■ Syn.: *~ el fogón/ las tabas* (Kub); (JD). • (8) **~ el bote¹** (Mex, Salv, Nik): tančit; ■ Syn.: *~ el caite* (Hond), *~ el cubo* (Mex), *~ la angarilla* (Kol), *~ las tabas¹* (Bol, Arg); (9) **~ el bote²** (Mex): zvednout kotvy, odejít z nějakého místa na jiné z důvodů obtěžování, rušení, překřížení na tom původním; (10) **~ el bote³**, lid. (Hond): vybírat peníze na dobročinné účely; (11) **~ el petate** (Hond): snažit se někomu vzít, vyfouknout jeho pozici; ■ Syn.: *~ el tapete*; *~ la cobija*; (12) **~ el piso¹** (Mex, Salv, Guat, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Urug): vyprovokovat zamilovanost, vzbudit pocit lásky; ■ Syn.: *~ el tapete¹* (Nik, Portor); (13) **~ el piso²** (Mex, Nik, Portor, Kol, Bol, Per): rušit, vyrušovat, přestat se soustředit; (14) **~ el piso³** (Nik, Ekv, Bol, Chil, Arg, Urug): lstí a intriky usilovat o sesezení někoho, o něčí neúspěch; (15) **~ el piso⁴** (Pan, Ekv, Bol, Chil, Urug): vyprovokovat v někom nejistotu, strach; (16) **~ el rabo**, vulg. (Nik, Portor): koketovat, flirtovat (o ženě); (17) **~ el tapete²** (Mex): nesoustředit se, vyrušit, překvapit; (18) **~ fichas** (Kol): tahat za správné nitky; ■ Syn.: *~ los palillos* (Chil); (19) **~ la culebra** (Chil): mluvit, nezavřít pusu; (20) **~ las tabas²** (Arg, Urug): pospíchat, pohnout si; (21) **~ pitas** (Guat): udělat vše potřebné k dosažení, získání něčeho; (22) **~ se como tlaconete con sal** (Mex): vrtět se, kroutit se jako had, svíjet se; ■ Var.: *moverse como tlaconete en sal*; ■ Syn.: *parecer tlaconete en sal*; (23) **no ~ ni una paja** (Pan, Dom, Bol): nehnout brvou, nedělat nic, co vyžaduje trochu námahy; (24) **no ~ se del escritorio** (Chil): spadnout někomu něco do klína, získat něco, dosáhnout něčeho bez vyvinutí úsilí, beze snahy; (DA).

movia, f., lid. (1) (Mex): dívka pro přechodný milostný vztah; ► mex. argot *caliche*; (DA).

movida, f. (1) (Mex): neoficiální milostný románěk; milenec; milostný záměr; př.: *¿no sería su novia o movida? los veo medio amartelados*; (2) (Guat; US): machinace, spiknutí, nečistá záležitost; př.: *—era uno de los abogados más tramposos del país; si él tenía un caso, seguramente se trataba de una movida no sólo baja sino peligrosa; juego clandestino, droga, prostitución, todo eso; pos que un día, que ahí va la Malena por la calle buscando movida y tópase de cara con Chuy; no va a creer que se compuso (...)*; (RR). • (3) (Mex): špatnost, nelegální čin; př.: *yo conozco sus negocios y sus movidas, como la de la jugadita y como lo del opio*; (4) viz: *atanasia*; př.: *le dijo a su señora que salía de viaje, pero se fue con su movida*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (5) (Urug): výprask; viz též: *apaleadura*; (6) (Hond,

Salv): peníze, prachy; viz též: *plata*; (7) (szArg): pokárání, důtka; viz též: *limpiada*; (8) (Mex, Guat, Kost, Portor, Per, Bol, Urug, Pan, Ekv, Chil): dílčí strategie, dílčí manévr; (9) (Nik, Ekv, Per, Bol, Chil, Urug): přesunutí nějaké věci, zejména servisu na stole; (10) (Hond, Salv): úplatek; (11) (Chil): místo, kde lze koupit drogy; (12) (Chil): nelegální nákup/ prodej drog; (13) (Pan, Dom): příležitost, šance; (14) ~ **de piso**¹ (Bol, Arg, Urug): viz: *mover el piso*²; (15) ~ **de piso**² (Ekv): ztráta psychické rovnováhy z pozitivních i negativních důvodů; př. hráblo mu; (16) **de ~** (Arg): od začátku, od první chvíle, z gruntu; (17) **estar en la ~**, lid. (Portor): být do čeho namočený; ► podílet se na nekalé činnosti; (18) **agarrar en la ~** (Mex): přistihnout někoho při nevěře; (19) **gufearse la ~** (Portor): smát se nějaké situaci; (DA). **movidero, -ra**, adj/ subst. (1) (Salv): člověk, kt. je v něčem namočený, účastní se černého obchodu, apod.; (DA).

movido, -da, adj/subst., hovor. (1) adj. (StřAm): o vejci: v zárodku; na hniličko; (2) (Chil): o člověku: vypočítavý, vychytralý; ► mající mnoho známých, na něž se obrací s žádostí o laskavost; (3) (Kub, Guat): neduživý, slabý; (4) (Kub): o ovoci nebo rostlině: nezralý, nedozrálý; (5) m/f. (Mex): osoba mající nezákonné sexuální vztahy; (6) f. (Kost, Salv, Guat): machinace, intrika, pleticha, pikle, komplot; (7) f., hovor. (Hond): podplácení, úplatek; (8) f. (Mex): nemorální a podvodný čin; (RAE). • (9) (StřAm, Mex): nerozhodný, váhavý; (AM). • (10) adj. (Mex): o člověku: aktivní; (MM). • (11) adj. (Am): hlučný, bouřlivý, vzrušující; př.: *mitin movido*; *partido movido*; (12) f. (Kub): věc; (JD). • (13) (Salv): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA). • (14) **estar en la ~** (Kol, Guat, Hond, Mex, Ven): být u zdroje; ► pohybovat se v blízkosti mocných; (15) **hacer una ~** (Guat, Mex): nelegálně či netaktně dosáhnout nějaké věci; (16) **tener (traer) movida** (Guat, Mex): mít nějaký záměr se ženou; (RAE).

movidoso, -sa, adj. (1) (Hond): o člověku: jednající protizákonně; ► za účelem získání peněz, postavení či výhod; (RAE).

móvil, m/ f. (1) f. (Mex): mobilní garda, přepadový oddíl; (JD). • (2) m. (Ekv, Chil, Par, Arg, Urug, Kost, Per): vozidlo s transmisní stanicí pro televizi nebo rádio; (3) (Arg, Urug): transportní policejní vůz; (4) (Arg): vůz patřící námořní flotile; (5) (Chil): automobil; (6) (Urug): taxametr; (DA).

movilero, -ra, m/f. (1) (Arg, Urug): novinář vysílající z vozidla s transmisní stanicí; (DA).

movilidad, f. (1) (Bol, Per): vozidlo, dopravní prostředek; (2) (Per): peníze potřebné pro cestování nebo přestěhování; (RAE). • (3) (Ekv, Bol): automobil; př.: —(...) *ahora que me acuerdo, llevarse no más el automóvil*; *el Jefe se pone caliente cuando le falta su movilidad*; *sólo había un gentío amontonado frente al edificio y en toda la calle el piteo de las movilidades estacionadas*; viz též: *movilización*, *movilizar*; (RR).

movilizable, adj/ subst. (1) (Per): proškolený člověk připravený narukovat; (DA).

movilización, f. (1) (Chil): dopravní prostředek či prostředky, veřejný i soukromý; př.: *no hay agua ni luz en las calles*; (...) *movilización escasa a más de cinco cuadradas de distancia*; viz též: *movilidad*, *movilizar*; (RR). • (2) (Ekv): pokojný protestní pochod; (3) (Ekv): peníze, kt. proplácí firma zaměstnancům, cestovné; (DA).

movilizador, -ra, m/f. (1) (Chil): skladník; (DA).

movilizar(se), tr/zvrat. (1) (Kol; Chil): přemístit (se), přestěhovat (se); př.: *hay otras novedades, como una central de buses para movilizar a los visitantes, y un par de pensiones para hospedar a los que vienen de lejos*; *me movilizaba en el autobús del colegio, era la primera que recogía por la mañana y la última que dejaba por la tarde (...)*; viz též: *movilidad*, *movilización*; (RR). • (2) tr. (Chil): převzít, přepravit; př.: *el colegio tiene una micro para movilizar a los pequeños*; (BDE).

movima, m. (1) (Bol): ind. jazyk (bez bližší klasifikace); ► 1.173 mluvčích (2001); (2) stejnojmenný kmen; (3) příslušné adjektivum; (EA).

movimientista, m. (1) (Mex): člen hnutí; (JD).

movimiento, m. (1) **¿qué ~?** (Kub): o co jde? o co kráčí?; (JD). • (2) **haber ~ en el «bull pen»** (Kub): díť se něco; př.: *los que conocen a esa gente a fondo dicen que hay movimiento en el bull pen*; (3) **haber un nuevo ~ en el «bull pen»** (Kub): přihodit se něco nového; př.: *todo estaba como tú sabes pero hubo que tomar medidas porque hubo un nuevo movimiento en el bull pen*; (4) **ser el inventor del ~** (Kub): mít pod čepicí; př.: *ese muchacho es el primero en la clase*; *es el inventor del movimiento*; (DMC).

movío, m. (1) (Kub): maličký, droboučkový; př.: *esto está muy movío*; (2) **fruta ~** (Kub): velmi měkké ovoce; př.: *cómala, que es fruta movía*; (DMC).

moxeño, m. (1) (Bol): ind. jazyk (bez bližší klasifikace); ► 4.228 mluvčích (2001); (2) stejnojmenný kmen; (3) příslušné adjektivum; (EA).

moya, m. (← španělské příjmení Moya) (1) (Chil): xy; blíže neurčený člověk; (RAE). • (2) f. (Kol): nádoba na sůl; ► má objem 2 měřice (měřice = 16,1 l); v oblasti *Mompox* se používá výraz *moyo* a

označuje se tak nádoba z pálené hlíny, která je velká jako džbán, ale nemá tzv. krk; (3) vodní vír; (AM). • (4) f. (← keč. *myuy*, „točit“) (Bol: Pt): otočení hornickým vrtákem; (5) f. (Bol: Pt): vibrace; ► při drcení nerostů v dole; (6) f. (Bol: Pt): cloumání; ► vykolejeným povozem v dole; (LM). • (7) f. (stř a sz Kol, Ven): sklenice, pohár, nádoba; viz též: *porongo*; (8) f. (Per): obdělávatelná půda na obecním pozemku; (DA). • (9) **preguntárselo a ~** (Kub, Per): nechat to koňovi; (AM). • (10) **para ~** (Chil): až naprší a uschne; (JD).

Moya, m. (1) (Pan, Chil): někdo, něco; (2) **sepa ~** (Chil): to se ještě neví; zatím je to tajemství; (DA).

moyar, tr. (1) (← keč. *myuy*, „točit“) (Bol: Pt): otáčet hornickým vrtákem; ► zároveň také doplňování vody k zabránění prachu a pro zchládnutí stroje; (2) (Bol: Pt): cloumat; ► vykolejeným povozem v dole, aby se dostal zpět do kolejnic; (LM).

moyete, m. (1) (Guat): sladký chléb, zapraňuje se pšeničnou moukou; (DA).

moyista, adj/ subst. (1) (Dom): stoupenec, přívrženec politika Casimira Nemesia de Moya (dominikánský politik v letech 1849 – 1915); (DA).

moyocuil, m. (← nah.) (1) (StřAm): larva dvoukřídlého hmyzu; ► vyvíjí se pod kůží některých zvířat či lidí a způsobuje bolest a intenzivní svědění; (MM). • (2) (Mex): hmyz z čeledi střechkovití, viz: *colmoyote*; (DA).

moyolo, -la, adj/ subst., m/f. (1) f. (Hond): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (2) adj., despekt. (Hond): mentálně zaostalý, zpomalený (degenerace věkem); ■ Syn.: *moyotudo*; (3) adj., despekt. (Hond): černoch; (DA).

moyota, f. (1) (Salv): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (DA).

moyote, m. (← nah. *moyotl*, „moucha“) (1) (Mex): obecný název pro létající brouky; (MM).

moyotudo, -da, adj. (1) (Hond): mentálně zaostalý; viz: *moyolo*; (DA).

moyuna, f. (1) venk. (výchPer): vír, houf, shon; (DA).

moza, f. (1) ~ **mala** (Per): určitý druh lidové muziky a lidový šátečkový tanec; př.: (...) *toda esa música ajimordiente y revoloteadora, flor de galpón, deletérea, opiante, con pretensiones de poesía picaresca, improvisada por la musa popular, como la resbalosa, el agua de nieve, la moza mala, la mariposa, el tondero, el pasillo y el danzón...*; ■ Syn.: *marinera*; (RR).

mozada, f. (1) venk. (Per; Urug): mládež, skupina mladých lidí; př.: *toda la mozada giraba en torno suyo (...); se repartió la moneda, pedazos de papel secante, entre la mozada más decidida*; viz též: -*ada*; (RR).

mozambero, m. (1) (Kub): homosexuál; př.: *es un mozambero*; ■ Syn.: *aceite*; (DMC).

mozambique, m. (1) (Portor): černý pták; ► běžně se vyskytující, veliký asi jako kos; žije v houfech; př.: *el negro y lustroso mozambique de ojos cerúleos era cobarde y esquivo al golpe; cuando soltaba el moño apretado, la mata de pelo negra y brillante, como plumaje de mozambique, le caía lacia más abajo de las caderas*; viz: *chango*; ■ Var.: *mazambique*; (RR). • (2) (Kub): mozambik; ► taneční píseň; (JD).

mozandero, adj/subst. (1) adj. (Per): lehce, snadno se zamilující; (AM). • (2) m. (Per): sukničkář; (3) adj. (Per): běhající za děvčaty; (JD).

mozart, m. (1) (Bol): mladík, mládenec; ► bol. argot *coba*; (HB).

mozcona, f. (1) (Per, Hond): ošklivá žena, dorota; ■ Var.: *mozcorra*; (JD, DA).

mozrorra, viz: *mozcona*; (DA).

mozo, -za, m/f. (1) (Kol, Ekv): spolubydlící mající mezi sebou milostný vztah; př.: *nunca dejó de pagarme, me dejaba los billetes en el nochero, aunque le decía que no me pagara, que para eso era mi mozo*; (RR). • (2) m. (Guat): rolník; (3) (Mex: Tabasco): kůl, na kterém jsou horizontálně připevněny další tyče; ► má zabránit průchodu zvířat; (MM). • (4) m/f. [Š: *camarero*] (Arg, Chil, Urug): číšník; ■ Syn.: *garzón, camarero* (Chil), *mesero* (Chil, Mex), *mesonero* (Ven); (EEA). • (5) despekt. (Ekv): milenec; (DA).

mozón, -na, adj. (1) (Per): vtipkující, posměšný; (AM).

mozonada, f. (1) (Per): vtip, žert; (2) (Ekv): houf dětí, klukovina; (AM).

mozonear, intr. (1) (Per): vtipkovat, žertovat; (AM).

mozotal, m. (1) (Kost): houština či místo plné plevelů (býlí) zvaného *mozote*; př.: *la maldita mostacilla inundaba los mozotales y la piel se cubría de millones de bichos que atormentaban la epidermis con una picazón infernal*; (RR).

mozote, m. (1) (Kost, Salv, Nik, Hond): bodlák, plevel, jehož plody se přichytávají na oblečení; (2) (Kost, Hond): keř; ► roste v tropické Americe, patří do čeledi slézovité (lat. *Malvaceae*), má střídavé, oválné, laločnaté listy se zubatým okrajem, květy bez okvětních lístků, ale s pěti zelenými lístky, má

mnoho tyčinek a kulatý plod pokrytý bodlinami, kt. jsou na konci zahnuté; při výrobě cukru se používá na pročištění medové melasy, také má využití v lékařství; ■ Var.: *mozote de caballo* (Kost); (3) slang. (Kost): osoba na okraji společnosti, která se nedokáže zařadit; (RAE). • (4) (Kost; Guat): luštěnina (*Bidens pilosa*); ► její semínka se přichytávají na oblečení; př.: *cuando recuperé el dominio de mi ser jadeaba y boqueaba, tenía el cuerpo cubierto de espinas y mozotes, y me hallaba caído a los pies de Gunther, que sonreía bonachonamente*; viz též: *mozotal*; (RR). • (5) (← nah.) (StřAm, Mex): rodový název různých druhů rostlin; (MS). • (6) (Hond): bylina (*Pseudoelephantopus spicatus*); ► trvalka, až 60 cm vysoká, má střídavé listy, bílé trubkovité květy; kořen se používá v lidovém léčitelství pro urychlení porodu; ■ Var.: *orecha de chancho, orecha de conejo, oreja de marrano*; (7) (Salv): suchý zip; (8) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): bylina, viz: *saetilla*; (9) (Hon, Kost, Pan): rostlina (*Trimfetta lappula*); viz: *ochmul*; (10) ~ **de caballo**, viz: *ochmul* (DA).

mozotillo, m. (← nah.) (1) (Salv): rodový název různých druhů rostlin; (2) (Kost): zpěvný pták; (MS).

mozuco, -ca, adj. (1) (Salv): zrzavý, naryzlý; (AM). • (2) adj/subst. (Salv): kudrnatý, kudrnáč; (JD).

mozzarella, viz: *musarela*; (MS).

MPM, m. (1) (Arg): Montoneros; ► *Movimiento Peronista Montonero*, politické hnutí; př.: *una docena de hombres y mujeres, los más buscados por las fuerzas armadas argentinas cruzaron las fronteras para trasladarse hasta Italia y anunciaron en un acto espectacular la creación del MPM*; (BDE).

MRS, m. (1) (Nik): politické hnutí; ► *Movimiento de Renovación Sandinista*; př.: *la facción que encabeza el ex vicepresidente, el MRS, se habrá convertido en partido político*; (BDE).

MRTA, m. (1) (Per): revolucionářské hnutí; ► *Movimiento Revolucionario Túpac Amaru*; př.: *la policía responsabilizó de los ataques contra el Instituto a otro grupo insurgente, el MRTA*; (BDE).

MTA, m. (1) (Arg): argentinské dělnické hnutí; ► *Movimiento de los Trabajadores Argentinos*; př.: *los convocantes, piloteados por el MTA*; (BDE).

Mtra./Mtro., m/f., zkrat. (1) (Mex): Prof.; př.: *el Mtro. Celso C y su esposa*; (BDE).

muan, m. (1) viz: *mojá*; (MS).

muán, m. (1) (Kol): viz: *mohán*; (DA).

muatzate, m. (1) (výchMex): ananas (*Ananas sativus*); ► rostlina, má neohebné, dlouhé, kopinaté listy s ostrým okrajem, rostou do růžičky; kvete v květenství klasu; plodem je malá bobule; ■ Syn.: *pifia*; (DA).

muca (mucamuca, mucamusa), f. (← keč. *muka*) (1) (Per): vačice; ► vačnatý savec střední nebo malé velikosti; vzhledem připomíná krysu či potkana; má holý lysý chápavý ocas a končetiny s pěti prsty, zadní mají protilehlý palec; je to noční a všežravý savec, který vytváří svá hnízda na stromech a jeho těhotenství trvá třináct dní; ■ Syn.: *zarigüeya*; (RAE). • (2) (Kol, Per, Salv): vačice opossum; (3) (Per): druh vavřínu; (4) (Per): míšenec Číňana a zambky; (5) **cara de ~** (Per): mrzutý a škaredý člověk; (MS). • (6) viz: *muco, -ca*; (RAE, MS). • (7) (Guat): služka, služebná, pomocnice; př.: *Gladys se fue a trabajar de muca con su prima en California*; ► slang; (RF). • (8) (Kost): jízdní kolo; (9) (Pan): hrb; (10) (Pan): uzeliček, ranec oblečení; (11) (Bol, szArg): těsto z kukuřičné mouky; ► slouží jako kvásek při výrobě chicha; (DA). • (12) **hacer(se) ~** (Per): být zničený; (MS). • (13) viz: *troco de muca* (flám, opice); (DA).

mucahua, f., lid. (1) (Ekv): sklenice, pohár, nádoba; viz též: *porongo*; (DA).

mucamo, -ma, m/f. (← braz. port.: *mucamo*) (1) (Arg, Bol, Chil, Kub, Par, Per, Urug, Ven): sluha, služka; (2) (Arg, Bol): uklízečka; pokojská v nemocnicích a hotelech; ■ Syn.: *camarera* (Chil, Ven), *recamarera* (Mex); (RAE, MS, EEA). • (3) (Arg, Chil, Ven): číšník; (MS).

mucamuca, f. (1) viz: *muca*; (MS). • (2) (Per): míšenec z čínsko-černošského manželství; (JD).

mucamusa, f. (1) (Per): druh vavřínu; (2) (Kol): vačice; (MM).

mucar, adj. (1) **piedra de ~** (Mex): mořský pórovitý kámen; ► využívá se ve stavebnictví; (2) **cabeza ~** (Mex): tvrdohlavec; (MM).

múcara, f. (1) (Kub): kámen; ► v kamenitém terénu, znehodnocuje tento terén; (AM). • (2) (Kub): útes, vysoká skála; ► vyčnívá z moře; (3) (Kub); viz: *múcar, múcura*; (MM). • (4) (Salv): žena, manželka; drogový slang; (DA).

múcaro, m. (1) (Portor): sova (výr); ► má peří načervenalé barvy, na břicho světlé; př.: *repercutia, produciendo eco, el medroso cantar de los múcaros...; y de la espesura subía nítida la voz del coquí y el canto ocasional del múcaro*; (RR). • (2) (← arw/karib) (Portor, Ekv): malý výr (*Gymnoglaux nudipes*); ► dravec, má velkou hlavu, velké žluté oči, ohnutý zobák, křídla hnědé barvy s tmavými skvrnami, bílý ocas a černé nohy; (3) (Portor): o člověku: noční pták; (4) **ser uno un ~** (Portor): být škaredý; (MS). • (5) ~ **real** (Portor): výr (*Asio dominguisis*); ► až 40 cm velký pták; hnědý s rýhami

skořicové barvy; na křídlech má skvrny lví barvy; ■ Syn.: *múcaro de sabana*; **(6) tener vista de ~** (Portor): být schopný vidět i ve tmě; (DA).

mucbilpollo, m. **(1)** (jvMex): pokrm; ► připravuje se z kuřecího a vepřového masa, směsi koření, zeleniny a pomerančové šťávy; toto se pokryje kukuřičným těstem a banánovými listy; zapéká se v troubě; ■ Var.: *mucbipollo*; (DA).

mucepo, m. **(1)** (Hond): klesání na duchu; (AM).

mucha (-ita), f. **(1)** (← keč.) (Ekv): polibek; viz též: *muchar*; př.: —¿quisieras una muchita? / (...); *señorá deme (dème) una mucha*; / *señora deme una mucha*; / *cuando al cholo tan le diste / cuanti más al general*; (RR).

muchá, **(1)** (Guat, Hond, Salv): kámo, člověče, kamarádi; oslovení blízkých přátel; (DA).

muchacha, f. **(1)** [Š: *asistenta*] (Arg, Mex, Urug): služka, pomocnice v domácnosti; ■ Syn.: *empleada doméstica*, *mucama* (Arg), *nana* (Chil), *empleada* (Chil, Urug, Ven), *servienta*, *chacha* (Mex), *doméstica* (Urug, Ven), *limpiadora*, *chica* (Urug), *señora de servicio* (Ven); (EEA). • **(2) ~ de adentro**, služka, viz: *adentro*; **(3) ~ (de) puertas adentro**, služka, viz: *puerta*; (RR). • **(4) la ~ (Pan)**: přítelkyně, snoubenka; (DA).

muchachada, f. **(1)** (Antil, LaPla): klukovina, skupinka dětí; (AM). • **(2)** (Bol): delikvent; **(3)** (Bol): policejní cela pro ty, kteří už mají kriminální minulost; ► bol. argot *coba*; (HB). • **(4)** (Š < Am) (Arg aj.): parta mladých; př.: *la mujer rubia avanzaba con la bolsa, abriéndose paso entre la muchachada que le gritaba*; (BDE). • **(5)** (Hond): skupina novinářů; (DA).

muchachaje, m. **(1)** (Am): houf dětí, kluků; (JD).

muchachera, adj/ subst. **(1)** (Arg): o dospívající dívce: vyhledávající společnost mladíků pro zábavu; (MM). • **(2)** (Nik, Pan, Kub, Kol, Ven): skupinka kluků; **(3)** (Per): kožený řemínek sloužící k utažení otěží u tažných zvířat; (DA).

muchachería, f. **(1)** (Dom): skupina kluků; **(2)** (Dom, Portor): vylomenina, lumpárna; (DA).

muchacherío, m. **(1)** (Portor, Dom): klukovina, děti, mládež; (AM).

muchachero, -ra, adj. **(1)** (Mex, Nik): o dospělém člověku: mající v oblibě stýkat se a rozmlouvat s mládeží; (RAE). • **(2)** m. (Am): mládež, kluci; (JD).

muchachila, f. **(1)** (Salv): skupina dětí; (DA).

muchachista, adj/ subst. **(1)** (Arg): dospělý člověk mající autoritu, kt. si chce získat sympatie mládeže zejména tím, že ustupuje z některých svých požadavků; (DA).

muchachita, f. **(1) criar a alguien ~ de motica** (Kub): špatně vychovat; př.: *es muy mal criada; la criaron como de motica*; ■ Syn.: *criarla como perrita Fifí*; (DMC).

muchacho, m. **(1)** (Kol): určitá část hovězího masa; př.: *se golpea el muchacho con un mazo, para ablandarlo, se adoba con la mostaza, la cebolla larga, vinagre, sal y pimenta, frotándolos bien; se deja hasta el día siguiente; (...) se pone la carne en una sartén (...)*; (RR). • **(2)** (Arg, Bol, Par, Urug): podpěra vozu; **(3)** (Chil): kovový nástroj ve tvaru sekyry; ► používají ho tesaři a jiní řemeslníci; **(4)** kovový či skleněný stojánek; ► slouží jako podpěra pro přístroje; **(5)** tesařský lis; ► stlačují se k sobě dva klížené kusy dřeva; **(6)** (Per): přenosná svítlna; ► využívá se v dolech; **(7)** (Ekv): polička; ► na zdi, dává se na ni svítlna; **(8)** (Mex): způsob jednání; ► s podřízeným člověkem, který je zároveň i přítel; **(9)** (Par), viz: *pesheto*; **(10)** (Kub): oslovování černochů; ► takové, aby nebyla zmíněna černá barva; (MM). • **(11)** (Am): černý sluha, boy; (JD). • **(12)** (Bol): delikvent; (HB). • **(13)** (Portor, Bol, Par, Bol): hůl, tyč, kůl; viz též: *poste*; (DA). • **(14) ~ de capitán** (Chil): námořník ve službách kapitána; př.: (...) *había desertado de un vapor en que servía como muchacho de capitán*; (RR). • **(15) sacarse un ~** (Kub): mít potrat; (JD). • **(16) ~ feis** (Bol): veselý a chytrý člověk; ■ Syn.: *~ rana*; **(17) ~ mayor** (Bol): starý, zkušený delikvent; ► bol. argot *coba*; (HB). • **(18) ~ fulú** (Kub): buzerant, spermohlt; př.: *ése es un muchacho fulú desde que nació*; **(19) ser un ~ de la bragueta alegre** (Kub): být homosexuál; př.: *él es un muchacho de la bragueta alegre para fatalidad de la familia*; ■ Syn.: *gitano*; viz též: *aceite*; *mentira*; **(20) es como los ~s chiquitos, donde se para se caga** (Kub): neustále tropí hlouposti; př.: *tiene sesenta años y es como los muchachos chiquitos, donde se para se caga*; **(21) estar como los ~s con piñata** (Kub): být infantilní; př.: *no se puede confiar en él; es bueno, pero está como los muchachos con piñata*; (DMC).

muchacho;! , citosl., lid. **(1)** (Pan, Ven, Par, Urug): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércoles(s)!*; (DA).

muchachón, -na, adj/ subst., m/f. **(1)** (Guat, Kost, Pan, Kub, Per, Bol, Par): člověk, kt. je ještě mladý, nebo se tak chová; pískle, neopeřené kuře; (DA). • **(2) ser alguien un ~ de Sport Ilustrado** (Kub): být namakaný/ nařachaný svalovec, ale v hlavě mít vymeteno; př.: *ése es un muchachón de Sport Ilustrado*; ► časopis *Sport Illustrated* předvádí svalnaté muže, vzpěrače; (DMC).

muchanga, f. (1) (Salv): služka; (DA).

muchar(se), tr/zvrat. (1) (Ekv): políbit, líbat (se); př.: *¿cierto será que el (lago) Cotocachi es guaraní (mujer) del (volcán) Imbabura? / así diciendo viven; (...) / y cuando en las noches de relámpagos se prende y apaga el cielo, es porque se están muchoando*; viz též: *mucha*; (RR, MS).

mucharejo, -ja, m/f. (1) (Kol): mladík, mladíček; (DA).

muchay, tr. (1) (← keč. *much'ay*) lid. (Bol: alt/vall): líbat; (LM).

muče, m. (1) (Kol): strom, viz: *pisquín*; (DA).

mucheta, f. (1) (Arg): rám dveří či oken; (AM).

muchi, adj. (1) (Chil): čiči; ► výraz, kterým se volá na kočku; (AM).

muchico, m. (1) (Ekv): starý klobouk; př.: (...) *y, qué coincidencia, en medio del público, precisamente, dos (indios) guangudos, bien chantados (puestos) sus muchicos*; (RR). • (2) adj. (Ekv): čiči; ► výraz, kterým se volá na kočku, viz: *muchi*; (AM).

muchigay, m. (1) (Kol): lůza, bezcenný dobytek; (2) falešné peníze; (AM). • (3) (Kol): mládež, mladá dobytčata; (JD).

muchigüiste (muchihuiste), rostlina, viz: *mochigüiste*; (MS).

muchilero, m. (1) (Kol): žluva; (RAE).

muchimba, f. (1) (Kol): tombak; ► mosaz s vyšším obsahem mědi; (JD).

muchín, m. (1) (Ekv): mletá a smažená juka podávaná s medem; (RAE).

muchita, f. (1) (Ekv): polibek; (DA).

muchitanga, f. (1) (Per, Portor): chátra, lůza, dav hrubých a neomalených lidí; (2) (Portor): hlučné děti, děti dělající povyk; (RAE). • (3) (Portor): klukovina, mládež, děti; (4) (Kub): lidový tanec; ► oblíbený na počátku 19. století; (AM). • (5) (Hond): **civilní obyvatel (mezi vojáky)**; (DA).

muchite, m. (1) (sevMex): strom (*Pithecellobium dulce*); viz: *guamúchil*; (DA).

muchito, m. (1) (Chil): kocourek, kočička; (JD).

mucho, m. (← keč.) (1) (Kol): polibek; (MS). • (2) ~ **muy** + **adj.**, lid. (Mex): velmi, moc a moc; př.: *la escalera era mucho muy alta*; (BDE). • (3) ~ **os hermanos**, pl. (Portor): **policie**; (DA).

muče, m. (1) (Hond): nemoc novorozenců; ► neschopnost strávit mléko; (AM).

mučoso, -sa, adj. (1) (Hond): (o stolicí při průjmu) **nazelenalé barvy**; (DA).

muco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Salv): o zvířeti: bezrohý; (2) adj., despekt., i subst. (Hond): nikaragujský, Nikaragujec; (3) adj. (Hond): o člověku: nemající prst, bezprstý; (4) adj. (Hond): o jistém druhu bojovných téměř vyhynulých kohoutů; ► velký, tmavě kaštanový, s tmavomodrou kůží a velmi silným zobákem; (RAE). • (5) m. (← keč.) (Arg, Bol, Chil): drcená kukuřice na alkohol. nápoj *chicha*; ■ Var.: *muko*; (MS). • (6) (Bol): kořalka z rozžvýkané kukuřice; (JD). • (7) (Ekv): vychytralý, mazaný; viz též: *tacañún*; (8) despekt. (Guat): o člověku **vulgární, z nízké sociální skupiny**; (9) despekt. (Guat): **nevýznamný člověk**; (10) (Ekv): **lakomý**; (11) (Nik): **kudrnatý člověk**; (DA).

mucre, adj. (1) (Chil): ostrý, drsný; (AM).

muču, m. (1) (← keč. *muk'u*, „kukuřičná mouka“) lid. (Bol: alt/vall): dávka usušené kukuřičné mouky; ► slouží k přípravě nápoje *chicha*; (2) lid. (Bol: Cbb/Pt): cukrářská žemle; ► z pšeničné mouky, tuku a cukru; pečená v troubě, podávaná zejména o svátcích Všech svatých; (LM).

mucudor, -a, m/f. (1) (← keč. *muk'u*, „kukuřičná mouka“) lid. (Bol: alt/vall): výrobce *muču*; (LM).

mucuja, f. (← guar.) (1) (Ven): druh palmy; ■ Var.: *mucujá*; (MS).

mucujá, viz: *mucuja*; (MS).

mucuna, f. (1) (← keč. *muk'uy*, „naslinit mouku“) lid. (Bol: Cbb/Pt/Or): pokrm; ► svačina připravovaná z cukru nebo soli a ingredience zvané *pito*; (LM).

mucur, intr. (1) (← keč. *muk'uy*, „naslinit mouku“) lid. (Bol: Valleg): připravit *muču*; ► pro následnou přípravu nápoje *chicha*; ■ Syn.: *pataquear*; (LM).

múcura, adj/subst. (← cumanagota) (1) f. (Kol, Kub, Ven): hliněná amfora na vodu; (2) adj. (Kol): neobratný, neschopný, hloupý; (RAE). • (3) f. (← arw/karib) (Bol, Kol, Ven): hliněná urna; (4) (Kol): neschopný, hlupák; (5) (Kol): vačice opossum; ■ Syn.: *micuré, muca*; (MM, MS). • (6) (Bol, Kol, Ven): džbán či hliněná nádoba; ► obecně má velké tělo, dlouhé hrdlo a malou horní část bez zobáčku; (MM). • (7) (Kub): zadek, hovnice; př.: *tiene una mucura grande*; ■ Syn.: *cajón*; (DMC). • (8) (Per): rostlina (*Petiveria alliacea*); viz též: *anamú*; (9) (sevKol): hlava, palice, kebulce; viz též: *pensadera*; (10) (Pan): **zátěž, přítěž, povinnost, záležitost, o kt. je potřeba se postarat**; (11) **ser una ~**, lid. (Portor): být otrava, dotěra, přítěž; (DA).

mucurí, m. (1) (Bol): kořalka, pálenka; (AM).

mucurita, f. (← arw/karib) (1) (Ven): hliněná urnička; (MS). • (2) (Kol): láhev na kořalku; (MM). • (1) (Kub): viz: *múcura*; (DMC).

mucuto, m. (1) (Kol): pokladnička, úspory; (AM).

mucuya, viz: *mucuyita*; (DA).

mucuyita, f. (← may. *mucuy*, „hrdlička“) (1) (Mex): hrdlička *Chamaepelia parserina*; ► vyskytuje se na jihovýchodě Mexika; má tmavě kaštanovou barvu s černými proužky; (MM).

muda, f. (1) (Urug): sazenice; ► rostlina, která se vyjme z lesní či jiné školky, aby se mohla přesadit; (RAE). • (2) (Urug; Arg): záložní koně; př.: *una lucecita roja —de cigarro encendido—, al frente de la tropa, localizaba al jinete que servía de señuelo; y, con él, la tropilla de la muda que venía bufando, ansiosa por llegar a la aguada*; (RR). • (3) (Am): čisté spodní prádlo; (MM). • (4) (Salv): žena, kt. otěhotní hned po prvním porodu, aniž ještě začala znovu menstruovat; (5) (Pan): svlečená kůže užovkovitého hada; (DA). • (6) **entrar en** ~ (Mex): ztichnout, zmlknout; (MM). • (7) ~ **de ropa** (Kub): o ženě: oděná nalahko; př.: *esa está muda de ropa*; (DMC).

mudada, f. (1) (Andy, Am): stěhování, přestěhování; (2) (Salv, Nik): oblek, komplet; (3) (Salv): hadí kůže; (4) (Nik): převlékání, převléknutí; (RAE). • (5) (Guat; Hond, Nik, Ekv, Kub, Salv): šaty na převlečení; ► jen svrchní část oděvu; př.: *conforme a instrucciones entregué personalmente al susodicho Vich, de quien he procurado transcribir la declaración al pie de la letra, ochenta y siete dólares por el tiempo que estuvo preso, una mudada de casimir de segunda mano, un pasaje para Vladivostok; no tenía segunda mudada y, para amortizarlo, cooperaron dos campeños (campesinos); un día una camisa vieja y, el marido de Rufina, un pantalón muy usado, aunque limpio; también (María del Pilar) le mandaba (a Oliverio Castañeda), metida en una funda de almohada, su ropa de cama, y sus cosas de tocador; y colgada en una percha, una mudada limpia que ella dio a planchar; ¿qué es pes (pues), fiesta tendrás, Andrés? —me averigué la Mila que me preparaba la mejor mudada*; (RR).

mudador, m. (1) [Š: *cambiador*] (Chil): přebalovací podložka; ■ Syn.: *cambiador* (Arg, Urug), *pañalera* (Mex), *pañalero* (Ven); (EEA).

mudadora, f. (1) (Arg): stěhovací služba; (2) (Chil): viz: *mudador*; (DA).

mudai, m. (← map.) (1) (Chil): pálenka z kukuřice či ječmene; (AM).

mudar, tr. (1) odejít; viz též: *mandarse mudar*; (RR). • (2) (Kub): okrást; př.: *a ese pobre lo mudaron en una noche*; (DMC). • (3) (Mex, Nik, Pan, Kub, Portor): (o dítěti) vypadnout mléčné zuby a začít růst stálý chrup; (DA). • (4) ~ **la concha** (Ven): loupat se po opálení; (5) ~ **escama** (Am): svlékat kůži; (6) **múdate para otro cantón** (Kub): trhni si nohou; (7) **se le ~dó el color** (Chil): zbledl; (JD). • (8) **mandarse a** ~ (Pan, Per, Bol, Chil, Arg, Urug): změnit lokál, odněkud odejít nečekaně a znenadání; ■ Var.: *mandarse mudar*; (9) ~ **de estaca** (Guat): změnit adresu, přestěhovat se; (10) ~ **de catre** (Pan, Kub): odejít, přestěhovat se; (11) ~ **los colmillos**, venk. (Portor): dospět, dostat soudnost, rozum; (DA).

muday, viz: *mudai*; (DA).

mudencana, f., lid. (1) (Guat): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

mudenco, -ca, adj. (1) (StřAm): koktavý, koktající; (2) pošetilý, hloupý, nerozumný; (AM). • (3) **málo užív.** (Mex, Nik): tichý, nemluvný; (DA).

mudengo, -ga, adj. (1) (Per): nijaký, pošetilý, hloupý; (AM).

mudenquear, intr. (1) (Guat): ztrácet čas, proflákat čas; (2) potloukat se po ulicích; (DA).

mudería, f. (1) (Ekv): hloupost, pitomost; (JD).

mudo, m. (1) (Salv): pistole, revolver, kt. má zloděj tajně v držení; (DA).

mudo, -da, adj/subst. (1) (Ekv): hloupý, opožděný; (RAE).

mué, f. (1) (Kub): huba, pusa, ústa; (2) **no tiene ~es** (Kub): je úplně kolozubý; (JD).

mueble, m. (1) (Urug; Arg): nevěstinec, hodinový hotel; př.: *(...) él me agarró fuerte y empozó a besarme y entonces, pero recién esa noche, no antes, nos fuimos a un mueble (...)*; viz též: *amueblada*; (RR). • (2) (Portor): nepotřebná a neprodejná věc; ► mohou se tak označovat i neschopní lidé; v Guatemale se těmto lidem říká *muebles viejos*; (AM). • (3) vulg. (Arg): výrazná nevzdělaná žena; ► dělá ze sebe více, než je; (MM). • (4) (Urug): příbormník; viz: *seibó*; (EEA). • (5) (Arg): viz: *telo*; (NET). • (6) (Dom): sedací souprava; (DA). • (7) ~ **viejos** (Guat): nepotřební lidé; (MM). • (8) ~ **de cocina**, kuchyňský nábytek, viz: *gabinete de cocina*; (EEA). • (9) ~ **inútil** (Kub): člověk, kt. je ignorován při dělání nějakého důležitého rozhodnutí; (DA).

mueblero, adj/subst. (1) adj. (Am): nábytkový, nábytkářský; (2) m. (Am): nábytkář, výrobce nábytku; (JD).

mueco, -ca, adj/ subst., m/f. (1) m. (Kol): pohlavek; (2) f. (Kol): nemoc dobytka; (AM). • (3) m. (Kol): šťouchanec, štulec; př.: *prenderse a mucos*; (JD). • (4) adj. (Kol): bezzubý; nebo s některým zubem chybějícím; (5) **parecer mono haciendo ~as** (Nik): přehnatě gestikulovat; (DA).

muégano, m. (1) (Mex): druh zavařeniny; (2) druh kukuřičné placky; ► má obdelníkový či podlouhlý tvar, smaží se na tuku, potírá se hustým sirupem z cukrové třtiny; (3) šibal, darebák, lotr; (AM). • (4) (Mex): turecký med; (JD).

muela, f. (1) (Kub, Ven): klepeto členovců; (2) (Hond, Guat, Salv): budížkničemu, neschopná osoba zejména ve sportu; (RAE). • (3) m (Hond): lakomec, skrblický; (4) (Kub, Dom): podvodník; (5) (Kub): kumpán, komplic; (6) pl. (Mex): kdosi, pan XY; (JD). • (7) (Kub, Dom): konverzace, pokec (dlouhá a nudná); př.: *después de toda la muela nos despedimos y nos fuimos a dormir*; (8) (Kub): proslov, projev, řeč; př.: *el líder siempre pronuncia la misma muela*; ► slang; (RF). • (9) (Kub): svaly; př.: *tiene en los brazos unas muelas terribles*; (DMC). • (10) (Dom, Ven): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (11) (Chil): krádež, okradení klienta; ► realizovaná prostitutkou nebo jejím pasákem; (12) (Hond): popkorn s medem; (DA). • (13) **hacerse la ~** (Kub): předstírat, fňgovat; (14) **ser tantas ~s** (Ven): být odvážný, statečný; (15) **tener ~s** (Per): mít háček; (AM). • (16) **dar ~** (Kub): mlít pantem; (17) **darle a las ~as** (Chil): baštit, cpát se; (JD). • (18) **dar ~** (Dom): přesvědčit, přemluvit; př.: *Luis está dándole muela a su padre para que le preste el carro*; ► slang; (RF). • (19) **bajar ~** (Kub): zamilovat; př.: *en cuanto la vio le bajó muela*; (20) **caérsele a alguien las ~s** (Kub): nevědět si rady (s čím), neumět si poradit (s čím); př.: *si no se lo explicas bien, se le caen las muelas*; (21) **caérsele a alguien una ~¹** (Kub): mít velký zisk (z čeho), profitovat (z čeho); př.: *si quitan de la televisión los anuncios de la cerveza, se le cae una muela a la industria de la televisión*; (22) **caérsele a alguien una ~²** (Kub): ztratit kontakt; př.: *al morir Juan se me cayó una muela en el gobierno*; (23) **dar ~** (Kub): mluvit hodně; př.: *se pasa el día dando muela*; (24) **darle a alguien ~** (Kub): mluvit na někoho vlídně; mazat med kolem huby; př.: *si le das muela, te da el dinero*; ■ Syn.: *comerle a alguien el cerebro*; (25) **ser algo cuestión de mucha ~** (Kub): být na dlouhé povídání (co); př.: *el conseguir eso es cuestión de mucha muela*; (25) **ser víctima de una ~** (Kub): být obětí pomluv; př.: *él fue, desafortunadamente, víctima de la muela*; (DMC). • (26) **bajar una ~** (Kub): přesvědčovat; hustit do koho; ■ Syn.: *bajar una trova*; (27) **dar ~³** (Kub): viz: *baba, dar ...*; (28) **echar ~**, lid. (Kol): jíst; (29) **meter ~**, lid. (Kol): dát se do něčeho, zakousnout se; ► pustit se, přistoupit k nějaké záležitosti; (30) ~ **coca** (zápKol): zubní kaz na stoličce; (31) **buena ~** (Kol): jedlík, dobrý strážník; (32) ~ **vizca** (Guat): dlouhá nudná konverzace; (33) ~ **s de coyote** (Mex): pan XY; říká se to místo jména toho, jehož jméno se nechce vyslovit nahlas; (34) **botar la ~ del juicio** (Chil): přijít o panictví, získat první sexuální zkušenost; (35) **costar ~s** (Ekv, Bol): být něco obtížné; (DA).

mueladulce, adj/ subst. (1) (US): sladký zoubek, mlsoun; ► člověk, kt. má rád sladké; (DA).

muelear, intr. (1) (Kub): mlít pantem; mlátit hubou; (JD). • (2) (Salv, Nik): žvýkat; (DA).

muelero, adj/ subst., m/f. (1) m/f. (Guat, Per): zubní lékař; (AM). • (2) m/f. (Kub): žvanil, kecka, mluvka; př.: *ése un muelero; te vuelve loco con tanto que habla*; (DMC). • (3) adj/ subst. (Ven): lhář, člověk, kt. si vymýšlí; (DA).

muelle, m. (1) (Chil): stoh; (JD). • (2) (Pan, Dom, Bol): tlumič v dopravním prostředku; (DA). • (3) **atraca al ~ barón** (Kub): ano; př.: *¿me llevas a mi casa?*; —*atraca al muelle barón*; (4) **faltarle a alguien un ~** (Kub): chybět noha (komu); př.: *a Pedro le falta un muelle*; (5) **nacer acostado en un ~** (Kub): dostat hned špatnou náladu; př.: *no se le puede hablar, pues nació acostado en un muelle*; (DMC). • (6) **tener los ~s flojos** (Pan): mít větry, prdět, upšouknout si; (DA).

muellería, f. (1) (zápBol): autodílna opravující tlumiče; (DA).

muellero, m. (1) (Dom, Portor): přístavní dělník, nakladač; (DA).

muelón, -na, adj/subst., lid. (1) (Salv): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (2) (Salv, Guat): nepoužitelný, neúčinný (o člověku); (DA).

Muelona, f., myt. (1) (Kol): krásná žena s dlouhými vlasy, elektrizujícím pohledem a zuby připomínajícími dravou šelmu, která zničí jak člověka, tak krávu, nebo koně; protože neustále cení zuby, vypadá jako by se pořád usmívala; vychází po večerech ven a čeká u cest na muže, kteří na první pohled spatří přitažlivou ženu, ale jak se dostanou do užší blízkosti, tak je zuřivě rozkouše; skoro vždy napadá náruživé hráče, alkoholiky, násilníky a vyhýbá se místům, kde jsou novorozenci a těhotné ženy; (NET).

muelú, adj/ subst. (1) (Dom): dobrý řečník, člověk, kt. je schopný plynule navázat konverzaci a druhého obratně a lehce přesvědčit; ■ Syn: *mueludo*; (DA).

mueluda, f. (1) (Kol): ryba (Brycon moorei); ► až 50 cm dlouhá, má trojúhelníkové zuby; obvykle je olivové barvy, na hřbete zlatavá a po stranách stříbrná, na ocasní ploutvi má černý proužek, ostatní ploutve jsou purpurové; její maso je velmi ceněné; (DA).

mueludo, -da, adj. (1) (Guat, Salv): člověk s velkými zuby; (2) (Dom): viz: *muelú*; (DA).

muena, f (1) (Per): viz: *moena*; (DA).

muenda, f. (1) (Kol, zápVen): trest, výprask; ■ Syn: *apaleada, limpia*; (RAE, DA). • (2) (Kol): nakládačka; prohra; př.: *me dieron una muenda jugando ajedrez*; ► slang; ■ Syn: *apaleada*; (RF). • (3) **dar una** ~ (Kol): s náskokem někoho porazit; (DA).

muenga, f. (1) (Chil): otravování, obtíž, starost; (AM).

muengo, -ga, adj. (1) (Kub, Portor): o osobě či zvířeti: jednouchý, mající jedno ucho; (AM).

muequear, intr. (1) (Salv, Nik): šklebit se, dělat grimasy; (DA).

muequerío, m. (1) (Hond, Salv, Nik): škleby, úšklebky, grimasy (až přílišné); (DA).

muequista, m/f. (1) (Nik): člověk, kt. dělá šaškárny; (DA).

Muera, m. pl., myt. (1) (Kost): mytologická rasa obrů žijící na ostrovech, napadali vesnice, vraždili muže a ženy s dětmi unášeli, aby mohli přinášet lidské oběti ve svých pyramidách; historie vypráví o krásné princezně, která byla unesena tímto obrem na jeden z ostrovů, kde ji postavili na vysoký oltář s dalšími bůžky, dávali ji pít lektvary a uctívali ji lidskými obětmi; jedné noci princezna utekla a doplavala až do vesnice, kde potkala svého zaslíbeného válečníka, který byl odhodlán ji se svým vojskem vysvobodit, ale princezna po začarování obrů umřela; nešťastný válečník plaval po řece tak dlouho, než se mu jeho milá zjevila a dodala mu sílu obry zabít; (NET).

muercillo, m. (1) (Portor): křeč; ► u novorozenců; (AM).

muerdealmohadas, m., lid. (1) (Mex, Bol): zženštilce, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (DA).

muerdihuye, adj/ subst. (1) (Kub): neplatič; o člověku, kt. nesplácí své účty; (DA).

muere, m. (1) **ir al** ~, lid. (Arg, Urug): pustit se do téměř nesplnitelného úkolu; (2) **mandar al** ~ (Arg, Urug): zadat někomu nebezpečný, velmi těžký nebo jistý neúspěch předpokládající úkol; (DA).

muerganearse, zvrat. (1) (Ven), viz: *muerganizarse*; (AM).

muerganizarse, zvrat. (1) (Kol): zastarat, zůstat na skladě; (AM).

muérgano, adj/ subst. (1) m. (Kol): starožitnost, harampádí, stará veteš, staré haraburdí; (2) (Ekv): nemotora, neotesanec, neomalenec; (RAE). • (3) (Ekv): neprůbojný, lenivý kůň; př.: —*¿qué le pasará al muérgano ese? —preguntó Lastre; —nada —repuso el viejo desde la hamaca—; ese es un caballo loco*; (4) (Ven): tažné zvíře či jakékoliv jiné hospodářské zvíře; ► ve většině případů nepříliš prospěšné; př.: (...) *le eché látigo al caballo, un muérgano más flaco que un arpa* (...); (5) adj. (Kol; Ven, Ekv): osoba opovrženihodná, podlá, hanebná, nestydatá; př.: *no me toque, muérgano asqueroso —dijo ella; (...) Juan Vicente Gómez (...) no se rodeaba sino de carabobeños muérganos, les repartía monedas de cinco reales* (...); (RR). • (6) m. (Kol, Ven): ošklivý člověk; (7) (Kol, Ekv, Ven): něco opovrženihodného, bezvýznamného; (MM). • (8) m/f. (Ven): nešťastný, ubožák; př.: *ese grandísimo muérgano*; (BDE). • (9) (Pan, Dom, Kol, Ven, Ekv): odporný člověk, zmetek; viz též: *hijueputa*; (10) (Ekv, Dom): hrubý, vulgární (o člověku); (DA).

muerivives, spíše, pl. (1) (Kub: exil): potraviny; př.: *voy a comprar los muerivives*; ► kombinace slov *viveres* a *morir*, jež se zakládá na tom, že díky inflaci jsou ceny potravin vysoké; koupit potraviny znamená umřít pro ceny; (DMC).

muermo, -ma, adj/ subst. (1) m. (Kub, Dom, Pan): rýma; (JD, DA). • (2) m. (Pan, Dom, Portor): nosní infekce ptáků, zejména kohoutů; ovlivňuje dýchání; (3) adj. (vých a szPer): nemocný, slabý člověk i zvíře; (DA).

muerta, adj. (1) (Kub): viz: *mano*; (DMC). • (2) (Ekv): porézní, snadno rozbitelný kámen; (3) **¡~ la llora!** (Nik): konec, končíme; ► poukazuje na ukončení nějaké události, akce; (4) **comprar a precio de mula** ~ (Hond): koupit velmi levně, za babku; ■ Syn.: *comprar a precio de gallo muerto, comprar a precio de guate mojado*; (DA).

muertaje, m. (1) (Ven): velké množství mrtvých těl; př.: —(...) *cuanto español le caía en manos al general Arismendi lo hacía fusilar; ¡todas las mañanas había ese muertaje!*; (RR).

muerte, (1) **de** ~ (Kol, Ekv, Portor): smrtelně vážný; (2) ~ **de abanico** (Ven): nečekáná náhlá smrt kohouta na zápasech; (AM). • (3) ~ **blanca** (Am): otrava kokainem; (4) **a la ~ de un obispo** (Am): na svatého Dyndy; ■ Syn.: *cada muerte de obispo, por la muerte de un obispo*; (JD). • (5) **caerle uno arriba la ~ cruzando el Niágara en bicicleta** (Kub): přihodit se velké neštěstí (komu); př.: *con la muerte de mami me ha caído arriba la muerte cruzando el Niágara en bicicleta*; (6) **caerle uno arriba la ~ cruzando el Niágara en bicicleta**² (Kub): o nesympatickém člověku: přijít bez ohlášení bez pozvání; př.: *vino a visitarme Juan; me cayó arriba la muerte cruzando el Niágara en bicicleta*; (7) **la ~, mi hermano** (Kub): strašné!, příšerné!; př.: *se enfermó Juan; —la muerte, mi hermano*; (8) **ser alguien la ~** (Kub): být nebezpečný; př.: *no le des la espalda que ese individuo es la muerte*; ■ Syn.: *ser*

la mismísima muerte; (9) **ser algo la ~ en la bicicleta** (Kub): být špatné (co); př.: *eso es la muerte en bicicleta*; (10) **la ~ en cueros cruzando el Niágara en bicicleta** (Kub): složitý; př.: *llegar a la luna es la muerte en cueros cruzando el Niágara en bicicleta*; ■ Syn.: *ser la muerte en calzoncillos, en pelotas, en trusa*; (11) **ser la ~ en cueros¹** (Kub): být vynikající v (čem); př.: *¡qué comida más rica!*; *la cocinera que la prepara es la muerte en cueros*; (12) **ser una mujer la ~** (Kub): být velmi krásná; př.: *esa mujer es la muerte*; (13) **la ~¹** (Kub): to je teda novina; to je příšerné (tragické); př.: *se volvió a postular Pedro*; —*la muerte*; viz též: *patria*; (DMC). • (14) **la ~ en bicicleta** (Kub, Dom): agonie, zoufalství, beznaděj, vztek; (15) **la ~²** (Per, Bol, Chil): nejlepší ve svém oboru; (16) **de ~ lenta** (Nik, Kost, Pan, Ven): krásný, nádherný, výjimečný (o věci); (17) **creerse la ~** (Chil): považovat sám sebe v něčem za nejdůležitějšího, jedinečného; ■ Syn.: *creerse la raja*; (DA).

muertejo, -ja, adj. (1) (Ekv): lenošivý, líný; ► člověk předstírající nemoc, aby nemusel pracovat; (AM). **muertería**, f. (1) (Ekv): předstíraná smrt; (2) (Chil): pohřební ústav; (AM).

muertero, -ra, m/f. (1) (Mex, Ekv): funebrák, hrobník; ► osoba pověřená přípravou mrtvol před pohřebním obřadem; (RAE, DA). • (2) (Ven): velké množství mrtvých těl na jednom místě; samá mrtvola; př.: —*ésta es una guerra que va llegando a punto; ahora que hay ese muertero, ahora es que (cuando) es guerra; ¡la guerra es para matar gente! (...) — (...) yo me mamé con el general Bolívar la campaña desde Cúcuta hasta Caracas; ahí sí fue verdad que hubo plomo; por donde uno pasaba no quedaba sino el muertero; ése sí es un jefe*; (RR). • (3) (Kub): majitel pohřebního ústavu; (MM).

muertito, -a, m/f., lid. (1) (Am): nebožtík; př.: *ya por último le di una última patada al muertito y sonó igual que si la hubiera dado a un tronco seco*; (BDE). • (2) **nadar o hacer el ~** (Mex): ležet na znak ve vodě; ► mex. argot *caliche*; (EUM). (3) **de a ~** (Mex): neoponovat, být splachovací; ■ Var.: *de ~*; (DA).

muerto, -ta, adj/ subst. (1) m. (Portor): neprodejné zboží; (AM). • (2) m. (Kub): bdění u zesnulého; př.: *ir a tener un muerto*; (JD). • (3) m., pl. (Salv): boty; (4) m (Salv): starý dokument sloužící jako vzor pro nový (mezi vojáky); (5) m. (Kost, Portor): viz: *policía acostado*; (6) m. (Portor): keř; viz: *piragua*; (7) m. (Urug): zakopaný kůl u drátěného plotu; (DA). • (8) **echarse (tirarse) a ~** (Arg): nezaútočit, dělat mrtvého brouka; př.: *y los jefes acabaron por acostumbrarse al hombre que se tira a muerto; primero protestaron contra ese inútil; luego, hartos, le dejaron hacer, y el hombre que se tira a muerto florece en todas las oficinas, en todas nuestras reparticiones (negociados) nacionales*; (RR). • (9) **caminar para el ~** (Kub): jít si pro smrt; ► říká se to o člověku, který je statečný a čelí jakémukoliv útoku; (AM).

• (10) **echarse a ~¹** (Chil): ztratit veškerou naději, zahrabat se zaživa; (11) **echarse a ~²** (Arg): nehnout prstem pro něco; (12) **levantar un ~** (Arg): zaplatit účet, splatit něčí dluh; (MM). • (13) **~ de bola¹** (Ven): úplně mrtvý; (14) **caerse ~** (Mex): navalit prachy; (15) **un ~ sin doliente** (Kub): bezbranný jak nemluvně; (JD). • (16) **~ de hambre¹** (Mex): ubožák; ► mex. argot *caliche*; (INF). • (17) **a cualquiera le sale un ~ en la carretera** (Kub): to se může stát každému; př.: *yo no sé por qué eso te parece tan extraño si a cualquiera le sale un muerto en la carretera*; (18) **coger hasta caja de ~** (Kub): být velký sobec; př.: *ese amigo mío coge hasta caja de muerto; es igual que muchos*; (19) **desenterrar los ~s** (Kub): vzpomenout si; př.: *está saliendo de la enfermedad; está empezando a desenterrar los muertos*; (20) **echar el ~** (Kub): vinit, obviňovat, obvinít; př.: *yo se lo dije; a mí tú no me echas el muerto*; (21) **el ~ alante y la gritería atrás** (Kub): zaplatíš mi teď hned; př.: *te pago mañana; no señor, el muerto alante y la gritería atrás*; (22) **el ~ se fue de rumba** (Kub): není tu nikdo; není tu ani živáčka; není tu živé duše; př.: *oye, ¿y Pedro?*; — *el muerto se fue de rumba*; (23) **haber ~ grande** (Kub): říká se, když zemře důležitá osobnost; př.: *mira cuánta gente hay en la fueneraria; hay muerto grande*; (24) **hay ~s que no hacen ruido porque andan en alpargatas¹** (Kub): kdo je předem varován, je lépe připraven; př.: *ten los ojos bien abiertos que hay muertos que no hacen ruido porque andan en alpargatas/bicicleta*; (25) **hay ~s que no hacen ruido porque andan en alpargatas²** (Kub): je to liška podšitá; př.: *ganó porque hay muertos que no hacen ruido porque andan en alpargatas*; (26) **~ el perro, se acabó la rabia** (Kub): je po problému; mrtvý pes nekouše; př.: *yo te lo he dicho: muerto el perro se acabó la rabia*; (27) **ser del solar del ~ parado** (Kub): být z nízké sociální třídy; př.: *ese amigo nuestro es del solar del muerto parado*; (28) **se hace el ~ pero camina** (Kub): dělá mrtvého brouka; př.: *no te engañes, él se hace muerto, pero camina*; (29) **sopa que levanta un ~** (Kub): vydatná polévka, postaví na nohy i mrtvého; př.: *me sentí mal pero tomé la sopa que levanta un muerto*; viz též: *central; jeringa; matar; paso; sábana; velorio*; (DMC). • (30) **tirarse a ~¹**, lid. (Arg, Urug): přestat o sebe pečovat, zahálet; (31) **tirarse a ~²** (Dom): simulovat, předstírat fyzickou indispozici; ► vyhnout se tak práci; (32) **echarse ese ~ encima** (Dom, Ven, Ekv): vzít si na starost něco obtížného; (33) **llevar adelante su ~** (Nik): přijmout smrt blízké osoby, smířit se s úmrtím blízké osoby; (34) **ir ~**, lid. (Chil, Arg, Urug): nemít téměř žádnou možnost uspět; (35) **quedarse con el ~** (Chil): zůstat se zbožím, které nenalezlo kupce; (36) viz: *hijo, ser muchos*

los hijos del muerto; (37) **quedarse con un** ~ (Chil): narazit na neprodejné zboží; (38); ~ **el cuaco!** (Salv, Pan): konec, končíme; ► o nějaké akci, dát na srozuměnou, že už skončila; (39) ¿ ~, **quieres misa?** (Pan, Dom, Portor, Ven): dáš si, vid'?: ► v situaci, kdy se očekává, že nabídku ten, komu nabízíme přijme, protože danou věc má rád, nebo jí má nedostatek; (40) **cayendo el ~ y soltando el llanto** (Guat, Salv, Nik): hned, okamžitě, v mžiku; (41) **hacerse el ~ para que lo carguen** (Hond, Nik, Portor, Par): dělat ze sebe chudáčka, hrát si na oběť; (42) **no hay ~ malo**¹ (Salv, Ekv, Bol, Kol, Chil, Par, Arg): o mrtvých jen dobře; (43) **no hay ~ malo**² (Salv): příbuzní a přátelé si o zemřelém pamatují jen to nejlepší; (44) **se ven ~s cargando adobes** (Bol, Chil): poukazuje na to, že se mohou neuvěřitelné věci; (45) **tras el ~, las coronas** (Salv): pozdě bycha honit; ► je třeba něco udělat okamžitě; (46) ~ **de bola** (Dom): bez peněz; (47) ~ **de hambre**² (Kol): přehnaně šetřivý; (48) ~ **de borracho** (Chil, Par): ožralý, příšerně opilý; (49) ~ **caliente** (Ekv): chodící mrtvola, tělo bez duše, skleslý, sklíčený; (50) **comprar a precio de gallo** ~ (Hond): koupit levně, za babku; ■ Syn.: *comprar a precio de mula muerta, comprar a precio de guate mojado*; (51) **conocer al ~ que va a panteón**, málo užív. (Portor): znát finanční situaci ostatních z důvodů nějaké rodinné události; (52) **conseguir un buey** ~ (Portor): udělat výhodnou koupi; (53) **dejar el ~ boca arriba** (Salv): zapomenout na něco a muset se někam vracet; (54) **huele a ~** (Hond): novinář, kt. má na starost zprávy o úmrtích, vraždách apod.; (DA).

muesca, f. (1) (Kub): šklebení, grimasa; (JD).

muestra, f. (1) **departamento** ~ (Arg): ukázkový, vzorkový dům; viz též: *apartamento modelo*. (EEA).

muestra, f. (1) (Dom): menstruace; (DA).

muestrera, f. (1) (Chil): podnik zaměřený na zpracování minerálů v laboratoři; (2) pracovnice v textilním průmyslu; ► zaměřuje se na předvádění šatníku; (DA).

muezo, m (1) (střVen): tetanus u novorozenců; ► způsobený přestřížením pupeční šňůry; (DA).

mufa, f., hovor. (← it. *muffa*) (1) (Arg, Urug): plíseň, plesnivina, houba, vlhká skvrna; (2) (Arg, Urug): zápach plísně; špatná nálada, mrzutost; ■ Var.: *muffa*; (RAE, MS). • (3) m/f. (Arg): člověk, který ostatním přináší smůlu; př.: *Gualberto es un mufa, no lo invites al partido si quieres que tu equipo gane*; ► slang; (RF). • (4) (Chil, Arg, Urug): smůla, pech; viz též: *jodida*; (5) (Chil): izolující obal drátů vysokého napětí; (DA).

mufar(se), int/ tr., zvrat., lid. [Š: *enfadar(se), enojar(se)*] (1) intr. (Arg, Urug): rozzlobit (se), naštvat (se); viz též: *encojonar(se)*; (2) tr. (Arg, Urug): přinést někomu smůlu; (DA).

muffa, viz: *mufa*; (MS).

muffler, viz: *mofle*; (MS).

mufla, f. (1) (Kost; Chil, Ekv): výfuk automobilu; př.: *a la cola se agregaron varios cacharros de los muchachos; el más nuevo, sin guardabarros y con la mufla abierta; ¡cómo serían los otros!*; (RR).

mufla, m. (1) (Per): řiť, zadek; viz též: *cagón*; (2) viz: *mufla*; (DA).

mufoso, -sa, adj., málo užív. (1) (Arg, Urug): nošič smůly (o člověku i o věci); (DA).

mugre, adj/ subst. (1) adj. (Kol; Ven, Ekv, Kost): zamazaný, ušpiněný, nečistý, hodný opovržení; př.: *por parecer más fieles al supuesto origen popular del bambuco, muchos de estos compositores imaginan términos que los campesinos colombianos no han escuchado en su mugre vida; allá están las cornisas mugres agujereadas por los disparos; ¡silencio, mugres!*; (RR). • (2) (Chil): coura; (JD). • (3) (Mex, Ekv, Bol, Par, Arg, Urug): odporný člověk, zmetek (i o věci); viz též: *hijueputa*; (4) (Mex, Ekv, Bol, Par, Arg, Urug): zavrženíhodný člověk; (5) (Chil): pomluva, ponížení, potupa; (DA). • (6) **sacarse alguien la** ~¹, hovor. (Per): závažně se zranit, (7) **sacarse alguien la** ~², hodně se snažit, usilovat; (RAE).

• (8) **sacar(le) la ~ (a alguien)** [Š: *pegar contundentemente, dar una paliza*] (Chil, Per): dát ránu, uhodit, zbit; př.: *Miguel iba borracho y le sacó la mugre a un pobre mendigo que encontró*; (RF) (9) **sacar la** ~¹ (Pan, Per, Bol, Chil): naprosto porazit soupeře; ■ Syn.: *sacar la m*; (10) **sacar la** ~² (Bol): nutit někoho hodně pracovat; (11) **sacarse la** ~³ (Per): někomu hodně ublížit; (12) ~ **y uña** (Nik, Ven): viz: *uña y mugre*; (DA).

mugrería, f. (1) (Bol, Chil, Per): špína, skvrna, nečistota; (RAE).

mugrerío, m. (1) (Chil, Bol, Arg, Urug): špinavé místo; (DA).

mugrero, m. (1) (Mex): poházené, rozházené věci; (2) (Urug): viz: *mugrerío*; (DA).

mugriento, -ta, adj/ subst. (1) (Chil, Arg, Urug): zavrženíhodný, ničemný člověk; (2) (Chil): z nízké sociální třídy; (DA).

mugroso, -a, adj., lid. (1) (Mex): zamaštěný, umaštěný; př.: *y yo me sentí cohibido; íbamos todos muy mugrosos, pero pues en realidad uno no tiene la culpa*; (BDE). • (2) (Arg, Chil, Kol): zavrženíhodný člověk; (3) (Chil, Urug): nekvalitní věc; (DA).

mui, f. (1) (Kub): ústa; př.: *le di un beso en la mui*; ► z jazyka *chuchero*; (DMC).

muicle, m. (← nahua. *mohuitli* „modrý“) (1) (Mex): keř (*Jacobinia spicigera*): ► až 1,5 m velký, bohatě větvený, má chlupaté listy, trubkovité naoranžovělé nebo bledě červené listy a tobolekvitě plody; používá se v lidovém léčení; ■ Syn.: *micle*, *mohintli*, *moictle*; (DA).

muimuy, m. (1) (Per): jedlý korýš, dlouhý 3 až 5 cm; ► šedý; má krunýř v podobě kopýtko, žije v písku na útesech; ■ Var.: *muy muy*; (RAE).

muina, f., lid., (← *mohina*) (1) (Mex): vztek, zuřivost; př.: *según ella mi abuela murió de una muina que le hicimos pasar*; ► mex. argot *caliche*; ■ Var.: *muína*; (EUM). • (2) (Mex, Salv): obtěžování, otrava; viz též: *molesta*; (DA).

muinane, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Muinane; (2) příslušné adjektivum (muinanský); (3) jazyk kmene Muinane, patří do jaz. rodiny *bora* (dnes má asi 175-200 mluvčích); ► kmen žije v oblasti Arauca, na řece Caquetá; na kol. území se počet příslušníků etnika na počátku 20. stol. odhadoval na 2.000, kvůli tvrdé práci vykonávané při těžbě kaučuku se však počet rapidně snížil, v současné době se odhaduje na 547 příslušníků, pohybují se na území 2.040 ha; (S03, EA).

muino, -na, adj., lid. (1) (Mex): rozzlobený, naštváný; viz též: *encojonado*; (DA).

muisca, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Muisca; (2) příslušné adjektivum (muiskský); (3) jazyk kmene Muisca; ► nedochoval se, patřil do jaz. rodiny čibčea; kmen žije v oblastech Cota, Chía, Tocancipá, Gachancipá, Tenjo a Sebo; na kol. území se počet příslušníků etnika roku 1997 odhadoval na 1.859; (S03).

muisca, m. (1) (Am): indián kmene *Chibcha*; ► Španělé se s těmito indiány setkali na území Bogoty; (2) hlavní dialekt jazyka *chibcha*; ► tímto dialektem mluvili indiáni na území Bogoty; vymizel; (MM).

muítú, m. (1) (výchBol, svArg): hoko žlutozubý (*Crax fasciolata*); ► velký hrabavý pták, samec má černé peří s bílým bříškem, samice je okrové barvy, hlava a krk jsou černé; ■ Syn.: *pava pintada*; (DA).

mujarra, f. (1) (Portor): mořská ryba; viz: *mojarra*; (DA).

mujer, f. (1) (Ven): divoce rostoucí strom; (2) ~ **de la calle** (Am): prostitutka; (MM). • (3) **a esa ~ si se poncha le dan servicio gratis** (Kub): to je ale nádherná baba!; př.: *vi a la hermana de Pedro; si se poncha le dan servicio gratis*; ► *poncharse* se říká na benzínkách a znamená píchnout gumu/pneumatiku; u tohoto příkladu se tím myslí *ztratit dech* při pohledu na hezkou ženu; (4) **estar una ~ como la Guel Fargo**, (← angl. *Wells Fargo*) (Kub): být navlečená jako sněhulák; př.: *esa mujer es una ridícula; siempre está como la Guel Fargo*; (5) **estar una ~ como me la recetó el médico** (Kub): mít tělo Bohyně; př.: *Juana está como me la recetó el médico*; ■ Syn.: *meter una mujer un mojón*; (6) **ir una ~ con la escalera**, venk. (Kub): o ženě: mít hodně dětí na krku; př.: *por ahí viene esa mujer con la escalera*; (7) **la ~ de Mandrake el Mago** (Kub): velmi pracovitá a vždy krásná; př.: *ésa es la mujer de Mandrake el Mago; siempre peinada a pesar de lo que trabaja*; (8) **mandar una ~ una clase de Ebó** (Kub): mít velký zadek; př.: *¡qué clase de Ebó manda esa mujer!*; (9) ~ **que paga en especies** (Kub): o ženě: živí se jako prostitutka; př.: *esa mujer a todo el mundo le paga lo que le debe en especies*; (10) **no tener la ~ con qué sentarse** (Kub): nemít žádný zadek; př.: *esa mujer, a diferencia del resto de su familia, no tiene con qué sentarse*; ■ Syn.: *ser una mujer planchada*; (11) **quedarse una ~ como retirada del armí**; (←ang. *Army*) (Kub): na svůj věk vypadat dobře; př.: *está feliz pues se ha quedado como retirada del armí*; (12) **salir una ~ a la calle de listera** (Kub): hledat muže na vysoké úrovni a ve vysoké funkci; př.: *ella sale todos los días a la calle de listera; hasta ahora nada ha conseguido*; (13) **ser como la ~ de la diligencia** (Kub): mít velký klitoris; př.: *dice que no le gusta porque ella es como la mujer de la diligencia*; (14) **ser la ~ de un chino** (Kub): být z nízké sociální vrstvy; př.: *esa es la mujer de un chino; se nota en los modales bajos*; (15) **ser una ~ alborotadita** (Kub): být nestydatá koketa; př.: *ella era una mujer alborotadita; después de mayor ha cambiado*; (16) **ser una ~ como la bandera** (Kub): být svobodná a svrchovaná, suverénní; př.: *el marido no podrá con mi hija porque ella es como la bandera*; ► kubanismus se pojí s kubánskou vlajkou; (17) **ser una ~ como una rana con sal**, venk. (Kub): nestát za zlámanou grešli; být žena naprosto k ničemu; (18) **ser una ~ de vitrina** (Kub): být jak figurína z výlohy; (líbit se ženě, když se na ni dívají, ale ne když na ni sahají); př.: *es coqueta, pero al mismo tiempo es una mujer de vitrina*; (19) **ser una ~ una invitación al vals** (Kub): být velmi krásná; př.: *esa mujer es una invitación al vals*; (20) **ser una ~ un cascabel** (Kub): být pořád ještě kus; př.: *yo todavía soy un cascabel*; (21) **ser una ~ un chino viandero** (Kub): být šlapka; př.: *esa mujer es un chivo viandero*; (22) **ser una ~ un central azucarero** (Kub): pelešit s mnoha muži; př.: *tu vecina de enfrente es un central azucarero*; (23) **ser una ~ como los plátanos** (Kub): být falešná jako pěťák; př.: *esa mujer es como los plátanos; ¡cómo engaña!*; (24) **ser una ~ «top chois»**¹ (Kub): být velmi inteligentní; př.: *¡cómo no iba a quedar la primera en el concurso de inglés si ella es topo chois!*;

(25) **ser una** ~ «top chois»² (Kub): být velmi krásná; př.: *¡qué cuerpo!*; *ella es top chois*; (26) **ser en el Departamento de Carnicería, una** ~ «Top Chois» (Kub): být velmi krásná; př.: *mi hermana en el Departamento de Carnicería, es top choise*; (27) **ser una** ~ **un mango biscochuelo** (Kub): mít krásnou tvář a postavu; př.: *esa mujer es un mango biscochuelo*; *¡cómo me gusta!*; (28) **ser una** ~ **de tiempo doble** (Kub): být šíleně tlustá; př.: *ella es una de tiempo doble*; *cuando sea mayor va a ser muy gorda*; ■ Syn.: *ser una mujer multiplicada*; (29) **tener una** ~ **una goma de repuesto** (Kub): mít druhého manžela; př.: *esa mujer tiene otra goma de repuesto*; *¡qué descarada!*; (30) **tener una** ~ **el rabo bajo tierra** (Kub): být vdova; př.: *esa mujer tiene el rabo bajo tierra*; (31) **tener una** ~ **puesta la luz roja** (Kub): přijet rudá armáda (menstruace), mít krámy; mít návštěvu z Červeného Kostelce; př.: *mi mujer tiene puesta hoy la luz roja*; (32) **tener una** ~ «Kadillac» **un detrás** (Kub): mít pompézní, okázalý zadek; př.: *esa mujer tiene un Kadillac detrás*; ■ Syn.: *tener tremenda batea*; (33) **tener una** ~ **un marido oficial y también su cabito** (Kub): mít milence; př.: *esa mujer tiene su marido oficial y también su cabito*; (34) **tener una** ~ **un tipo que pide una escoba, un balde y el delantal** (Kub): mít týpka hodného opovržení; (DMC). • (35) **ponérselo a una** ~ (Dom): mít milostné plotky se ženou; (36) **ser una** ~ **patriota**, lid. (Mex): být prsatice, prsatka, kozatka; (37) **tener una** ~ **pluma(s)** (Hond, Portor): být lesbička; (38) ~ **blanca** (Portor): marihuana; viz též: *juana*; (39) ~ **de cortina**, (Dom): prostitutka pro vysoké sociální vrstvy; (40) ~ **de la vieja guardia**, (Portor): stará prostitutka; ■ Syn.: *mujer pasá de moda*; (41) ~ **que josea** (Portor): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (42) ~ **de carrera** (Kub): prostitutka; (43) ~ **de ñeque** (Hond, Salv, Nik, Bol): statečná a pracovitá žena; (44) ~ **mosca** (Chil): žena, kt. stále říká něco nevhodného, nepatřičného; (45) ~ **orquesta** (Kol): žena schopná zvládat několik věcí najednou; (46) ~ **de asiento** (Pan): (o muži) jeho manželka; (47) **hacer el daño a una** ~ (Nik, Dom, Portor): odponit ženu; (DA).

mújer, f. (1) (Guat): žena, manželka; (DA).

mujerage, m. (1) (Arg): skupina žen; viz též: *hembraje*; slang *lunfardo*; (NET).

mujeral, m. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik, Pan): viz: *mujerage*; (DA).

mujeranga, f., i despect. (1) (Kub: exil): žena na vrcholu komunistické moci; př.: *ésa es una mujer mujeranga*; (DMC).

mujerazo, m., lid. (1) (Chil): schůze, schůzka, setkání žen; (DA).

mujerear, intr. (1) (Kost): o člověku: běhat za ženami, být milovníkem žen; (RAE). • (2) (Per; Kol): mít zálibu v ženách, flámovat se ženami; př.: (...) *todos los hombres, cual más, cual menos, mujerean y maltratan*; (RR).

mujerencón, m. (1) (Hond): hezká vysoká žena; (DA).

mujerengo, adj/subst. (← port. *molherengo*) (1) m. (StřAm, Arg, Urug): homosexuál, teplouš; (2) adj. (Arg, LaPla): sukničkářský; (MS). • (3) adj. (Am): zženštilý; (JD).

mujerengue, adj/subst., lid. (1) (stř a jižBol): zženštilce, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (DA).

mujereo, m. (1) (Chil): sukničkář, děvkař; ► *vyžívá se v tom zejména pokud je ženatý*; (DA).

mujererío, m. (1) (Arg, Mex): skupinka žen; (MM).

mujerero, adj. (1) (Ekv; Mex, StřAm, Kol, Ven, Per, Chil): záletnický; záletník, sukničkář; př.: *...pero volviendo al sargento Lastre, ¡hombre berraco era! ¡y qué mujerero, el maldito! por una mujer blanca daba la vida*; (RR). • (2) (Ven): ženské; (JD).

mujerón, m. (1) (Am): vysoká korpulentní žena; (MM). • (2) (Am): krásná, přitažlivá žena; (3) (Pan): mladá slečna; ► *dívka, která právě vyrostla a změnila se v ženu*; (DA).

mujerota, f. (1) (Portor, Dom): krásná žena; viz též: *mujerón*; (DA).

mujó, -**ja**, adj/ subst. (1) (výchVen): stádo šedivých krav; (DA).

mujó, adj/subst. (1) (← keč. *mujó*, „semínko“); (2) **cherle** ~ (← keč. *ch'ílay*, „zbavit lusků“) lid. (Bol: Chuq): hubeňour; ■ Syn.: *sullu*; (LM).

mujú, m. (1) (jvMex): strom, viz: *hujé*; (DA).

mukera, f. (← keč.) (1) (Bol): žena, která vyrábí *muco*; (MS).

mukero, m. (← keč.) (1) (Bol): vrabec; (MS).

muki, m. (1) (Per): skřítek obývající doly; ■ Syn.: *muqui*; (DA).

muko, m. (1) drcená kukuřice, viz: *muco*; (MS).

mula, -**lo**, adj/ subst. (1) lid. (Kub): homosexuál, gay; (2) vulg. (Ekv): pašerák drog v malém množství; (RAE). • (3) (Arg): pohlavní nemoc; př.: *yo me acuerdo cuando apenas te saqué de perdedora / y una cama en el Fernández (hospital de Buenos Aires) para curarte te palmé / porque un novio de esos lindos, de esos Bebés que hay ahora, / te encajó esa hermosa mula, reservada y pateadora, / (...)*; (4) (Kub): černošský buben *congo*; př.: *el (baile) que más recuerdo es la yuka; en la yuka se tocaban tres tambores*:

*la caja, la mula y el cachimbo, que era el más chiquito; (...) tres tambores la formaban (la orquesta); el cachimbo, que es el tambor que marca; la caja, que es el más sonoro, que da los golpes, y la mula que lleva el compás; (5) (Par; Arg, Urug): v ýmysl, lež, úskok, napálení; př.: (...) tantas veces me habían arrimado cosas que no había hecho; sin embargo, aquí no había mula; esos ojos, la boca, casi con el mismo bigote, la inclinación de la cabeza; (...) diría que era yo mismo; — ¡y las historias que tuve que inventar!... a mamá le dije que la había robado en el momento de embarcarse con sus tíos para Europa... una mula más grande que una casa; viz též: mentolina; (6) (Kost, Kol): drogový dealer; př.: la mayoría son correos o mulas de organizaciones encargadas de introducir pequeñas cantidades de cocaína; (7) (Mex): dominová kostka se dvěma stejnými čísly; př.: con la otra mano voltea la mula de doses y la empuja suavemente por encima del mármol; (8) (Pan): tahač či traktor; ► tahá plavidla ve zdymadlech Panamského průplavu; př.: uno de los apartos más conocidos y singulares del canal de Panamá son las locomotoras eléctricas de las esclusas, mejor conocidas como mulas, que operan a lo largo de los muros de las esclusas; (9) adj. (Per): líný, jankovitý, lenivý; př.: — (...) para eso te he encargado que me vigiles todo, ¿has oído?, todo, especialmente a ese condenado de Aureliano, a quien voy notando, de poco tiempo a esta parte, un poco mula para el trabajo; (MM). • (10) (Mex): neprodejně zboží; (11) (Guat, Hond): stud; hněv, zlost; (12) (Kost, Bol): opilost, opice, opilý; (13) (Mex): poduška, polštářek; ► používají ji nosiči, aby se nezranili; (14) lajdák; (15) (Bol, Chil): dětská hra; ► děti udělají kruh (říká se jim *mulas*), uprostřed kruhu je tzv. tygr, který má za úkol vytrhnout jednoho z tzv. *mulas* z kruhu; když se mu to podaří, vymění si role; (16) objemová míra; ► čtvrt lahve; (17) láhev s koňakem; ► brává se s sebou na cesty; (18) (Kol: Antioquia): dýmka; (MM). • (19) f. (Am): napařování, vytahování; (JD). • (20) (Pan): tvrdohlavec, umíněnc; viz též: *uma turu*; (LM). • (21) (Bol): sterilní žena; (22) (Bol): stará prostitutka; (23) (Bol): člověk, který převáží drogy ve vlastním těle; (HB). • (24) (Chil): imitace; př.: *el traje Armani que tiene Ismael es mula*; (RF). • (25) (Mex): sobec, egoista; (26) (Mex): těžko prodejné zboží; (AHM). • (27) (Guat, Nik, Dom): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (28) (Pan, Kol, Ekv): kamion pro přepravu těžkého nákladu; (29) (Chil): nekvalitní droga; (30) (Hond, Nik): velký, svalnatý člověk; (31) (Pan): rozměrný kontejner; (32) ryba, chrochtal bělopásý; viz též: *mariquita*; (DA). • (33) ~ (**mulita**) (Per; Bol): žena žijící s knězem; ► v období zlatého věku se hlavně ve Španělsku užívalo mnohem více *mula*; věřilo se, že trest za své hříchy žena odpyká potulováním se po nocích převtělena v mulu; př.: *el venerable párroco acostumbraba ir de tertulia todas las noches en pos de la jícara de soconusco (chocolate), a casa de una señora de muchos respetos; a poco de tales visitas apareció el cartelillo: / mula de cura / tiene herradura; — ¡yo no quiero ser mula! ¡dicen que las mulas van al infierno! yo no quiero ir al infierno! (...) ¡¿qué quieres, mula arrecha?! ¡yo no tengo hermana como tú!* (34) **cuando la ~ tumba a Genaro** (Kub): v těžkých chvílích; př.: (...) *este último (el hechicero nigromante), precisamente por brujo, no ha dejado de ser un personaje muy solicitado, igualmente influyente, poderoso en ocasiones, pues se le va a buscar cuando la mula tumba a Genaro (...); (35) mala ~ (Am): souložnice faráře, viz: *alma, Alma Mula*; ■ Syn.: *mujer ~ , ~ ánima, ~ sin cabeza*; (RR). • (36) **devolver la ~** (StřAm): o platit stejnou mincí, pomstít se; (37) **echar la ~** (Mex): vynadat, urazit; (38) **hacerse uno de ~s** (Guat): profitovat z práce; (39) **montar la ~** (Guat): rozzlobit se, naštvat se; (40) **meter la ~** (Arg, Urug): podvést, oklamat; (41) **ponerle a uno una ~** (Hond): dopálit někoho, rozhněvat ho; (42) **ponerse uno una ~** (Kost): opít se; (MM). (43) **ser una ~ para el trabajo** (Mex): být do práce jak drak; (JD). • (44) **bajar de la ~¹** (Ven): platit za něco, co by mělo být zadarmo, nechat se natáhnout, oškubat; př.: *¡nos bajaron de la mula! nos salieron con que los pases para el cine que traíamos no eran válidos*; (45) **bajar de la ~²** (Ven): být loupežně přepaden; př.: *bajaron de la mula a dos turistas que viajaban a La Guaira*; ► slang; (RF). • (46) **esas ~s no entran en mi corral** (Bol): Těmhle lžím nevěřím!; ► bol. argot *coba*; (HB). • (47) **ahí fue donde la ~ tumbó a Genaro**; venk. (Kub): stalo se něco nečekaného; př.: *todo iba bien pero llegó su mamá, y ahí fue donde la mula tumbó a Genaro*; (48) **como una ~** (Kub): hodně; př.: *gritó como una mula (un mulo)*; (49) **espantar la ~** (Kub): vzít do zaječích; př.: *robo aquí espanto la mula seguido por la policía*; (50) **la ~ que corcovea no sirve para carretón** (Kub): ten kdo nemá věci zorganizované, ztroskotá; př.: *no hagas eso así a la ligera; la mula que corcovea no sirve para carretón*; (51) **ser ~ de carretón** (Kub): být tupý, zbedněný; př.: *tú no entiendes esto; tú eres mulo de carretón*; (52) **si no es ~ come en lata** (Kub): nabeton je to homosexuál; př.: *parece mentira que tú seas tan tonto; el hermano de Juan si no es mula come en lata*; (53) **si no es ~ sabe dónde está el cubo** (Kub): je to přihrátej buzík; př.: *ése si no es mula sabe dónde está el cubo*; ■ Syn.: *si no come gofio sabe dónde está barril*; (54) **sudar como una ~ vieja** (Kub): být zpocený jako vrata u chlíva; př.: *Juan suda como una mula vieja*; (55) **tener algo como ~ de feria** (Kub): být ověšený jak vánoční stromeček; př.: *tiene a la querida como mula de feria*; viz též: *anormal*; (DMC).**

• **(56) ~ del diablo**: kudlanka nábožná; viz též: *matacaballos*; **(57) bajarse de la ~**, lid. (Ven): nechat se ošálit; platit za službu, která by měla být zdarma; **(58) caer como patada de ~** (Hond, Nik, Pan, Portor): nesednout (o jídle nebo o lidech); **(59) meter la ~¹** (Bol, Chil, Arg, Urug): lhát, podvádět, klamat; **(60) meter la ~²** (Bol, Chil): omotat si kolem prstu; ► snažit se zapůsobit na někoho, nebo něco ospravedlnit, prostřednictvím falešných činů nebo nejistých argumentů; **(61) ser ~ sin freno** (Dom, Hond, Nik): být jak utržený ze řetězu; být bez zábran; **(62)** viz: *cerrado, -da, ser más cerrado que el culo de una mula*; **(63)** viz: *patada, ser patada de mula*; **(64) ~ de silla** (Hond): mula využívaná pouze na ježdění; **(65) ~ de maneada**, venk. (Ven): bájně zvíře, které se prý po nocích prochází se svázanými předními nohama; **(66) ~ prieta** (Nik): mula s černou srstí; **(67) a precio de ~ muerta** (Hond, Nik): velmi levně, za babku; ■ Syn.: *comprar a precio de mula tuerta*; **(68) ~ de borracho** (zápBol): opilec; **(69) bueno le dijo la ~ al freno** (Hond, Nik, Urug): to říká ten pravý; **(70) esa ~ es mi macho** (Hond, Nik, Kost): poukazuje na něčí tvrdohlavost; **(71) la mejor ~ no se echa** (Salv, Nik): o něm bych neřekl, že půjde z kola ven; ► poukazuje na to, že ten, o kom jsme si mysleli, že bude nejlepší a nějakou výzvu zvládne, to nezvládl; **(72) vender a precio de ~ tuerta**: prodat levně; **(73) parir la ~** (Hond, Salv): stát se něco neslychaného, neuvěřitelného; **(74) caer ~** (Kost): hrát drsně (ve fotbale); (DA).

mulada, f. **(1)** (Mex): oslovina, oslovství; (JD). • **(2)** (Hond, Salv, Nik): stádo mul; ■ Syn.: *mulaje*; (DA).

mulaje, m. **(1)** (Mex): stádo mul; (JD).

Mulánima, f., myt. **(1)** (Arg): zruďná žena odsouzená za svoje hříchy; běhá po vesnicích a její blízkost značí strašlivý hluk, jakoby za sebou tahala řetězy; z očí a úst jí šlehají plameny; zabíjí lidi ušlapáním, nebo pokousáním; je možné ji spatřit jen v noci a má podobu mezka; (DML).

mulañe, m/f., hanl. **(1)** (Kub): mulat, mulatka; př.: *ella es una mulañe; mira junto al nacimiento del pelo*; (DMC).

mulata, f. **(1)** (Ven): epifytní orchidej; př.: *florecean las orquídeas (...) de las cepas adheridas a los troncos de los árboles (...) surgían profusas corolas de variadas formas y matices: la flor de mayo blanca, rara y preciosa, (...) la flor lívida, semejante a una araña repleta de sangre succionada, de la mulata, que sólo medra en los claros de sol; / aquella aparición de las orquídeas que empezaban a abrirse con los soles floridos de abril y duraban hasta que mayo moría, era para Carmen Rosa una vacación espiritual dentro de su monótono vivir casero*; (RR). • **(2)** (Kol: Riohacha): zvětšenina slova *mula*; ■ Var.: *mulaza, mulota*; (MM). • **(3)** (Guat): ostálka sličná (*Zinnia elegans*); viz: *mal de ojo*; **(4)** rostlina, viz: *chula*; (DA).

mulatada, f. **(1)** (Chil): vztek, zlost vlastní mulatům; (MM).

mulataje, m. **(1)** (Am): dav, zástup mulatů; **(2)** skupina mulatů; (MM).

mulatear, intr. **(1)** (Chil): tmavnout, začít černat (o zrajícím ovoci; (RAE). • **(2)** (Kub): bavit se s mulatkami; (AM).

mulatería, f. **(1)** (Kub, Dom): viz: *mulataje*; (DA).

mulatero, m. **(1)** (Kub): člověk, který má rád mulatky; (MM).

mulatilla, f. **(1)** (jižMex): keř (*Euphorbia schlechtendalii*); ► až 5 m vysoký keř, má jemnou a lámavou kůru, široké oválné listy s plným okrajem, plodem jsou tobolky, produkuje jeden s typů kaučuku; ■ Syn.: *nilungaña, sacchacá*; (DA).

mulato, adj/ subst., m. **(1)** m. (JižAm): stříbrná ruda; ► je tmavá nebo má zeleno-měděnou barvu; tento výraz se nepoužívá v Chile ani v Perú; (AM). • **(2)** adj/ subst. (Kub aj.): týkající se mulata; **(3)** mulat; př.: *el alboroto de las mulatas servidoras*; (BDE). • **(4)** (Kub): kámo; viz též: *chaveo*; (DMC). • **(5)** (Guat, Hond): strom, viz: *palo marimba*; **(6)** m. (Mex): drozdec modrý (*Melanotis caerulescens*): ► až 30 cm velký pták tmavě šedé barvy; má červené oči a černý zobák a nohy; **(7)** m. (Kol): strom (*Pollalesta discolor*); ► až 8 m vysoký, bohatě větvený, má střídavé kopinaté listy a drobné kvítky seskupené do tvaru slunečniku; (DA).

mulcar, tr. **(1)** (Chil): vyrábět hliněné nádoby; ► vymodelovat je z hlíny, natřít je a vložit do ohně; **(2)** spálit prádlo při žehlení; (AM).

mulco, m. **(1)** (Guat): malinký klas kukuřice; (AM).

muleado, -da, adj. **(1)** (Hond): (o věci) transportovaný na hřbetu muly; (DA).

mulear, intr/ tr., lid. **(1)** (Salv): pracovat, makat, dít (se); viz též: *negrear(se)*; **(2)** tr. (Bol, Urug, Arg): ošidit, oklamat, podvést; viz též: *empaquetar*; **(3)** intr. (Hond, Salv, Nik): převážet drogy; **(4)** (Pan): hodně chodit, uondat se; **(5)** intr. (Hond): pracovat s mulami; **(6)** tr. (Nik): vybírat si pouze ty nejlepší větvičku při sklizení kávy; (DA).

muleco, viz: *muleque*; ■ Var.: *mulecón*; (MS).

muleles, m., pl. (1) (Kub): krámy, harampádí, haraburdí; (AM).

mulengue, m. (1) **dar** ~ (Kub): mazat med kolem pusy; př.: *a Pedro, para que te dé la comida, hay que darle mucho mulengue*; ► jazyk *marielitů*; ■ Syn.: *dar muela*; (DMC).

muleque, m. (← afr.) (1) (Kub, Arg): africký otrok ve věku 6 až 10 let; ■ Var.: *moleque, muleco, mulecón*; (RAE, MS). • (2) (Arg, Kub, Urug): barevné dítě; (3) **dar** ~ (Kub): zabit; (MS). • (2) (sevArg, Urug): dítě, děčko; viz též: *nené*; (DA).

mulera, f. (1) (vých a zápKol): poncho z tenké a odolné látky; ► používá ho mezkář v nepříjemném počasí a také slouží jako příkrývka hlavy pro mulu, na kt. je nakládán náklad; (DA).

mulerío, m. (1) (Hond): stádo mul; (DA).

mulero, -ra, adj/ subst., m/f., hovor. (1) adj. (Arg, Urug): lhář; (RAE). • (2) m. (Pan): důtka, bič, klacek; (3) adj. (Arg): upovídaný, chvástavý, fanfarónský; (AM). • (4) adj. (Arg): podvodník, nesolidní, zadlužený člověk; viz též: *chancho*; slang *lunfardo*; (NET). • (5) m/f. (Nik, Dom): člověk najatý na transport drog; (6) m/f. (Hond): zloděj aut; (7) m/f. (Nik): pašerák zboží; (8) m/f. (Nik): člověk, kt. si při sklizni kávy vybírá ty nejobsypanější rostlinky a zároveň takové, kt lze snadno ustríhnout; (9) m. (Kol): řidič amerického kamionu; (DA).

muleta, f. (1) **el andoba de las ~s** (Kub): viz: *andoba*; (2) **tener una ~ entre las patas** (Kub): mít velký penis; (DMC).

muletas, f., pl. (1) (Hond): elektrický přístroj užívaný v dolech; ► zahrnuje sondážní vrták a automatický spouštěč dynamitu; (DA).

muletilla, f. (1) (Pan): kmen stromu; ► používá se jako podpěra betonové jímky; (DA).

muleto, m. (1) (Pan): králík lesní (*Sylvialagus brasiliensis*); (DA).

mulín, m. (1) (Hond): svalnatý člověk; (DA).

mulinillo, m (1) (Mex): strom; viz: *molinillo*; (DA).

mulisa, f. (1) (Per): píseň; ► druh tzv. *yaraví*, což je melancholická melodie inckého původu, která je doprovázena indiánskou flétnou; ■ Var.: *muliza*; (AM).

mulita, adj/subst. (1) adj., venk. (Arg): zbabělý, bojácný, bázlivý; (2) f. (Arg): malý pásovec; ► bojácný a ustrašený, s podlouhlou hlavou a dlouhýma ušima ležícíma dozadu, jeho maso je jedlé; (RAE). • (3) m/f., i adj. (Arg; Urug): nedbalý, nezkušený, zbabělý; př.: *el que no sabe, no gana / aunque ruegue a Santa Rita; / en la carpeta (tapete verde) a un mulita / se le conoce al sentarse; / y conmigo, era matarse, / no podían ni a la manchita*; (4) f. (Per): malá sklenička na pálenku, štamprdle; př.: *rajas era un zambo viejo y apenas se entendía lo que hablaba; todo el tiempo pedía mulitas de pisco; iba y venía de grupo en grupo, brincando, bailoteando, picoteando de las copas y botellas, sirviendo mulitas de pisco y a ratos imitando a un oso*; (5) f. (Per; Bol): žena (hospodyně) žijící s knězem; viz též: *mula* (častěji užívaný tvar); př.: —(...) *¿y (qué traes) para doña Santosa? ¿qué le diré a la mulita del taita cura cuando me pregunte por lo de ella?*; (RR). • (6) [Š: *armadillo*] (Urug): pásovec; ■ Syn.: *armadillo* (Arg, Mex, Urug), *quirquincho* (Chil), *tatú* (Urug), *cachicamo* (Ven); (EEA). • (7) (Ven, Per): placatka na alkohol; (8) (Per): míra odpovídající čtvrtině litru; (9) (Bol): viz: *tabú bola*; (10) (Portor): chrochtal bělopásý (ryba); viz též: *mariquita*; (DA). • (11) ~ **del diablo** (Kost): kudlanka nábožná; (JD). • (12) **la ~ corcovea**, málo uživ. (Dom): poukazuje na to, že se daná situace zkomplikovala; (DA).

mulito, m. (← *matagalpa mulu*) (1) (Mex): krocán; ► pokud žije divoce v přírodě, může dosahovat výšky až 1 m, délky 130 cm od špičky zobáku po konec ocasu, rozpětí křídel až 2 m a váhy až 20 kg; samice je o trochu menší než samec, ale ve všem ostatním jsou si velice podobní; peří mají hnědozelené, na konci křídel a ocasu mají bělavé skvrny; zdomácnělý druh se liší od divokého tím, že je menší a má jiné zbarvení peří (černé, plavé nebo bílé); (RAE). • (2) (Mex): vtipné označení pro krocana; (AM).

mulix, adj., málo uživ. (← *may*) (1) (jvMex): kudrnatý; (DA).

muliza (mulisa), f. (1) (Per): píseň podobná *yaraví* (indiánská píseň); ► zpívají ji honáci mul; př.: *Dionisio se había vuelto a aislar en algún ensueño y, con los ojos entrecerrados, canturreaba bajito una de esas mulizas que entonan los muleros para distraer el aburrimiento en sus largos recorridos*; (RR).

mullaca, f. (1) (Per): mochyně (rostlina); viz: *pacanil*; (DA).

mullapa, f., lid. (1) (Ekv): peníze, prachy; viz též: *plata*; (2) venk. (jižEkv): do kuličky zašmodrchaná věc; (3) (Ekv): uzlíček, měšeč na peníze (u venkovanů nebo bezdomovců); (DA).

mullo, m. (← keč *mullu*) (1) (Ekv): korálek na růženci; (2) korálek na náhrdelníku; (RAE). • (3) (Ekv): skleněný korálek, cetka; (AM).

mullpa, m/f. (1) f. (← keč. *mullpha*, „červotoč“) lid. (Bol: Valleg): prohnilé dříví; (2) m/f., lid. (Bol: Valleg): osoba bez citu v končetinách; (LM).

mullu, m. (1) (← keč. *mullu*, „mořská škeble“) lid. (Bol: Chuq): talisman; ► pro lásku a bohatství; vyroben z kovu, kosti nebo omastku; (LM).

mulo, m. (1) (sevPer): velká nádoba; (AM). • (2) (szPer): hliněná nádoba na skladování pálenky *chicha*; (DA). • (3) **ser un** ~ (Kub): být jako rybička; (JD). • (4) **gritar como un** ~ (Kub): řvát, křičet nahlas; ■ Var.: *gritar como una chiva*; (DMC). • (5) **dar** ~¹ (Portor): cítit; ■ Syn: *fiero, dar ...*; (6) **dar** ~² (Kost): vytahovat se, vychloubat se; ■ Syn: *fieros, hacer ...*; (DA).

mulón, -na, adj. (1) (Chil, Per): o dítěti: opožděné v mluvení; (2) blábolivý, špatně vyslovující; (3) (Per): o člověku: neschopný vykonávat základní úkony, činnosti; (AM). • (4) (Am): koktavý; (5) (Per): přihlouplý; (JD). • (6) (Nik, Kost, Per, Bol): korpulentní člověk; (DA).

mulquitada, f. (1) (Salv): velké množství kukuřičných klasů; (2) (Salv): skupinka dětí; (DA).

mulquite, m. (1) (Salv): malý kukuřičný klas (špatně sklizený); ■ Var.: *molcate, mulco*; (RAE, AM).

mulquitera, f. (1) (Salv): velké množství kukuřičných klasů; ■ Syn.: *mulquitada*; (DA).

multa, f. (1) pokuta, viz: *infracción*; (EEA). • (2) (Portor): druh pnoucí se rostliny; ► její malé, kulaté, černé plody zvané také *morta* či *murta* jsou potravou pro určité druhy ptáků, např. slavíků; užívají se na přípravu rumu (*ron con multa*); př.: *se pasó mamplé (ron corriente) con multa y café negro*; (RR). • (3) (Kub): příplatek za zboží ve státním podniku; (DA). • (4) **poner (pasar una)** ~, udělit pokutu; viz: *infracción, levantar infracción*; (EEA).

multar, tr. (1) udělit pokutu; viz: *infracción, levantar infracción*; (EEA). • (2) (Kub): zatížit zboží příplatkem; ► nechat si zaplatit více než je jeho reálná cena; (DA).

multi, m. (1) (Salv, Pan): vysoký panelák; (DA).

multicancha, f. (1) (Nik, Ekv, Chil): víceúčelová sportovní hala; (DA).

multiclasial, adj., málo užív. (1) (Chil): komunita, obec zahrnující v sobě více sociálních tříd; (DA).

multifamiliar, m. (1) (Mex, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Kol, Per, Par) adj. (Bol, Ekv): panelák, bytový dům; (DA).

multigrafar, tr. (1) (Pan, Ven): kopírovat na rozmnožovacím, tiskařském stroji; (DA).

multigrafo, adj., častěji subst., m. (1) (Mex, Ven): rozmnožovací, tiskařský stroj, cyklostyl; (RAE).

multimueble, m. (1) (Nik, Kub, Kol): nábytková stěna; (DA).

múltiple, m. (1) (Mex): rozvaděčová skříň; (2) (Per): rozdvojka, prodlužovací kabel; (DA).

multipropósito, adj., málo užív. (1) (Nik, Kub, Per, Chil, Ekv): víceúčelový dopravní prostředek; (DA).

multiplicado, adj. (1) **estar alguien** ~ (Kub): být všemi mastmi mazaný; př.: *él está multiplicado*; (2) **ser** ~ (Kub): být jako bečka, být jako soudek; př.: *ella es una mujer multiplicada*; (DMC).

multíplico, m. (1) (Am): množení, rozmnožování, násobení; (JD).

multisápido, -da, adj. (1) (Ven): kombinující velké množství chutí (o jídle); (DA).

multitiendas; (1) obchodní dům, viz: *tienda departamental*; (EEA).

multitrocha, f. (1) (Arg): dálnice; (DA).

multitud, f. (1) (Kub): viz: *cuarto*; (DMC).

mulule, m. (1) (Hond): strom (*Vernonia leiocarpa*); viz: *guaje*; (DA).

muluo, m. (1) (Salv): mystické mezoamerické zvíře; ► má podobu chlupatého psa; v noci straší opilce a muže vracející se od milenek a trká do nich; (DA).

muluta, adj. (1) (Ekv: Esmeraldas): hloupý, prostý; (AM).

mumuga, f. (1) (Hond): zbytky tabáku; ■ Var.: *mumuja*; (AM). • (2) (Hond): drobky, zbytky něčeho; ■ Var.: *mumuja*; (DA).

mumuja, f. (1) (Hond, Salv): drobky, zbytky něčeho; ■ Var.: *mumuga*; (2) (Hond, Salv): zbytky tabáku; ■ Var.: *mumuga*; (3) (Salv): drobné, bankovky malé hodnoty; (4) (sevHond): škvarek; (DA).

mumujada, f. (1) (Salv): plýtvání, mrhání, velké množství zbytků; (2) (Salv): skupinka dětí; (DA).

mumujero, m. (1) despekt. (Salv): skupina lidí; (2) (Salv): skládka, odpadkoviště; (DA).

mumujo, m. (1) (Salv): malé rozházené rozbité věci; (DA).

muna, f. (1) (← angl.) (Ven): peníze, prachy; viz též: *plata*; (DA). • (2) (← keč.) **hacer ~ a uno con alguna cosa** (Arg): způsobit, aby někdo po něčem toužil; ■ Var.: *hacer muna muna*; (AM). • (3) ~ - ~ (svArg): předvádějící se před jiným s cílem vyvolat v něm milostnou touhu (o člověku); (DA).

munacha, m. (1) (← keč. *munachiy*, „zajistit přízeň“) lid. (Bol: LP) viz: *munachi*; (LM).

munachi, f. (1) (← keč. *munachiy*, „zajistit přízeň“) lid. (Bol: alt/vall): kamenný talisman; ► představující souložící pár, symbolizující opětovanou lásku; ■ Var.: *munacha*; (2) **warmi** ~, lid. (Bol: alt/vall): talisman; ► kovový či hliněný, má přilákat chtěnou osobu; (LM).

munanacu, citosl. (1) (← keč. *munanaku*, „milovat se“); (2) **;donde hay ~, hay macanacu!** (← keč. *maqanaku*, „hádká“) lid. (Bol: Cbb): vyznání lásky; ► také často užíváno při hádkách; (LM).

munarar, intr. (1) (← keč. *munaray*, „chtít“) lid. (Bol: alt): polaskat, pohladit; ► zejména dítě; (LM).

munare, m. (1) (Chil): síto, cedník; (MM).

munchar, lid. (1) (Portor): jíst, nacpat se; viz též: *empacar(se)*; (DA).

munchi, m. (1) (Portor): malé sousto něčeho k zahrnutí toho největšího hladu; (DA).

munda, f. (1) (Salv): náramkové hodinky; (DA).

mundachi, (1) **tútili ~** (Ven): viz: *tútili mundi*; (DA).

mundear, intr. (1) (Kol): toulat se světem, cestovat; (AM).

mundi, (1) **tútili ~** (Portor, Ven): celý svět, úplně všichni, každý; ■ Var.: *tútili mundachi*; (DA).

mundial, adj. (1) (Kub): neuvěřitelný; př.: *Rosendo y Jorge se compraron la idea, mundiales esas mujeres (...)*; (RR). • (2) jazyk mládeže (Hond, Portor; Ekv, Per, Chil): skvělý, perfektní; (3) (Hond, Par): velikánský, obrovský; hojný; (4) (Kub): reparát, opravná zkouška; (DA). • (5) (Kub): nevypočitatelný, nevyčísitelný; vynikající, skvělý; (AM). • (6) **jugarle la ~ a alguien** (Kub): říct někomu něco neslýchaného; (RR). • (7) **esa es la ~** (Kub): (to) je nejlepší na světě; př.: *esa cerveza es la mundial*; ► jazyk *marielitú*; (DMC).

mundicia, f., venk. (1) (Par): špína; (DA).

mundillo, m. (1) (Pan): paličkováná krajka na ozdobu sukne; (DA).

mundo, m. (1) (Per, Bol): dětská hra; ► nouho se po na zemi namalované mřížce posouvá mince nebo kámen; (2) (Hond, Per): poslední políčko na skákacím panákovu (dětská hra); (3) (Pan, Kol): velký počet, velké množství něčeho; (DA). • (3) **un ~ (de)** (Chil; Per, Urug, Kol): hodně; mnoho; velké množství něčeho; př.: *—(...) dame el número de la hostería; / —uno; / —te debe haber costado un mundo memorizarlo; me parece que hace un mundo de tiempo que no nos reunimos los tres que quedamos del círculo, desde que lo metieron adentro al serrano y tratábamos de descubrir al soplón; un domingo venía mirando para adelante, meta pedalear porque estas bicicletas de fierro pesan un mundo y no tienen cambios ni frenos tienen (...)*; (RR). • (4) **haber los ~s** (Ekv): způsobit si nepříjemnosti, trápení; (5) **irsele a uno el ~** (Per, Portor): omdlívat, cítit nevolnost; cítit, jak se člověku točí hlava; (6) **no componer ~ un suceso, o una cosa** (Chil): nebýt nejdůležitější; (7) **¿qué ~ corre?** (Ekv): co je nového?; (8) **todo el ~ es Popayán** (Kol, Ekv): to se může stát kdekoli; ► fráze, která omlouvá nějakou vadu či defekt, který se připisuje určitému místu a přitom je běžný i všude jinde; (AM). • (9) **medio ~** (Arg, Par): rybářská síť; (MM). • (10) **vuelta al ~**, ruské kolo, viz: *rueda*; (EEA). • (11) **llegar al ~ en son de protesta** (Kub); brečet; př.: *todos llegamos al mundo en son de protesta*; (12) **tener alguien ~ y País** (Kub): hodně znát, být velmi vzdělaný; př.: *Juan tiene Mundo y País*; ► *El Mundo, El País* byly kubánské noviny; viz též: *masturbador, zapatería*; (DMC). • (13) **comerse el ~ y no eructarlo** (Pan): provést něco špatného a dělat, jako že nic; (14) **estar de más en el ~** (Dom): být mimo, hlavou v oblacích; (15) **a ~ y Raimundo** (Hond, Nik, Pan, Portor): bez rozlišení; (16) **¡ah ~!** (Pan, výchVen): ach bože!; ► vyjadřuje smutek, nářek; (17) **para el ~** (Chil): bez nepřiměřených omezení; (18) **por ~ y Raimundo** (Hond): za všechny; (DA).

mundonón, m. (1) (Kol): hojnost, dostatek; př.: *un mundonón de huevos*; (AM).

mundonuevo (mundo nuevo), m. (1) (Portor): krém; ► připravený z čerstvé strouhané kukuřice, cukru a kokosového mléka; př.: *entonces se molía el maíz de la tala o el arroz criollo y la harina servía para confeccionar la clásica marota y los deliciosos mundonuevos y majaretas*; (RR).

muni, f. (1) (Guat, Chil, Per, Par, Kost, Hond): magistrát, obecní úřad, radnice; (DA).

muniamá, f. (1) ostnušíček žlutoploutvý; viz též: *mojarra blanca*; (2) **~ de afuera** (Portor): mořská ryba (*Pristipomoides macrophthalmus*); ► až 50 cm velká, má hvězdicovité ploutve, vysoké úzké tělo růžové až načervenalé barvy se stříbrnými odlesky; (DA).

munición, f. (1) (Guat, Hond): vojenská uniforma; ► kalhoty a košile; (2) pl. (Dom): vlnité vlasy černočů; (AM). • (3) (Kub): peníze; př.: *dale a Juan munición extra*; ■ Syn.: *bille; mangúa; maní*; (DMC). • (4) (Arg): **krátká těstovina do polévky**; (5) policajt; viz též: *buitre*; (DA). • (6) **se le acabaron las ~es a los patines¹** (Kub): zůstat bezmocný; př.: *él nada hará; se le acabaron las municiones a los patines*; (7) **se le acabaron las ~es a los patines²** (Kub): ztratil chuť do života; př.: *antes tenía un gran espíritu, pero ya, de viejo, se le acabaron las municiones a los patines*; (8) **se le acabaron las ~es a los patines³** (Kub): ztratil ře; ztratil nit; jazyk mu zdřevěněl; př.: *el nuevo partido se acabó; se le acabaron al dirigente principal las municiones a los patines*; (DMC). • (9) **sudar ~es** (Dom): strašně se potit; ■ Syn.: *sudar albóndigas*; (DA).

municionera, f. (1) (Arg, Kol, Chil): taška; ► lovci v ní nosí broky; (AM).

municionero, m. (1) (Mex): krejčí; ► pracující pro konfekční závod, vojenské sklady aj.; (2) (Am): váček s municí; (JD).

municipalidad, f. (1) (Arg, Chil, Guat, Salv, Kost, Bol, Par, Per): radnice; viz též: *alcaldía*; (DA).

munícipe, m. (1) (Arg): městský radní; (MM).

municipio, m. (1) (Kub): okres, obvod, správní jednotka; (JD).

muniche, adj/subst. (1) (Per): příslušník ind. kmene Muniche; (2) příslušné adjektivum (muničský); (3) jazyk kmene Muniche; ► kmen žije v per. deštném pralese ve vesnici Muniches na řece Paranapura; jeho členové sami sebe nazývají *Munichinutma*; jazyk se dále může nazývat *otanave*, *munichino*, je izolovaný a nachází se na pokraji vyměření; (S01).

munichino, ind. jazyk, viz: *muniche*.

munichinutma, ind. kmen, viz: *muniche*.

munido, -da, adj. (1) (Bol, Par, Arg, Urug): zaopatřený, zásobený člověk; (DA).

munir(se), tr/zvrat. (← fr. *munir*) (1) (Arg, Urug): zásobit (se), zaopatřit se; (MS).

munisté, m. (← may.) (1) (Mex): druh keře; viz též: *esquisúchil*; (2) (Mex): jeho květ; ■ Var.: *munixté*; (MS).

munixté, m. (1) viz: *munisté*; (MS).

munsito, -ta, adj. (1) (Salv): huhňavý; (DA).

muntuca, (Salv): viz: *montuca*; (DA).

munune, m. (1) ~ **blanco** (Salv): strom (*Cordia panamensis*); ► až 20 m vysoký, má kulatou korunu, bohatě větvený, s jednoduchými střídavými listy, bílými květy; plodem jsou peckovice; ■ Syn.: *lengua de vaca*, *mununo*, *nigüita*; (2) ~ **rojo** (Salv): až 15 m vysoký strom; viz: *muñeco*; (DA).

mununo, m. (1) (Salv): viz: *munune blanco*; (DA).

munutro, -tra, adj. (1) (Chil): zamotaný, zašmodrchaný; (2) o vlasech: dlouhé a rozcuchané (MM).

muña, f. (← keč.) (1) (Per): koření; ► přidává se do pokrmu *yacuchupe*; (AM). • (2) (Bol, Per): keř (*Mintostachys mollis*); ► až 2 m vysoký, bohatě větvený, voní po mátě, má bílé květy a používá se v lidovém léčení; ■ Syn.: *cowa*¹, *muña-muña*; (3) (Per): čaj z květů a listů keře *muña*; (4) ~ ~ (Bol, Arg): keř (*Satureja parvifolia*); ► až 2 m vysoký, má podlouhlé listy, bílé květy; odvar z něj má projímavé účinky; (5) ~ **coca** (Bol): velmi kvalitní malý lísteček koky; (DA).

muñada, f. (1) (Hond): hrst, hrstka (čehokoli); (DA).

muñal, m. (1) (Bol): místo porostlé keři *muña*; (DA).

muñato, m. (1) (Arg): sladký brambor; viz: *boniato*; (MM).

muñe, m. (1) (Kub): viz: *muñequito* (film); (2) viz: *muñequito* (komiks); (DA).

muñeca, m/ f. (1) f. (LaPlá, Bol, Per): schopnost něčeho dosáhnout; (RAE). • (2) m. (Arg): zručná, schopná osoba; žokej; př.: (...) *me asegura mi datero que la corre un gran muñeca / y que paga por lo menos treinta y siete a ganador*; (RR). • (3) f. (Arg, Urug): plod kukuřice, který začíná zrát; (4) f. (Urug): vlivná osoba, „velké zvíře“; (AM). • (5) f. (Bol, Chil, LaPlá, Urug): zásuvka; př.: *llega nuestro hombre, y no va a formar directamente el extremo final para esperar un turno. Esto lo hacen, como él piensa, los «tarados» y los que no tienen «muñeca»*; (BDE). • (6) f. (Nik): zženštilý, homosexuál; viz též: *culero*; (7) f. (Portor): mladá začínající prostitutka; viz též: *callejera*; (8) f. (Dom): nádherná elegantní přitažlivá žena; (9) f. (Dom): autoritativní člověk s vůdčí schopností; (DA). • (10) **meter la ~ a alguien**, hovor. (Kub): bezcitně někoho bít; (11) **ser (tener) alguien ~ quebrada**, hovor. (Arg): být zženštilý svým chováním a jednáním; (12) **tener en la ~** (Kub): mít v hrsti; (13) **tener alguien (especialmente un boxeador) la ~** (Kub): mít velkou sílu v pěstích; (14) **tener ~¹**, hovor. (Arg): být bystrý a schopný zvládat různé situace; (15) **tener ~²** (Dom): mít pevnou ruku; (RAE). • (16) **la ~**; viz: *la baby*; (HB). • (17) **reloj de ~**, náramkové hodinky, viz: *reloj de pulso*; (EEA). • (18) **irse de ~** (Kub): přehnat, přepísknout (se) (co); př.: *me parece que te fuiste de muñeca*; (19) **tener la ~ prohibida** (Kub): být silák, velmi silný; př.: *no peles con él que tiene la muñeca prohibida*; viz též: *muchachas*; (DMC). • (20) ~ **de burro** (sevKol): krásný, elegantní (o věci); (21) ~ **loca** (Chil): lehkomyšlný, bezstarostný; ► o člověku, kt. bez přechzení podepisuje různé dokumenty; (22) **doblar la ~**, lid. (Hond): být homosexuál; viz též: *culero*; (23) **peinar la ~¹**, lid. (Per, Chil): chovat se jako blázen, chovat se ztřeštěně; (24) **peinar la ~²** (Per): plýtvat časem, mrhat časem, ztrácet čas; (25) **quebrar la ~** (Arg, Urug): být homosexuál, gay; (26) **tener ~³** (Ekv, Per, výchBol, Par, Arg, Urug): cítit se jako ryba ve vodě ve složitých situacích; ► být schopný vyřešit složité situace; (27) **tener ~⁴** (Dom): chovat se jako slon v porcelánu; ► chovat se k lidem stroze; (DA).

Muñecas, f., myt. (1) (Ekv): rituál úrody evádorských vesničanů, kteří oblékali brambory jako panenky; indiánské ženy mívaly ve zvyku spávat s těmito panenkami, aby byly plodné; tento prostý rituál

odpovídá jednomu z čarodějnických zákonů zvanému "zákon podobnosti", kdy neplodná žena po nějaký čas kolébala dětskou figurku na svých rukách a za čas otěhotněla; (DML).

muñeco, m. slang. **(1)** (Kol): lidská mrtvola, zabitý člověk; př.: *cuando a uno se lo llevan los polis, le dan palizas (...) después lo sueltan, a no ser que se le (les) vaya la mano y lo dejen a uno muñeco*; (RAE). • **(2)** (Ven): skřítek či duch; ► velmi obratně někomu napomáhající uskutečňovat určité činnosti; př.: (...) *(al Guariqueño) para desbravar un caballo salvaje y sacarle paso fino le bastaba la mitad del tiempo que otro amansador hubiese empleado; y no sólo la peonada, sino que también el doctor Payara hablaba del muñeco del Guariqueño como de la cosa más natural y evidente y por tal misteriosa asistencia parecía sobreestimar sus servicios*; **(3)** m., pl. (Ven): nervy, nervozita, starosti; př.: *revisté tres excelentes escopetas, con todos sus enseres; un cuchillo de monte, regalo del general Alcántara, aquel canillón que le echó a tierra los muñecos al compadre Guzmán; un puñal corzo (sic) y una hoja toledana que usó mi tío en sus campañas*; (RR). • **(4)** (Dom): strom; viz: *cenizo*; **(5)** (Salv, Kub, Chil): penis; viz též: *pinga*; **(6)** (Hond, Nik): mladý muž, viz: *peluche*; **(7)** (Kost, Pan): strom, viz: *suchicahue*; **(8)** (Pan, Kol): strom (*Cordia collococca*); ► až 15 m vysoký, má jednoduché střídavé listy, květenství v hroznech s malými žlutými kvítky; plodem je naaranžovělá peckovice; ■ Syn: *munune rojo*; **(9)** (Guat): hromada kukuřičných placek; **(10)** pl. (Hond): animovný film; (DA). • **(11) estar alguien con los ~s**, fr. (Per): být úzkostlivý, být nervózní, mít strach; (RAE, RR, DA). • **(12) hacer ~ a alguien** (Kol): zabít někoho; př.: *cuando a uno se lo llevan los polis, le dan palizas ... después lo sueltan, a no ser que se le (les) vaya la mano y lo dejen a uno muñeco*; **(13) estar con todos los ~s en el cuerpo** (Per): být nervózní; př.: *ya se había oscurecido y yo seguía en un rincón de la glorieta, con todos los muñecos en el cuerpo, así que bajé y volví a las cuadras, casi corriendo*; viz též: *muñequito*; (RR). • **(14) bailar al ~** (Kub): vyklepat kostru (souložit); ■ Syn.: *barilla*; *dar un barillazo*; **(15) cuando tengo un ~ lo bailo de verdad** (Kub): když něco dělám, tak to dělám pořádně; př.: *fumo así, porque cuando tengo un muñeco lo bailo de verdad*; **(16) envolver al ~** (Kub): skrývat, (za)maskovat (co); př.: *lo despidieron sin razón y ahora está disfrazando al muñeco*; **(17) ese ~ no baila¹** (Kub): být impotentní; př.: *la mujer se divorció de él porque ese muñecón no baila*; **(18) ese ~ no baila²** (Kub): nemít vliv; př.: *si piensas que te puedo ayudar, te recuerdo que ese muñecón no baila*; **(19) ponerle precio al ~¹** (Kub): sdělit cenu; př.: *pónmele precio al muñeco éste; me gusta este libro*; **(20) ponerle precio al ~²** (Kub): určit hodnotu; hledět na cenu; př.: *a él lo cogen porque le puso precio al muñeco*; (DMC). • **(21) remojar el ~** (Per): viz: *remojar el payaso*; **(22) ~ de torta** (Ven): elegantní dobře oblečený muž; (DA). **muñecón, -na**, m/f. **(1)** (Kub): flákač, který si žije skvělý život; př.: *oye, muñecón, conmigo hay que trabajar*; ■ Syn.: *vive bien*; (DMC). • **(2) m.** (jvPan): viz: *carabalí*; (DA). • **(3) estar de ~** (Kub): nepracovat, válet si šunky, mít ruce dozadu; př.: *desde que nació está de muñecón*; **(4) parecer un ~** (Kub): být dobrý člověk; př.: *él parece un muñecón*; (DMC).

muñecos, m., pl., viz: *volteador de muñecos*; (HB).

muñequado, -da, adj. **(1)** (Per): nervózní, nervní; př.: *el pobre cholo Cava, a cualquiera se le ponen los nervios como alambres, y el Esclavo con su pedazo de plomo en la cabeza, es natural que todos estemos muñequados*; (RR).

muñequear, intr/ tr. **(1)** intr/ tr. (Arg, Bol, Chil, Par, Urug): ovlivňovat; zajišťovat si protekci za účelem dosáhnutí nějaké věci; př.: *este asunto ha salido porque lo he muñequado*; **(2)** intr. (Chil): o kukuřici či jiné podobné rostlině: začít rodit; **(3)** intr. (Hond): chlubit se, vychloubat se, honosit se, stavět na obdiv, předstírat, zdát se; (RAE). • **(4)** (Kol, Urug): poradit si; umět si to zařídit; **(5)** (Urug): chytit někoho silně za zápěstí; ► tak, aby dotyčný pustil to, co svírá v ruce; (MM). • **(6)** (Kol): zabít, zavraždit; př.: *¿dónde y cuándo?, lo quiebro, lo muñequo*; ► kol. argot *parlache*; ■ Var.: *muñequiar*; viz též: *cascar*; (M01). • **(7)** tr. (Kub): stisknout, zmáčknout, sevřít (koho); př.: *el dictador muñequó al pueblo*; (DMC). • **(8)** intr. (Portor): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; **(9)** tr. (Per): znervóznit, vystrašit někoho; **(10)** intr. (Per): být nerovózní, bát se něčeho; (DA).

muñequo, m. **(1)** (Per): nervozita; (JD). • **(2)** (Ekv, Bol, Chil, Urug): manipulování situace, ovládání lidí s cílem dosáhnout si svého; (DA).

muñquera, f., lid. **(1)** (sevKol): bitka, rvačka, zápas; viz též: *encontrón*; (DA).

muñquero, adj. **(1)** (Chil): mazaný, vykutálený; (JD).

muñquiar, tr., viz: *muñquear*, m. ► kol. argot *parlache*; (M01).

muñquilla, f. **(1)** (Chil): kukuřičný klas nebo palice jiné podobné rostliny v období, kdy začíná zrát; (RAE). • **(2)** (Hond): provázky k uvázání, zavěšení hamaky; **(3)** (Nik): zavěšení kol; (DA).

muñequita, f. (1) **ser ~ de cristal**¹ (Kub): být jak z cukru, být jak cukrová panenka, být samý nářek; př.: *chica, no te quejes más que eres una muñequita de cristal*; (2) **ser ~ de cristal**² (Kub): být slabý; př.: *no le des un trabajo duro que es una muñequita de cristal*; (DMC).

muñequito, m. (1) (Kub, Portor, Ven): obrázkový seriál, komiks; př.: *me encantan los muñequitos del periódico*; (BDE, DMC). • (2) viz: *xup*; (DA). • (3) **estar de ~ de Domingo** (Kub): viz: *Domingo*; (4) **estar alguien parado como los ~s de cuerda** (Kub): být nadřzený jak stepní koza; př.: *ese viejito está parado como lo muñequitos de cuerda*; (5) **ser algo de ~s**¹ (Kub): být málo seriózní, solidní, poctivě (co); př.: *eso que tú haces es de muñequitos*; *me da pena verte*; (6) **ser algo de ~s**² (Kub): být fikce, výmysl; př.: *eso que me cuentas es algo de muñequitos*; viz též: *gato*; *mentalidad*; *ultima*; (DMC).

munidor, -ra, m/f., venk. (1) (Per): člověk, kt. v průvodu nese květiny a zapaluje svíčky; (DA).

muñiga, f. (1) (StřAM, Kol, Pan, Per): lejno, trus, koňská kobliha; (AM). • (2) (Am): hnůj; (JD).

muño, m. (1) (Chil): mouka z obilí či kukuřice; ► opečená se jí se solí a paprikami; (2) mouka namočená ve vodě; ► ochucená solí a paprikami; (AM). • (3) (Kub): podlézavý, vnučující se člověk; př.: *¡que asqueroso ese muño*; (DMC).

muñocismo, m. (1) (Portor): politická doktrína; ► prosazuje částečnou autonomii Portorika; autorem je portorický politik Muñoz Martín (1898-1980); (DA).

muñocista, adj. (1) (Portor): zastánce *muñocismu*; (2) (Portor): týkající se *muñocismu*; (DA).

muñuño, m. (1) (Ven): spleť, klubko, chomáč věcí; (DA).

muñoz, m. (1) (Kub): pochlebovač, lichotník; ► slouží k tomu, aby někomu pochleboval, chválil ho; vždy se pojí s přivlastňovacím zájmenem; př.: *Juan es su Muñoz*; (AM).

muqueador, -a, m/f. (1) (← keč. *muk'uy*, „naslinit mouku“) lid. (Bol: vall): výrobce *mucu*; ■ Syn.: *muquero, -a*; (LM).

muquear, intr. (1) (Arg, Bol): žvýkat kukuřici na výrobu pálenky; (AM). • (2) (← keč. *muk'uy*, „naslinit mouku“) lid. (Bol: Pt/vall): upravit mouku; ► sežvýkat a naslinit pro přípravu *mucu* (používá se jako kvásek); (LM).

muquengo, adj. (1) (Arg): zženštilý; (JD).

muqueo, m. (← keč. *muk'u* „kukuřičná koule“) (1) (Bol): žvýkání kukuřičné mouky pro přípravu *chicha*; (DA).

muquero, -a, m/f. (1) (← keč. *muk'u*, „nasliněná mouka“) lid. (Bol: Pt/vall) viz: *muqueador, -a*; (LM).

muqui, (Per): viz: *muki*; (DA).

mura, f. (1) (Hond): veslo ve středu zadní části lodi; (DA).

mural; (1) tapeta, viz: *papel tapiz*; (EEA).

muralista, adj/ subst. (1) (Chil): člověk, kt. lepí plakáty nebo maluje na zdi; ► s propagandistickou tematikou pro nějakou politickou stranu; (DA).

muralla, f. (1) (Chil, Ekv, Guat, Portor): zeď; (2) (Mex: Chihuahua): činžovní dům; ► má jen jedny dveře do ulice; (AM). • (3) (Bol, Par): plot, zeď; (DA). • (4) **llevar arriba la calle ~** (Kub): nosit oblečení nízké kvality; př.: *parece un payaso*; *lleva arriba la calle Muralla*; (5) **traje de la calle ~** (Kub): levný vohoz; př.: *ese traje es de la calle Muralla*; ► na ulici *Muralla* na Kubě se prodávalo levné zboží; ■ Syn.: *apéame uno*; (DMC).

murañé, m. (1) (Kub): mulat; (JD).

murato, ind. jazyk, viz: *candoshi-shapra*.

muraya, (Mex): viz: *murraya*; (DA).

murciégalo, m., vulg. (1) (Guat, Hond, Salv, Dom, Mex, Kost): netopýr; (DA).

murcielagario, m., málo užív. (1) (Ekv): pajzl, putyka; (DA).

murciélago, m. (1) (Kol): rostlina čeledi brtnákovitých; (2) (Kub, Portor): letucha středomořská (*Trigla volatans*); ► malá ryba se silnými prsními ploutvemi; (3) rostlina (*Passiflora difformis*); ► roste na severovýchodě Mexika; má nepravidelné plody; (4) rostlina (*Saphranthus foetidus*); ► vyskytuje se na pobřeží Pacifického oceánu, má silně zapáchající plody; (MM). • (5) viz: *diablo*; (6) (Kub): letucha evropská (*Dactylopterus volitans*); ► mořská ryba, až 50 cm dlouhá, hnědé barvy s bílými skvrnami; má prodloužené tělo a velmi vyvinuté hrudní ploutve; (7) málo užív. (Chil): obranná taktika ve fotbale; (8) ~ **chupador**: netopýr; viz též: *masu*; (9) ~ **pescador** (Ven, Ekv): nepotýr rybožravý (*Noctilio leporinus*); ► až 13 cm velký, má dlouhé úzké a špičaté uši, krátký ocas a silně zahnuté drápy; (DA).

muribundina, f. (1) (Kol: Riohacha): nečekaná vážná nehoda; (AM).

murichento, -ta, adj. (1) (Ekv: Esmeraldas): pohublý, bledý, neduživý; (AM).

murió!, citosl. (1) (Kub, Portor, Mex: Yucatán): dohodnuto!; ► výraz, který ukončuje rozhovor, nebo uzavírá jednání, znamená souhlas; (2) ¡~ **el cochino!** (Portor): dohodnuto, jsme domluveni!; (AM).

murique, m. (1) (Per): mošská ryba (*Epinephelus labriformis*); ► až 60 cm velká; má stlačené a vyklenuté tělo olivově zelené barvy s bílými nepravidelně rozmístěnými skvrnami; na hřbetní ploutvi má delší šupiny než na zbytku těla; (DA).

murire, m. (1) ind. kmen a jazyk, viz: *buglé*; (EA).

murmunta, f. (Per): viz: *cushuro*; (DA).

múrmura, f. (1) (Hond): pomluva, klep; ■ Syn.: *murmuro*; (2) (Salv): stížnost, protest tichým hlasem (mezi vojáky); (DA).

murmuradera, f. (1) (Mex, Guat, Nik, Kost, Pan, Dom): opakovaná pomluva, klep; (DA).

murmuro, f. (1) (Salv): pomluva, klep; ■ Syn.: *múrmura*; (DA).

murmurón, -na, adj. (1) (Mex): bublající, klokotající; (MM). • (2) málo užív. (Ekv, Dom): pomlouvač, pomlouvající; (DA).

muro, m. (1) **el ~ de las lamentaciones** (Kub): kubánští exulanti tak nazývají *Café La Calesura* v Madridu, protože se zde scházejí a bědují nad svým neštěstím; př.: *vamos a tomar café al muro de las lamentaciones*; (DMC). • (2) ~ **a ~** (Chil): ode zdi ke zdi; ► o koberci pokrývajícím celou podlahu; (DA).

murque, m. (1) (Chil): opražená mouka; (AM).

murra, f. (← it.) (1) (LaPla, Urug): druh hry s prsty na ruce; ► spočívá v uhádnutí počtu prstů, které mají v úmyslu ukázat ostatní soutěžící, vyhrává ten, který uhádne celkový počet; (NET). • (2) (Chil): ostružiník jilmolistý (*Rubus ulmifolius*); (DA). • (3) **tutta la ~** (LaPla): (ukázat) vše najednou; (MS).

murralla, f. (1) (Salv): malé ryby, plankton; (DA).

murrallar, intr. (1) (Salv): lovit malé ryby; (DA).

murrapo, m. (1) (Kol): palma (*Carludovica palmata*); ► její listy se používají k zastřešování; také se z nich dělají klobouky; (MM). • (2) (Kol): druh palmy, viz: *soyacal*; (3) banánovník (*Musa acuminata*); ► rostou na něm malé trsy s velkým počtem malých méně zahnutých banánů; (DA).

murraya, f. (1) (Mex): okrasný keřík (*Murraya exotica*); ► má malé oválné listy, bílé aromatické květy a kulatá tvrdá malá zelená semínka; ■ Syn.: *café de la India, cafeillo, jibá, palo de toro*; (DA).

murriada, f. (1) (Kol): napouštění povrchu cementem silně zředěným vodou; (RAE).

murriar, tr. (1) (Kol): napustit povrch cementem zředěným vodou; (RAE).

murrina, f. (1) (Hond, Pan): druh trypanozomy; ► tento prvok napadá koně; pravděpodobně se jedná o druh *Tripanosoma hippicum*; (AM).

murriña, f. (1) (Mex): špetka, troška; (AM). • (2) (Arg, Mex): špinavé hadry; (JD).

murriñoso, -sa, m. (1) (Kub): hamoun, chamtivec, kolenovrt; př.: *él siempre fue un muriñoso*; (DMC). • (2) (Hond): zvíře trpící nemocí *morriña*; (3) nachlazený člověk; (DA).

murro, m. (1) (Chil): úšklebek značící nelibost; (AM).

murruco, -ca, adj/subst. (1) (Hond, Nik): o člověku: kadeřavý, s nakadeřenými vlasy; (RAE).

murrudanga, f. (1) (Kost): staré krámy, harampádí; (JD).

murrundanga, f. (1) (StřAm): harampádí, veteš; (2) zmatek, chaos, mela; (AM).

murruñoso, -sa, adj. (1) (Kub): malý, drobný, bezvýznamný (o věci i o člověku); (AM). • (2) lakomý; (DA).

murrusco, adj. (1) (Hond, Pan): kudrnatý, kadeřavý (o vlasech); (DA).

murruz, adj. (1) (Hond), viz: *musuco*; (AM).

murta, f. (1) keř, plod a likér, viz: *murtila*; (DA). • (2) (Kol): rostlina (*Coccoloba ramosissima*); ► tvoří se z ní živé ploty; (3) (Kost): malý strom (*Caliphranthes costaricensis*); ► má tvrdé dřevo; (3) (Portor): ovocný strom (*Eugenia floribunda*); (MM).

murtila, f. (1) (Chil, Arg): keř (*Ugni morinae*); ► asi 1 m vysoký; má malé tvrdé listy, bílé květy a kulaté červené plody spojené vždy se čtyřmi lístky kalicha; mají příjemnou vůni a chuť; ■ Syn.: *murta, uñi*; (2) (Chil): plod keře *murtila*; ■ Var.: *murta*; (3) (Chil): žaludeční likér ze zkvašených plodů keře *murtila*; ► je světlečervený, má příjemnou vůni a chuť; ■ Var.: *murta*; (DA). • (4) (Chil): likér; ► z kvašených plodů keře *Myrtus ugni*; (AM).

murú, adj., hovor. (← keč., aim.) (1) (Bol): holohlavý, bez vlasů; (EA).

murú, m. (1) (← keč. *murú*, „zkrácená špička“) lid. (Bol: alt/vall): stříh vlasů; ► sestříhání hlavy kromě vrchní části, která zůstane delší; ■ Syn.: *firpo*; (2) lid. (Bol: vall): krátkovlasý muž; (3) ~ **cullu** (← keč. *k'ullu*, „trup, dřevo“) (Bol) viz: *cullu*; (LM).

murucho, -cha, adj. (1) (Salv): kudrnatý; ■ Var.: *murusho*; (DA).

muruco, m. (1) (Nik): kudrnaté vlasy; (JD).

murucullo, m/f. (← aim.) (1) (Bol): holohlavý; (RAE).

murucuntuyo, m. (1) (Bol), viz: *pangoador* (Kol); (AM).

murucuyá, f. (← guar. *mburucuyá*) (1) (Arg aj.): mučenka modrá (*Passiflora caerulea* L.); ► původem z Brazílie; s rozvětvenými úponkovitými 15 až 20 m dlouhými stonky, listy rozdělenými na tři, pět nebo sedm celokrajných laloků s dlouhými palisty, vonnými květy o průměru 6 až 7 cm ve tvaru zeleného kalichu s modrým vnitřkem, purpurovou nebo bílou květní korunou a tyčinkami stejné barvy; (2) květ této rostliny; ■ Var.: *burucujá, mburucujá*; (RAE, DA).

murui, viz: *huitoto murui*.

murui-muinane, m. (1) (Kol, Per): kmen Huitoto; viz též: *uitoto*; (S01).

murumaca, f. (1) (Kub): výsměšné gesto, posunky; (AM).

murundanga, f. (1) (Nik): dušený pokrm; (DA).

murure, (Per): viz: *moral bobo*; (DA).

mururé, m. (1) (Bol): strom (*Clarisia*); ► až 30 m vysoký, v jeho kůře je obsaženo velké množství bílého latexu; má jednoduché listy, květy uspořádané do hroznů, plodem je naoranžovělá jedlá peckovice; (DA).

murusho, -ha, adj/ subst. (1) (Guat): kudrnatý člověk, kudrnaté vlasy; ■ Syn.: *murucho, muruso*; (DA).

muruso, -sa, f. (1) (Salv): kudrnaté naryzlé vlasy; ■ Var.: *morusa, morusho*; (2) **hacer** ~ (Mex): podvádět; (AM). • (3) (Ven): kudrny; (JD).

muruteto, -ta, adj. (1) (Hond): člověk mající potíže s mluvením; (DA).

mus, m. (1) (Kub): viz: *ropa*; (DMC).

musa, f. (1) (Ekv: Esmeraldas): síťka na lov garnátů a krevet; ► má kuželovitý tvar; (AM). • (2) (Kub): čiča, míca; (JD).

musajoyó, m. (1) (jvMex): bylina; viz: *cempasúchil*; (DA).

musaraña, f., hovor. (1) (Chil, Kub, Salv, Hond, Dom): úšklebek, grimasa obličeje; (RAE). • (2) (Portor): spleť věcí či znalostí; př.: *DON CHAGO*; —*¿De onde (dónde) saca ese muchacho tanta musaraña si casi no ha salido del barrio?* / *JUANITA*; —*y yo qué sé; a menoh (menos) que no sea de loh libroh y loh periódicoh*; (RR). • (3) lid. (Nik): ženské přirození; viz též: *palomita*; (4) (Portor): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (5) (Ekv): hmyzožravý savec (*Cryptotis thomasi*); ► má hustou jemnou tmavě šedou srst, světle žluté břicho, úzký obličej, krátký ocas a dlouhé drápy; (DA). • (6) **tener la cabeza envuelta en** ~ (Kub): být hloupý; př.: *ese tipo tiene la cabeza envuelta en musarañas*; (DMC).

musarela, f. (← it: již. *mozzarella*) (1) (Arg, Pan, Par, Per, Urug, LaPlá, Ven): mozzarella (druh sýra); ■ Var.: *mozzarella, mussarella, muzarella, muzzarella(s)*; (MS).

musculación, f. (1) (StřAm, Kol, Mex, Portor): svalstvo, svaly; (AM).

musculosa, f. (1) (Arg; Urug): tričko bez rukávů, náležník, košílka, tílko; př.: *éste se levantaba muy tempranito, echaba agua de la jarra en la palangana y antes de lavarse los dientes ya se peinaba con gomina, bien tirante, a lo Gardel, y enseguida se encasquetaba el gacho gris; y así, en musculosa y con el sombrero puesto, se afeitaba*; (RR).

musepo, m. (1) (Hond): stesk; ■ Var.: *mosepo, mucepo*; (RAE, DA).

museta, f. (1) (Am): dudy; (JD).

musgo, -ga, adj. (1) (Mex): pokrytý mechem, mechovitý; př.: *la polvareda ondulosa e interminable se prolongaba por las opuestas direcciones de la vereda, en un hormiguero de sombreros de palma, viejos kakis mugrientos, frazadas musgas y el negrear movedizo de las caballerías*; (RR).

musha, f., venk. (1) (výchPer): žena se světlýma očima; (DA).

music hall, m. (← angl. *music-hall*) (1) (Kub): koncertní sál; (2) (Chil) taneční sál; (MS).

música, f. (1) (Bol): pánská peněženka na bankovky; ► bol. argot *coba*; (HB). • (2) ~ **brava** (Kol, Portor): špatná hudba; ► hraná na nástroje typické pro tyto země, většinou jsou rozladěné; (3) ~ **papayera** (Kol): špatná hudba; (4) **echar la ~ a los pies** (Dom): zvyk muzikantů z orchestru, jako projev úcty tanečnickům; takto poctěný tanečník musí zvednout muzikantův nástroj a koupit mu přípitek; (AM). • (5) **dar** ~ (Am): hrát dostaveníčko; (JD). • (6) **acabarse la** ~ (Kub): nemít už nic víc na jazyku; dojít slova (komu); zděvěnět jazyk (komu); př.: *al orador se le acabó la música*; ■ Syn.: *se le acabó la cuerda*; (7) **echarle a alguien** ~ (Kub): znenadáni začít střílet; př.: *los bandidos le echaron música a la policía*; (8) **ir con la ~ a otra parte (a otro lado)** (Kub): táhnout a přestat otravovat; př.: *gracias a Dios que se fue con la música a otro lado*; (9) **ponerle a algo** ~ (Kub): oživit (co), okořenit (co); dát šťávu (čemu); dát šmrnc (čemu); př.: *en cuanto él llegó le puso música a la discusión*; (10) **ser alguien el que inventó la** ~ (Kub): hodně rozkazovat, befelovat; př.: *ése es el que inventó la música; ¡qué mandón!*;

(DMC). • **(11) ~ carranguera** (Kol): viz: música guasca; **(12) ~ carroñera** (Ven): městská hudba z počátku 20. stol. zahrnující více hudebních nástrojů; **(13) ~ chicha¹** (Per): hudba vzniklá spojením cumbii a indiánských rytmů; **(14) ~ chicha²** (Bol): hudba vzniklá spojením cumbii a lidových rytmů; **(15) ~ chichera** (Ekv): hudební žánr; ► vzniklý spojením lidových rytmů a cumbii; texty jsou obvykle o milostných zklamáních; **(16) ~ criolla** (Per): hudba míšenců z pobřeží; ► má veselý rytmus, text si může každý vymyslet sám, je doprovázena kytarou; **(17) ~ de boca** (Mex): harmonika; **(18) ~ de carrilera** (Kol): viz: música guasca; **(19) ~ de muerto** (Dom, Bol): klasická hudba; **(20) ~ de viento** (Mex): vypískání, vybučení; **(21) ~ grupera** (Mex, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan): populární hudební žánr; ► kořeny má v tradiční hudbě ze severního Mexika; texty vypráví realistické a běžné příběhy, občas se týkají obchodu s drogami; **(22) ~ guasca** (Kol): kolumbijská lidová hudba; ■ Syn: *música carranguera, música de carrilera*; **(23) ~ papayera** (Kol): populární hudba interpretovaná *papayerou*; **(24) ~ ranchera** (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Bol): tradiční mexická lidová hudba doprovázená hudebníky *mariachis*; **(25) ~ rocolera** (Ekv): tradiční národní hudba; ► poslouchá se zejména v kantýnách a putykách; **(26) dar la ~¹** (Portor): navštívit někoho přinášejíc hudbu; **(27) dar la ~²** (Portor): nudit někoho nezáživným a otrpělým tématem; **(28) dar la ~³** (Portor): být patetický; **(29) dar la ~⁴**, lid. (Portor): hodně jíst; ■ Syn: *dar la noble*; **(30) ser ~¹**, lid. (Mex): být dřevěný; být neschopný, levý; **(31) ser ~²**, lid. (Mex): být hrubián; ► chovat se nezdvořile a se špatnými úmysli; **(32) ser todo ~ y pocas vergüenzas**, lid., venk. (Portor): vymlouvat se na špatné zákony, pravidla; (DA).

musical, m. **(1)** (Kub): viz: *disco; persona*; (DMC). • **(2) adv.** (Kub): flegmaticky, klidně; (DA).

musicanga, f. **(1)** (Kub): špatná rozladěná hudba; (AM). • **(2)** (Kub): kočičina; (JD).

musicante, m. (← it.) **(1)** (LaPla): hudebník, muzikant; (MS). • **(2)** (Arg): špatný muzikant; (MM).

musicar, intr. **(1)** (Mex): složit hudbu ke slovům, zhudebnit; př.: *esta poesía fue musicada por ...*; (JD).

músico, -ca, adj/ subst., m. **(1)** m. (Kub): strom čeledi citlivkovité; ► velmi košatý; má voňavé květy, sází se obvykle vedle cest, aby vytvářel stín; viz též: *faurestina*; (RAE). • **(2)** m. (Kol): alkoholik, opilec;

(3) m. (StřAm): špatný jezdec; **(4)** m. (Mex): pokrytec; (AM). • **(5)** adj. (Mex): šikovní, mazaný; (JD).

• **(6)** adj. (Mex): zrádný, proradný, bídný (o člověku); **(7)** adj. (Portor): neformální (o člověku); (DA).

• **(8) como escupida de ~**, viz: *escupida*; (RR). • **(9) ¡qué clase de ~!** (Kub): ten je ale mazaný!, to je liška podšitá; př.: *¡cómo engaño al policía!*; *¡qué clase de músico!*; (DMC). • **(10) tener barriga de ~**

(StřAm, Mex): mít pořád hlad, splácet páté přes deváté; viz též: *barriga*; (DMC).

musinga, f. **(1)** (Arg): špatná hudba; (MM).

musino, m. (← it.) **(1)** (LaPla): čumáček, pusinka; (MS).

musiña, f., venk. **(1)** (jižPer): chýše, bouda; ► má kuželovitý tvar a slouží k přespání nebo pro hlídače úrody; (DA).

musiquear, intr. **(1)** (Arg): hrát, provozovat hudbu, muzicírovat; (MM).

musicuero, -ra, adj/ subst. **(1)** m/f. (Am): šumař, fidal, hudební nadšenec; **(2)** adj. (Kub, Portor): drzý;

■ Var.: *buscabullas*; (DA).

musiquita, f. **(1) te veo después de la ~** (Kub): jdu spát, jdu si hodit šlofika, jdu si bucnout, jdu chruňkat,

jdu si schrupnout; ► kubanismus pochází z vězení na Ostrově Mládeže; (DMC).

musiú, -siúa, m/f. (← fr. *monsieur*) **(1)** (Mex, Arg): Francouz(ka); **(2)** m. (Chil): pán; **(3)** (Kol, Ven):

cizinec; ■ Var.: *musiúa, musiúita, musiúito* (Ven); (MS). • **(4)** (Ven): způsob chování; ► k cizincům,

jejichž mateřským jazykem není ani španělština ani angličtina; (MM). • **(5) hacerse el ~** (Kol, Ven):

dělat hloupého (že nerozumí, nevidí, neslyší); ■ Var.: *mousieur, muxú*; (MS). • **(6) ser el mismo ~ con**

diferente cachimbo, lid. (Ven): o dvou osobách, věcech: klamat tělem; být na jedno brdo; ► být stejné,

o když se zdají jiné; (DA).

musiúita, -to, viz: *musiú*; (MS).

muslo, m. **(1)** (Kub): viz: *oreja*; (DMC). • **(2) ~ de pollo**, kuřecí stehýnko **(3)** viz: *pollo, pata de pollo*;

(EEA).

musmé, f. (← fr. *moussmé*, ← japon. *musume*) **(1)** (Urug): mladá žena, milenka; (MS).

musolino, m. **(1)** (Arg): pracovník technických služeb města; ► uklízí ulice; (DA).

muspa, m/f. (← keč. *musphay*, „zneklidnit se, pomást se“) **(1)** (Bol): náměsíčný; (MS). • **(2)** (Ekv):

hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

muspado, -a, adj. **(1)** (← keč. *musphay*, „zneklidnit se“) lid. (Bol: vall): zmatený, narušený (člověk);

(LM).

muspante, m. **(1)** (Salv): vzplanutí citu, prudký projev radosti; (DA).

muspar, intr. (← keč.) (1) (Bol): mluvit ze spaní; (2) (Bol): být náměsíčný; (MS). • (2) (← keč. *musphay*, „zneklidnit se“) lid. (Bol: vall): zmást, narušit někoho; ■ Syn.: *amoscar*; (LM). • (3) (szArg): bláznit, blouznit; (DA).

mussarella, viz: *musarela*; (MS).

mustango, m. (← *mesta*) (1) (Mex), viz: *mesteño*; ► *mustang* v angličtině; (MM).

muste, (jvMex): viz: *icinté*; (DA).

mustio, -tia, adj. (1) (Mex): pokrytecký, falešný, nepravdivý; (2) (Mex: Michoacán): o člověku: pyšný, co nemá rád, když se k němu někdo chová familiárně; (MM).

musú, m. (1) (Dom): lufa válcovitá (rostlina); viz: *sonayote*; (2) mycí houba; ► vyrábí se z plodu rostliny *sonayote*; (DA).

musuco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Hond, Nik): o vlasech: zvlněné, kadeřavé; ■ Syn.: *musungo*; (2) adj/subst. (Hond, Nik): o člověku: kadeřavý, kučeravý; (RAE).

musulungo, adj/subst. (1) (Kub): hlupák, bezmozek; př.: *Elio es un musulungo*; (DMC).

musungo, -ga, adj/ subst. (1) (Salv): viz: *musuco*; (DA).

musuquez, f. (1) (Hond): lokny, kudrlinky; (DA).

musurana, (1) (Bol, Urug): had; viz: *zumbadora*; (DA).

musuraña, f. (1) (Bol): pohlezení spojením brad; (DA).

musurete, adj/ subst. (1) (Dom): hloupý, směšný člověk, podivín; (DA).

musuruquí, m. (1) (Bol): klíště; (DA).

musurute, m/f. (1) (Salv): malý tlustý člověk; (DA).

muta, f. (1) (Guat): rostlina; viz: *piñuela*; (DA).

mutar, intr. (1) (Urug): být unešený, nadšený (o člověku), žasnout; (DA).

mute, m. (1) (Kol): vyloupaná kukuřice vařená ve slané vodě; (2) (Ven): skopové maso vařené s kukuřicí; (AM). • (3) (Kol): kukuřičná polévka; ► připravuje se z vyloupaných zrníček kukuřice, luštěnin, masa a koření; (DA).

mutero, -ra, adj/subst., lid. (1) (Guat): obyvatel depart. Chiquimula; ■ Syn.: *chiquimulteco*; (DA).

muticha, f. (1) (Salv, Nik): zbytky zrn, klasů nebo třtiny, kt. zbydou na poli po sklizni; (DA).

mutichar, intr. (1) (Salv, Nik): jít na klásky; (DA).

mutichero, -ra, m/f. (1) (Salv): sběrač klásků; (DA).

mutilón, -ona, adj. (1) (Mex): zmrzačený, bezruký, beznohý, zkomolený; (RAE). • (2) m/adj. (Mex): zohavený; o dobytku: nemající rohy; (MM).

mutincha, f. (1) (← keč. *mut'i*, „vařená obilnina“) lid. (Bol: LP): tlust'oška; (LM).

mutishco, m/f. (1) (výchPer): člověk nebo zvíře se světlýma očima; ■ Syn.: *ojo de gato*; (DA).

muto, adj/subst. (← keč.) (1) adj. (Bol): poškozený, neostrý; (2) m. (Bol): tupý řezný nástroj; (MS). • (3) (zápBol): keř (*Cassia pendula*); ► až 3 m vysoký, má složené listy, žluté květy v květenství hrozen; plody jsou dřevnaté; (DA).

mutre, adj. (1) (Chil): koktající, koktavý; (AM). • (2) (Chil): špatně vyslovující ve španělštině; (3) hloupý, hloupoučký; (4) hrubý, drsný, ostrý; (MM).

mutro, -tra, adj. (1) (Chil): o člověku: špatně vyslovující; (RAE). • (2) (Chil):, viz: *mutre*; (3) o zvířeti: bezrohý; ► nenarostly mu rohy; (AM).

mutu, m. (1) (← keč. *muthu*, „neostrý“) (Bol: alt): obuvnické kladivo; (2) lid. (Bol): bezruká osoba; ■ Syn.: *colo, -a, ñucu, chuto, -a, tuco, -a*; (3) lid. (Bol: alt): bezocasé zvíře; ■ Syn.: *witu*; (LM).

mutual, f. (1) (Per): záložna; (JD).

mutuco, m. (← keč.) (1) (Arg): člověk s amputovanými prsty; (2) (Arg): zvíře se zastřiženými ušima; (3) (Arg): člověk s krátkými a tlustými prsty; (MS).

mutulo, -la, adj/ subst. (1) (szArg): zlomyslný, škodolibý člověk; (DA).

mutum, (← guar.) (1) (Arg, Bol, Par): pták; ► druh divokého krocana; ■ Syn.: *charata*; ■ Var.: *mitú, mutún*; (MM).

mutún, m. (1) (Bol), viz: *charata*; (MM). • (2) f. (svBol): hoko amazonský (*Mitu tuberosa*); ► až 75 cm dlouhý; má modročerný hřbet a břicho kaštanové barvy, černý ocas s bílým peřím na jeho špičce a krátký oranžovočervený zobák; ■ Syn.: *pajuí, pava mutún*; (3) ~ **copete de piedra**, m. (výchBol): pták (*Crax unicornis*); ► až 90 cm dlouhý, mádlouhý ocas a černé peří s modrými skvrnami, spodní část břicha je bílá; z kořene zobáku roste dlouhý šedomodrý výrůstek; ■ Syn.: *pajuí copete de piedra, pava copete de piedra, pavichi cresta azul*; (DA).

muturo, m. (1) (výchBol): sladkovodní ryba (*Paulicea lutkeni*); ► až 2 m dlouhá, má hnědošedavou barvu, silné tělo a širokou hlavu; ■ Var.: *muturu*; (DA).

muturu, viz: *muturo*; (DA).

mutusay, m. (← zoque) **(1)** (Mex): rostlina (*Rhodospatha oblongata*); **(2)** (Mex): textilní vlákno; (MS).

• **(3)** (Mex): kořen rostliny mutusay; ► podobá se vrbovému proutí na pletení košíků; (DA).

mutuy, m. **(1)** (zápBol): keř (*Senna*); ► až 2 m vysoký, má složené listy, žluté květy v květenství hrozen a dřevnaté plody; získává se z něj barvivo; (DA).

muvi, f. (← angl. *movie*) [Š: *película*] **(1)** (US): film; př.: *los weekends siempre vamos a ver una muvi*; ► slang; (RF).

mux, m. (← may./quiché *muxu'x*) **(1)** (Guat): pupek; (EA).

muxú, viz: *musiú*; (MS). • **(2)** způsob chování; ► vůči přistěhovalcům z Francie, kteří špatně vyslovují ve španělštině; (MM).

muy, adj/ subst. **(1)** ~ ~¹ (Mex, Nik, Per, Bol, Par, Ekv, Bol): o člověku, kt. si o sobě hodně myslí, je nafoukaný; ■ Syn.: *creerse* ~; **(2)** ~ ~² (Per): jedlý korýš; viz též: *muimuy*; **(3)** **ni** ~ ~ **ni tan tan**, lid. (Mex, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Poror, Bol, Urug): ani málo ani moc; vyvážený, tak akorát; (DA). •

(4) *creerse* ~ (Chil): hodně si o sobě myslet; být nafoukaný; viz též: *muy muy*; (RR). • **(5)** ~ **noche** (Mex): moc pozdě v noci; (JD). • **(6)** *creerse alguien (el o la)* ~ ~ (Mex): být domýšlivý; vychloubat se; ► mex. argot *caliche*; (EUM).

muyo-muyo, m. (← keč. *muyu* „otočka“) **(1)** (zápBol): mořská nemoc způsobená převážně únavou; ■ Syn.: *faracho*; (DA).

muyos, m. pl. **(1)** (Arg): vnitřnosti, dršťky; (JD).

muyu-muyu, m. **(1)** (← keč. *muyu muyu*, „závrat“) lid. (Bol: alt): zvířecí nemoc; ► hovězí a slepičí, chození kolem sebe dokola; **(2)** lid. (Bol: alt/vall): závrat; (LM).

muyuna, f. (← keč. *muyuna* „to, co se točí, disk“) **(1)** (Arg): kolovrátek; **(2)** (Arg): týl (zadní strana hlavy); (MM). • **(3)** lid. (Bol: Tj): kus dřeva, kamenu či hlíny; ► uvařený ve tvaru disku, s dírou uprostřed pro uchycení přeslice; (LM). • **(4)** (výchPer): vodní vír; ► vzniká v hodně vodnaté řece, když voda narazí na kameny; (DA). • **(5)** *darle en la* ~ (Arg): zmlátit, zranit, zabít; (MS). • **(6)** *darle en la* ~² (Arg): uhodit někoho do hlavy; (MM).

muzarela, (Urug): viz: *musarela*; ■ Var.: *muzarella*; (DA).

muzo, m. **(1)** (Kol): strom s dobrým dřevem; ► tohle dřevo se využívá v truhlářství; (MM).

muzucuco, m., hanl. **(1)** (Per): negr; (JD).

muzzarella(s), f. **(1)** viz: *musarela*; **(2)** ~ **in carrozza**: topinka s mozzarelou; (MS).

6. Resumen

Como ya he mencionado en la introducción del trabajo presente, su objetivo era traducir americanismos comenzados por la letra *m*, concretamente a partir de la entrada *mime* hasta el final de determinada letra, del *Diccionario de Americanismos* e incorporarlos luego a la lista de americanismos tomados de otros diccionarios y elaborados por otros estudiantes para que luego formen parte del *Diccionario de Americanismos español-checo*.

El trabajo presente consta de 5 capítulos. Dos de ellos representan una breve introducción teórica el tema de la lexicografía, el resto de la tesis es el trabajo práctico. En el primer capítulo me dedico a lexicografía como a una disciplina científica y en los subcapítulos aparece una breve historia de las obras lexicográficas y la clasificación científica del material lingüístico. El segundo capítulo habla sobre los diccionarios del español de América existentes y hay un subcapítulo dedicado al *Diccionario de Americanismos* debido a que es el diccionario del cuál tomaba las entradas para traducirlas al checo. En el tercer capítulo ya aparecen mis comentarios y observaciones a la traducción con algunos ejemplos concretos. El capítulo cuatro introduce las abreviaturas utilizadas en el diccionario que se está elaborando. Por último, aparece lo más importante del trabajo, la parte práctica. Marcadas con el color azul están las entradas que he traducido o modificado yo, el resto de la parte práctica, escrito en negro, es el trabajo de otros estudiantes.

La traducción de este diccionario es, según mi opinión, una forma muy buena para conocer un poco más la cultura, la historia, la fauna y la flora de los países hispanoamericanos. Por esta misma razón elegí este tema para mi trabajo final. He aprendido mucho escribiendo esta tesis y he puesto en práctica muchos conocimientos teóricos adquiridos a lo largo del estudio de la filología hispánica. Ha sido un gran honor poder participar en el proyecto.

Bibliografía

ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Diccionario de americanismos*. Madrid: Santillana, 2010.

CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Felix: *Introducción a la lexicografía española*. 1^a ed. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN: 80-244-0336-6.

ČERNÝ, Jiří: *El Español Hablado en América*. 1^a ed. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN: 978-80-244-4190-0.

DUBSKÝ, Josef: *velký španělsko-český slovník, I/ A-H*, Praha: Academia, 1999.

DUBSKÝ, Josef: *velký španělsko-český slovník, II/ I-Z*, Praha: Academia, 1999.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*. (DRAE) [en línea]. «<http://dle.rae.es/?w=diccionario>» [17/11/2017].

Anotación

Autor: Anna Oudová

Departamento y facultad: Univerzita Plackého v Olomouci, departamento de romanística, sección española

Título: Diccionario de americanismos español-checo, letra M (mime – mz), (DA)

Director del trabajo: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Número de signos: 446.271

Número de títulos consultados: 6

Palabras claves: Diccionario español-checo, americanismos, América Latina, lenguas indígenas, traducción

El tema del trabajo presente y su objetivo es traducir los americanismos del *Diccionario de Americanismos* (2010) comenzados con la letra m, a partir de la entrada mime hasta el final de determinada letra. El trabajo forma parte del proyecto del profesor Jiří Černý cuyo resultado será la publicación del *Diccionario de americanismos español-checo*. El trabajo contiene también un comentario a la traducción y breve introducción a la lexicografía española e hispanoamericana.

Annotation

Author: Anna Oudová

Department and faculty: Palacky University, Olomouc, Department of romance studies, Spanish section

Title of the thesis: Spanish-Czech Dictionary of Americanisms, letter M (mime – mz), (DA)

Thesis supervisor: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Number of characters: 446.271

Number of used sources of literature: 6

Key words: Spanish-Czech dictionary, Latin America, Americanisms, Indigenous languages of Latin America, translation

The aim of this thesis is to translate the americanisms from the *Diccionario de Americanismos* (2010) into Czech from the entry *mime* until the end of the letter *M*. The thesis is a part of professor Jiří Černý's project whose outcome is going to be published as the *Diccionario de americanismos español-checo*. The thesis also includes a brief introduction into the Spanish and Latin American lexicography as well as comments concerning the translation.